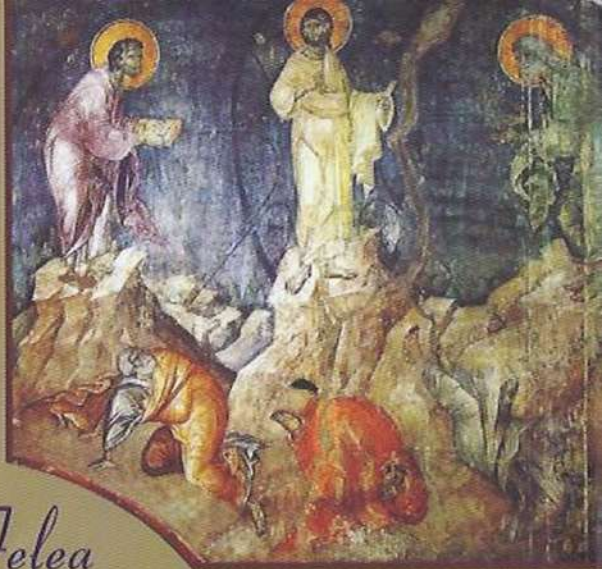




Preot
Ilarion V. Felea

Spre Tabor

vol. I

Pregătirea



Preot Ilarion V. Felea

Spre Tabor
vol. I Pregătirea

Seria Credo

Ilarion V. Felea (21 martie 1903, Valea Brad, Hunedoara – 18 septembrie 1961, Aiud), preot, absolvent al Academiei Teologice Andreiane din Sibiu (1926), și al Facultății de Teologie, Universitatea București (1932), unde își susține doctoratul cu teza „Pocăința. Studiu de documentare teologică și psihologică”. Profesor și apoi rector al Academiei de Teologie din Arad (1939 – 1947). Arestat și condamnat de regimul comunist la ani grei de închisoare, moare în temniță la numai 58 de ani. Autor al unor lucrări fundamentale de dogmatică și mistică creștină, între care: *Convertirea creștină* (1935), *Critica ereziei baptiste* (1937), *Paisie și paisianismul* (1940), *Duhul adevărului* (1943), *Religia iubirii* (1946). Lucrarea de față este inedită și recuperează manuscrisul reputatului exeget ortodox.

Carte apărută cu osârdia obștii Mănăstirii Petru Vodă, comuna Poiana Teiului, județul Neamț.

Preot
Ilarion V. Felea

Spre Tabor

vol. I Pregătirea



Culegere, tehnoredactare, concepție copertă: Mănăstirea Petru Vodă
Consilier editorial și redactor de carte: Cristian Livescu

©2007 Editura Crigarux și Mănăstirea Petru Vodă
Editura Crigarux, Piatra-Neamț, B-dul Decebal nr. 14, sc. B, ap. 62,
tel. 0233 210 639, 0788 209 385
Director: Cristina Livescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FELEA, ILARION

Spre Tabor / pr. Ilarion Felea/– Piatra Neamț: Crigarux 2007
Vol. ISBN: 978-973-7799-26-5
Vol. I: Pregătirea – 2007. – ISBN: 978-973-7799-27-2

***Veniți la Mine toți cei osteniți și
împovărați și Eu vă voi odihni pe voi
(Matei 11:28)***

„Strălucește în inimile noastre, Iubitorule de oameni,
lumina cea nestricăcioasă a cunoașterii dumnezeirii Tale și
deschide ochii gândului nostru spre cunoașterea
evangeliceștilor Tale propovăduiri. Pune în noi și frica
fericitelor Tale porunci ca, toate poftele trupești călcând,
viețuire duhovnicească să petrecem, cugetând și făcând
toate cele ce sunt spre bună plăcerea Ta”

Smerită înaintecuvântare

Cu voia și cu ajutorul lui Dumnezeu am reușit să aducem la lumină această valoroasă operă de ascetică și mistică a marelui teolog și trăitor, Părintele Ilarion V. Felea. Despre viața Părintelui Ilarion Felea s-au scris mai puține, chiar dacă activitatea sa scriitoricească a fost uriașă și mult folosită de tuturor celor însetați de viață duhovnicească. Lucrarea *Spre Tabor* este ultima dintre scrierile Părintelui și „cea mai însemnată”, după cum însuși mărturisește, și ea invită cititorul să se înscrie în competiția de desăvârșire a sufletului, de urcare pe muntele Taborului, în vârful căruia Îl vom vedea pe Dumnezeu, față către față.

În această lucrare, Părintele Ilarion ni-L arată pe Dumnezeu așa cum este: accesibil tuturor, gata oricând să se pogoare la ultimul păcătos și să-l înalțe pe culmile desăvârșirii, numai de va voi să purceadă spre urcarea acestui munte. Prin cele scrise, Părintele Ilarion ne amintește că desăvârșirea este menirea oricărei ființe umane, că ea este scopul vieții creștine, că nu este dedicată numai anumitor tipuri de oameni. În vâltoarea lumii sau în afara ei, părintele Ilarion ne arată pas cu pas, treaptă cu treaptă, cum putem să ne sfințim sufletele.

Bineînțeles că acest urcuș este anevoios și el presupune multe necazuri și opintiri, dar în Hristos toate lacrimile se transformă în mărgăritare și orice suferință într-o mângâiere mai caldă decât orice mângâiere pământească.

Profunzimea, trezvia și claritatea cu care Părintele Ilarion descrie aceste metode de despățimire îi dă operei o valoare filocalică incontestabilă. Părintele Ilarion se arată a fi un desăvârșit cunoscător al scrierilor Sfinților Părinți și nu numai, ci și un trăitor al lor, ca unul ce reușește într-un stil foarte plăcut și simplu să actualizeze Filocalia, să o exprime pe înțelesul nostru, al creștinilor de azi, celor cu mintea încâlcită de conținuturi lumești.

Mărturiile câtorva dintre cei ce l-au cunoscut și i-au fost ucenici, vin să ne întărească convingerea că părintele Ilarion este nu numai un înalt scriitor al treptelor de desăvârșire spirituală, ci și un trăitor al lor.

Din mărturisirea domnului Ioan Felea, fiul Părintelui Ilarion, aflăm că Părintele Ilarion era devotat trup și suflet slujirii preoțești; că și-a educat familia, soția și cei doi fii (dintre care unul a murit la o vârstă fragedă), într-o atmosferă culturală și profund religioasă. Aflăm că părintele era de o verticalitate morală neîntrecută, făcându-se model nu numai familiei, ci și tuturor elevilor și studenților, care-l îndrăgeau mai mult decât oricare dintre profesori. Domnul Ioan și-l amintește cel mai bine pe Părintele stând pe scaun la mașina de scris, unde petrecea ore în șir, uitând să mai și doarmă. Activitatea scriitoricească nu-l împiedica însă să slujească zilnic slujbele din cultul liturgic, la catedrala episcopală din Arad, să spovedească atâta tineret, să se implice și activ în formarea lor, prin nenumăratele conferințe pentru elevi și studenți, organizate de Prea Sfințitul Episcop Dr.

Andrei Magieru. Și cine nu alerga la Catedrala din Arad pentru a asculta predicile Părintelui Ilarion, care copleșea pe toți cu darul său oratoric? Ce trăgea această mulțime de tineri, dacă nu harul lui Hristos care sălășluia în acest ilustru bărbat? Acești tineri erau atrași de cuvântul Părintelui, care însuflețea inimile lor să săvârșească faptele evanghelice, să săvârșească sfințenie. Mulți au darul vorbirii frumoase, dar puțini au darul și de a întări voința și schimba inimile celor ce îi ascultă. Această mulțime de tineret care-l asculta și-l urma în toate pe părintele Ilarion, a fost pricina invidiei și urii regimului ateist, care în anul 1958, îl arestează și este condamnat în 1959 la 20 de ani muncă silnică și 8 ani degradare civică pentru „activitate intensă contra clasei muncitoare și mișcării revoluționare”.

Iată mărturia uneia dintre ucenicele foarte apropiate Părintelui Ilarion, Maica Patricia Codău: „Ultima slujbă la care a servit Părintele Felea a fost cea din 15 august 1958, la care a fost invitat și diaconul Teodor Damșa, pe care Maica Zamfira ni l-a recomandat ca viitor episcop, Prea Sfințitul Andrei Magieru fiind bolnav. După predica foarte bine documentată a Părintelui Damșa, Părintele Felea a intervenit, spunând: «Deși părintele diacon a vorbit foarte bine, eu totuși țin să mai adaug în legătură cu sectele, că sectanții au desființat preoția și au înființat preoția, au desființat tradiția și își formează propria tradiție». A vorbit cu atâta însuflețire încât a animat întreaga asistență.

La scurtă vreme, Părintele Felea a fost arestat împreună cu cei care au slujit la Mănăstirea Gai.

Episcopia, la insistențele împuternicitului a organizat o ședință fulger, în cadrul căreia a transmis o telegramă conducerii statului de atunci, prin care se desolidarizau de activitatea acestor preoți, la care eu am declarat că nu mă desolidarizez

deoarece activitatea lor a fost pur creștină, morală, teologică, conform sfintei tradiții ortodoxe românești.

La proces, Părintele Felea a fost condamnat pentru că nu a ținut seamă de dispozițiile politice, care se refereau la includerea în cadrul predicilor a luptei pentru pace. Martorul acuzator, fostul student, finul și fiul duhovnicesc al Părintelui Felea, a declarat la proces că Părintele Felea n-a predicat pentru lupta pentru pace, iar Părintele s-a apărat spunând că el a propovăduit pacea creștină și pacea în Hristos, în familie și societate.”

Din mărturia unui alt ucenic, fratele Moise Velescu, președintele *Oastei Domnului* pe țară, aflăm că Părintele Ilarion, cu puțin timp înainte de a fi arestat, a cerut audiență la Securitate „și le-a spus tot ce avea să le spună, cerându-le să-l lase în pace, prevenindu-i că, *din fața sfântului altar, el nu se va ocupa de colectivizare*. «Eu, zicea Părintele, le-am spus că, în momentul când am fost sfințit de preot și mi s-a pus în mână Sfânta Scriptură și Sfânta Cruce, am făcut un sfânt legământ și o sfântă promisiune, că din fața sfântului altar, *așa cum vorbește Domnul Dumnezeu* voi spune oamenilor, și nu cum spun alții». Parcă o aud, și mă-nfior, clara și hotărâta sa voce: «Frate Moise, știu urmările și știu ce mă așteaptă, dar eu sunt preot, un slujitor al lui Hristos, sunt un trimis al Lui cu o misiune precisă și clară: să trăiesc ca El și despre El le vorbesc oamenilor și eu de El vreau să ascult! Fie voia Lui!»“.

Astfel, penitenciarul Aiud avea să primească într-însul, pe lângă atâția alții, un alt mare nevoitor, teolog și trăitor al vieții filocalice, Părintele Ilarion Felea. Aici se nevoiește împreună cu prietenul său, Părintele D. Stăniloae și cine nu se desfăta ascultând distinsele lor convorbiri religioase? Prieteni și coliturghisitori în binecuvântatul Aiud care, sfințit prin sângele

și nevoințele nenumăraților mărturisitori, a devenit biserică sfântă a lui Hristos, Părintele Felea și Părintele Stăniloae au devenit mentorii și principalii duhovnici ai tuturor deținuților din Aiud, încât putem spune că era ca o obște într-un singur duh de credință și dragoste frățească și probabil, „mănăstirea” Aiud a fost cea mai mare realizare a spiritualității românești. Despre Părintele Felea ne mărturisește și părintele Ioan Sabău din Hunedoara, cu care a păținit împreună la Aiud, că Părintele Ilarion era cel mai evlavios preot liturghisitor, ce emana duhul lui Hristos, astfel încât, „duhul lui de rugăciune antrena toată obștea la simțirea cu inima, participarea la slujbă”. La Aiud, Părintele D. Stăniloae i-a spus Părintelui Sabău următoarea mărturisire, direct și personal: „Părintele Ilarion Felea m-a depășit”, prin această afirmație referindu-se la trăirea și viața lăuntrică a Părintelui Ilarion.

Vedem, așadar, că Părintele Ilarion Felea nu numai știe să vorbească frumos despre Dumnezeu și căile de accedere spre unirea cu El, ci este și un adevărat trăitor al vieții creștine desăvârșite. De aceea, rugăm pe Milostivul Dumnezeu să găsească cât mai mulți cititori, care să guste din dulceața acestei opere *Spre Tabor*, și să urmeze adevărul învățăturilor dintr-însa, ca prin ele să ajungă măcar la măsura Părintelui Felea.

Mulțumim domnului Ioan Felea care a păstrat cu grijă aceste manuscrise și a binevoit să ni le încredințeze nouă, nevrednicilor diortositori, spre a vedea lumina tiparului.

Mulțumim, de asemenea, părintelui Oprea Crăciun, preotul paroh din satul Cinciș, județul Hunedoara, un părinte de altfel mult iubit de tineri și studenți, ucenic al Părintelui Ilarion, care ne-a ajutat prin rugăciune și străduință, să facem rost de aceste manuscrise. Redăm aici sincera și prețioasa sa

mărturisire: „Mă preocupă publicarea acestei opere a Părintelui Ilarion, ca o datorie sacră, încredințată Părintelui Tudor Damian din Arad, împreună slujitor la Catedrala din Arad, după desființarea Academiei Teologice, al cărei rector era, până în 1948, și împreună viețuitor și mărturisitor....și la „universitatea” din Aiud.

Părintele Tudor Damian, onorându-mă, mai ales după anul 1993, cu cinstea de a-i fi confident, mi-a mărturisit următoarele: «Slujind la rând, împreună la Catedrală, și apreciindu-i talentul, cunoștințele și trăirea simțită la serviciile divine, l-am rugat să-și rezerve tot timpul pentru scris, obligându-mă, împreună cu ceilalți confrăți, între care și Părintele Bogdan Petru, să-l înlocuim în săptămâna sa de serviciu... Și a scris.

În 1958 am fost arestați. Ancheta se făcea acum altfel decât în 1948-49, când îți scriai tu declarația, sub presiunea maltratării, ci, anchetatorul scria răspunsul la interogatoriul ce ți-l făcea. Părintele Ilarion nu semna niciodată scrisul aceluia, dacă nu era fidel cu declarațiile Părintelui, riscând orice presiune fizică. Acuza a fost următoarea: *Ai știut că în 1948 Biserica a fost desprinsă de stat, și totuși ai continuat să faci religie cu tineretul în biserică, antrenându-l într-un număr deosebit de mare; de ce ai făcut-o?* Acesta a fost actul de acuzare.

În închisoare m-a rugat, ca, scăpând, la vremea ei (știind că va muri), să-i public manuscritele»

Părintele Tudor, înainte de a trece la cele veșnice, știind că Ioan Felea (fiul) n-a reușit să găsească înțelegere nici la București, nici la Arad spre a le publica, m-a rugat să urmăresc desfășurarea acestei preocupări, știind că Părintele Ilarion m-a acceptat să-i fiu fiu duhovnicesc, mai ales din mai 1956, când, venind de la Aiud, n-am mers acasă, în Bihor, până nu m-am

spovedit într-o după-amiază întreagă și a doua zi până la rugăciunea *Tatăl nostru* din timpul Sfintei Liturghii... Și apoi până cu o săptămână înainte de a fi arestat în 1958.

Dea Domnul ca toți cei ce vor gusta și urma *Spre Tabor*, să antreneze tot neamul creștinesc la trăirea în Hristos și la sfintele slujbe în sfânta Biserică, și în viața lor și a noastră de zi cu zi”.

De asemenea mulțumim Asociației Foștilor Deținuți Politici și Părintelui Justin Pârvu, care au înălțat la Aiud mausoleul și mănăstirea *Înălțarea Sfintei Cruci*, exact pe locul unde erau aruncate, ca niște gunoaie, neștiuți de nimeni, osemintele și rămășițele acestor martiri ai neamului românesc, întemnițați pentru că n-au lăsat neamul acesta de izbeliște. Pe locul acesta odihnesc și osemintele Părintelui Ilarion Felea, care pe data de 18 septembrie 1961, a încetat din viață, în urma torturilor fizice. Părintele Ilarion Felea nu a tăcut; el a mărturisit adevărul creștinesc, care incomoda regimul comunist ce nu mai putea suferi credința și curăția acestor ostași ai lui Hristos.

Pentru rugăciunile cuviosului și mărturisitorului Tău, Doamne, Preot Ilarion Felea, miluiește și curățește sufletele noastre de toată întinăciunea și ne ajută să putem pași pe treptele desăvârșirii ca să Te cunoaștem pe Tine, singurul și adevăratul Dumnezeu. Amin.

Mănăstirea Petru Vodă

Înainte privire înlăuntrul cărții

Cu voia și cu ajutorul bunului Dumnezeu, am lucrat și am încheiat o nouă serie de meditații, predici și conferințe religioase morale în care am încercat să cuprind – ca și în lucrările anterioare, dar sub altă față – definiția, esența, doctrina și apologia creștinismului.

În fiecare lucrare am încercat să dau religiei creștine o definiție cât mai cuprinzătoare și convingătoare ca apoi din toate să putem înțelege esența și valoarea ei. Astfel, după lucrarea *Duhul Adevărului*, creștinismul este **religia adevărului mântuitor**; după *Religia Iubirii*, creștinismul este **religia iubirii sfinte**; după *Religia și cultura*, creștinismul este **religia culturii umane**. După lucrarea *Spre Tabor*, care este cea mai mare (cuprinde patru volume) și practic cea mai însemnată, creștinismul este **religia îmbunătățirii și a desăvârșirii spirituale**, religia curățirii, luminării și unirii cu Dumnezeu, **religia mântuirii**.

Am numit ciclul acestor patru volume *Spre Tabor*. Titlul este, evident, simbolic. În vecinătatea Nazaretului, – locul copilăriei Mântuitorului – Taborul este un munte pe înălțimea

căruia contemplăm viața religioasă creștină în toată plinătatea și frumusețea ei divină. În zarea sufletului nostru, Taborul se arată ca o țintă, ca o chemare spre culmi de lumină, spre **înălțimile vieții creștine**, spre o trăire în apropierea lui Dumnezeu și în societatea sfinților Lui... Viața creștină este – și unde nu este se cuvine și trebuie să fie – o **călătorie spre Tabor**, un suiș spre culmile desăvârșirii spirituale, spre Dumnezeu.

Acesta este scopul cărții și sfârșitul fericit al vieții creștine: Taborul, viața cu Dumnezeu în lumină fericită și negrăită. „Scopul își alege mijloacele și sfârșitul încununează opera”, spuneau strămoșii. Privind rostul vieții în lumina scopului și a sfârșitului ei, vom simți cu mai multă putere răspunderile ce le avem în fața ei și ne vom dăruia cu și mai multă râvnă la desăvârșirea ei.

Ciclul *Spre Tabor* ar vrea să fie întâi de toate o sinteză a Dogmaticii cu Morala și Liturgica (Mistica), așa cum au fost ele dintru început în Evanghelie. Despărțirea s-a făcut numai de dragul studiului și din nevoia sistematizării. În fondul vieții religioase, Dogmatica, Morala și Liturgica sunt una. Nu se poate despărți, fără a se păgubi, crezul creștin de cultul creștin, doctrina de viața creștină, cunoștința (teoria) și rugăciunea de fapta bună, învățătura dogmatică de legea morală și viața liturgică. În cartea de față sunt reunite și contopite, așa după cum ne impune sfânta noastră religie, trupul cel viu și tainic al Bisericii lui Hristos, iubirea dintre om și Dumnezeu.

În rândul al doilea, *Spre Tabor* ar vrea să consfințească încă o împărțire sau sistematizare a învățaturii creștine ortodoxe. *Mărturisirea Ortodoxă* de la Iași (1642) și *Învățătura de credință creștină ortodoxă* de la București (1952) au la temelie, ca părți ale aceluiași întreg: **credința, nădejdea și iubirea. Spre**

Tabor are la temelie, ca părți ale aceluiași întreg: **curățirea, luminarea și desăvârșirea** sufletului. Împărțirea cea dintâi, făcută după Sf. Ap. Pavel (1 Corinteni 13:13), are mai mult în vedere **cunoașterea** sau învățătura creștină. Împărțirea cea de a doua, consacrată de Sf. Dionisie Pseudo-Areopagitul (*Ierarhia bisericească, cap. V, VI*, trad. Pr. Iordăchescu, 1953, pag. 121-122 și 136), cu temeuri tot așa de biblice (precum se va vedea la capitolele respective) ca și cea dintâi, are mai mult în vedere **trăirea, experiența sau viața** creștină. Întregirea lor nu poate să fie decât binefăcătoare.

În rândul ala treilea, *Spre Tabor* am dorit să fie un dreptar duhovnicesc, o cale (metodă) de instrucțiuni și educație religioasă morală pentru îmbunătățirea și desăvârșirea omului. Mai precis: vrea să fie înseși metoda, experiența și învățătura sfinților pentru formarea omului duhovnicesc, calea mântuirii arătată de Hristos și urmată de sfinții Săi. Ce să ceară de la viață știu aproape toți oamenii, dar **ce să dăm vieții** – ce suntem **datori să dăm vieții** – foarte puțini se întreabă (și puținii care se întreabă nu au totdeauna la îndemână răspunsurile cuvenite, iar întrebările care rămân fără de răspuns nasc îndoieli și tulburări mari și păgubitoare), deși de la răspunsul acesta simplu vine tot binele și tot răul, toată slava și înfrângerea omului. După religia creștină, omul este o ființă zidită după chipul lui Dumnezeu, menită să ajungă la **asemănarea** cu Dumnezeu; este, așadar, o treaptă de ajungere la Dumnezeu. Cuvintele Evangheliei «**fiți sfinți...**» (1 Petru 1:15-16) și «**fiți desăvârșiți...**» ca Dumnezeu (Matei 5:48) nu sunt spuse numai unora dintre ucenicii Mântuitorului, ci tuturor creștinilor. Tuturor li s-a spus: «**faceți-vă desăvârșiți... până la măsura deplinătății lui Hristos**» (Efeseni 4:13). De asemenea, aceste porunci nu sunt

date numai ca să intre pe o ureche și să iasă pe cealaltă, ci ca să intre pe amândouă urechile în sufletul nostru și acolo să ne lumineze, să ne călăuzească, să devină aluat care să dospească toată frământătura minții și a inimii noastre. Dinlăuntru sufletului vine îndreptarea și înfrumusețarea vieții noastre, înălțarea sau căderea omului. După cărna care vine dinlăuntru, de la suflet, întâlnim în viață oameni buni, ca îngerii, de care ți-e drag și-ți vine să-i îmbrățișezi, și oameni răi, ca dracii, de care nu știi cum să fugi și să te ascunzi mai iute.

Spre Tabor ar dori să fie metodică, știința și calea desăvârșirii omului. Ar vrea să fie o antropologie a desăvârșirii, o psihologie și o pedagogie a vieții religioase morale; o metodă simplă de educație, de îmbunătățire treptată – cât este cu putință – a firii omului creștin. În cuprinsul acestei lucrări ideea centrală este **desăvârșirea**, îmbunătățirea omului până la desăvârșire. Toată învățătura creștină este privită din punctul de vedere al desăvârșirii. Cum se poate omul desăvârși? Cum se poate face din fiară om? Cum se face din oameni fii ai lui Dumnezeu și frați buni întreolaltă? Cum se poate face din omul rău om bun? Cum se poate face din omul trupesc om duhovnicesc? Cum poate crește omul în harul și în cunoștința Domnului (2 Petru 3:18)? Asta-i esența, aici e scopul a toate, **trăirea**, viața creștină, viața religioasă, viața duhovnicească, viața morală, ascetică și mistică **pentru toți creștinii**.

Drept aceea, iubite cititorule, scris-am această carte – în vremuri de urgie – ca să fie **mărturie** de mulțumire în fața lui Dumnezeu pentru darurile primite de la El și **pravilă** de muștrare, de sfătuire, de îndreptare și de îndrumare, de curățire, luminare și mântuire pentru ticălosul meu suflet și pentru sufletele tuturor iubiților cititori și ascultători.

Nu este ușor lucru și puțină știință să știi cum să trăiești. *Spre Tabor* ne învață, **ne deprinde să trăim creștinește**, o viață după voia lui Dumnezeu.

Sufletul omului este un torent de simțire, o furtună de gânduri, un ocean de valuri, pofte, doruri și patimi. Cine le poate stăpâni, călăuzi și limpezi, fără numai Dumnezeu, prin puterile religiei și ale moralei, care, asemeni mișcărilor neîncetate ale valurilor mării care aruncă gunoaiele la țărm ca să-i rămână limpezi apele, alungă întunericul și întinăciunea din suflete prin puterea virtuților și prin lumina harului Său sfințitor și mântuitor ca inimile să rămână curate și liniștite?

Religia este vie când membrii sau credincioșii ei au spirit religios viu și viață morală gândită și trăită. Materialismul provoacă lupte și aduce cu sine mizerie morală și materială. Spiritualismul religiei, dimpotrivă, ajută și împacă sufletele, mulțumește și liniștește inimile, clădește o societate **mai bună**, mai dreaptă, mai virtuoasă, mai fericită, arătând tuturor oamenilor **calea** spre curățire, luminare și desăvârșire, fără de care nu poate să existe nici pace, nici mântuire, nici fericire.

Plugarul primește toate bunurile și darurile de la Dumnezeu: pământ, semințe, ploaie, soare, căldură, lumină. Ce se cere de la el? Numai strădanie, silință, **muncă** pentru ca să lucreze pământul și să-l stăpânească.

Așa este și în viața duhovnicească a creștinilor, ca și în viața trupească a plugarilor. Noi toți primim în dar de la Dumnezeu: viața, sufletul, mintea, voința, sănătatea, cuvântul Evangheliei să ne lumineze mintea și harul Sfântului Duh să ne curățească și întărească sufletul. Dar noi ce dăm în schimbul acestor daruri dumnezeiești? De la noi ce se cere ca să ne mântuim sufletul? **Virtute**, putere sufletească, efort personal,

muncă și luptă duhovnicească, prin care să rodim și să înmulțim darurile lui Dumnezeu.

Unii dintre noi suntem **răi**, pentru că nu rodim darurile lui Dumnezeu, nu dăm de la noi nimic și așteptăm numai să primim. Alții sunt **buni**, pentru că **vor** să fie buni; pentru că se ostenesc să se desăvârșească; **primesc har și dau virtute**.

Trebuie, deci, să însemnăm că, în strădania spre mântuire și desăvârșire, omul nu e singur, e ajutat de Dumnezeu – prin învățătura Evangheliei, prin școala Bisericii și prin harul Sfințelor Taine, prin darul Duhului Sfânt. De aceea totdeauna am adăugat la mijloacele morale naturale și pe cele harice, supranaturale.

Spre Tabor împletește și unește idealul și teoria cu practica; știința cu virtutea, mîntea cu inima, harul dat de Dumnezeu cu **nevoințele** omului spre culmile desăvârșirii morale, spre sfințenie. Astfel, *Spre Tabor* este o carte de exerciții sau deprinderi duhovnicești, o carte în care se face psihologia vieții religioase, urmată de pedagogia și metodică îndreptării și îmbunătățirii omului. În paginile ei ni se spune tot ce ne ajută la curățirea, luminarea și desăvârșirea sufletului, tot ce poate să ne deschidă poarta cerului și ușa raiului, tot ce poate să ne dăruiască viața și fericirea cea veșnică.

În acest scop, fără îndoială, a trebuit să încercăm o lărgire a prediciei, o înmulțire a subiectelor. A trebuit să căutăm subiecte noi în cele vechi, subiecte neglijate cu care să întregim pe cele vechi, subiecte care nu mai pot lipsi de pe amvon, subiecte care privesc direct sufletul (psihologia): curățirea, luminarea și desăvârșirea lui. Confruntate cu cele vechi, aceste subiecte ni se **par** numai că sunt noi. De fapt, ele sunt vechi și constituie

miezul pedagogiei creștine, învățătura sfinților Bisericii, esența Evangheliei.

Tot în legătură cu titlul și conținutul cărții este bine să mai însemnăm că desăvârșirea, calea și urcarea spre Tabor, ca și Schimbarea la Față, nu cere omului o schimbare a sufletului în altă față, ci **arătarea sufletului în adevărata lui față, în frumusețea și în strălucirea lui dumnezeiască**. Taborul nu schimbă, ci descoperă, dezvăluie fața cea adevărată: curată, luminoasă, divină a sufletului. Taborul e culmea curățirii, luminării și desăvârșirii sufletului, iar cartea de față vrea să fie călăuza noastră spre culmile lui de lumină și bucurie sfântă; ghidul, tipicul, dreptarul după care se face pregătirea de călătorie, curățirea, luminarea și sfințirea sufletului pentru a ajunge la înălțimea culmilor vieții duhovnivești, la unirea și trăirea fericită cu Dumnezeu.

Mai departe, poate că nu este lipsit de interes să știm că, după cum în ordinea firească a lucrurilor, orice călătorie are patru momente deosebite: pregătirea, plecarea, călătoria propriu-zisă și sosirea la țintă; după cum ciclul sau cununa anului are patru anotimpuri: primăvara, vara, toamna și iarna și după cum însăși viața are patru vârste deosebite: copilăria, tinerețea, bărbăția și bătrânețea, tot așa și lucrarea *Spre Tabor* cuprinde patru părți în patru volume: *Pregătirea, Curățirea, Luminarea și Desăvârșirea*.

În partea întâi sau *Pregătirea* (de călătorie) este tratată problema despre **viața și desăvârșirea** duhovnicească, problemă care, după cum am anticipat, este centrală și finală în cuprinsul cărții. După ce ne-am lămurit: **ce este viața și ce este omul**, care este **scopul vieții omului** și cum a fost **viața omului în rai**, am arătat că înlăuntrul omului zvâcnește mereu un suspin al inimii,

un dor nestins după o viață curată, după o viață rânduită și trăită în Duhul lui Dumnezeu. Când acest dor este înăbușit, inima se împarte și devine teatrul unui **război nevăzut** între bine și rău, un câmp de luptă pentru împărăția lui Dumnezeu. **Dorința** desăvârșirii se întâlnește cu porunca, **datoria**, trebuința și putința desăvârșirii. Toate sunt date și cuprinse în Evanghelia mântuirii noastre. Dar sunt și arătate și **piedicile** care stau în calea desăvârșirii, mântuirii și fericirii omului: **ispita**, **pofta**, **plăcerea**, **păcatul** și **patima**, toate vădite și dezbătute după însemnătatea lor, în nu mai puțin de 42 de meditații care ne arată cum este viața omului în stare de păcat. În contrast cu piedicile, am înșirat **mijloacele** și am arătat icoanele vii sau **modelele desăvârșirii**, așa cum le vedem și le cunoaștem în **Viețile Sfinților**.

Aceasta e partea pregătitoare a lucrării (vol. I), partea în care sunt date problemele vieții și ale desăvârșirii spirituale, temele ei generale, fără a fi decât în parte dezlegate.

Partea a II-a sau **Curățirea** ne învață și ne deprinde cu mijloacele duhovnicești prin care se face curățirea și îndreptarea sufletului. Ele sunt: **nevointele trupului** (înfrânarea, postul și munca), **paza simțurilor**, a gândurilor **minții** și ale **inimii**, **întărirea voinței** în direcția binelui, **școala durerii** și **Sfintele Taine** curățitoare de suflet, adică Sfântul Botez, Sfânta Cununie, Sfânta Pocăință, Sfântul Maslu și **rugăciunea**.

Partea a III-a sau **Luminarea** ne învață și ne deprinde cu luminarea sufletului prin **sfaturile duhovnicului**, de care e dator să asculte fiecare creștin, prin **cărțile duhovnicești**, care ne îndrumă spre o viață după voia lui Dumnezeu, prin **crezul Bisericii**, prin **poruncile** lui Hristos, prin **virtuțile** Evangheliei (contrarele păcatelor), prin **făgăduințele biblice**, prin **canoanele**

Bisericii, prin trezirea minții sau gândirea evlavioasă (**meditația**), prin **darurile Sfântului Mir** și prin **rugăciune**.

Partea a IV-a și ultima sau **Desăvârșirea** cuprinde mijloacele dumnezeiești prin care se înfăptuiește sfințirea și desăvârșirea sufletului. Ținând seama că desăvârșirea deplină este mai mult dăruită decât dobândită, în acest volum avem să vedem și să cunoaștem: ce este **viața cu Dumnezeu**, adică: **Viața în Hristos și în Duhul Sfânt** – Duhul lui Dumnezeu în viața omului ce este **Biserica, Sfânta Cuminicătură și Sfânta Liturghie** prin care se mijlocește și se împărtășește omului dumnezeiescul Dar – viața cu Dumnezeu. Încheierea o facem sus pe culmi, încercând să lămurim în zece subiecte: Cum este **viața duhovnicească pe Tabor**, în fața lui Dumnezeu și în societatea sfinților. Subiectele acestor meditații sunt: arătarea (prezența) lui Dumnezeu, unirea cu Dumnezeu, nunta duhovnicească, îndumnezeirea, extazul religios, bucuria trăirii în Dumnezeu, pacea sufletului și desăvârșirea prin rugăciune.

Așa am văzut și așa vestim **calea mântuirii** (Fapte 16:17), calea arătată de Hristos Dumnezeu și urmată de sfinții Săi; care ne cheamă să o urmăm ca pe înseși voia lui Dumnezeu.

Curățirea, luminarea și desăvârșirea vor să ne arate cum este sau cum ar trebui să fie **viața omului în lumina harului** sau cum și prin ce metode și mijloace scapă omul din robia întinericului și a morții ca să trăiască în libertatea luminii și a vieții cu Dumnezeu, plan mare, program de lucru pentru toată viața unui om (paralel cu celelalte obligații familiale, profesionale și sociale).

Volumul I e răspunsul sufletului la chemarea Domnului: «**Veniți la Mine...**» (Matei 11:28). Volumul II e răspunsul omului la cuvintele Domnului: «**Eu sunt Calea**» (Ioan 19:6).

Volumul III e răspunsul omului la cuvintele Domnului: «**Eu sunt Adevărul**», «**Eu sunt Lumina**» (Ioan 8:12). Și volumul IV e răspunsul Evangheliei Domnului la trebuințele de mântuire ale omului «**Eu sunt ... Viața**» (Ioan 14:6), viața adevărată, viața desăvârșită, viața dumnezeiască.

Cu acest cuprins, lucrarea *Spre Tabor* s-ar mai putea numi și **Mântuirea**. Desăvârșirea implică mântuirea. Mijloacele desăvârșirii sunt și ale mântuirii. Curățirea, luminarea și desăvârșirea laolaltă fac mântuirea. Toate subiectele au în vedere mântuirea, au un scop soteriologic¹. Hristos, Evanghelia, Biserica, Tainele, Crezul, poruncile, virtuțile, toate adunate laolaltă și înfăptuite ne dau mântuirea. Culmea și coroana tuturor este sfințirea sufletului, mântuirea.

Izvoarele principale de care ne-am folosit la meditare și scrierea subiectelor sunt: *Sfânta Scriptură*, *Viețile Sfinților* și *Cărțile duhovnicești*. *Sfânta Scriptură*, cu însuflarea și înțelegerea ei dumnezeiască; *Sfinții*, cu viețile, faptele, virtuțile, pildele, experiențele și scrierile lor clasice (prea mult neglijate și prea mult folosite în cuprinsul predicilor) și *Cărțile duhovnicești* (câte am putut consulta), cărțile cele mai bune pentru cultivarea și îndrumarea evlaviei, a vieții religioase morale, care ne oferă cel mai prețios material de sinteză teologică și psihologică pentru cunoașterea și orientarea sufletului, deci tot ce ne poate da gândirea și istoria, duhovnicia și psihologia mai de valoare și cu mai înaltă autoritate în viața religioasă morală. Amintim în fruntea lor *Filocalia*, în cele 4 volume² traduse de Părintele Prof. dr. D. Stăniloae (Sibiu, 1946,

¹ Mântuitor (n. ed.).

² Atâtea erau la acea dată (n. ed.).

1947 și 1948). Opera aceasta unică în literatura creștină are darul să învioreze toate ramurile teologiei și predica tocmai în direcția în care ne interesează mai mult, în direcția ameliorării și desăvârșirii sufletului omenesc. Lângă ea așezăm îndată *Omiliile duhovnicești* ale Sf. Macarie Egipteanul (traduse de Pr. C. Iordăchescu, Chișinău, 1931), o lucrare de mare valoare și de mult folos sufletesc. Apoi: *Patericul, Cartea Părinților sau Bătrânilor* (Tip. Cozia, 1930); *Hristoitia*, scrisă de Sf. Nicodim Aghioritul (tradusă și tipărită în București, 1937, Tip. Modernă); *Cartea foarte folositoare de suflet* scrisă tot de Nicodim Aghioritul (tipărită la noi în ed. X, 1928); *Războiul nevăzut*, tot de Nicodim Aghioritul (traducere de Nicodim Ioniță, Chișinău, 1937); *Ierarhia cerească și Ierarhia bisericească*, de Dionisie Pseudo-Areopagitul (trad. C. Iordăchescu, Chișinău, 1932) și tot de același *Despre numele divine și Teologia mistică* (trad. C. Iordăchescu și Teofil Simenschi, Iași, 1936); *Scara*, Sf. Ioan Scărarul sau Sinaitul (în manuscrisul copiat de pâr. Ierom. Șt. Lucaci după ediția de la Neamțu, 1814); *Cuvântările Sfântului Simeon Noul Teolog* (în manuscrisul de la 1804 împrumutat prin bunăvoința pâr. D. Stăniloae din Biblioteca Institutului Teologic Universitar din București); *Mântuirea păcătoșilor* de monahul Agapie Critianul (tradusă și tip. în 1939, Tipografia Cărților Bisericești); *Vechile rânduieli ale vieții monahale* (Ed. Mănăstirii Dobrușa, 1929); *Despre viața în Hristos* de N. Cabasila (trad. Pâr. Prof. dr. T. Bodogae, Sibiu, 1946); *Urmarea lui Hristos* (ed. publicată în *Fântâna Darurilor*, București, 1943); *Îndrumare la viața evlavioasă*, de Francisc de Sales (ed. Presa Bună, Iași, 1930); *Contemplație asupra vieții lui Moise, tratat despre desăvârșirea în virtute*, în manuscris, de Sf. Grigorie de Nyssa; *Cuvinte ascetice (86)*, de Sf. Isaac Sirul,

pustnicul, fost episcop al cetății Ninive (tradusă în manuscris de Zorica Lațcu, 1947); cartea *Despre isihasm și cele 24 de cuvinte scurte și pline de cunoștință dumnezeiască* ale Sf. Calist Patriarhul; *Despre unirea dumnezeiască și viața contemplativă*, 92 capitole ale Sf. Calist Catafygiotul; Calist și Ignatie Xanthopulos, *Rânduiala și Canonul amănunțit al vieții în Dumnezeu*, trad. din limba greacă, 100 capete; *Capete foarte folositoare*, ale Sf. Grigorie Sinaitul; *Despre patimi și virtuți* și alte capete ale Sf. Grigorie Palama, Mitropolitul Tesalonicului; *145 capete practice și teologice, Metoda sfintei rugăciuni și atențiunii, Cuvânt despre credință și desăvârșirea vieții și Imnele dragostei divine* (63) ale Sf. Simeon Noul Teolog; *Trei sute de capete despre lucrare, curăția minții, dragoste și desăvârșirea vieții*, ale monahului și prezbiterului Nichita Stithatul, ucenicul Sf. Simeon Noul Teolog; *Despre desăvârșirea în Duh*, tâlcuire în 150 capete la cele 50 cuvinte ale Sf. Macarie Egipteanul, de Simeon Metafrastul și *Cuvintele* lui Teolipt – unele din acestea consultate în manuscrisele primite prin bunăvoința P.S. Episcop dr. Andrei Magieru al Aradului, de la Ierom. Arsenie Boca, duhovniceul Mănăstirii Prislop (Hunedoara).

Pentru cunoașterea și adâncirea vieții spirituale, am mai folosit și următoarea **bibliografie**, pe lângă cea indicată înăuntrul cărții:

Curs de ascetică și mistică creștină, prelegeri ținute de pâr. Prof. D. Stăniloae, București, 1946-1947 (litografiate);

Vladimir Lossky, *Essai sur la Theologie Mystique de l'Eglise d'Orient*, Paris, 1944;

Nichifor Carainic, *Curs de Teologie Mistică*, litografiat, București, 1936;

Dr. D. Stăniloae, *Viața și învățătura Sf. Grigorie Palama*, Sibiu, 1938;

Nicodim Ioniță, *Rugăciunea lui Iisus*;

Grigorie T. Marcu, *Mistica paulină*, în anuarul Academiei Teologice, Sibiu, 1937;

Viețile Sfinților, prelucrate de Al. Lascarov-Moldovanu, 7 vol., București;

Îndrumătorul pastoral al Bisericii Ortodoxe Române, 2 vol., București, 1951;

S. Cetțericov, *Paisie, starețul Mănăstirii Neamțu*, trad. de Episcopul Munteanu Nicodim, 1933, Tip. Măn. Neamțu;

Din aceste cărți, mai ales din *Filocalie*, am stors tot ce mi s-a părut mai bun și mai de folos omului din marea mulțime a credincioșilor în drumul spre curățirea, luminarea și desăvârșirea sufletului. Am ales cu deosebire întrebări (probleme) care dau de gândit, care trezesc conștiința, îndreptează viața și mulțumesc inima omului.

În toate meditațiile am căutat să adunăm cât mai mult miez, cât mai multă miere duhovnicească, cât mai multă substanță, cât mai multe idei care să înnoiască și îmbogățească conținutul predicilor. Ideile conduc, ideile frământă, ideile atrag, ideile trezesc conștiința și schimbă conduita omului. Din pricina aceasta, în *Spre Tabor* sistematizările și schemele abundă. Predicatorii le pot folosi sau prescurtându-le (schițate³), sau dezvoltându-le în mai multe predici, iar când le țin în serie, e bine ca după fiecare capitol să le urmeze un scurt rezumat. Minte cititorului are nevoie de ele pentru a vedea subiectul cât

³ Dacă unele subiecte sunt prea lungi sau prea grele, ia o hârtie și alege din ele ce-ți place, iubite cetitor, schițează-le și o să vezi că poți reuși mai bine decât autorul.

mai bine întregit, documentat și lămurit. Ele sunt sinteze și sintezele sunt necesare în interesul general al formării convingerilor, fără de care nu am făcut nimic...

Lucrarea mai are un defect aparent: nu prea face multe actualizări. Pe noi ne interesează mai întâi ținta și scopul îşi alege legile și mijloacele. Ținta noastră e viața și fericirea veșnică. Predicile sunt mijloacele de pregătire în vederea acestui scop. Astfel, din teoretice toate devin deprinderi practice în vederea scopului. Dogmatica, Morala, Liturgica, Aghiologia și psihologia religioasă, care sunt unificate și întruchipate în aceste meditații, acest scop îl au în vedere: pregătirea pentru veșnicie.

Nu ne facem iluzii. Ca să dăm predicilor, meditațiilor și conferințelor religioase un conținut ca cel cuprins în sistemul și în multe din subiectele acestei lucrări, se cere curaj, osteneală, sacrificiu de inimă și ofilirea mulțumirii de sine. Ele nu se împacă nici cu „recii”, nici cu „căldiceii” din Apocalipsă (3:15-16). Ele caută pe cei „fierbinți”, inimi în care clocotește adevărul creștin, suflete în care viază credința ortodoxă, conștiințe în care stăpânește Duhul lui Hristos. De aceea ele se adresează deopotrivă preoților și mirenilor drept-slăvitori. Preoților convinși că predica Evangheliei nu este numai impusă de Mântuitorul (Matei 28:19-20; Marcu 16:15-16) și de sfintele canoane ale Bisericii (28 apostolesc și 19 al Sinodului VI Trulan), dar și cerută de enoriași (care lasă lucrul și interesele lor ca să asculte o predică bună). Mirenilor doritori de o viață religioasă vie și evlavioasă, care sunt încredințați că fiecare om și fiecare generație trebuie să înceapă din nou și să poarte până la capăt lupta pentru mai bine. **Fără astfel de oameni, fără astfel de convingeri și fără astfel de silințe, virtutea slăbește,**

binele se împuținează și răul se întinde în lume ca pecinginea pe corp și umezeala în ziduri.

În orice caz, studiul subiectelor din lucrarea de față ne ajută nu numai să ne frământăm cu problema cea mai mare, care privește rostul vieții și destinului sufletului nostru, dar și să vedem cu alți ochi, în adevăratul și adâncul lor înțeles duhovnicesc, rugăciunile și cântările Bisericii, care mai mult decât toate predicile vorbesc minții și conștiinței creștine despre curățirea, luminarea, desăvârșirea și mântuirea sufletelor.

Vorbea oarecine despre Moldova sub domnia voievodului Ștefan cel Mare, cam așa: „Țară frumoasă, că e lucrul mâinilor lui Dumnezeu și a părinților noștri. Oamenii ei, însă, n-au avut când așeza în ea semnele bucuriei statornice. Abia și-au putut face case de lemn și de lut și care, cu două proțapuri, ca la strâmtorări să-și poată schimba calea cu ușurință. Am avut hodina vântului și tihna apelor. Cea dintâi putere de lumină, așezată pe stâncă, o arată sfintele locașuri (bisericiile și mănăstirile) închinat lui Hristos Dumnezeu. A doua putere mai tare ca piatra este **virtutea**, rânduiala sufletească făcută sub lumina credinței creștine” (*Frații Jderi*, vol. III, p. 409/410).

Cuvinte admirabile și adânc grăitoare... dorim, vrem, așteptăm, căutăm o nouă rânduială sufletească... trăit-am și văzut-am toate relele pe care și le fac oamenii, fără să vrea Dumnezeu. Și ne-am mirat că în mijlocul lor mulți s-au mântuit cu harul lui Dumnezeu, dar mulți s-au și pierdut și se pierd, fără să vrea Dumnezeu (Sf. Petru Damaschin). Am zidit și am înfrumusețat multe locașuri sfinte închinat lui Dumnezeu, dar – să recunoaștem – prea puține suflete sfinte, biserici în care să locuiască și să lucreze Duhul lui Dumnezeu. Rânduiala sufletească lasă încă foarte multe lucruri de dorit și de îndeplinit.

Dacă ar fi să ne gândim numai la cuvintele necuvioase, de rușine, la minciuni și la înjurăturile de cele sfinte care spurcă și vatămă și pe cei ce le rostesc, și pe cei ce le ascultă, și ar fi de ajuns ca să îndreptățească **strigătul conștiinței** noastre după o altă rânduială sufletească, mai bună, mai sănătoasă. Dar **faptele** necuvioase, păgânești care strică și pe cei ce le fac, și pe cei ce le privesc? Nu cer și ele o îndreptare? Din fapte se judecă credința, din obiceiuri dogmele. Cum vom atrage pe păgâni la Hristos, dacă unele petreceri și obiceiuri de ale noastre sunt mai rele decât ale păgânilor?

Toate **strigă** și tânjesc după o **mișcare** de viață religioasă și morală mai vie, mai curată, mai înălțată, mai creștinească. Toate așteaptă **semnele trăirii** morale religioase, dovezile unor virtuți mai sfinte și ale unor fapte mai bune, mântuitoare (nu pângăritoare) de suflete.

Istoria prin fapte se scrie. Fiecare așezământ și fiecare om își scrie istoria vieții prin fapte. Creștinătatea prin fapte de virtute și-a scris istoria și tot prin astfel de fapte are misiunea de la Dumnezeu să și-o scrie și mai departe.

Spre Tabor la aceste semne, trăiri și fapte țintește.

Mulțumescu-ți, Ție, Doamne, și Te slăvesc din toată căldura inimii că mi-ai dat râvna, răbdarea și tăria voinței să cuget la astfel de trăiri și fapte; să le cercetez, să le gândesc, să le strig și să le scriu, ca să-mi mântuiesc sufletul (Isaia 58:1 și Iezechil. 3:18-21).

Și mă mai rog, Doamne Dumnezeule: fă ca neamul nostru, ca toate popoarele, ca omenirea întreagă să-și îndrepte pașii spre muntele desăvârșirii morale, spre culmile vieții duhovnicești, unde să se bucure de soarele slavei Tale.

Ajută, Doamne, ca jarul acestei dorințe să ardă în putere în toate inimile...

Fă, Doamne, ca toți pașii vieții noastre să se îndrepteze spre înălțimile Taborului, pe treptele și căile de lumină ale curățirii, ale sfințirii și ale desăvârșirii duhovnicești, ca viața noastră – și pe pământ și în cer – să fie frumoasă, ca o zi de primăvară, limpede și lină, asemenea unui râu ce curge prin grădini înverzite și înflorite... (*Cartea de rugăciuni*, București, 1951, p. 88).

Să putem și noi rosti ca și Apostolul Petru, când era beat de fericire: «**Doamne, bine e să fim aici!...**» (Matei 17:4).

Preot Ilarion V. Felea

CAPITOLUL I

TAINA VETII

1. Biblia și știința despre viață

*La Tine, Dumnezeule, este izvorul vieții
(Ps. 35:9)*

Ce este lumea?...

Ce este viața?...

Fiecare om își pune aceste două întrebări mari. Fie învățat, fie neînvățat, orice om caută răspunsuri și lămuriri mulțumitoare la aceste întrebări, pe cât de simple, pe atât de mari, ca pe temelia lor să-și așeze credința, munca, rostul și scopul vieții sale.

Dar, dintre aceste două întrebări mari – despre lume și despre viață – aceea care muncește mai mult gândurile și răscolește mai în adâncuri inima omului e fără îndoială întrebarea despre **taina vieții**.

Ce este viața?... De unde este viața?... Care este obârșia, rostul și menirea vieții?... Din ce zări venim și spre ce limanuri ne îndreptăm pașii vieții?...

După religia creștină, **viața este un har**, un dar de la Dumnezeu; e harul și puterea care face din materia moartă făpturi vii. Cu alte cuvinte, **viața e sămânța ființelor vii**,

sufllarea și puterea dumnezeiască prin care se zămislesc, se înmulțesc, cresc și rodesc plantele, animalele și oamenii. După Sf. Antonie cel Mare, viața este **unirea minții cu sufletul și cu trupul**⁴.

După Sf. Petru Damaschin, viața este o bogăție ascunsă pentru simțire, dar mărturisită de înțelepciune și de firea lucrurilor⁵.

Definiția aceasta e simplă, cuprinzătoare și mult grăitoare. Viața-i o putere gândită, rațională, care leagă și unește sufletul cu trupul, spiritul cu materia. Viața face materia moartă în sine vie; viața însuflețește materia, dă naștere trupurilor oamenilor. Moartea e despărțirea sufletului de trup; e încetarea unirii lor, „stingerea cunoștinței lor”⁶. Când trupul e mort, atunci spunem că e lipsit de viață, e neînsuflețit și se descompune prin îngropare sau înhumare (întoarcerea în stihiiile pământului din care s-a alcătuit), prin ardere (pe ruguri, altare sau crematorii), prin mâncare (de către păsări, fiare sau chiar rudenii la unele triburi necivilizate) și prin putrezire (lăsate la aer, neîngropate).

Definiția Sf. Antonie, bineînțeles, privește numai viața omului. Cu viața plantelor, insectelor și animalelor se ocupă alții. Noi dorim să ne lămurim: ce este **viața omului** și ce ne învață despre ea Scripturile Sfinte și știința oamenilor care s-au putut ridica prin gândirea lor luminată și prin inima lor curată până la izvorul ei și au putut pătrunde până la rădăcina ei.

Ce ne învață despre viață *Cartea Facerii*?

Învățătura biblică despre creațiunea omului e simplă ca linia dreaptă și limpede ca lumina zilei. *Sfânta Biblie* spune că

⁴ *Filocalia*, p. 21.

⁵ *Despre isihasm*, ms. p. 138.

⁶ Sf. Antonie, *op. cit.*, p. 21.

Domnul Dumnezeu a făcut trupul omului din țărâna pământului, apoi **«a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie»** (Facere 2:7).

«Mâinile Tale m-au făcut și m-au zidit», mărturisește dreptul Iov. «Adu-Ți aminte că m-ai făcut din pământ și că mă vei întoarce în țărână... M-ai îmbrăcat în piele și în carne, m-ai țesut din oase și din vine, apoi **mi-ai dat viață și bunăvoința Ta și purtarea Ta de grijă a ținut vie suflarea mea**» (Iov 10:8-12).

«Doamne, Tu ești Tatăl nostru, exclamă profetul Isaia, **noi suntem lutul și Tu olarul, toți lucrul mâinilor Tale suntem**» (Isaia 64:7). Evanghelia ne învață că viața în sine o are Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. «Căci, precum Tatăl are viață în Sine, așa a dat și Fiului să aibă viață în Sine» (Ioan 5:26). Dumnezeu e viu, are viața în ființa Sa. Tatăl e viu, Fiul e viu și Duhul Sfânt e viu și de viață dător.

«Duhul dă viață» (Ioan 6:63), **«Duhul face viu»** (2 Corinteni 3:6), unde lipsește Duhul lui Dumnezeu, toate ființele se ofilesc și pier; «mor și în țărână se prefac. Când trimiți Tu, însă, Duhul Tău, toate iarăși se zidesc și înnoiești fața pământului» (Psalmul 103:29-31).

Așadar e **naștere din Dumnezeu** și pentru aceasta viața e divină, pentru că e dată și păstrată de Dumnezeu (Psalmul 65:8, Ecclesiast 12:7, Daniil 5:23, Isaia 38:16, Romani 4:17, 1 Timotei 6:13). Acesta e răspunsul religiei creștine la întrebarea despre viață și obârșia ei. Viața e dumnezeiască; viața își are izvorul ei în Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. **«El dă tuturor viață și suflare»** (Fapte 17:25). Viața este ascunsă în Dumnezeu ca izvorul în munte - **«La Tine este izvorul vieții»** (Psalmul 35:9). Nu vedem decât pâraiele și râurile ei, curată sau

tulbure, cum curg în albia lor firească sau lovesc țărmașul ca să atragă din afară gunoarie și materii care tulbură.

Pomul vieții se află în raiul lui Dumnezeu (Apocalipsă 2:7). Râul apei vieții, limpede cum e cleștarul (cristalul), izvorăște din tronul lui Dumnezeu și al Mielului (Apocalipsă 22:1). De aici ea curge neîncetat și trece de la sămânță la sămânță, de la ființă la ființă, de la om la om fără să-și uite obârșia, fără să-și piardă țința. Apa curge din izvor spre mare ca spre sânul mamei. De aici se întoarce sub vâlul norilor, cade ploaie pe pământ ca o binecuvântare cerească, adapă și umezește pământul, îl face rodnic, alimentează izvoarele și iarăși curge mai departe... Așa e și viața: curgătoare ca apa, trebuitoare ca aerul, binefăcătoare ca lumina, vie, nemuritoare și eternă ca și Dumnezeu, izvorul ei.

Știința veacului trecut (secolul XIX, evoluționismul) ne-a înfățișat viața sub chipul unui arbore, numit arborele vieții (arborele genealogic), după care toate ființele s-au născut de la sine, spontan, dintr-o sămânță de viață care s-a zămislit singură în anumite condiții de umezeală și căldură. Din sămânța aceasta s-au format și transformat în curs de multe veacuri toate ființele vii, începând de la cele care au corpul dintr-o celulă (unicelulare) și până la ființa cea mai desăvârșită, care este omul (E. Haeckel). Toate ființele, prin urmare: plantele, insectele, animalele și oamenii sunt înălțuite, se dezvoltă unele din altele ca mugurii din ramuri, ramurile din crengi, crengile din trunchi și trunchiul din rădăcina arborelui.

Știința veacului al XX-lea constată că teoria despre arborele genealogic nu se mai poate susține cu ajutorul științei. Între nenumăratele soiuri (specii) de ființe sunt goluri care nu se pot umple prin nimic. Între plante și insecte, între insecte și

animale și între animale și oameni nu se poate întinde nici punte de trecere. **Lipsește cu desăvârșire** așa-numitele **exemplare** intermediare, adică ființele care arată trecerea de la materia moartă la materia vie, de la plante la insecte, de la insecte la animale și de la animale la om. De aceea învățații veacului nostru au găsit o asemănare mai bună pentru a face mai înțeleasă mulțimea formelor de viață (speciile), și anume: **cablul**, un mănunchi de sârme care se ating din când în când, dar merg paralel, una lângă alta ⁷. Între sârme există asemănări, însă fiecare sârmă e deosebită de cealaltă; tot așa între speciile de ființe: plante, insecte, animale și oameni: sunt asemănări, dar deosebirile sunt mai mari decât asemănările. Nu există nici o trecere de la una la alta. Asemănarea aceasta cu cablul e ceva mai aproape de învățătura biblică despre mulțimea ființelor create de Dumnezeu, «**fiecare după felul său și după sămânța sa**» (Facere 1:11-12, 21-25).

Ca să explice viața, știința omului (evoluționismul) – ca și credința – trebuie să admită știința și puterea creatoare a lui Dumnezeu, cum învață creștinismul, cel puțin în cinci momente istorice, și anume:

- la **începutul materiei** (care îmbătrânește și, deci, are tinerețe, ca și omul);
- la **începutul mișcării** (căci „tot ce se mișcă de altul se mișcă”);
- la **începutul vieții**, adică a semințelor din care se zămislESC și cresc plantele, insectele, animalele și oamenii (că nu este naștere fără de sămânță);

⁷ Tr. Săvulescu, publ. *Materia și viața*, p. 21.

- la **creația omului** cu suflet viu, înzestrat cu simțire, minte, rațiune, inteligență, memorie, voință, inimă, sentiment;

- la **Învierea Domnului**, minunea prin care se arată veșnicia vieții, puterea și biruința vieții asupra morții.

Fără luminile descoperirii (revelației) biblice și ale învățaturii creștine, aceste cinci momente sunt și rămân enigme, taine în veci nelămurite și nedelegate. În aceste cinci momente se întâlnește și se împacă știința cu religia, omul cu Dumnezeu. În aceste cinci momente știința devine religie și religia știință.

Acesta este răspunsul religiei și al științei creștine, iubiți și binecuvântați creștini, la întrebarea despre viața omului și obârșia ei. Viața omului este de la Adam și viața lui Adam de la Dumnezeu.

După Sf. Petru Damaschin, cuvântul Adam în limba greacă însemnează cele patru puncte cardinale, de la care se răspândește viața peste toată fața pământului. **A** (*anatoli*) înseamnă răsăritul, **D** (*dusis*) apusul, **A** (*arktos*) miazănoapte și **M** (*mesimbria*) miazăzi. Tot în limba greacă noțiunea om, *anthropos*, (de la *ano+theorein*) înseamnă a privi în sus, spre cer. Privirea aceasta îl arată că e ființă cugetătoare și cuvântătoare, spre deosebire de celelalte ființe, care nu au rațiunea cuvântului.

În limba siriacă om înseamnă foc, lumină și vrea să spună că, după cum dintr-o lumină se aprind toate luminile, tot așa și din primul om se nasc toți oamenii⁸. Singur Dumnezeu are puterea creatoare de viață. El este marele Creator, marele Artist și Arhitect al lumii și al vieții. El creează pe întâiul om și pe fiecare om. De la El, după chipul Lui, avem toți oamenii puterea

⁸ Despre isihasm, ms., p. 184.

creatoare, gânditoare, lucrătoare. „Mai întâi l-a creat pe om fără de om, spune Fericitul Augustin, acum îl creează pe om din om. Dar, indiferent că pe om fără de om sau pe om din om, El ne-a făcut pe noi și nu noi pe noi”⁹.

Din constatarea că viața este dumnezeiască, pentru că își are izvorul ei în Dumnezeu, Creatorul văzutei și nevăzutei – știința nu poate dovedi contrariul – avem să scoatem câteva învățături foarte însemnate, și anume:

Întâia: Dacă viața omului e divină, și **rostul și scopul ei este divin**. Ea nu trebuie trăită la întâmplare, nici risipită fiecum, nici pângărită și nefericită prin fărădelegile păcatelor, ci trăită așa ca să se arate într-adevăr că e de la Dumnezeu, că e dumnezeiască.

A doua: Dacă viața omului e de la Dumnezeu, **toți oamenii sunt întreolaltă fii și frați**, meniți și datori a trăi în pace unii cu alții; a înlătura și a desființa hotarele dintre ei, a se ajuta și iubi unii pe alții, ca frații. Din neînțelegerea și neurmarea acestui fapt, numai în veacul trecut (al XIX-lea) s-au ucis și nefericit unii pe alții în războaie peste 30 milioane de oameni, iar în veacul al XX-lea numărul lor a trecut peste 200 de milioane, peste 200 de milioane de crime împotriva umanității.

A treia: **Viața fiind divină, are în sine putere creatoare, înnoitoare și nemuritoare**. Fiind sămânță din sămânță, har din har, viața omului are în sine de la Dumnezeu puterea creatoare de a se înnoi și prelungi. Mișcările ei sunt circulare, se întorc de unde au plecat: trupul se întoarce în pământul din stihiiile căruia a fost alcătuit și hrănit, iar sufletul se întoarce la Dumnezeu, Care l-a creat (Ecclesiast 12:7). De aceea și viața a și fost

⁹ Cuvânt 26, I, 1.

asemănată cu cercul. Simbolul vieții e cercul: tot ce pleacă de la Dumnezeu e nemuritor ca și Dumnezeu și se întoarce la Dumnezeu. Tot ce pleacă de la om se întoarce la om, și binele, și răul. Tot răul pe care-l fac oamenii altora numai lor îl fac; și tot binele pe care îl fac altora numai lor îl fac. Iată de ce e bine să fie omul bun, să fie altruist, să trăiască o viață cât mai curată, morală, sfântă, religioasă, dumnezeiască.

Aceste învățături despre viață trebuie primite de fiecare om și însemnate în fiecare inimă de om – dacă s-ar putea cu fierul roșu – ca niciodată să nu se uite.

Viața, sub forma ei cea mai deplină, cea mai serioasă, cea mai înaltă și mai aleasă, prin care se apropie omul mai mult de izvorul ei, de mulțumire, de libertate, de fericire și de Dumnezeu, e viața religioasă și morală.

Biblia și știința creștină la viața aceasta vă cheamă, creștinilor, la viața trăită după voia Aceluia Care ne-a dăruit-o, după voia lui Dumnezeu.

Drept aceea „Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm” (ectenie).

2. Pentru creștini viața este Hristos

Pentru mine viața este Hristos
(Filipeni 1:21)

Taina, puterea, frumusețea, sfîntenia, plînatatea și veșnicia vieții omului se descoperă mai limpede, mai pe înțelesul și în folosul tuturor prin Iisus Hristos. El dezleagă taina vieții.

«Nu vă mirați de aceasta... căci, precum Tatăl are viață în Sine, așa a dat și Fiului să aibă viață în Sine...» (Ioan 5:26, 28).

Iisus Hristos, «strălucirea slavei și chipul ființei¹⁰ lui Dumnezeu» (Evrei 1:3), este Paștele nostru, adică viața și învierea noastră, chipul desăvârșit, modelul vieții curate, așa cum se revarsă și curge din izvorul ei dumnezeiesc, după cum Însuși spune:

«Eu sunt calea, adevărul și viața. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine» (Ioan 14:6);

«Eu sunt învierea și viața. Cel ce crede în Mine, chiar de va muri, va trăi» (Ioan 11:25);

«Eu sunt pâinea vieții... pâinea lui Dumnezeu care se coboară din cer și dă viață lumii» (Ioan 6:33, 35);

«Eu sunt viața, voi mlădițele...» (Ioan 15:5);

«Eu sunt lumina lumii. Cel ce-Mi urmează Mie nu va umbla prin întuneric, ci va avea lumina vieții» (Ioan 8:12).

Viața-i una cu Hristos și Hristos e una cu viața. «Într-Însul era viața și viața era lumina oamenilor» (Ioan 1:4):

De ce a răbdat patimile de bunăvoie: a primit crucea, a suferit moartea și a vestit învierea cu atâta seninătate și neobișnuită siguranță de sine? Pentru că El cunoștea și descoperea omenirii taina vieții. Numai cine cunoaște până în adâncurile ei taina vieții, a vieții divine și veșnice, primește crucea și moartea de bunăvoie. El știa ca nimeni altul că viața nu încetează cu moartea și cu mormântul, că viața este nemuritoare, viața este dumnezeiască și de-a pururea biruitoare.

Privită numai animalic, adică numai din punct de vedere pământesc și trupesc, viața e ceva trecător. De aceea însăși

¹⁰ „Ipostasului” este, de fapt, traducerea corectă (n. ed.).

Biblia o aseamănă cu umbra (Psalmul 101:12; 143:4, Ecclesiast 6:12), cu iarba (Psalmul 102:15, Isaia 40:6-8; 51:12), cu pleava (Isaia 40:24), cu suflarea (Isaia 2:22), cu aburul (Iacov 4:14), cu floarea câmpului (Isaia 40:6, Psalmul 102:15, 1 Petru 1:24), cu ceva scurt cât o palmă (Psalmul 38:7) și e repede trecătoare (Iov 9:25, 14:1). Privită, însă, din punct de vedere sufleteș, adică religios moral și spiritual, viața are o **valoare divină** și o putere nemuritoare, dătătoare de suflare vie, de aburi, de umbră, de flori și de semințe roditoare.

Evangelhia despre viața, învățătura, răstignirea și Învierea Domnului ne dezvăluie taina, puterea, frumusețea, valoarea, plinătatea și veșnicia vieții, ne arată în pildă vie, în întruchipare strălucitoare: ce să credem despre viață și cum să o trăim după voia lui Dumnezeu Creatorul, Mântuitorul și Sfințitorul ei. Prin Evangelhia despre viața, moartea și Învierea Sa, Iisus Hristos ne încredințează că viața nici nu începe, nici nu moare deodată cu trupul nostru; că nu trebuie să ne temem de moarte, dar nici să nu risipim viața ca fiul rătăcit moștenirea părintească; nici să nu mințim ca fariseii fățarnici, nici să nu o legăm de lăcomia plăcerilor trecătoare, ca bogații nebuni și nemilostivi, nici să nu o sugrumăm prin spânzurare, ca Iuda; nici să nu o ucidem, ca Irod viața Sf. Ioan Botezătorul și Cain viața fratelui său, Abel. După Evangelhie, viața este un dar de la Dumnezeu, un mărgăritar viu, mai frumos și mai scump decât toate mărgăritarele; o corabie încărcată de daruri dumnezeiești, care călătorește spre limanul mântuirii, spre veșnicie. Că pentru valoarea ei negrăită și pentru frumusețea ei veșnică Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu S-a întrupat, S-a jertfit și a înviat; că pentru aceasta sărbătorim Învierea Domnului în toate Duminicile de peste an și de aceea toate sărbătorile creștine

rotesc în jurul Paștilor ca stelele în jurul soarelui, ca să ne spună mereu, să ne cante, să ne strige și să ne învețe că viața e nemuritoare și divină, că Învierea e primăvara vieții veșnice și inima credinței noastre creștine.

Apostolii își leagă toată credința, toată nădejdea, iubirea și viața lor de viața, Evanghelia și Învierea Mântuitorului. «Doamne, întreabă Sf. Petru, la cine să ne ducem? Tu ai **cuvintele vieții veșnice**» (Ioan 6:68). «**Cuvântul vieții** vă vestim, spune Sf. Ioan. Căci **viața s-a arătat** și am văzut-o și mărturisim și vă vestim viața de veci care era la Tatăl și s-a arătat nouă» (1 Ioan 1:2). «Iar mărturia e aceasta, că **Dumnezeu ne-a dăruit viață veșnică și această viață este în Fiul Său**. Cine are pe Fiul are viață; cine nu are pe Fiul lui Dumnezeu nu are viață. Acesta este adevăratul Dumnezeu și viața veșnică» (1 Ioan 5:11-20). «**Pentru mine viața este Hristos** și moartea un câștig», scrie Sf. Pavel (Filipeni 1:21, Coloseni 3:4), căci viața înghite moartea (2 Corinteni 5:4). Viața creștinului este o taină: «**Viața noastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu**. Când Se va arăta Hristos, viața voastră, atunci vă veți arăta și voi împreună cu El în slavă» (Coloseni 3:3-4). La fel ne conving și ne încredințează și Sfinții Părinți, că prin Iisus Hristos, „**viața s-a arătat**, nădejdea s-a întemeiat, credința s-a întărit, Evanghelia s-a propovăduit și omul cel pământesc a doua oară s-a zidit”¹¹.

Prin urmare, iubiți creștini, puterea, viața în toată frumusețea și slava ei sfântă și veșnică s-a arătat prin Iisus Hristos. El o are, El o făgăduiește (1 Ioan 2:25), El o și dăruiește: «Oile Mele ascultă glasul Meu și Eu le cunosc și ele

¹¹ Sf. Vasile cel Mare, *Molitfelic*, ed. Sibiu, p. 382.

vin după Mine. **Eu le dau viață veșnică și în veac nu vor pieri și nimeni nu le va răpi din mâna Mea**» (Ioan 10:27-28; 17:2).

Pentru creștini viața în Hristos, viața veșnică, e o **moștenire** (Rom. 8:16-18; Tit 1:2; 3:7). Ea se dobândește și se moștenește:

prin credința în Hristos (Ioan 3:16; 5:24; 1 Timotei 1:16);

prin har (Romani 5:21; 6:22-23);

prin trăirea în virtuți și fapte bune (Romani 2:6-7; Galateni 6:8; 1 Ioan 3:15);

prin luptă (1 Timotei 6:12);

prin lepădarea de lume și urmarea lui Hristos (Marcu 10:28-30): «oricine urmează Mântuitorului însoțit va lua și viața veșnică va moșteni» (Matei 19:29).

De aceea, creștini, viața se cuvine trăită după voia și sfatul lui Dumnezeu: în iubire și în sfințenie (Luca 1:75), în pace (Romani 12:18) și frățescă unire, că **«unde-i unire, Domnul trimite viață și biecurăntări nesfârșite»** (Psalmul 132:3). Viața fiecărui creștin se cere să fie tot așa de curată și sfântă ca și viața lui Iisus Hristos, precum e scris: **«Viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor»** (2 Corinteni 4:11).

Biruitoarii sunt scriși în cer, în **cartea vieții** (Apocalipsa 2:10).

Biserica ortodoxă așa înțelege viața creștinului: cât mai apropiată și unită cu **Hristos-Viața**, izvorul și modelul vieții noastre. De aceea și repetă de atâtea ori aproape în toate slujbele ei chemarea și îndemnul: „Pe noi înșine, unul pe altul și **toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm**”...

Ajută-ne, Doamne Iisuse, să facem din viața Ta viața noastră; ca dumnezeiască Ta viață, plină de iubire, plină de

lumină, plină de bunătate, plină de sfințenie, plină de frumusețe morală să se arate în trupul nostru cel muritor.

Fă, Doamne, ca niciodată să nu pierdem din vederea sufletului rostul și țința vieții noastre, care este să trăim în plinătatea vieții creștine, a vieții după Evanghelie, cu Tine, pentru Tine, cât mai aproape de Tine, Doamne!

Scrie-ne și pe noi, Doamne, în cartea vieții. Întărește-ne în sfințenia Ta și ne ajută ca zi cu zi și ceas cu ceas să putem împlini și menirea noastră, ca Ție să ne dăruim și închinăm toată viața noastră, ca și viața și fericirea veșnică să o moștenim, împreună cu cei Te iubesc și Ți slujesc **Ție, Doamne.**

CAPITOLUL II

CE ESTE OMUL

1. Trupul omului

*Bărbatul este «chipul și mărirea lui
Dumnezeu...»*

(1 Corinteni 11:7)

După întrebarea despre taina vieții, avem să răspundem la întrebarea despre taina omului, a trupului și a sufletului său.

Ce este omul?...

Ca să putem răspunde bine și frumos la întrebarea aceasta grea, trebuie să mergem cu gândul în rai – spune Sfântul Ioan Gură de Aur¹². De aici aflăm că după înfățișarea sa dinafară, omul este o statuie de lut, un chip lucrat de Dumnezeu dintr-o mână de țărână, din care se fac oalele și cărămizile. Dar, lucru vrednic de gândire și de mirare, statuia aceasta e vie, trăiește, se mișcă, lucrează, creează, se bucură, suferă și moare. Chipul acesta de lut este o făptură înzestrată cu putere de viață, cu cap și cu membre care întrec pe ale tuturor făpturilor. Din materia lutului atotînțeleptul Creator a făcut oasele, învăluite frumos în

¹² Sfântul Ioan Gură de Aur, *Predicile despre Statui*, vol. II, partea II, trad. Șt. Bezdechi, 1938, p. 28.

mușchi și în piele, prin care omul **umblă drept**, spre deosebire de toate celelalte făpturi. Din materia lutului atotînțeleptul Creator a făcut inima omului, cel mai minunat motor care se mișcă singur fără oprire și fără de reparație, până și peste o sută de ani, ca să pompeze și să înprospăteze neîncetat sângele trupului, fără de care viața trupului ar fi cu neputință. Când motorul acesta se oprește, moartea este de față și nimeni nu o mai poate înlătura, cu toate că este ocrotit de oase și la piept, și la spate. Din materia lutului atotînțeleptul Creator a făcut creierul omului, centrul și comanda tuturor simțurilor și a tuturor lucrărilor omenești, din care pleacă în tot corpul ca niște fire electrice și telegrafice fibrele nervilor, care pun în mișcare și în lucrare întreg corpul. Din materia lutului atotînțeleptul Creator a făcut minunatele organe ale simțurilor, întâi de toate ochii, acele frumoase luminițe ale trupului, prin care ne vedem pe noi și semenii noștri, prin care privim și admirăm încântați firea înconjurătoare, câmpiile, munții, marea și cerul; urechile, prin care auzim și ascultăm freamătul și zgomotul lumii, graiurile oamenilor, cântecele vieții și armoniile lucrurilor; limba, prin care ne tălmăcim gândurile și simțurile; și așa mai departe: nasul, ca să deosebească mirosurile, mâinile, ca să lucreze și să creeze cultură și civilizație; picioarele ca să ne poarte după voia minții și a inimii; genele și sprâncenele, ca să ne ocrotească, întocmai ca niște streșini de casă, ferestrele și lumina ochilor; unghiile, ca să dea tărie degetelor; plămânii, ca să putem respira, și răunchii, ca să putem trăi. El a pus în lutul trupului nostru puteri dătătoare de viață și fericire; ne-a dat simțuri, frumusețea, mușchii, mișcarea, oasele și nervii. Toate aceste minuni ale artei și ale înțelepciunii dumnezeiești, lucrute din același pământ, din care se lucrează oalele și cărămizile, toate laolaltă formează

trupul omului, trup care se aseamănă cu ale celorlalte animale, dar se și deosebește.

Trupul omului este format să umble drept, să lucreze și să slujească sufletului. Animalele umblă cu privirea aplecată spre pământul din care se hrănesc sau o îndreaptă în dreapta și în stânga ca să-și pândească prada sau să se apere de primejdii. Omul e singura făptură ale cărei oase sunt încheiate ca să umble drept, cu privirea îndreptată în sus, spre cer și în toate direcțiile. Animalele nu cunosc munca, decât subjugate de om; singur omul între toate făpturile cunoaște munca gândită și plănuită, creatoare de civilizație și cultură.

Dar ceea ce deosebește mai mult pe om de animal este sufletul său gânditor, creator, liber și nemuritor. Toate membrele trupului sunt făcute ca să slujească sufletului. Prin mintea, inima și voința sa, omul născocеște, inventează nenumărate unelte și mașini de lucru, pentru animale cu totul necunoscute. Omul creează artele, științele, filosofia, orânduirile sociale prin care își îmbunătățește și înfrumusețează viața. Animalele nu cunosc o astfel de muncă. Omul se mișcă și lucrează liber, după sfatul minții, conștiinței și voinței sale; gândește liber, muncește liber, poftеște ce vrea. Animalele sunt cu totul străine de o astfel de viață. Omul e nemuritor prin sufletul său creat de Dumnezeu și prin lucrările sale religioase, morale, culturale și tehnice. Animalele nu au o istorie a religiei, a culturii sau a civilizației lor.

E adevărat că unele animale pot avea câte o însușire superioară omului. Calul este mai iute decât omul; boul e mai tare; leul are picioare mai puternice; vulturul e mai ușor și poate zbura până la înălțimi amеtitoare; albina știe a face mierea și celulele fagurilor după reguli și legi fizice, geometrice și

chimice pe care omul le-a descoperit foarte târziu, iar unele ființe au o viață mult mai lungă decât omul (ex. corbul) și, cu toate acestea, omul poate împlânzi, folosi și întrece toate aceste însușiri. Viața face deosebirea între un munte și o furnică, sufletul face deosebirea între animal și om, între materie și spirit, nu mărimea, nici asemănarea. Nici un animal nu știe și nu poate subjuga un alt animal spre folosința sa, constată încă Sfântul Ioan Gură de Aur¹³, dar omul știe și poate subjuga forțele tuturor animalelor și ale naturii întregi în scopurile gândite, descoperite și plănuite de el. Piciorul omului face lucrări pe care nu le poate face niciodată copita calului. Măinile omului conduc mașini și avioane care se ridică la înălțimi la care nu ajunge nici un fel de pasăre. Omul, deși ființă slabă față de atâtea animale, are în firea și puterea sa arme și unelte prin care stăpânește coarnele bouului, colții mistrețului, ghearele leului, acul albinelor, veninul șerpilor și puterea tuturor stihilor naturii.

Toate le face omul prin trupul său anume făcut ca să **servească sufletului**, fără de care nu-i decât lut, hoit, cadavru, o mână de putregai care se întoarce în țărâna din care a fost creat de Dumnezeu.

Sufletul este **sufierea de viață** prin care trupul omului devine **ființă vie** (Facere 2:7). Sufletul este **chipul** lui Dumnezeu în om (Facere 1:26-27), mintea, inima și voința lui Dumnezeu în mintea, inima și voința omului. Sufletul – prin inima și mintea sa gânditoare și călăuzitoare – face din om stăpânul pământului, regele tuturor făpturilor, cu puțin mai mic decât îngerii, dar cu slavă și cu cinste încununat (Psalmi 8:5-8).

¹³ Ibidem, p. 16

«Cerul cerului este al Domnului, iar pământul l-a dat fiilor oamenilor» (Psalmi 113:24). Prin suflet, omul este stăpânul pământului. În sufletul omului se oglindește «chipul și slava lui Dumnezeu» (1 Corinteni 11:7). De aceea, vorbind despre taina omului, Sf. Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu spune: „Eu sunt mic și mare, jos și înălțat, muritor și nemuritor, pământesc și ceresc. Eu sunt unul cu lumea aceasta de jos, altul cu Dumnezeu de sus; unul cu trupul, altul cu sufletul”¹⁴.

Acesta e omul, iubiți creștini, după învățătura religiei creștine: o făptură mică după trup, adică după lutul din care-i zidit, dar mare după suflet, adică după duhul de viață cu care l-a înzestrat Dumnezeu. Sub microscop, lucrurile mici apar mari; din avion lucrurile mari apar mici. Privit din zborul avionului, omul se vede mic. În câteva ceasuri de zbor se văd veacuri de muncă și de suferință ale unor milioane de oameni. În creștinism omul e privit, din punctul de vedere al sufletului, mai scump decât lumea întreagă (Marcu 8:36), din punctul de vedere al vieții spirituale, al curățirii, luminării și desăvârșirii lui. Aici se arată el cu adevărat mare sau mic, înger sau diavol. După trup, omul este ființă muncitoare, pătimitoare și muritoare. După suflet este singura ființă gânditoare, creatoare, stăpânitoare și nemuritoare.

Pentru astfel de însușiri și vrednicii deosebite, foarte adeseori este ispitit să se trufească, să se socotească pe sine Dumnezeu, singurul Dumnezeu. S-a îngâmfat inima ta și ai zis: «Eu sunt Dumnezeu...», cu toate că «nu ești decât om...» (Iezechiel 28:2).

¹⁴ Cuv. 7, 23 și Cuv. 39, 13; trad. I. Pulpea în „Studii Teologice” Nr. 1-2/1939, p.92

Fericit este omul care nu se lasă ispitit și înșelat de gânduri și păreri greșite despre sine; cel ce primește învățătură creștină despre om în toată simplitatea și curățenia ei, învățătura după care **trupul omului este unealta sufletului, iar sufletul este suflarea și slava lui Dumnezeu în om**. Prin puterea trupului și a sufletului său, cu ajutorul lui Dumnezeu, omul face **lucruri mari** (Psalmi 107:14), **preface valea pustie în loc plin de izvoare** (Psalmi 73:16), pământul într-o grădină de rai. Dar, ca ființă liberă, poate face și rău...

Fă, creștine, din tine, din inima trupului tău, o grădină de rai, o biserică a măririi lui Dumnezeu, așa după cum a fost inima celui dintâi om înainte de cădere spre fericirea ta și spre lauda și slava atotînțeleptului tău Făcător! „O! Omule, socotește bine, gândește ziua și noaptea și-n tot ceasul că mâna lui Dumnezeu este care te-a lucrat.

„Deci ceea ce s-a plămădit de Dumnezeu prin răutate să nu se pângărească, prin păcat să nu se schimbe!... Vas ești de Dumnezeu plămădit și lucrat ca să fii organ de bună înfăptuire a slavei lui Dumnezeu. Că lumea aceasta toată îți este pusă înaintea ca o carte scrisă care îți spune despre slava lui Dumnezeu și îți vorbește ție, celui cu minte prin sine, despre mărirea lui Dumnezeu cea ascunsă și nevăzută ca să înțelegi adevărul lui Dumnezeu. Negreșit, dar, să ții minte cele zise și dă slavă lui Dumnezeu!”¹⁵

Mulțumește că te-a adus din neființă la ființă și că te-a înzestrat și împodobit cu atâtea daruri cerești și pământești, sufletești și trupești! Recunoaște că ești fiul Lui, că faci parte din poporul, din proprietatea și din moștenirea lui Dumnezeu!

¹⁵ *Filocalia*, manuscris anonim, prefață.

Cunoașteți, oameni de peste toată fața pământului, că Domnul este Dumnezeuul nostru pentru că **El ne-a făcut pe noi și ai Lui suntem. Suntem poporul Lui și oile pășunii Lui** (Psalm 99:3).

2. Omul și raiul

*A sădit Dumnezeu în rai un Eden spre
răsărit și a sălășluit acolo pe omul pe
care îl zidise
(Facere 2:8)*

Cu Boboteaza se începe înnoirea omului creștin. An de an prin aghiasma Bobotezei se face sfințirea caselor, a trupurilor și a sufletelor – curățirea minții, a inimii și a vieții – ca prin sfințire și curățire mintea să se lumineze, inima să se înnoiască și voința să se întărească în lucrarea faptelor bune și, astfel, mereu să se pregătească de mântuire.

Înțelegem mai bine ce este omul, curățirea și mântuirea sufletului și peste tot viața și trăirea creștină cercetând mai întâi, cu ajutorul Sfintelor Scripturi: cum a fost omul înainte de păcătuire în rai și ce-a ajuns prin păcătuire după scoaterea lui din Eden (raiul fericirii). Că până astăzi, de când se cunosc cele dintâi urme și nume de oameni pe pământ, după cum ne învață Biblia, viața omului a fost trăită în trei stări, în trei chipuri și anume: **în rai, în păcat și în legătură de har** cu Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt.

Cum a fost omul în rai?

Omul este **chipul și mărirea lui Dumnezeu**, ne spune Sf. Pavel (1 Corinteni 11:7). Se numește „chipul” lui Dumnezeu pentru că în el se oglindește și se vede chipul cu darurile și cu însușirile Făcătorului său, iar „mărirea lui Dumnezeu” se poate numi omul numai atunci când faptele lui aduc laudă, cinste și slavă (nu rușine) lui Dumnezeu Tatăl său.

Omul cel dintâi, Adam, a fost făcut după chipul lui Dumnezeu. Așa ne învață Sf. Scriptură, în Cartea Facerii, când spune: «Și a zis Dumnezeu: Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră, ca să stăpânească peștii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietățile ce se târăsc pe pământ și tot pământul! Și **a făcut Dumnezeu pe om** după chipul Său, l-a făcut după chipul lui Dumnezeu, bărbat și femeie i-a făcut» (Facere 1:26-27).

„Chipul lui Dumnezeu” în om înseamnă darurile dumnezeiești care au fost sădite în firea și în sufletul omului de la zidire. Care au fost aceste daruri, bunătăți și frumuseți dumnezeiești? Au fost: mintea luminată, inima curată, voința liberă, nevinovăția, nestricăciunea, sănătatea, puterea de a lucra cu mintea și cu brațele. Mai presus de toate era harul dumnezeiesc care îl ajuta să fie mai bun și drept, curat și sfânt, liber și sănătos, neșovăielnic și nestricăcios.

Sfinții Părinți fac deosebire între „chipul” și „asemănarea” lui Dumnezeu în om. Chipul, spun ei, este dat de om de la naștere; asemănarea este dobândită prin strădanie și virtute morală. Chipul este punctul de plecare către asemănarea cu Dumnezeu. **„După chipul** lui Dumnezeu, scrie Sfântul Vasile cel Mare, înseamnă începătură și rădăcină a binelui; iar **după asemănarea lui Dumnezeu** îmi survine în urmă, din faptele

mele, din truda mea pentru cele bune și din purtarea mea plină de virtute, în întreaga mea viață”¹⁶.

Înțelegând ce este chipul lui Dumnezeu în om și cum ajunge omul la asemănarea cu Dumnezeu, înțelegem și cum era omul înainte de păcătuire în rai. Era așa cum a ieșit din mâna lui Dumnezeu, cu chipul lui Dumnezeu întipărit în firea și în sufletul lui, îmbrăcat în haina sfântului și cerescului har, bun și drept, curat și sănătos, sfânt și nemuritor. Mintea lui sclipitoare să nume tuturor lucrurilor și ființelor, tuturor animalelor și păsărilor (Facere 2:19-20); voința lui sănătoasă lucrează grădina raiului (Facere 2:15); iar inima lui nevinovată era curată de orice poftă stricăcioasă încât Adam și Eva, femeia lui, «erau amândoi goi și nu se rușinau» (Facere 2:25); ceea ce și atunci, ca și acum, este culmea nevinovăției.

Așa a fost cel dintâi om în rai: bun și drept, curat și nevinovat ca un înger, așa cum trebuie să fie orice om, și mai ales orice creștin în care nu s-a stricat și nu s-a întunecat chipul lui Dumnezeu. Sf. Ioan Botezătorul este numit de Hristos Domnul **înger** în trup (Matei 11:10; Luca 7:27), înger de om. Îngerii sunt cetățenii raiului. Înțelegem cum trăiau cei dintâi oameni înainte de păcătuire încercând să ne lămurim pe cât se poate: **ce este raiul?**

Sfânta Scriptură ne spune că raiul este grădina în care a fost așezat cel dintâi om. «A sădit Domnul Dumnezeu rai în Eden spre răsărit și a sălășluit acolo pe omul pe care îl zidise» (Facere 2:8). Precum ne spune **Cartea Facerii** lumii și a omului, în rai erau tot felul de pomi roditori, flori mirositoare, râuri curgătoare, păsări cântătoare, animale folositoare, plante, bogății

¹⁶ Despre zidirea omului, la Hr. Andrustos, Simbolica, p. 139.

și bunuri îndestulătoare, «iar în mijlocul raiului era pomul vieții și pomul cunoștinței binelui și răului» (Facere 2:9).

Acesta era raiul pământesc – chip al raiului ceresc – în care au locuit fericiți oamenii cei dintâi, Adam și Eva. Despre raiul ceresc ne vorbește Mântuitorul în învățătura despre împărăția cerurilor și despre viața veșnică și-l amintește când răspunde la rugăciunea tâlharului de pe cruce: «Pomenește-mă, Doamne, când vei veni întru împărăția Ta! Iar Iisus i-a zis: Adevărul îți grăiesc: astăzi vei fi cu Mine în rai» (Luca 23:42-43).

Ce este raiul mai de aproape nu ne pot spune nici îngerii, nici oamenii. Sfânta Scriptură a Noului Testament ne spune că numai doi oameni au avut fericirea să vadă raiul cu ochii trupului: Sf. Ioan Evanghelistul și Sf. Pavel Apostolul. Sf. Ioan Evanghelistul a văzut icoana raiului ca o cetate mare, pătrată, înaltă și sfântă, cu douăsprezece temelii și cu douăsprezece porți de mărgăritare, toată luminată ziua și noaptea de Dumnezeu (vezi Apocalipsa, cap. 21). Sf. Pavel Apostolul a fost ridicat până în al treilea cer, în rai, unde a văzut frumuseți nemaivăzute, nemaiauzite și nemaidorite de inima omului. «Cele ce ochiul nu a văzut și urechea nu a auzit și la inima omului nu s-au suit, (acestea) le-a gătit Dumnezeu pentru cei ce-L iubesc pe El», lucruri pe care limba omului nu poate să le tâlmăcească și cuvinte de nespus «pe care nu este cu putință omului să le rostească» (2 Corinteni 12:4).

Sava, împărăteasa Etiopiei, dorea să vadă cu ochii ei slava înțeleptului Solomon, palatele împărătești și comorile lui de înțelepciune a căror faimă se răspândise peste mări și țări. Cu acest dor a plecat din Etiopia în Iudeea și, când a ajuns în Ierusalim și a văzut pe Solomon cu palatul și cu dregătorii lui și,

mai ales când a auzit înțelepciunea lui, a zis plină de mirare: «Adevărată este fama pe care am auzit-o în țara mea de lucrurile și de înțelepciunea ta, dar n-am crezut spuselor până ce nu am venit și nu am văzut cu ochii mei. Iată, însă, că **nici pe jumătate nu mi se spusese. Înțelepciunea și bogăția ta întrec cu mult fama** despre care am auzit eu» (3 Regi 10:1-7).

Așa este și raiul lui Dumnezeu (Apocalipsa 2:7), nu cunoaștem nici pe jumătate, poate nici în parte, frumusețea, măreția și fericirea lui și a celor ce trăiesc în el. Raiul este viața fără de moarte și bucuria fără de sfârșit; e locul unde Se află Dumnezeu cu îngerii și sfinții Lui.

În asemănare cu raiul ceresc, ne putem închipui cum era și raiul pământesc și mai ales cum trăiau în el cei dintâi oameni: buni și sănătoși, muncitori, îndestulați, liberi cu voința și deplin fericiți, ca îngerii.

Rai a fost viața celor dintâi oameni. Rai este împărăția lui Dumnezeu. Rai este viața sfântă și fericirea nemuritoare. „Rai! (strigă un Părinte bisericesc, Ilie Miniat, episcopul Calavritei) Se bucură duhul meu numai când îl numesc! Se veselește sufletul meu numai când mă gândesc la el! **Rai! Patria cea fericită a strămoșilor mei, limanul dulce al nădejdi mele, singurul scop al dragostei mele, cea din urmă cunună a credinței mele!**”¹⁷

¹⁷ Didahii și predici, p. 212.

3. Mărirea și căderea omului

*Adu-ți aminte de unde ai căzut și te
pocăiește!...*

(Apocalipsa 2:5)

Sfânta Evanghelie ne amintește de viața omului trăită «în întunericul și în umbra morții» (Matei 4:16), **de viața în păcat**. Întâiul fel de viață a fost viața în rai, viața în starea fără de păcat. Al doilea fel este viața în starea de păcat.

După ce fel de legi trăia omul în rai?

Legile sfinte după care trăia și se conducea omul în rai sunt următoarele:

Legea muncii cu mintea și cu brațele. Adam dă nume tuturor lucrurilor și ființelor, lucrează grădina raiului și o păzește (Facere 2:15, 19-20);

Legea stăpânirii asupra naturii, a pământului, cu toate lucrurile și ființele lui precum e scris: «umpleți pământul și stăpâniți peste toate vietățile de pe pământ!» (Facere 1:28);

Legea creșterii, a înaintării, a progresului și a culturii, care era de două feluri: întâia era **înmulțirea**, potrivit cuvintelor: «creșteți și vă înmulțiți!» (Facere 1:28); a doua era **desăvârșirea** duhovnicească prin minte (puterea de a cugeta), prin limbă (puterea de a vorbi), prin virtute și cultură morală, căci altfel nu putea să-și asigure stăpânirea peste natură și peste vietățile pământului (Facere 1:28-30; 2:15, 19-20);

Legea nevinovăției, a curăției trupești și sufletești, că Adam și femeia lui, Eva, «erau amândoi goi și nu se rușinau» (Facere 2:25). Firea lor era ca a pruncilor, a mieilor și a porumbeilor;

Legea libertății de voință, că cei dintâi oameni aveau voie să mănânce din toți pomii raiului și din toate plantele lui, numai din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânce (Facere 1:29-30; 2:16-17). Libertatea a fost înaintea sclaviei, așa după cum repausul a fost înaintea mișcării și Dumnezeu înaintea lumii;

Legea ascultării de Dumnezeu, legea cunoașterii, iubirii și cinstirii lui Dumnezeu (religia) ca urmarea a facerii omului de Dumnezeu și a așezării lui de stăpân peste tot pământul, supus poruncilor muncii și ascultării de El (Facere 2:15-17);

Legea nemuririi și a fericirii. Împlinirea acestor legi îi va aduce viața și fericirea nemuritoare; călcarea lor îi va aduce căderea și moartea. Vei călca porunca, «vei muri» (Facere 2:17). Nu mâncați și nu vă atingeți de pomul cel oprit, «ca să nu muriți» (Facere 3:3).

În aceste legi este cuprins **scopul vieții omului în rai**. Căci scopul își alege mijloacele și legile prin care se înfăptuiește. A fost de ajuns călcarea unei singure legi – a ascultării – ca scopul să nu se mai poată atinge în întregime și ca toate celelalte legi să se clatine, să slăbească și să se calce, iar omul să cadă în starea de păcat, «în întunericul și-n umbra morții», din care a venit să ne dezrobească Iisus Hristos Mântuitorul.

Cum s-a întâmplat căderea omului din rai în starea de păcat?

Sunt mai multe pricini ale alunecării și căderii omului din rai în starea de păcat. Sfânta Scriptură amintește mai întâi **trufia** sau **mândria**. «Începutul păcatului este trufia și cel ce o ține pe

ea este ca și când ar ploua urâciune» (Sirah 10:13). Iar «începutul trufiei omului este a părăsi pe Dumnezeu și a-și întoarce inima de la Cel ce l-a făcut» (Sirah 10:12).

Din trufie se naște **neascultarea** de porunca lui Dumnezeu; a doua pricină a căderii în păcat. Dumnezeu a dat poruncă lui Adam și i-a zis: «Din toți pomii raiului poți să mănânci, numai din pomul binelui și răului să nu mănânci!...» (Facere 2:16-17). Omul, însă, a călcat porunca ascultării și prin aceasta a căzut din credință (Osea 6:7).

Alte două pricini ale căderii au fost **ispita** vicleană a diavolului și **pofta** nesățioasă a trupului. «A zis, oare, Dumnezeu să nu mâncați din toți pomii raiului?, a întrebat viclean pe Eva duhul cel rău, satana în chip de șarpe. Adevărat, a zis Dumnezeu să mâncăm din toți pomii, numai din rodul pomului care este în mijlocul raiului să nu mâncăm, să nu ne atingem de el ca să nu murim, a răspuns femeia. Nu veți muri, a grăit iarăși cu vicleșug șarpele, nu veți muri. Dar Dumnezeu știe că în ziua în care veți mânca din el vi se deschid ochii și veți fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul» (Facere 3:1-5). Așa amăgește ispita pe om.

Deodată cu ispita se trezește și **pofta** nesățioasă a trupului și **mândria** cugetului. Căci, «văzând femeia că rodul pomului e bun de mâncare și ispititor la vedere și de dorit, pentru că dă știință, a luat din el și a mâncat și a dat și bărbatului său și a mâncat și el» (Facere 3:6).

Acestea sunt cauzele, pricinile de căpetenie prin care oamenii cei dintâi au căzut din rai în păcat: trufia, neascultarea, ispita, minciuna (Ioan 8:44) și pofta (1 Ioan 2:16), care toate se pot cuprinde în una singură, în **libertatea voinței**. Omul a fost

făcut slobod, să trăiască liber, nu rob. Libertatea este aerul sănătos în care poate respira și trăi omul. Libertatea este **răspântia** de la care începe binele și răul, înălțarea sau căderea omului. „Datu-i-a Dumnezeu lui Adam minte slobodă... Datu-i-a să aibă putere ca un împărat peste toate făpturile lui Dumnezeu. Datu-i-a viață fără boală și fără durere și fără păcate și fără moarte. Și încă ce-i mai dădu? Datu-i-a voie să mănânce din toți pomii raiului. Numai puțină învățătură ce-i lăsă, ci ș-a aceasta nu pentru altceva, numai pentru ca să cunoască că are și el mai mare pe Dumnezeu. Iar el nici aceea nu o ținea...”¹⁸.

Ajuns-a omul prin trufie și neascultare ca Dumnezeu? Nu! Ci «atunci li s-au deschis ochii la amândoi, s-au văzut goi, s-au rușinat, i-a muștrat cugetul și s-au ascuns» (Facere 3:7-10). S-au trezit și și-au dat seama că au călcat porunca, au greșit, au căzut din har în păcat, din raiul desfătării în iadul pedepsei, «frumusețile cele pline de flori ale paradisiului s-au schimbat deodată în spini și ciulini ai pământului, fericirea în durere, harul în blestem... Odată cu harul a pierit și nevinovăția și atât de mult s-a spurcat pământul de păcat, încât a fost nevoie de un potop universal de ape, nu știu, sau pentru ca să-l spele, sau pentru ca să-l ascundă de privirile Creatorului lui... Necredința dănuia în orice loc; pretutindeni cele sfinte erau spurcate... Virtuțile erau surghiunite din lume și pretutindeni împărătea viciul; adevărul era izgonit din piețe și triumfa minciuna. Dreptatea lipsea din tribunale și judeca nedreptatea...»¹⁹.

¹⁸ Zice învățatul mitropolit Varlaam al Moldovei în *Cazania* sa, p. 397.

¹⁹ Ilie Miniat, *Didahii și predici*, trad. D. Fecioru, 1945, p. 583.

Astfel, printr-un om (Adam) a intrat păcatul în lume și prin păcat boala, durerea, lepra, suferința, tot răul și cel mai mare rău, moartea... (Romani 5:12). «Drept aceea, **adu-ți aminte de unde ai căzut și te pocăiește și fă faptele cele dintâi**, iar de nu, vin la tine curând și voi mișca sfeșnicul tău din locul lui, dacă nu te vei pocăi» (Apocalipsa 2:5).

CAPITOLUL III

VIAȚA DUHOVNICEASCĂ

1. Trupul și sufletul

*...Sunteți templul lui Dumnezeu și
Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi
(1 Corinteni 3:16)*

Nu numai creștinii, dar și filozofii păgâni – înțelepții cei neînțelepți, cum îi numește Sf. Grigorie Sinaitul – fac deosebire între trup și duh, între materie și spirit, între carne și suflet, ca și între moarte și viață. Sunt oameni care se leagă cu inima numai de cele trupești; alții se leagă numai de cele sufletești. De pildă oamenii lăcomi de mâncări, de plăceri, averi și de măririi lumești, viața întreagă nu au altă grijă decât să-și sporească bogățiile, să-și mărească hambarele, magaziiile și pântelele ca în ele să încapă cât mai multe bunuri și cât mai alese mâncări și băuturi. Aceștia sunt oamenii trupești. Bunii creștini, în schimb, ca și călugării, nu pun un preț deosebit nici pe mâncări, nici pe băuturi, nici pe îmbrăcăminte, nici pe averi și bogății, pe nimic din lucrurile trecătoare. Aceștia sunt oamenii sufletești, duhovnicești.

Poetul grec Simonide îndeamnă oamenii să lase la o parte cercetarea lucrurilor și ființelor dumnezeiești, să se ocupe numai de cele omenești și pământești. În răspunsul său filosoful

Aristotel spune că, atâta vreme cât e în putere, omul e dator să năzuiască după bunurile cele nemuritoare și divine.

Din vechime și până astăzi astfel de sfaturi s-au dat și se dau multe și nenumărate. Chiar și fără sfaturi, cei mai mulți oameni se lasă atrași de poftele și nevoile lor spre cele pământești și trupești. Abia un mic număr de oameni știu și se pot smulge și dezrobi din pânza acestei ispite.

Despre urmașii lui Adam și fiii lui Israel se spune că duceau o viață de animale, o viață legată numai de bunurile pământești și de plăcerile trupului; o viață lipsită de bunuri și bucurii sufletești; o viață care nu se ridica deasupra pântecelui. «Adusu-Și-a aminte **că trup erau...**» (Psalmul 7:44). Drept aceea le-a zis Dumnezeu: «Nu va rămânea Duhul Meu în oamenii aceștia, deoarece **sunt numai trupuri**» (Facere 6:3). Oameni erau numai trupuri, numai animale, de aceea a venit peste unii potopul și au pierit înecați în fărâdelegile lor, iar peste ceilalți robiile patimilor și ale popoarelor vecine.

Locuitorii cetăților Sodoma și Gomora trăiau iarăși numai trupește, în plăceri și în păcate strigătoare la cer. De aceea a căzut peste ei foc din cer și i-a ars de vii, împreună cu cetățile și bunurile lor (Facere 19:29).

De atunci și până astăzi câți oameni, câte cetăți și câte împărății s-au ruinat și au pierit din aceeași pricină: întreită poftă de a păcătui, cum o numește Evanghelistul Ioan: **pofta ochilor, pofta trupului și trufia vieții** (1 Ioan 2:16). Împărăția romanilor se întindea de la Răsărit până la Apus, de la râurile Tigru și Eufrat din Asia până la Oceanul Atlantic și din culmea mării și a puterii s-a prăbușit din aceeași cauză: cetățenii lui nu mai urmăreau în viață decât bunuri pământești și plăceri trupești; nu mai alergau decât la teatre și la circuri, în vreme ce templele

erau goale; nu mai căutau decât haine de lux ca să-și îmbrace trupul și mâncări alese ca să-și umple pântecul. Cauza decăderii era aceeași: pofta ochilor, pofta trupului și trufia vieții.

Cu ivirea creștinismului, acum douăzeci de veacuri, se naște o lume nouă. Un strigăt de alarmă, un cuvânt de mântuire se aude atunci și de atunci răsună de-a lungul veacurilor: **«Nu numai cu pâine trăiește omul...»** (Matei 4:4). Omul nu este numai trup, numai mâncare și băutură, numai haine și plăceri, numai alergare după averi și măririi trecătoare... Nu!... De o mie de ori **nu!**... Omul este carne și **suflet**, materie și **spirit**, trup și **duh**.

«Că ce va folosi omul de va dobândi lumea toată și-și va pierde sufletul? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?» (Marcu 8:36-37). Nimic!... Nimic nu folosim dacă ne pierdem sufletul... Nici un bun, nici **lumea întreagă nu are valoarea și greutatea unui singur suflet**. Prin suflet ne bucurăm de lumea aceasta, prin suflet gustăm bunurile pământești și frumusețile cerești. Fără suflet suntem morți. Sufletul este comoara cea mai scumpă, valoarea cea mai înaltă, lumina cea mai strălucitoare, puterea cea mai mare. „Cu cât e mai presus cerul de pământ, spune Sf. Vasile cel Mare, cu atât mai presus este sufletul de trup. Sufletul este asemenea cerului, căci în el este Dumnezeu, iar trupul este asemenea pământului, pe care se mișcă oamenii cei muritori și dobitoacele necuvântătoare”²⁰.

De aceea grăiește Mântuitorul: «Nu vă temeți de cei ceucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă, ci temeți-vă mai vârtos de Cel ce poate să piardă și trupul și sufletul în gheenă» (Matei 10:28). Temeți-vă, adică, de cei ce vă pot pierde, osândi și neferici sufletul; de cei ce vă strivesc inima și mintea sufletului

²⁰ Vechile rânduieli monahale, p. 353-354.

cu minciuni, cu vorbe înșelătoare, cu învățături eretice... De aceștia să vă temeți și să vă feriți. Creștinismul descoperă prețul dumnezeiesc deosebit de mare al sufletului. În creștinism **omul trăiește viața prin suflet**, în unire de credință și de iubire sfântă cu Dumnezeu. Creștinul nu se oprește numai la trup, nici numai la stihiiile materiei și la bunurile pământului. În fața și în inima lui se deschide cerul, se descoperă lumea spiritului cu frumusețea, cu bunătatea, perfecțiunea, fericirea, veșnicia și atracția ei.

Nimeni n-a văzut bucuria, dar toți știm că există; nimeni n-a văzut suferința, dar toți știm că există; nimeni n-a văzut mintea (inteligența), dar toți știm că există; nimeni n-a văzut ura, dar toți știm că există; nimeni n-a văzut iubirea, dar toți știm că există; nimeni n-a văzut fericirea, dar toți știm că există și alergăm după ea; nimeni n-a văzut nici viața, nici sufletul în trup, dar toți știm că există, căci prin suflet simțim și cunoaștem în trup bucuria și durerea, iubirea și ura, fericirea și suferința; prin suflet vedem, auzim, vorbim, gândim, ne mișcă și simțim. Îndată ce sufletul ne părăsește, corpul moare, putrezește, nu mai gândește, nu mai simte, nu mai vede, nu mai aude, nu mai plătește nimic. Câtă vreme are sufletul în trup, omul muncește, se roagă, doarme, visează, creează artele, știința, tehnica. Tot ce se numește cultură și civilizație, tot binele, adevărul și frumosul este rodul sufletului și al puterilor sale (mintea, iubirea, memoria, voința, pofta). Trupul pretutindeni și totdeauna este unealta sufletului; mijlocul prin care sufletul gândește și lucrează. Nu ochiul vede, ci sufletul prin ochi; nu urechea aude, ci sufletul prin ureche; nu limba grăiește, ci sufletul prin limbă; nu creierul gândește și ne descoperă mintea, ci sufletul. Altfel ochiul ar vedea tot așa cum vede lacul, urechea ar auzi tot așa cum aude clopotul, mâna ar lucra tot așa ca orice mașină

neînsuflețită, limba ar grăi tot așa cum grăiește un aparat de radio. Cu alte cuvinte, fără suflet nu este nici ochi, nici auz, nici grai, nici minte, nici bucurie, nici fericire, nici un fel de muncă conștientă și inteligentă.

Întocmai cum artistul se folosește de vioară și pian ca să descopere frumusețea cântărilor, la fel sufletul se folosește de creier ca de o unealtă prin care lucrează și cântă, pentru ca să-și descopere bogăția științei, a poeziei, a culturii, a religiei, a tuturor artelor, a întregii înțelepciuni pe care a adunat-o omenirea în curgerea veacurilor. Vorbind despre obârșia și valoarea sufletului, Sf. Macarie cel Mare scrie: „Sufletul nu este nici din natura divinității, nici din natura întunericului sau a răutății, ci este mai curând creatură inteligibilă, frumoasă, mare și admirabilă sau o frumoasă asemănare și chip al lui Dumnezeu... Toată strălucirea și frumusețea cerului și a pământului, restul podoabelor și varietatea lor bogată, strălucirea și decorul lucrurilor văzute nu pot fi asemăunate cu credința și bogăția unui singur suflet”²¹.

Sufletul în trup e ca viața în sămânță. Un înțelept indian a dat fiului său să-i desfacă o sămânță, apoi l-a întrebat ce vede în ea. „Nu văd nimic”, răspunse copilul nedumerit. „Fiul meu, îi zise tatăl, în mijlocul seminței, acolo unde tu nu vezi nimic, e ascunsă putința vieții unui arbore mare, din al cărui fruct se pot împărtăși sute de oameni, dacă semințele cad pe pământ bun”. Așa e și sufletul în trup: viu și nevăzut, ca viața în mijlocul seminței. **Sufletul este viața trupului și puterea stăpânitoare a materiei.** Omul este trup și suflet, materie și viață, carne și duh. A crede numai în trup, numai în materie și numai în carne

²¹ *Omiliile duhovnicești*, trad. de C. Iordăchescu, p.p. 6, 24.

înseamnă a ne închina la idoli, înseamnă a face idol din trup. Așa spune și Sf. Maxim Mărturisitorul: „Dacă sufletul e mai bun decât trupul și dacă Dumnezeu, Care a făcut lumea, e neasemănat mai bun decât lumea, cel ce cinstește trupul mai mult decât sufletul și lumea, zidită de Dumnezeu, mai mult decât pe Dumnezeu, nu se deosebește întru nimic de închinătorii la idoli”²².

Iubiți și binecuvântați creștini, nu uitați niciodată că omul e trup și suflet. Țineți minte, creștini, că șase zile din săptămână sunt rânduite pentru muncile și nevoile trupului, iar ziua a șaptea – sărbătoarea – este a sufletului. O săptămână de lucru este pregătire pentru o zi de sărbătoare. Tot ce muncim este pentru o zi de odihnă, pentru o zi de sărbătoare, pentru suflet și, prin suflet, pentru veșnicie.

Tot Sf. Maxim Mărturisitorul scrie: „De vrei să fii drept, dă fiecărei părți din tine, adică sufletului și trupului, cele de care sunt vrednice. Părții raționale a sufletului (minții) dă-i citiri, vederi duhovnicești și rugăciune; inimii dă-i dragoste duhovnicească ce se opune urii; părții poftitoare dă-i cumpătare și înfrânare; iar trupului hrană și îmbrăcăminte, atât cât sunt de trebuință”²³.

Ține, creștine, cumpăna dreaptă între suflet și trup. Nu-ți ucide sufletul, nu-ți batjocori nici trupul, căci laolaltă formează templul lui Dumnezeu. «Nu știți, oare, că voi sunteți biserica lui Dumnezeu și Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi? De va strica cineva biserica lui Dumnezeu, și Dumnezeu îl va strica pe acela, căci sfântă e biserica lui Dumnezeu, care sunteți voi» (1 Corinteni 3:16-17).

²² Filocalia II, p. 38.

²³ Filocalia II, p. 105-106.

Iar, tu, suflete al meu, caută bucuria mântuirii și binecuvintează pe Creatorul și Mântuitorul tău în toată vremea și în tot ceasul!

«Binecuvintează, suflete al meu pe Domnul și toate cele dinlăuntrul meu să binecuvinteze numele cel sfânt al Lui. Binecuvintează, suflete al meu pe Domnul și nu uita toate binefacerile Lui! Că El iartă toate fărădelegile tale și toate bolile tale le vindecă. El izbăvește de mormânt viața ta, El te încununează cu milă și cu îndurări. El umple de bunătăți dorirea ta, înnoiseră ca ale vulturului tinerețile tale. În tot locul stăpânirii Lui, binecuvintează, suflete al meu pe Domnul!» (Psalmul 102:1-5, 22).

2. Ce este viața duhovnicească

*Dumnezeu este Duh și cei ce e închină
Lui se cade să se închine cu duhul și cu
adevărul
(Ioan 4:24)*

Se spune despre păgâni că erau „numai trupuri” deoarece trăiau viața lor numai după instinct, după legea poftelor și a pornirilor firii lor, ca și animalele. Sfânta Scriptură cunoaște și deosebește trei feluri de legi: legea naturală (a firii, sădită în conștiință), legea scrisă (descoperită în Sfânta Scriptură) și legea voinței și a desăvârșirilor lui Dumnezeu.

Pe temeiul acestor legi, tot Sfânta Scriptură cunoaște și deosebește trei feluri de stări ale vieții: **starea trupească**, aplecată mai mult spre plăcerile și bucuriile lumii, ale vieții de

aici, de pe pământ, **starea sufletească**, îndreptată mai mult spre îngrijirea trupului și spre lauda oamenilor, stare ce nu se alipește nici păcatului, nici virtuții, și **viața duhovnicească**, în care omul urmează însușirile și poruncile lui Dumnezeu. În starea aceasta din urmă, omul își curățește sufletul de patimi, îl împodobește cu virtuți morale și religioase și năzuiește din toate puterile lui sufletești și trupești spre împărăția lui Dumnezeu. După cum trăiesc în una sau alta din aceste stări, oamenii se numesc trupești, sufletești sau duhovnicești²⁴. Creștinii buni sunt oameni duhovnicești, oameni care în viața lor dau întâietate sufletului, spiritului, iar trupului dau numai atât cât merită și are dreptul ca să poată servi sufletului și Creatorului.

Viața sufletească duhovnicească, religioasă și morală, în toată frumusețea, bunătatea, desăvârșirea și veșnicia ei, ne-a descoperit-o Iisus Hristos prin exemplul vieții și învățătura Evangheliei Sale. Viața Mântuitorului este de model pentru lumea întreagă și de totdeauna. Nimeni n-a trăit o viață mai frumoasă și mai desăvârșită în bunătate, în iubire și în sfințenie decât El; nimeni nu ne-a arătat mai bine decât El ce să creadă și cum să trăiască omul ca viața lui să fie curată pe pământ și fericită în ceruri; nimeni nu ne-a dezvăluit în învățături mai luminoase tainele și drumurile vieții adevărate, așa după cum o voiește Dumnezeu și o dorește inima omului, cum ne-a descoperit-o El în Sfânta Evanghelie.

«Dumnezeu este Duh – spune El, Domnul – și cei ce se închină Lui se cade să I se închine **cu duhul și cu adevărul**» (Ioan 4:24). Mare taină și dumnezeiască descoperire. Dumnezeu este Duh, adică **Spirit** viu, **viață** sfântă și **iubire** eternă.

²⁴ Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântul 1*, Nichita Stithatul, *Suta a doua de capete*, ms. c. 3, p. 29.

Dumnezeu nu este nici trup, nici materie; El este peste toate, prin toate și în noi toți **Duh**, Spirit de viață dătător, proniator, gânditor, sfințitor și mântuitor. Omul este făptura, fiul lui Dumnezeu (Romani 8:16), «chipul și slava lui Dumnezeu» (1 Corinteni 11:7), o mare de lumină dinlăuntru și o formă de lut din afară. Esențialul în ființa lui este sufletul, noianul de viață, lumină, minte, memorie, voință, simțire, sentiment, bucurie, durere, iubire, pace, fericire, adică duhul care vine de la Dumnezeu, nu lutul. Bunurile și frumusețile lumii sunt ecouri, chipuri și simboluri ale bunurilor și frumuseților sufletului, nu al lutului. Nu este nici o legătură cauzală între suflet și lut, între spirit și materie. Este numai o legătură instrumentală, ca între muncitor și unelte de care se folosește în creațiile lui, ca între artist și vioară, ca între mâna și condeiul care așterne pe hârtie gândurile minții. Duhul este esențialul în om, spiritul care vine de la Dumnezeu. Fără Duhul lui Dumnezeu nu este viață nici în om, nici în firea înconjurătoare, așa după cum atât de adevărat și drept mărturisește David prorocul în Psalmul 103:27-31: «Toate de la Tine, Doamne, așteaptă să le dai hrană la bună vreme. De le-o dai, ele o primesc. De-Ți deschizi Tu mâna, toate se umplu de bunătați, iar de-Ți întorci Tu fața, se ofilesc. De le dai duhul, mor și în țărână se prefac... Când trimiți Tu, însă, Duhul Tău, toate iarăși se zidesc și înnoiești fața pământului...».

Dumnezeu dă viața pentru că din El se revarsă Duhul vieții; El este Dătătorul de viață și izvorul vieții, prin El viem, trăim, ne mișcăm și suntem (Fapte 17:28). El trimite pe Duhul Sfânt în lume. Cincizecimea (Rusaliile cu Pogorârea Duhului Sfânt) dăruiește omenirii pârga sfințirii, începutul vieții spirituale²⁵.

²⁵ VI. Losski, *La Theologie Mystique de l'Eglise d'Orient*, p. 166.

Trăirea în Duhul lui Dumnezeu, în comuniune de viață, de credință vie și de iubire sfântă cu Dumnezeu se numește viață duhovnicească, viață spirituală. Viața duhovnicească în fondul ei este tot una cu viața religioasă. «Dumnezeu este iubire», spune Sf. Ioan Apostolul și Evanghelistul (1Ioan 4:8). Religia este trăirea în credință, în iubire și unire cu Dumnezeu. Cine trăiește cu toate gândurile, cuvintele și faptele sale în iubire și unire cu Dumnezeu este om religios, trăiește o viață religioasă. Și, fiindcă viața religioasă este serioasă, plină de bunătate, smerenie și blândețe, se mai numește și viață evlavioasă, pioasă, cucernică.

Dumnezeu e Duh și iubire; și sufletul omului e duh. Întâlnirea dintre Duhul lui Dumnezeu și duhul omului în credință și în iubire are ca urmare viața religioasă, viața **duhovnicească**, viața bucuriilor sfinte și înălțătoare, pe care le trăim în clipele de rugăciune și cântare evlavioasă în Biserică și în taina inimii noastre. Fără experiența aceasta intimă și fără trăirea aceasta fericită, nimeni nu s-ar mai ruga, nimeni n-ar mai cerceta biserica, nimeni nu și-ar lega sufletul de Dumnezeu prin religie.

Viața creștinului bun este o viață duhovnicească, o trăire spirituală, religioasă, în duh și adevăr, o trăire plenară în duhul sfințeniei și al bucuriilor cerești. Viața aceasta (spiritualitatea) a inaugurat-o Iisus Hristos când a spus că rostul venirii Lui în lume este să dezvăluie viața cea adevărată, ca oile Sale «**viață să aibă și mai mult să aibă**» (Ioan 10:10), adică viața din belșug, în toată prisosința, frumusețea, bunătatea, plinătatea, desăvârșirea, sfințenia și veșnicia ei. Despre aceeași viață, „dinăuntru”, vorbește Mântuitorul când spune: «**împărăția lui Dumnezeu este înlăuntru**» (Luca 17:21). Dumnezeu are tron și sălaș în mintea, în inima, în sufletul, înlăuntru omului. Aici gândim și simțim pe Dumnezeu, aici primim pe

Dumnezeu, aici trăim cu Dumnezeu, aici este împărăția lui Dumnezeu cu toate luminile, bucuriile și harurile ei.

Pentru fiecare creștin în parte, viața duhovnicească începe (virtual) în Taina Sfântului Botez, deodată cu **nașterea «din apă și din Duh»** (Ioan 3:5). Atunci pătrunde și Se închide Hristos în inima noastră, precum a scris: «câți în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați îmbrăcat» (Galateni 3:27); atunci se aruncă în sufletul nostru sămânța harului, se pune pe sufletul nostru pecetea Duhului, pecetea darului Duhului Sfânt (Efeseni 1:13; 4:30; 2Corinteni 1:21-22; 5:5); atunci se varsă în noi dumnezeiasca iubire, «pentru că dragostea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre prin Duhul Sfânt, Care s-a dat nouă» (Romani 5:5).

După naștere urmează **creșterea** și desăvârșirea duhovnicească. După nașterea în duh urmează creșterea în har, dezvoltarea și sporirea darurilor dumnezeiești până la **asemănarea** în bunătate, iubire, înțelepciune și sfințenie cu Dumnezeu. Creșterea în viața duhovnicească începe cu rugăciunea și cu citirile sfinte din Scripturi și din cărțile bisericești și duhovnicești. „Și precum firea începe a alcătui trupul dobitocului de la inimă și dintr-însa iese viața și toate măduarele, așa și tu să începi viața cea duhovnicească de la rugăciune și citire, căci prin acest chip vine duhul dragostei și frica de Dumnezeu întru tine și dă viață faptelor tale”²⁶. Creștinul care nu-și dezvoltă și nu-și dezvoltă mai întâi prin rugăciune, apoi prin citiri sfinte, prin stăruință neîntreruptă, prin nevoițe (eforturi) personale darurile și însușirile bune din suflet este ca și grădinarul care-și lasă grădina în voia și în stăpânirea buruienilor. Creștinul bun face din sufletul său o grădină de flori, ogor cultivat cu grijă în care cresc și rodesc virtuțile și harurile Evangheliei Domnului. Creștinul bun trăiește viața

²⁶ Mântuirea păcătoșilor, p. 310.

duhovnicească cu inima și cu privirea îndreptate spre modelul vieții noastre, spre culmile desăvârșirii, spre Hristos Dumnezeu, spre Duhul Său cel Sfânt.

Fiecăruia dintre noi ne impune Sfânta Evanghelie a Domnului o alegere, iubiri și binecuvântați creștini. O alegere între viață și moarte, între libertate și robie, între duh și trup. Ne cere Domnul și Duhul Său cel Sfânt o răstignire, la alegere: sau răstignim poftele cărnii ca să viețuim în duh, sau ucidem viața duhovnicească, și atunci ne lăsăm în voia cărnii. Trebuie să alegem între chemările trupului și ale Duhului, bine știind că **«trupul pofteste împotriva Duhului, iar Duhul împotriva trupului»** (Galateni 5:17).

Ascultă, creștine, înlăuntrul inimii tale chemarea Duhului Sfânt și urmează Domnului Hristos întocmai ca apostolii, martirii, sfinții și creștinii cei mai buni. Viața duhovnicească este servirea și închinarea la Dumnezeu; servire și închinare în duh și-n adevăr; servire din toată inima și închinare cu întreg duhul minții și al conștiinței tale religioase. Viața duhovnicească e călătorie printre stânci spre patria cerului. „După cum corăbierii cârmuiesc corabia cu grijă ca să n-o izbească de o stâncă văzută sau nevăzută, așa și cei ce se silesc spre viața duhovnicească trebuie să cerceteze cu frică ce trebuie să facă și ce să nu facă”²⁷.

În viața duhovnicească se cuprinde toată mântuirea și religia omului. De aceea grija de viața duhovnicească ne face oameni buni și iubitori de Dumnezeu²⁸.

Iubite suflete, „fă pace înlăuntrul tău și vei fi în pace cu cerul și pământul. Silește-te să intri în cămara cea dinlăuntrul tău și vei vedea cămara cea din ceruri; că aceasta și aceea tot una sunt.

²⁷ Sf. Antonie cel Mare, *Filocalia* 1, p. 6.

²⁸ *Ibidem*, p. 8.

Și, intrând într-una, vezi și pe cealaltă. Scara aceea către împărăție este înlăuntrul tău, ascunsă în suflet. Adâncește-te în tine, ieșind din păcat, și acolo vei afla treptele pe care să te sui”²⁹.

Pentru sporul și întărirea vieții duhovnicești ne rugăm la toate Utreniile și Liturghiile în taină, zicând: „Strălucește în inimile noastre, Iubitorule de oameni Stăpâne, lumina cea nepătată a cunoașterii dumnezeirii Tale și deschide ochii gândului nostru spre înțelegerea evangheliceștilor Tale învățături! Pune în noi frica fericitelor Tale porunci **ca, toate poftele trupești călcând, viață duhovnicească să petrecem, toate cele ce sunt spre bună plăcerea Ta cugetând și făcând.** Că Tu ești lumina și sfințirea noastră și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.”³⁰

3. Sf. Apostoli Ioan și Pavel despre viața duhovnicească

Umblați duhovnicește!

(Galateni 5:16)

Între Părinții Bisericii care s-au ocupat mai întâi după Iisus Hristos și cu mai multă stăruință de viața duhovnicească, lăsându-ne îndreptare luminoase și veșnice pe calea vieții duhovnicești, sunt marii Apostoli Ioan și Pavel.

Prin aplecarea capului său pe pieptul Mântuitorului la Cina cea de Taină pentru a-I simți cât se poate de aproape respirația

²⁹ Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul 30, ms., p. 132.

³⁰ Din rugăciunile Utreniei și Liturghiei.

sfințeniei, dulceața și puterea iubirii precum și prin scrierile sale în care este proslăvită iubirea și dumnezeirea Mântuitorului, Sf. Ioan – autorul „Evangheliei duhovnicești” – a rămas modelul omului duhovnicesc, îndreptarul omului creștin care s-a ridicat prin gândirea și prin viața de sfânt ca un „vultur” până pe culmile vederilor și ale trăirilor tainice (mistice).

Lângă Sf. Ioan avem pe Sf. Apostol Pavel, care în cele mai puține cuvinte cuprinde cea mai desăvârșită învățătură despre viața duhovnicească.

Iată ce scrie el în *Epistola către Romani*, cap. 8:1-16: «Nici o osândă nu mai este acum asupra celor ce sunt în Hristos. Căci legea duhului vieții în Hristos Iisus m-a izbăvit de sub legea păcatului și a morții. Pentru că ceea ce legea nu a putut, căci era slabă față de trup, a săvârșit Dumnezeu trimițând pentru păcat pe Fiul Său întru asemănarea trupului păcatului și a osândit păcatul în trup ca dreptatea legii să se împlinească în noi, care nu umblăm după trup, ci după duh. Căci cei ce se țin de trup gândesc la cele trupești, iar cei ce țin de duh la cele duhovnicești. Căci pofta cărnii este moarte, iar gândul duhului este viață și pace. Pentru că pofta cărnii este vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu, căci nu se supune legii lui Dumnezeu, că nici nu poate. Și cei ce sunt în trup nu pot să placă lui Dumnezeu. Dar voi nu sunteți în trup, ci în duh, dacă Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi. Iar dacă nu are cineva Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui. Iar dacă Hristos este în voi, trupul este mort pentru păcat, iar duhul este viață pentru sfințenie. Iar dacă Duhul Celui ce a înviat pe Iisus din morți locuiește în voi, El, Cel ce a înviat pe Hristos din morți, va face vii și trupurile voastre cele muritoare prin Duhul Lui Care locuiește în voi. Drept aceea, fraților, nu suntem datori trupului, ca să viețuim după trup. Căci, dacă

viețuiți după trup, veți muri, iar de veți omori cu Duhul faptele trupului, veți fi vii. Fiindcă toți câți se călăuzesc de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu. Pentru că n-ați luat duhul robiei ca iarăși să vă temeți, ci ați primit Duhul înfierii, prin Care strigăm: „Avva, Părinte!” Însuși Duhul Acesta mărturisește împreună cu duhul nostru că suntem fii ai lui Dumnezeu...»

Așadar mântuirea este în Iisus Hristos. El ne-a eliberat din robia păcatului și de sub legea morții. El ne-a iubit, S-a jertfit pentru noi și ne-a învățat să trăim o viață nouă, duhovnicească; să trăim adică după duh, nu după trup. Cu duhul trăim, cu duhul să și umblăm. Cine trăiește după trup este om trupesc; gândește numai la poftele cărnii și la plăcerile înșelătoare, trecătoare și foarte adeseori neliniștitoare și muștrătoare ale vieții. Prin aceasta el trăiește în vrăjmășie cu Dumnezeu fiindcă trăiește viața primită de la El pe o linie greșită, potrivnică voinței Lui. În felul acesta, trăind numai cu trupul, numai în trup, adică numai pentru poftele și plăcerile cărnii, omul nu poate să fie plăcut lui Dumnezeu. Nici Dumnezeu nu poate iubi pe cine nu trăiește după rânduiala dumnezeiască a vieții, dar nici omul răzvrătit împotriva legilor sfinte ale vieții nu poate plăcea lui Dumnezeu.

Creștinii trăiesc în Duhul lui Dumnezeu, în Duhul lui Hristos, în Duhul cel Sfânt, pe Care apostolii L-au primit la cele dintâi Rusalii, iar urmașii lor și noi toți la Sfântul Botez. De atunci, spune Apostolul, voi nu mai sunteți în trup, ci în Duh; nu mai sunteți, nu ar trebui să mai fiți oameni trupești, ci oameni duhovnicești, oameni în care trupul este ca și mort pentru păcat, dar viu pentru o viață nouă, sfântă, fără de păcat. Dar Duhul cel Sfânt nu este numai izvor de viață nouă, adică de sfințenie pentru suflet, ci și putere de înviere din morți pentru trupurile noastre cele muritoare. Duhul lui Dumnezeu a înviat pe Iisus

Hristos (ca om) din morți, Același Duh va învia și trupurile noastre din morminte. Duhul lui Dumnezeu, cu Care ne-am împărtășit în Sfintele Taine, este sămânța învierii și a nemuririi noastre, nu numai cu sufletul, ci și cu trupul. De aceea datoriile noastre cele dintâi și cele mai mari sunt față de suflet și față de Dumnezeu, nu față de trup. Că nu suntem datori trupului, ci lui Dumnezeu. Viața după trup ne duce la moarte, la moartea fericirii veșnice, iar cei ce se călăuzesc în viață de lumina Duhului Sfânt și omoară cu Duhul faptele trupului (păcatele) se bucură deodată de două binefaceri dumnezeiești: înfierea și nemurirea, adică primesc starea fericită de fii ai lui Dumnezeu și totodată viața fericită veșnică în sânul împărăției lui Dumnezeu. Duhul Acesta al înfierii este un duh de libertate contrară robiei, un duh de tărie contrară temerii, un duh de bucurie sfântă, nespusă, care ne face să grăim și să strigăm către Dumnezeu: Tată-Părinte (Avva)!

Iată ce scrie romanilor și nouă, tuturor, în cuvinte înțelese de noi toți Sfântul Pavel despre viața duhovnicească, despre viața trăită cu Hristos, în Duhul lui Dumnezeu, iubiți și binecuvântați creștini. În același înțeles scrie și galatenilor, creștinilor «duhovnicești» (Galateni 6:1), când le amintește de faptele trupului (pentru care pierdem împărăția lui Dumnezeu) și de faptele sau roadele Duhului Sfânt (vezi Galateni 5:16-25). Toată învățătura lui despre viața trăită în sfințenia Duhului Sfânt se cuprinde în cuvintele mult grăitoare: «dacă trăim cu Duhul și cine se îndoiește de acest fapt? – cu Duhul să și umblăm» (Galateni 5:25).

Umblați, deci, cu Duhul! «Umblați duhovnicește...» (Galateni 5:16), creștinilor, căci așa ne învață Evanghelia și Apostolii Domnului, știind și cunoscând că **cei ce sunt călăuziți**

de Duhul lui Dumnezeu, aceia sunt ai lui Dumnezeu. «Și nu întristați pe Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu întru Care ați fost pecetluiți (în Taina Sfântului Mir) pentru ziua răscumpărării» (Efeseni 4:30, 2 Corinteni 1:21-22).

«... Umblați cum se cuvine înaintea lui Dumnezeu, Cel ce vă cheamă la împărăția și la slava Sa» (I Tesaloniceni 2:12).

4. Omul trupesc și omul duhovnicesc

«Îmbrăcați-vă în omul cel nou»
(Efeseni 4:24)

Învățătura creștină despre viața și desăvârșirea sufletului o înțelegem mai bine dacă mai împrumutăm câteva raze de lumină din înțelepciunea Sf. Pavel, Apostolul neamurilor. Nimeni nu ne lămurește mai limpede și mai pe scurt decât el taina vieții spirituale, taina întâlnirii sufletului cu Dumnezeu.

În scrierile Apostolului Pavel întâlnim câteva perechi de cuvinte despre omul dinafară și omul dinăuntru:

- omul cel vechi și omul cel nou;
- omul păcatului și făptura cea nouă;
- omul trupesc și omul duhovnicesc;
- Adam și Hristos.

În aceste cuvinte se cuprinde întreaga înțelepciune creștină despre viața trăită în Duhul lui Dumnezeu.

Este un om „dinafară”, pe care-l cunoaștem prin cele cinci simțuri și prin toate aparatele și învățăturile pe care ni le pune la îndemână știința; dar este și un om „dinăuntru”, pe care încă nu l-a putut descoperi nici o știință omenească. Este om trupesc,

țărâna, omul de carne, lutul, animalul, care se naște, crește, se hrănește și putrezește; dar este și om duhovnicesc, omul ascuns, învăluit, nevăzut și nepipăit: inima, conștiința, rațiunea, inteligența, mintea, memoria, voința, sufletul, duhul, fără de care trupul nu este și nu valorează nimic, întocmai ca un cadavru.

«Nu pierdem curajul, scrie Pavel corintenilor, ci, chiar dacă omul nostru cel **dinafară** se strică, cel **dinăuntru** se înnoiește din zi în zi. Căci suferința noastră de acum, ușoară și trecătoare, nemăsurată și veșnică slavă ne agonisește, ca unora care nu privim la cele văzute, ci la cele **nevăzute**; că **cele văzute** sunt trecătoare, iar **cele nevăzute sunt veșnice**» (2 Corinteni 4:16-18).

Cele dinafară, cele ce se văd, stihiiile lumii, sunt trecătoare. În focul suferințelor, omul dinafară poate slăbi și se poate nimici, dar, în măsura în care slăbește trupul creștinului, se înnoiește omul dinlăuntru, se întărește sufletul Apostolului și, astfel, se pregătește pentru slava cea veșnică.

Omul dinafară, trupul, se strică prin necazuri, greutate, lovituri, boli, patimi, suferințe și, în cele din urmă, prin moarte. Dar, precum acest om slăbește și îmbătrânește – îl desfigurează păcatul – omul dinlăuntru, sufletul, întinerește, se înnoiește: îl înnoiește credința, îl înnoiește iubirea lui Dumnezeu, îl înnoiește harul Duhului Sfânt, Hristos, cu virtuțile și tainele Bisericii. «**Înnoi-se-vor ca ale vulturului tinerețile tale**» (Psalmul 102:5).

Tot ce e dinafară e trup și literă moartă. Ce-i dinlăuntru e duh și viață (Romani 2:28-29, 2 Corinteni 3:6). De aceea omul dinafară este supus robiei, stricăciunii, «legii păcatului», în vreme ce omul dinlăuntru e liber. «Căci, după omul cel

dinăuntru mă bucur de legea lui Dumnezeu, dar văd altă lege în mădularele mele luptându-se împotriva legii minții mele și care mă face rob legii păcatului, care este în mădularele mele» (Romani 7:22-23).

Dorința și rugăciunea Apostolului este ca toți creștinii să se întărească prin Duhul lui Dumnezeu «în omul cel dinăuntru, ca Hristos să Se sălășuiască prin credință în inimile noastre» (Efeseni 3:16-17) și «în duhul minții noastre» (Efeseni 4:23).

Oamenii care trăiesc sub legea păcatului sunt oameni „trupești” (1 Corinteni 3:1-3), oameni „vechi”. Creștinul răstignește în trupul său pe omul cel vechi. «Omul nostru **cel vechi** s-a răstignit împreună cu Hristos ca să se nimicească trupul păcatului, pentru a nu mai sluji noi păcatului» (Romani 6:6).

Omul vechi este omul poftelor vinovate. Creștinul este o făptură nouă, un om nou, un om care trăiește în dreptatea și în sfințenia adevărului. Drept aceea «lepădați chipul de viețuire din trecut al omului celui vechi, care pierе în poftele lui cele ademenitoare, și, înnoind duhul minții voastre, să vă îmbrăcați în **omul cel nou**, făcut după chipul lui Dumnezeu, întru dreptatea și sfințenia adevărului» (Efeseni 4:22-24). «Nu vă mințiți unul pe altul, ci, dezbrăcându-vă de omul cel vechi și de faptele lui, îmbrăcați-vă în cel nou, care se înnoiește prin cunoștință după chipul Celui ce l-a făcut» (Coloseni 3:9-10).

În creștinism omul este o «**făptură nouă**» (Galateni 6:15), născută din nou, o făptură răstignită, îngropată și înviată cu Hristos. Omul vechi, omul trupesc, omul dinafară, omul păcatului, Adam e ucis ca să trăiască în locul lui omul cel nou, omul dinăuntru, făptura cea nouă, omul duhovnicesc, **Hristos** (vezi Romani 5:12-21).

Desigur, nu toți oamenii primesc învățătura aceasta cu inima împăcată din pricina pe care ne-o destăinuiește tot Apostolul Pavel când scrie corintenilor, care, deși creștinați, erau niște oameni mai mult trupești (1 Corinteni 3:1-3) decât duhovnicești: «Noi n-am primit duhul lumii, ci Duhul cel de la Dumnezeu ca să cunoaștem cele dăruite nouă de la Dumnezeu. Acestea le și vestim, dar nu în cuvinte învățate de la înțelepciunea omenească, ci în cele învățate de la Duhul Sfânt, lămurind lucruri duhovnicești oamenilor duhovnicești. Omul trupesc nu primește cele ce sunt de la Duhul lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebbie și nu poate să le înțeleagă, căci acestea se judecă duhovnicește. Dar omul duhovnicesc toate le judecă, iar pe el nimeni nu-l poate judeca» (1 Corinteni 2:12-15, Galateni 6:1).

Omul duhovnicesc toate le judecă și pe el nimeni nu-l judecă. El judecă toate, are o vedere mai largă, vede nu numai cu ochii trupului, dar și cu ochii sufletului, cu ochii credinței și ai inimii, cu judecata minții sănătoase și cu sufletul curat. Unul ca acesta judecă drept și înțelege viața în rosturile ei cele adevărate. Pe de altă parte, odată ce-i drept, el nu mai poate fi judecat de nimeni. Dreptul judecă, dar nu se judecă. Un astfel de om e mai presus de orice lege și de orice osândă. E curat cu sufletul și cu trupul. Nimeni nu poate judeca dreptii, virtuozii, sfinții. De aceea se spune: sfinții vor judeca lumea (1 Corinteni 6:2); ei judecă pe toți și toate, dar pe ei nu-i poate judeca nimeni, nefiind în ei nimic de judecat, de osândit sau de pedepsit. Omul duhovnicesc nu poate fi judecat de nimeni pentru că în el e min-tea lui Hristos pe care nimeni nu o poate nici cerceta, nici judeca.

Așadar este om trupesc și om duhovnicesc, așa după cum este trup pământesc și trup duhovnicesc... (1 Corinteni 15:44).

De aici avem numirea de „fii duhovnicești”, fii născuți din nou, în duh.

Astfel, după învățătura Sf. Apostol Pavel, omul dinafară sau Adam cel vechi este omul cărnii, omul care trăiește numai după poftele și plăcerile trupului, omul împătimit de bunurile cele trecătoare (relative). Omul dinlăuntru este Adam cel nou, Adam renăscut și îndreptat, omul virtuos, omul care, pe lângă nevoile cărnii, mai are de împlinit și nevoile inimii, ale minții și ale conștiinței. Minte, inima, conștiința, sufletul, duhul sunt părți din ființa noastră, ca și trupul cărnii, cu deosebirea că trupul cărnii este supus patimilor materiei și morții, pe când trupul duhovnicesc este viață și nemurire. Omul trupesc trăiește în păcat. Omul duhovnicesc trăiește în Hristos, în dreptatea și în sfințenia adevărului (Efeseni 4:25).

Omul dinafară, spune Sf. Macarie cel Mare, este „oglinza celui dinăuntru”³¹. Într-adevăr, valoarea omului nu se judecă nici cu palma, nici cu metrul, nici cu kilogramul. Omul dinlăuntru, omul suflet, omul în care se află întipărit chipul lui Dumnezeu, acesta reprezintă valoarea care întrece valoarea și greutatea lumii întregi. După cum e omul dinlăuntru, așa e și omul dinafară: bun sau rău, mare sau mic, sfânt sau demon, împărat sau vierme (Psalmul 21:6).

Religia creștină, iubiți și dreptmăritori creștini, nu are îndatorire mai mare decât aceasta: să formeze din oameni trupești oameni duhovnicești, suflete în care să se oglindească Hristos. Biblia și Biserica, profeții și apostolii, rugăciunile și Tainele sunt lumini și puteri prin care se naște, crește și se desăvârșește omul creștin, omul duhovnicesc, dreptul, sfântul.

³¹ Omilii duhovnicești, p. 109.

Omul trupesc trăiește numai o viață biologică, de animal, numai prin simțuri. Este prea bine cunoscută inscripția mult grăitoare de pe mormântul unui om care din 70 de ani a trăit cu adevărat numai trei. „Am viețuit 70 de ani, dar am trăit abia trei ani” (67 de ani a trăit numai pentru corp, pentru pofta și plăcerea simțurilor, ca orice animal. Abia trei ani a trăit și cu sufletul, după voia lui Dumnezeu. 67 de ani pierduți...).

Îndreaptă-ți privirea dinafară înăuntru, iubite creștine, și vei descoperi acolo un om înlănuțit, în închisoare; o ființă care se zbugiumă și suspină, care dorește lumina, viața, libertatea și mântuirea. Să știi, creștine, că ființa aceasta ești tu; ființa aceasta este omul cel adevărat din tine, omul duhovnicesc, aceasta este făptura pentru care există îngerii și Sfântul Har, pentru care S-a întrupat, a învățat, a pățimit și a înviat Iisus Hristos, Mântuitorul.

Eliberează-l!... Dă-i avânt și curaj ca să se ridice din întunericul unei închisori la lumină și libertatea unei grădini, de la viața trupească la viața duhovnicească. Dă-i hrană și dă-i pace; dă-i duh sfânt de biserică și glas de rugăciune ca să strige și să cânte din toată inima, împreună cu noi toți:

„Doamne, Dumnezeul nostru, omoară gândul nostru cel trupesc și iartă-ne păcatele ca, lepădând omul cel vechi, în cel nou să ne îmbrăcăm și Ție să viețuim, Stăpânului și Binefăcătorului nostru...”³² în vecii vecilor.

³² Sf. Vasile cel Mare, *Rugăciune la Ceasul IX*.

5. Mișcările vieții duhovnicești

Eu la Tatăl Meu Mă duc

(Ioan 14:12)

Experiența vieții și a istoriei ne învață că numai oamenii care cred în existența, valoarea și nemurirea sufletului trăiesc duhovnicește. Când omul se încredințează de adevărul Evangheliei, că un singur suflet este mai scump înaintea lui Dumnezeu decât «lumea întreagă» (Marcu 8:38), o, atunci nu mai stă pe gânduri să se mai roage sau nu; să se pregătească pentru veșnicie sau să alerge înnebunit și nesățios după mâncare și băutură, care să-i atâte plăcerile simțurilor; să trăiască duhovnicește, după modelul sfinților și al îngerilor sau dobitocește, după modul de a trăi al animalelor. Nu!... Ci caută neconținut pe Dumnezeu și merge spre El, trăind o viață în duh cu El, o viață duhovnicească.

În privința felului de a trăi sau a nu trăi viața duhovnicește sunt mai multe grupe de oameni. Unii (credincioșii) cred în suflet și ascultă chemarea lui Dumnezeu la viața după Evanghelie, cum au ascultat apostolii chemarea Domnului; au lăsat toate gândurile și ocupațiile lor și L-au urmat până la moarte. Alții (îndoielnicii) la început se îndoiesc, se frământă să creadă sau să nu creadă, să asculte de trup sau de suflet, de dracii patimilor sau de îngerii virtuților, de lume sau de Hristos, dar după ce cred și se întorc la Dumnezeu sunt aprinși de râvnă și iubire sfântă către Dumnezeu, ca Iustin Martirul și Augustin Fericitul. Alții sunt mândri și nu pot crede (din pricina trufiei și a celorlalte patimi) până ce nu vine trăznitul durerii și muștrarea cugetului să-i smerească, întocmai ca pe Maria Egipteanca și ca

pe atâția dintre noi. Și, în sfârșit alții (necredincioșii) pe care nimic nu-i poate clăti din nepăsarea, necredința și împietrirea lor. Fiecare om face parte din una sau alta din aceste grupe.

Dar lucru de ținut minte este că și pentru oamenii credincioși viața duhovnicească nu este lipsită de tulburări, de cotituri, de uscăciuni, de slăbiri, înălțări, îndoieli și căderi. Cât ține lupta omului pe pământ, viața duhovnicească este ca apa mării: niciodată nu este liniștită, neîncetat o mișcă vânturile și valurile... Tot așa și sufletul care s-a hotărât să trăiască duhovnicește, după voia lui Dumnezeu, este mereu mișcat, neîncetat bătut de vânturi și de valuri. Odată se ridică, odată se coboară, ca valurile. Odată se desfătează ca un fiu de rege la o masă împărătească; odată se veselește ca o mireasă fericită lângă mirele ei; odată se mișcă ușor ca un înger în slava cerului; odată este ca beat de bucurie în Duhul Sfânt, amețit de băutura dumnezeiască a tainelor duhovnicești³³. După astfel de mișcări sufletești care ne atrag spre viața duhovnicească urmează – uneori, nu totdeauna – stări, mișcări, schimbări și căderi care ni se par că ne despart de ea. Odată sufletul pierde bucuriile și mângâierile harului; altă dată este ispitit de oboseală și de lenevie; altă dată simte dezgust și răceală față de viața virtuoasă; altă dată îi vine greu să se despartă de petrecerile deșarte și de plăcerile înșelătoare; altă dată se simte uscat ca un pământ secetos și sterp; altă dată nu poate gusta dulceața și frumusețea rugăciunii; altă dată îl momește lumea și-l întristează scurtimea și deșertăciunea vieții trecătoare.

Toate aceste mișcări, înălțări și căderi au un rost și un tâlc deosebit. Apa nemișcătoare lesne se tulbură și se strică (se

³³ Sf. Macarie Egipteanul, *Omiliile duhovnicești*, p. 123.

împute). Apa mișcătoare mai cu greu se tulbură și mai iute, prin curgere, se limpezește. Așa este și sufletul: prin mișcare continuă se desăvârșește.

Pricinile acestei mișcări pot să fie în noi sau afară de noi. Dumnezeu poate să ne retragă bucuriile și mângâierile harului ca să ne arate, de o parte, cât de slabi și de săraci suntem fără de El, iar de altă parte să ne încredințeze cât de scumpe, cât de înalte și de sfinte sunt mângâierile harului Duhului Sfânt, care nu pot sta alături și nu pot fi puse în cumpănă cu petrecerile și cu plăcerile amăgitoare ale lumii trecătoare.

Dezgustul, lenevia, oboseala, uscăciunea pot să fie roadele vinovăției noastre, biciuiri ale greșelilor făcute, semnele necurăției, ale nesincerității, ale împărțirii sufletului nostru între lume și Dumnezeu. De când e lumea, preocupările materiale lipsite de cele spirituale îngreuiază și slăbesc aripile de înălțare ale sufletului. După Sf. Pahomie cel Mare, seceta și răceala sufletească pot să fie semnul morții duhovnicești³⁴. Dezgustul în fața bunurilor spirituale poate să aibă și alte pricini, ca nepăsarea și împietrirea inimii. Sau poate că nu ne-am spovedit toate păcatele; poate că ascundem gânduri necurate, poate că ne mințim pe noi și pe alții; poate că hotărârea noastră de a iubi pe Dumnezeu și de a trăi o viață după voia Lui nu este întreagă, ci numai pe jumătate; poate că ne-au atras și ne-au desfătat prea mult plăcerile lumesti; poate că gândurile noastre sunt ca și ale israeliților în pustie, mai mult la oalele cu carne ale faraonilor decât la poruncile lui Dumnezeu. În atâtea și atâtea cazuri vina este numai a noastră. Pentru că e știut: ploaia harului peste

³⁴ Vechile rânduieli monahale, p. 28.

sufletele oamenilor este ca și ploaia apei peste plante: pe cele verzi le înviează, iar pe cele uscate le putrezește cu totul³⁵.

Ce avem de făcut în astfel de stări și mișcări sufletești? Să ne smerim întâi de toate, apoi să căutăm din nou, cu toată stăruința și răbdarea, pe Dumnezeu, cu rugăciunea, ca să ne trimită peste suflet adierile liniștitoare, vântul blând, mângâierile dumnezeiești ale harului Său. Să-L chemăm și să-I strigăm: „Vino, sfinte și dulce vânt al Duhului mângâietor, suflă peste grădina inimii mele, și împrăștie cu parfumul bunătății Tale gândurile mele cele stricate! Vino și mă înviează, vino și mă mântuiește!...” Să nu întârziem apoi a sta de vorbă cu duhovnicul și a primi sfaturile lui; a nu deznădăjdui și a nu înceta să ne facem și mai departe pravila datorilor și a rugăciunilor acasă și în biserică; a ne înnoi hotărârea de a iubi în chip desăvârșit pe Dumnezeu și de a-L sluji din toată inima toată viața. Viața spirituală – ca și cea trupească, prin mâncare, băutură, hrană și adăpostire – se întreține prin rugăciune și har, prin virtuți și fapte bune, prin paza poruncilor și prin înnoirea continuă a hotărârilor de a trăi în curăție, în pocăință, în înfrânare, în credință, în reculegere, în bunătate, în iubire și în evlavioasă și adoratoare de Dumnezeu tăcere.

„Apoi lipsa înduioșării de suflet și a lacrimilor în rugăciune nu trebuie socotită numai-decât ca o stare de suflet neplăcută lui Dumnezeu. Trandafirii, când sunt proaspeți, ca toate florile, au mai multă frumusețe; dar, dacă se usucă, au mai mult miros. Așa sunt și faptele și rugăciunile noastre înaintea lui Dumnezeu, săvârșite cu puterea voinței, cu efortare și chiar de

³⁵ Francisc de Sales, *Îndrumare la viața evlavioasă*, p. 314-315.

silă, pot fi mai plăcute lui Dumnezeu decât acelea făcute numai din plăcerea și desfătarea inimii”³⁶.

Trăiește, deci, creștine, cu gândul la suflet și cu sufletul la Dumnezeu! Caută pe Dumnezeu și trăiește cu El, cum caută și trăiește copilul cu mama sa!

Cine slăbește în nevoințele vieții duhovnicești, spune Sf. Ioan Scărarul, în bună mireasmă a început și în fum s-a sfârșit. Creștinul adevărat este omul care nu slăbește niciodată în nevoințele duhovnicești; este omul duhovnicesc – omul Duhului – care merge – în lumină – la Dumnezeu ca un fiu în familia sfinților și ca un moștenitor în împărăția cerurilor.

«**Eu la Tatăl Meu Mă duc**», a zis Domnul (Ioan 14:12). Fericit, de o mie de ori fericit este omul care, trăind o viață în Duhul lui Dumnezeu cel Sfânt, poate să spună și el la capătul silințelor și nevoințelor sale: **Eu la Tatăl meu mă duc. Cu El am trăit, cu El doresc să intru în lumina veșniciei.**

Doamne, ajută-ne să biruim toate piedicile, să trăim cu Tine, să ajungem al Tine și în lumina Ta să ne bucurăm de fericirea vieții vremelnice și veșnice!

6. Ținta ultimă: viața veșnică

«Dumnezeu ne-a dat viață veșnică...»
(1 Ioan 5:11)

Încă din Vechiul Testament se știe că prin moarte trupul omului se întoarce în pământul din care este zidit și hrănit, iar sufletul se întoarce la Dumnezeu, Care l-a dat (Ecclesiast 12:7).

³⁶ *Ibidem*, p. 318-319.

Nimeni nu scapă de moartea trupului. Toți ne naștem și toți murim. Cu trupul gol am venit în lume; cu el gol ne întoarcem în pulberea pământului. «Sărac și orb și gol» (Apocalipsa 3:17). „De ai avea tot aurul din lume, gol ai ieșit din pânțele maicii tale, gol te vei întoarce și în pământ. Roata morii se învârteste toată ziua fără a sta nicidecum, dar nu-și schimbă locul, ci, unde era dimineața, acolo o găsești și seara. Așa și tu, omule, alergând ziua și noaptea, înconjuri toată lumea, te ostenești și te nevoiești să dobândești cinste și bogăție, apoi, venind moartea, te găsește tot în aceeași stare în care erai când te-ai născut în lume”³⁷.

Așa pleci, omule, din lumea aceasta – cu trupul – cum ai venit.

Dar cu sufletul?... Ce răspunzi?...

De unde vine și unde merge?... Ce rost și ce scop au luptele, zbuciumările, creațiile, faptele și strădaniile lui?...

Cum, în ce stare se întoarce sufletul tău la Dumnezeu?...

Curat sau întinat?...

Desăvârșit și mântuit sau osândit?...

Pentru fericirea și mântuirea sufletului a creat Dumnezeu nu numai trupul, dar și bunurile și frumusețile lumii. „Omul de aceea a venit în lumea aceasta, spune Sf. Simeon Noul Teolog, ca să slăvească pe Dumnezeu, Care i le-a dat, și să cunoască pe binefăcătorul și binevoitorul său și să-L dorească și să-I mulțumească cu mulțumirea cuvântului și cu mulțumirea faptelor bineplăcute și așa să se învrednicească să primească și alte binefaceri de la Dumnezeu și daruri și mai mari și veșnice”.

³⁷ Mântuirea păcătoșilor, p. 431-432.

Lauda lui Dumnezeu e fericirea omului; preamărirea Creatorului e fericirea și scopul sufletului.

Pentru suflet a trimis Dumnezeu în lume profeții ca să-l povățuiască pe calea luminii; pentru suflet Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, S-a coborât din cer, a vestit Evanghelia, a primit moarte, a întemeiat Biserica, a înviat și S-a înălțat la ceruri. Pentru suflet S-a trimis în lume Duhul Sfânt Mângâietorul, ca să ne învețe, să ne sfințească sufletul prin Sfintele Taine și astfel să ni-l pregătească pentru nemurire, pentru veșnicie...

Pentru mântuirea sufletului au fost aleși apostolii, au trăit sfinții și au murit martirii. Pentru luminarea sufletului s-au scris toate cărțile sfinte și s-au zidit toate bisericile de pe toată fața pământului. Pentru curățirea și desăvârșirea sufletului se rostesc toate predicile și se fac toate rugăciunile, toate crucile și toate metaniile, cu încredințarea că sufletul e nemuritor și dumnezeiesc.

Poruncile morale sunt date de Dumnezeu ca, prin paza lor, să ieșim din starea de păcat și să ajungem – cu sufletul – la viață veșnică. «Învățătorule bun, întreabă un tânăr pe Mântuitorul, ce bine să fac pentru ca să am viață veșnică?... Păzește poruncile» (Matei 19:16-17); «porunca lui Dumnezeu este viața veșnică» (Ioan 12:50).

Ascultarea de cuvintele Evangheliei are drept urmare pentru suflet viața veșnică. «Cel ce ascultă cuvintele Mele și crede Celui ce M-a trimis pe Mine are viața veșnică» (Ioan 5:24).

Urmarea lui Iisus Hristos și apostolia pentru Hristos ne asigură tuturor viața veșnică. «Oile Mele ascultă glasul Meu și... Eu le dau lor viață veșnică și în veac nu vor muri și nimeni nu le va răpi din mâna Mea» (Ioan 10:27-28). «Adevărul vă

grăiesc: tot cel ce a lăsat case sau frați sau surori sau tată sau mamă sau soție sau copii sau țarine pentru Mine și pentru Evanghelie însutit va primi și viața veșnică va moșteni» (Matei 19:28-29, Marcu 10:28-30, Ioan 18:28-30).

Munca și mâncarea cea mai de preț este aceea prin care dobândim viața veșnică. «Lucrați nu pentru mâncarea cea pieritoare, ci pentru mâncarea (hrana) care rămâne pentru viață veșnică» (Ioan 6:27).

Împărțășirea cu Sfintele Taine este garanția pentru moștenirea vieții veșnice. «Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia pe el în ziua cea de apoi» (Ioan 6:54).

Sfântul și dumnezeiescul har este izvorul și lumina vieții veșnice. «Pentru că plata păcatului este moartea, iar harul lui Dumnezeu este viața veșnică în Iisus Hristos, Domnul nostru» (Romani 6:23, Tit 3:7, Romani 5:21).

Credința în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu și Mântuitorul lumii, în învățătura și în jertfa Lui de răscumpărare rodește învierea și viața veșnică. «Cel ce crede în Fiul are viață veșnică, iar cel ce nu ascultă de Fiul nu va vedea viața veșnică fericită, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el» (Ioan 3:36). «Aceasta este voia Celui ce M-a trimis, că oricine vede pe Fiul și crede în El să aibă viață veșnică și-l înviez în ziua cea de apoi» (Ioan 6:40).

Iubirea lui Dumnezeu și a semenilor are în vedere viața veșnică. «Învățătorule, întreabă un cărturar pe Mântuitorul, ce să fac ca să moștenesc viața veșnică?... Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din toată puterea ta și din tot cugetul tău și pe aproapele tău ca pe tine însuși» (Luca 10:25-27).

Făgăduința și mărturia vieții veșnice ne-a dat-o Însuși Dumnezeu prin Iisus Hristos, Fiul Său. «Aceasta este făgăduința pe care El ne-a făgăduit-o: viața veșnică» (1 Ioan 2:25); «aceasta este mărturia lui Dumnezeu... Iar mărturia e aceasta, că Dumnezeu ne-a dat viață veșnică și această viață este întru Fiul Său» (1 Ioan 5:9-11).

Tot ce ne învață religia și Scriptura, tot ce a făcut Iisus Hristos pentru noi, oamenii, și pentru mântuirea noastră, tot ce lucrează Biserica pentru luminarea și sfințirea noastră, tot ce facem noi mai bun în viața duhovnicească pentru curățirea și desăvârșirea noastră, toate rugăciunile, virtuțile și faptele bune, toate au în vedere viața veșnică a sufletului nemuritor. Scopul ultim, ținta a toate este viața veșnică fericită a sufletului nostru în comuniune de iubire sfântă cu Dumnezeu. La plante și la toți pomii rodul, ținta vieții și a lucrării, este în afară de corp. Cu atât mai mult la om: ținta vieții sale este în afară de trup și de materie.

Creștinismul este religia vieții veșnice. După Evanghelie, viitorul omului este veșnicia și veșnicia aparține lui Dumnezeu.

Aici țintește să ne pregătească și să ne aducă viața duhovnicească, iubiți și binecuvântați creștini: în veșnicie, la Dumnezeu, omul e singurul punct în care se întâlnește lumea materială cu cea spirituală, istoria cu veșnicia. Dumnezeu nu a găsit cu cale să ia natura îngerilor, dar a aflat de bine să ia natura omului pentru a o mântui, pentru a-i deschide calea spre veșnicie... Nu este dovadă mai grăitoare decât aceasta despre demnitatea și nemurirea omului. Vorbind antiohienilor despre „chipul” lui Dumnezeu în om, Sf. Ioan Gură de Aur spunea:

„Precum nimeni în cer nu e mai presus de Dumnezeu, tot astfel și pe pământ nimeni să nu fie mai presus ca omul”³⁸.

Nici nu este, pentru că numai omul este nemuritor, numai omul trăiește, pe lângă viața trupească, o viață duhovnicească (religioasă, morală, culturală); numai omul are ca țintă viața veșnică.

Aceasta e ținta lui de la sfârșit. De aceea e bine să ne întoarcem cât mai des la întrebarea de la început și să răspundem în conștiință: **cum și în ce stare se întoarce sufletul nostru în veșnicie, la Dumnezeu?** Curat sau întinat, luminat sau întunecat, îmbunătățit sau înrăit, sfințit sau pângărit, desăvârșit sau stricat, mântuit sau osândit?

La întrebarea aceasta vom răspunde **cu sufletul** după moarte și la Judecata cea de Apoi, la sfârșitul veacurilor. Până atunci să vedem: **ce avem acum de știut și de făcut** ca să putem da răspuns bun la judecata lui Hristos Dumnezeu.

Acum e vremea pregătirii, acum e ziua mântuirii (2 Corinteni 6:2), creștini! Viața este ca cele 94 de stihii (elemente) din care se compun toate corpurile: unele din ele sunt cunoscute, dar multe sunt încă **necunoscute și nevăzute**. „Drama vieții omului are patru acte, a spus cu multă înțelepciune un ierarh al Bisericii: **viața pământească** (în trup), **moartea trupurilor**, **învierea trupurilor pentru judecata din urmă** și **viața veșnică**. Numai cu actul întâi viața este începută, dar **neisprăvită**. Primele două acte se desfășoară pe pământ; celelalte două în **veacul viitor, într-un veac nou, «într-un cer nou și pământ nou»** (2 Petru 3:13). În acest veac putem ajunge prin paza poruncilor lui Dumnezeu, porunci în care El Însuși S-a ascuns, ca,

³⁸ Predicile despre statui, vol. 2, p. 170.

păzindu-le, să putem trăi cu El, uniți cu El încă de pe pământ. Biserica acest scop îl are, Duminică de Duminică și zi de zi, să ne cheme și să ne lege (cum se conectează lampa de lumina electrică să primească lumină) de lumina și viața dumnezeiască. Cine trăiește numai actul întâi din viață se lasă ispitit de satana și pierde, ca și Adam, viața cea fericită, viața duhovnicească, viața veșnică³⁹.

Dumnezeu ne-a dat ca țintă a vieții vremelnice **veșnicia** (1 Ioan 5:11). Să nu ne amăgim cu actul întâi, nici cu al doilea, ci să ne pregătim pentru al treilea și al patrulea al vieții; să ne pregătim de nemurire și de veșnicie...

Toate râurile ies din mare și se întorc în mare; toate sufletele ies de la Dumnezeu și se întorc la Dumnezeu, în veșnicie.

„Doamne, Domnul meu, Preadulcele meu Iisuse, Cel Atotțitor și Atotputernic, sădește în inima mea frica Ta și dragostea legilor Tale! Mintea mea o luminează cu razele darurilor Tale, simțirile mele le supune cuvântului Tău, voia mea o întoarce către Tine, limba mea o învață să zică totdeauna: Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu... Milostiv fii mie, păcătosului, și mă mântuiește... **ca să pot da răspuns bun la judecata Ta și să pot intra fericit în împărăția Ta!**”⁴⁰.

³⁹ P.S. Episcop Andrei Magieru, în Cuvântul rostit în Catedrala din Arad în ziua de Sfintele Paști, la 25 aprilie 1654.

⁴⁰ *Cartea de rugăciuni*, Editura Institutului Biblic, 1951, p. 431.

CAPITOLUL IV

**DESĂVÂRȘIREA ȘI
MÂNTUIREA OMULUI**

1. Suspînul inimii

... toată făptura suspînă...

(Romani 8:22)

Nu este mașină mai minunată decât inima omului. Lucrarea pe care o desfășoară ea ne umple de uimire. Oprirea ei, chiar și numai câteva clipe, înseamnă moarte. Munca ei neîncetată înseamnă viață și sănătate. Motorul ei – o mână de carne – e cel mai desăvârșit motor, care lucrează ziua și noaptea, un an, 20, 40, 60, 80, 100 de ani și mai mulți, fără oprire, pompând în fiecare minut câte zece litri de sânge. După calculele învățaților, bătăile zilnice ale inimii trec peste o sută de mii, iar lucrul mecanic pe care-l produc bătăile ei în timp de un an e în stare să ridice 25.500 de tone la înălțimea de un metru sau o greutate de o tonă la înălțimea de 25.500 metri.

Minunată este, într-adevăr, lucrarea inimii de carne, dar mult mai minunată și uimitoare e lucrarea și taina inimii sufletului nostru.

În inimă este toată viața, fericirea și nefericirea omului. În inimă se întâlnește omul trupesc cu omul duhovnicesc, omul dinafară cu omul dinăuntru. În inimă este tronul înțelepciunii și

templul lui Dumnezeu, în inimă se nasc gândurile și poftele, bune și rele; în inimă avem mai întâi raiul și iadul; în inimă se aprinde și lucrează focul Duhului Sfânt, care face din oameni apostoli, martiri și sfinți; în inimă se întâlnește omul cu Dumnezeu. Dacă nu-L întâlnim în inimă pe Dumnezeu nu-L mai aflăm nicăieri. Dacă simțim pe Dumnezeu în inimă, suntem plini de pace, mângâiere și bucurie sfântă. Cui i-am dat inima i-am dat viața, i-am dat averea, i-am dat munca, i-am dat totul.

Dumnezeu ne vorbește prin fapte și prin Scripturi, dar mai aproape și mai adânc ne vorbește prin inimă. În taina inimii aflăm pe Dumnezeu, în taina inimii auzim glasul lui Dumnezeu, înlăuntrul inimii gustăm bunătățile lui Dumnezeu⁴¹. Fericitul Augustin, care și-a petrecut o bună parte din viață în destrăbălări, departe de Dumnezeu, după ce s-a recules și s-a întors la Dumnezeu, face următoarea mărturisire despre descoperirea și iubirea lui Dumnezeu înăuntrul inimii sale: „Târziu Te-am iubit, frumusețe veche și atât de nouă! Târziu Te-am iubit! Tu erai înăuntrul meu, dar, vai, eu eram în afară de mine! Te căutam în afară. Alergam cu foc după acele frumuseți trecătoare, lucruri și umbre ale frumuseții Tale, în vreme ce toată frumusețea sufletului meu pierdea prin dezordinile mele. Tu erai cu mine, dar eu nu eram cu Tine. Aceste frumuseți, care n-ar fi nimic de n-ar fi în Tine, mă depărtau de Tine. Tu m-ai chemat, Tu m-ai strigat și Tu ai deschis urechile inimii mele, rupând și sfărâmând tot ce mă făcea surd la glasul Tău. Tu ai fulgerat, ai luminat, ai înlăturat orbirea mea. M-ai făcut să simt mirosul fără de seamă al parfumurilor Tale; am început a-l respira; a suspina după

⁴¹ A. Massoulie, *Meditations*, p. 225.

Tine. Te-am gustat. Am foame, am sete de Tine. M-ai atins și m-am aprins de dorul veșnicei Tale fericiri”⁴².

„Am început a suspina după Tine, Doamne”, se destăinuiește Augustin, și în suspinul inimii află pe Dumnezeu și devine Fericitul Augustin. Omul suspină și **Dumnezeu aude suspinele omului**, cum a auzit suspinele lui Augustin, ale israeliților în robia Egiptului (Ieșire 2:24; 6:5) și ale atâtor oameni îndurerați și nefericiți.

V-ați întrebat vreodată, iubiți și binecuvântați creștini: **Când și de ce suspină inima omului?**... De ce suspini, creștine, când ești nefericit și când te rogi, când plângi, când te bucuri și când mori?...

De bună seamă că Adam și Eva, când au fost scoși din rai, au suspinat după fericirea pierdută. Regele și proorocul David își plânge nefericirea și păcatul în suspine și lacrimi îmbelșugate: «Ostenit-am suspinând. În toate nopțile îmi spăl patul și ud așternutul meu cu lacrimi» (Psalmul 6:6). «Viața mi se stinge în dureri și anii mei în suspinări se scurg» (Psalmul 30:10). «Cât am păstrat tăcerea mi se mistuiau oasele și suspinele nu-mi mai conteneau» (Psalmul 31:3). «Slăbit sunt și istovit peste măsură și răcnesc de durerea inimii mele. Înaintea Ta sunt, Doamne, toate dorințele mele și suspinele mele nu sunt ascunse de Tine» (Psalmul 37:8-9). «Sufletul meu suspină și tânjește după curțile Domnului. Inima mea și carnea mea se istovesc de dorul Dumnezeului meu» (Psalmul 83:2).

Iisus Hristos, când s-au apropiat de el fariseii ca să-L ispitească și să-I ceară un semn din cer, «**a suspinat cu duhul** și a zis: Pentru ce neamul acesta cere semn?» (Marcu 8:11-12), iar

⁴² Confesiuni, X, 27.

altădată, văzând pe Maria și pe iudei plângând și jelind pe Lazăr, «a suspinat cu duhul... și a lăcrimat» (Ioan 11:33-36); atât de mult îl iubea. Au plâns și au suspinat femeile pe drumul calvarului împreună cu poporul rămas credincios Mântuitorului (Luca 23:27-31), iar Apostolul Pavel, cunoscător adânc al sufletului omenesc, ne încredințează că nu numai firea suspină, dar și noi înșine, creștinii, suspinăm în nădejdea mântuirii.

«Știm că toată făptura împreună suspină și împreună are durere până acum. Și nu numai ea, ci și noi, care avem pârga Duhului, noi înșine suspinăm în noi, așteptând învierea, mântuirea trupului nostru» (Romani 8:22-23). Sufletul creștinului suspină în trup ca o pasăre în colivie în speranța eliberării, în credința mântuirii, în așteptarea moștenirii vieții veșnice.

«Căci știm că, de se va strica pământeasca noastră casă, avem în ceruri locuință de la Dumnezeu casă veșnică, nefăcută de mână. De aceea suspinăm, dorind să ne îmbrăcăm în locașul nostru cel ceresc, numai de vom fi găsiți îmbrăcați, nu goi. Căci noi, cei ce suntem în cortul acesta, suspinăm îngreuiți, nu pentru că voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm, ca ceea ce este muritor să fie înghițit de viață. Iar Cel ce ne-a făcut spre aceasta este Dumnezeu, Care ne-a și dat arvuna Duhului» (2 Corinteni 5:1-5).

Suspînul tresaltă, zvâcnește și izbucnește din adâncul inimii ca să scoată sufletul din adâncul răutăților, spune Sf. Simeon Noul Teolog⁴³.

Din pildele și stihurile citate se vede și înțelege ușor: când și de ce suspină omul. Inima omului suspină când este mai adânc răscolită sau îndurerată. Suspînul este un strigăt potolit de

⁴³ *Cuvântul XVII*, fila 179.

durere către Dumnezeu; un zbucium după Dumnezeu; e glasul omului duhovnicesc din noi. Cine suferă suspină; cine se roagă suspină; cine iubește suspină; cine plânge suspină; cine așteaptă mântuirea suspină; «când te vei întoarce și vei suspina, atunci **te vei mântui**», zice profetul Isaia (30:15); cine dorește cerul și fericirea cea veșnică suspină; cine se mângâie suspină; cine moare suspină. Moartea creștinului, când nu e violentă, e un suspin mângâietor, un suspin tot mai prelung, tot mai rar, tot mai liniștit... de aceea ne și rugăm pentru morți ca Dumnezeu să-i odihnească „unde nu este durere, nici scârbă, nici suspin, ci viață fără de sfârșit”... În suspin dorim nemurirea, oftăm după locuința și fericirea veșnică pentru care Dumnezeu ne-a dat arvuna Duhului, garanția dumnezeiescului har în Sfintele Taine.

Iată când și de ce suspină inima omului. Suspină pentru că sufletul este nemuritor și viața veșnică.

Inima care suspină dorește să dezrobească sufletul din trup, să scape omul duhovnicesc din lanțurile celui trupesc, întocmai cum dorește să se dezrobească pasărea din colivie. Inima care suspină dorește pacea și pe Dumnezeu întocmai ca robul din temniță soarele libertății. Inima care suspină este încă o dovadă că omul nu este numai trup, carne și oase, ci o ființă însuflețită care se dorește în apropierea lui Dumnezeu.

În suspinul inimii zvâcnește un duh și un dor nestins după frumusețe, după desăvârșire spirituală, după raiul pierdut, după mântuire, după veșnicie, după Dumnezeu...

Rămâi în inima mea, Doamne, în taina și în tăcerea ei! Adu aici pace! Creează aici frumusețe! Deschide aici rai de gânduri curate; sădește flori de virtuți sfinte! Fă, Doamne, ca inimile noastre numai după Tine să suspine, numai pe Tine să Te iubească, numai pentru Tine să zvâcnească! Cel ce ai pierdut

tristețea păcatului și ne-ai dat pacea și **bucuria mântuirii**, Doamne, umple de bucurie și de veselie inimile noastre totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor.

2. Războiul nevăzut

Binele și răul

*Unul este lup răpitor; altul este sfâșiat ca
un miel*

(Sf. Macarie Egipteanul)

În inimi nu este numai dor și suspin după Dumnezeu, ci și război.

S-a spus și e deplin constatat că, atât în lumea și în mișcarea corpurilor cerești, cât și în lumea și în mișcarea corpurilor pământești, până și în mișcarea celulelor, atomilor și electronilor este o rânduială minunată, o desăvârșită și duhovnicească armonie. Există, însă, și o dezarmonie, dezordine și dezechilibru, când se calcă legile eterne ale armoniei. Când cutremurele crapă scoarța pământului, de se înghit de vii oameni și casele lor, când furtunile răstoarnă pomii și spulberă munca omului, când apele se revarsă peste semănăturile și roadele câmpiilor, când bolile (epidemiile) secără vieți omenești, când focul războiului nimicește bunurile de veacuri ale religiei, ale culturii și civilizației, când oamenii se urăsc, se înșeală, se omoară și, astfel, se nedreptătesc unii pe alții, atunci ne îngrozim pentru că se calcă legile armoniei, ne cutremurăm și numai atunci ne dăm mai bine seama: ce-ar fi lumea fără ordine și viață

fără armonie?... În acele clipe de reculegere inima noastră suspină după ordine, după armonie, după Dumnezeu.

Dezarmonia și dezordinea cea mai mare din lume o produce omul prin abuzul de libertate, prin călcarea legilor armoniei. În lumea religiei și a vieții morale, abuzul acesta se numește rău sau păcat. Împlinirea liberă și constantă a voinței lui Dumnezeu se numește virtute. Adam și Eva, câtă vreme au ascultat cuvântul și au urmat voința lui Dumnezeu, au trăit liberi de orice rău și fericiți. Munca era pentru ei o binecuvântare; viața – o fericire, grădina – un adevărat rai. Când în inima lor s-a născut pofta bunurilor oprite, când gândul măririi deșarte de a fi „ca niște dumnezei” a pus stăpânire pe sufletul lor, când nu s-au mai supus legilor ascultării și au făcut din voința lor liberă și din dorința lor egoistă normă de conducere în viață, atunci s-a întâmplat **căderea** din harul lui Dumnezeu și scoaterea din raiul fericirii. Legea armoniei era călcată, pacea desființată și fericirea pierdută.

Atât din istoria căderii lui Adam, cât și din taina sufletului său, fiecare om înțelege că binele e în firea lucrurilor și a ființelor, iar răul e o abatere de la fire și de la scopul ei. Binele e firesc, răul e nefiresc, e mișcarea contrară firii. Binele e rațional, răul e o mișcare greșită, nerațională. Binele e libertate și armonie, răul e robie și dizarmonie; depărtare de bine și lipsa binelui, ca orbirea lipsa vederii⁴⁴. Binele e scris, laudat și admirat în toate rânduilele firii și în toate legile oamenilor și ale lui Dumnezeu. „Răul nu e scris nici în legile firii, nici în legile oamenilor, nici în legile lui Dumnezeu. Toate legile firii și ale oamenilor, ale proorocilor și ale apostolilor, ale Vechiului și Noului Testament, ale înțelepților și ale Sfinților Părinți, ne

⁴⁴ Sf. Grigorie de Nyssa, *Marea cuvântare catehetică*, p. 39.

obligă să facem binele și să ne păzim de rău, ca de-o otravă care strică și pierde firea și toate lucrurile cele firești”⁴⁵.

Sf. Antonie cel Mare aseamănă răul cu rugina și cu necurăția. „Răul, spune el, se prinde de fier ca rugina de aramă și necurăția de trup. Însă nici cel care prelucrează arama n-a făcut rugina, nici părinții necurăția trupului. Tot așa nici răutatea n-a făcut-o Dumnezeu, ci i-a dat omului și cunoștința și puterea de a deosebi, ca să fugă de rău, ca unul ce știe că va fi vătămat și chinuit de el”⁴⁶.

Prin urmare răul nu e de la Dumnezeu. Răul se naște în inima omului, în pofta lui slobodă pentru că din inimă se nasc gândurile și faptele cele rele (Matei 15:18-19). Tot ce e creat de Dumnezeu e foarte bun (Facere 1:31). Nimic nu e rău, numai **reaua întrebuințare** a voinței libere și a lucrurilor; abuzul de libertate face din lucrurile și ființele bune lucruri și ființe rele. „Nu mâncările sunt rele, spune Sf. Maxim Mărturisitorul, ci lăcomia pântecele; nici facerea de prunci, ci curvia; nici banii, ci iubirea de bani; nici slava, ci slava deșartă. Iar dacă-i așa, nimic nu e rău din cele ce sunt decât reaua întrebuințare care vine din negrija minții de a cultiva cele firești”⁴⁷.

Firea nu e rea, nici când o folosim rău. Fierul, de pildă, e dat spre o întrebuințare folositoare și necesară. El nu e vinovat când cineva se folosește de el pentru ucidere”⁴⁸. Răspunderea o poartă spiritul liber, mintea și brațul care a abuzat de rostul și firea fierului. Mai mult: omul are o putere atât de mare încât

⁴⁵ Sf. Nicodim Aghioritul, *Hristoitia*, p. 20.

⁴⁶ Filocalia I, p. 21.

⁴⁷ Filocalia II, p. 77.

⁴⁸ Sf. Casian Romanul, *Filocalia I*, p. 105.

poate face bine și rău sau se poate întoarce de la bine la rău și de la rău la bine.

De aceea unii oameni sunt lupi, alții miei; unii demoni, alții îngeri; sau, după cuvintele Sf. Macarie cel Mare: „Unul este lup răpitor, altul este sfășiat ca un miel”⁴⁹.

Dar de cea mai mare mirare este faptul că în fiecare om se luptă un lup cu un miel, un demon cu un înger, un Irod cu un Ioan... Sufletul tău, creștine, este un câmp de luptă fără vărsare de sânge, un teatru de război nevăzut între bine și rău, între adevăr și minciună, între frumusețe și urățenie, între dreptate și strâmbătate, între milostenie și zgârcenie, între înfrânare și desfrânare, între răbdare și mânie, între modestie și mândrie, între rușine și obrăznicie, între cumpătare și voluptate, între credință și îndoială, între speranță și disperare, între dragoste și ură, între iubirea divină și iubirea de sine, între smerenie și slava deșartă, între înțelepciune și nepricepere, între virtuți și patimi, între lumină și întuneric, între duh și trup, între Dumnezeu și diavol.

Trupul dă război sufletului prin mulțimea ispitelor, poftelor și patimilor vătămătoare.

La lupta aceasta dinlăuntrul nostru ne duce cu gândul cântarea:

„De n-ar fi fost Domnul întru noi, nimeni din noi nu ar fi putut suferi luptarea vrăjmașului, că cei ce biruiesc de aicea se înalță”⁵⁰.

Sau alta: „Din tinerețile mele vrăjmașul mă ispitește și cu desfătări mă aprinde; iar eu, nădăjduindu-mă spre Tine, Doam-

⁴⁹ Omilii, p. 93.

⁵⁰ Antifon 2, gl. 6.

ne, îl biruiesc pe el”⁵¹. Astfel se adevăresc cuvintele Sf. Ioan Scărarul: „Cu cel ce se luptă cu osârdie nimeni nu se luptă”⁵².

Despre virtuțile creștinului și despre armele războiului duhovnicesc vorbește ceva mai pe larg Sf. Pavel care, atât prin viața sa de apostol și martir al lui Hristos, cât și prin scrierile și învățăturile sale, a întruchipat cel mai desăvârșit exemplu de luptător în războiul cel nevăzut. El aseamănă pe creștin cu atleții și cu soldații romani, virtuțile creștinilor cu armele soldaților din vremea aceea, iar viața cu lupta și cu alergările din stadion (arenă). **«Creștinul este un luptător, un bun ostaș al lui Iisus Hristos»** (2 Timotei 2:3), un atlet care aleargă în arena vieții ca să ia premiul (1 Corinteni 3:24), răsplata chemării (Filipeni 3:13-14), cununa biruinței (Coloseni 2:18). Viața creștinului e un război duhovnicesc, război nevăzut împotriva diavolului și a păcatului, război împotriva întunericului și a duhurilor răutății. **«Îmbrăcați-vă cu toate armele lui Dumnezeu, scrie Pavel, efesenilor, ca să puteți sta împotriva uneltirilor diavolului. Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva domniilor, împotriva puterilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății din văzduhuri»** (Efeseni 6:11-12; Evrei 12:4) armele cu care luptă creștinul sunt armele lui Dumnezeu. Coiful nădejdiei de mântuire (I Tesaloniceni 5:8), pavăza credinței, platoșa dreptății, Evanghelia adevărului, a păcii și a iubirii, sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu, răbdarea și rugăciunea stăruitoare (Efeseni 6:13-18).

⁵¹ Antifon 1, gl. 8.

⁵² Cuvântul 1.

Lupta pentru împărăția lui Dumnezeu

Luptă-te lupta cea bună a credinței...

(1 Timotei 6:12)

Nu este om în sufletul căruia să nu se înfrunte binele cu răul, virtutea cu patima, lumina cu întunericul. În unele inimi mai simțitoare războiul duhovnicesc e așa de crâncen și dureros încât se pare că le sfâșie și rupe inima; nu au liniște, se zbuciumă, aleargă (oscilează) tragic între bine și rău, între chemările duhului și poftele trupului. Om adevărat, creștin desăvârșit este acela care iese din acest război victorios. Vai aceluia care se lasă și cade învins... Fericit este învingătorul în războiul cel nevăzut, mai fericit decât toți generalii și ostașii învingători deoarece biruințele cele mai mari se câștigă în războiul cel fără vărsare de sânge.

Religia, cu toate învățăturile, darurile, bisericile și puterile ei, nu este altceva decât un arsenal de arme evanghelice, pe care le pune la îndemâna spiritului ca să supună materia. Iisus Hristos e Mântuitorul lumii fiindcă împrumută oamenilor puteri biruitoare și optimism în războiul lor cu puterile răului și al întunericului. El însuși proclamă și susține acest **război nevăzut** când grăiește ucenicilor: «Să nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ. N-am venit să aduc pace, ci sabie» (Matei 10:34). duhul darului în inimile oamenilor, războiul împotriva minciunii, împotriva tuturor puterilor întunericului.

„Nu am venit să aduc pace cu păcatul, ci sabie, luptă, să despart pe iubitorii de Dumnezeu de iubitorii de lume, pe iubitorii de slavă de cei smeriți, pe materialnici de nematerialnici”⁵³.

⁵³ Sf. Ioan Scărarul, *Scara, Cuvântul III*.

«Împărăția lui Dumnezeu se ia prin stăruință și cei ce se silesc pun mâna pe ea» (Matei 11:12). Odihna, ca și somnul, e chipul morții. Lupta e semnul vieții. Prin râvnă, prin război duhovnicesc ajunge omul la măsura de bărbat desăvârșit în credință, în speranță, în iubire, în smerenie, în sfințenie.

Războiul duhovnicesc nu se dă pe câmpurile de luptă, ca războiul armelor ucigătoare și aducătoare de nefericire, ci în suflet și în trup, în minte, în inimă, în cuget, în simțuri, în mădularele trupului, de aceea se și numește război **nevăzut**, spre deosebire de războiul văzut. Despre acest război nevăzut ne amintește nu numai Sfânta Evanghelie, dar și Cartea de Rugăciuni în cântarea „Mântuiește, Doamne, poporul Tău...” și „dăruiește biruință dreptcredincioșilor creștini asupra vrăjmașilor...” Potrivnicii creștinului sunt păcatele, nu oamenii. Altă rugăciune ne-o spune și mai lămurit: „**Miluiește-mă, Doamne, că s-au tulburat oasele mele și sufletul meu s-a tulburat foarte! Vicleanul nu încetează a mă supăra, vrăjmașii mei nu încetează de a mă lupta, războiul cel din mine al trupului mă aprinde totdeauna, gândurile cele viclene nicidecum nu se astâmpără... iată, vezi împotrivirea cea asupra mea: și războiul trupului, și cuptorul patimilor, și slăbiciunea puterii sufletului meu**”⁵⁴.

Spre deosebire de războiul cel din afară, unde oamenii se luptă, apoi mănâncă, se odihnesc sau se schimbă, războiul cel duhovnicesc ține fără încetare (nu o noapte, o zi sau un an), ci viața întreagă, când mâncăm și când bem, când lucrăm sau ne odihnim totdeauna ne luptăm cu vrăjmași netrupești, cu gândurile, simțurile și mădularele noastre în care vrăjmașul caută să-și

⁵⁴ Cartea de rugăciuni, București, 1951, p. 241.

înfîgă săgețile și să ne omoare. De acest război nu poate omul nici să se ascundă, nici să fugă, nici să lase armele, nici să lupte unul în locul altuia, nici o zi, nici un ceas ori să biruie și să trăiască ori, rănindu-se, să moară⁵⁵. Armele creștinului în războiul nevăzut sunt virtuțile religioase și morale, podoabele sufletului, roadele Duhului Sfânt: iubirea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, binefacerea, credința, blândețea, cumpătarea (Galateni 5:22), înfrânarea, iertarea, speranța, munca, până la uitarea și jertfa de sine. Cu aceste arme duhovnicești e dator să lupte creștinul până la sânge (Evrei 12:4), până la biruința binelui asupra răului (Romani 12:21).

«Luptă lupta cea bună a credinței, scrie Pavel fiului său duhovnicesc Timotei, cucerește viața cea veșnică la care ești chemat și pentru care ai dat bună mărturisire» (1 Timotei 6:12), «fii treaz întru toate, suferă răul, fă lucru de evanghelist, slujba ta fă-o deplin! Că, iată, eu sunt gata de jertfă și vremea despărțirii mele s-a apropiat. Lupta cea bună m-am luptat, călătoria (alergarea) am săvârșit, credința am păzit. De acum mă așteaptă cununa dreptății pe care mi-o va da Domnul, Judecătorul ce drept în ziua aceea și nu numai mie, ci tuturor celor ce au iubit arătarea Lui» (2 Timotei 4:5-8).

Admirabil exemplu de creștin luptător... Adevărata conștiință de apostol biruitor, care ne învață că puterea dumnezeiască nu se învață în odihnă, ci se deprinde în luptă. Căci prin râvnă și prin război duhovnicesc ajunge omul la starea de bărbat desăvârșit în credință, în speranță, în iubire. Pentru sfintele nevointe și pentru luptele sufletului, spune Calist Patriarhul, Dumnezeu pleacă cerurile și coboară slava în inimile noastre.

⁵⁵ Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântul III*, p. 73.

Iubiți și dreptmăritori creștini, spiritualitatea creștină, învățătura despre viața și desăvârșirea duhovnicească e o spiritualitate de luptă, de efort, de arme, de virtuți și nevoințe, de alegere și luptă între cei «doi domni» (Matei 6:24). Nu poți sluji deodată la doi domni, cum nu poți privi deodată cu un ochi la ceruri și cu celălalt la pământ⁵⁶. Răul nu se înlătură și sufletul nu se desăvârșește fără luptă. Corăbiile luptă cu valurile, păsările cu vânturile și oamenii cu ispitele, cu poftele și cu patimile păgâne ca să le învingă. Cine nu luptă cade. Cine luptă cu osârdie se încununază.

Război nevăzut se dă în sufletul tău, creștine; război care împarte și sfășie inima ta. Dorești unitatea, armonia, pacea și bucuria triumfului? Trebuie să lupți, trebuie, cum spune Sf. Macarie cel Mare, să porți și tu războiul duhovnicesc; să „ridici gânduri (bune) contra gândurilor (rele), minte (luminată) contra minții (întunecate), suflet (curat) contra sufletului (întinat), duh (sfânt) contra duhului (necurat)”⁵⁷. Trebuie, creștine, să lupți cu armele cele duhovnicești și să biruiesti; să biruiască adică gândul cel bun gândurile cele rele și duhul cel bun duhurile cele rele din minte, din inimă, din toate facultățile sufletului și din toate membrele trupului tău. Atunci ai urcat prima treaptă de pe scara desăvârșirii, atunci ai început lucrarea curățirii sufletului tău.

În războiul duhovnicesc nu suntem singuri, creștini. «Duhul vine în ajutorul slăbiciunilor noastre» (Romani 8:26) și Mântuitorul este cu noi până la sfârșitul veacurilor (Matei 28:20). Dumnezeu este cu noi și, «dacă Dumnezeu este pentru noi, **cine este împotriva noastră?**» (Romani 8:31).

⁵⁶ Sf. Ioan Scărarul, *Scara, Cuvântul III*.

⁵⁷ Omilii duhovnicești, p. 189.

«V-am dat putere să călcați peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului și nimic nu vă va vătăma» (Luca 10:19). «Îndrăzniți, Eu am biruit lumea» (Ioan 16:33). Așa a învățat Mântuitorul cu graiul și cu fapta: ca ucenicii și urmașii Săi să lupte pentru virtute și Evanghelie până la moarte ca viața fiecărui apostol, a fiecărui creștin să se încheie ca și a Sa și a marelui Apostol Pavel, cu strigăt răsunător de biruință: «Lupta cea bună m-am luptat... Săvârșitu-s-a!...» Pentru sufletele biruitoare s-au scris cuvintele: «Biruatorului îi voi da să mănânce din pomul vieții, care se află în raiul lui Dumnezeu... Celui ce biruiește și celui ce păzește faptele Mele până la sfârșit îi voi da stăpânire peste neamuri... Biruatorul va fi îmbrăcat în haine albe și nu voi șterge numele lui din cartea vieții, voi mărturisi numele lui înaintea Tatălui Meu și înaintea îngerilor Lui... Pe biruator îl voi face stâlp în biserica Dumnezeului meu... Biruatorului îi voi da să șadă cu Mine pe tronul meu, precum și Eu am biruit și am șezut cu Tatăl Meu pe tronul Lui» (Apocalipsa 2:7, 26; 3:5, 12, 21).

Minunate, dumnezeiești făgăduințe!... Raiul, haine albe, nemurire, fericire în societatea îngerilor și în apropierea lui Dumnezeu. Sunt bunuri pentru care merită să **lupți**, creștine, **până la sânge și până la biruință**; până ce vei ajunge credincios cu chip ceresc și copil asemănător Tatălui...

„Mântuiește, Doamne, poporul Tău și binecuvintează moștenirea Ta, biruință dreptcredincioșilor asupra celor potrivnici dăruiește și cu crucea Ta păzește pe poporul Tău”.

3. Înaintarea duhovnicească

*Creșteți în harul și cunoștința
Domnului...*
(2 Petru 3:18)

În meditațiile de până acum ne-am convins că există om trupesc și om duhovnicesc, viață trupească și viață duhovnicească. Sfânta Scriptură, de o parte, suspinul inimii, de altă parte, ne încredințează că sufletul în trup este ca o pasăre în colivie și ca un rob în închisoare, din care se zbuciumă, dorește și luptă să se elibereze, să se mântuiască și, astfel, să ajungă în grădina fericirii, în raiul bunului Dumnezeu.

Cu atât, însă, învățătura creștină despre viața duhovnicească nu este nici lămurită, nici încheiată. Dimpotrivă, pregătirea și destăinuirea ei abia începe.

Noaptea, sub vălul întunericului, unul din fruntașii iudeilor, fariseul Nicodim are o întâlnire și o convorbire cu Mântuitorul.

«Învățătorule – a zis el – știm că de la Dumnezeu ai venit, căci nimeni nu poate face minunile pe care le faci Tu dacă nu este Dumnezeu cu el...

Răspuns-a Iisus: adevărul adevărat îți spun: de nu se va naște cineva din nou, nu va putea vedea împărăția lui Dumnezeu.

Zis-a Nicodim: cum poate un om să se nască fiind bătrân? Poate el, oare, să intre a doua oară în pântecele maicii sale și să se nască (din nou)?

Răspuns-a Iisus: Adevărul adevărat îți spun: de nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu. Ce este născut din trup, trup este: și ce este

născut din Duh, duh este. Nu te mira că ți-am zis: Trebuie să vă nașteți de sus! Vântul suflă unde vrea și auzi glasul lui, dar nu știi de unde vine și unde merge; așa este cu oricine care este născut din Duh» (Ioan 3:1-8).

În viața duhovnicească, la fel ca și în viața trupească, omul are trei vârste de creștere a puterilor sufletești: copilăria, tinerețea și bărbăția.

Vârsta copilăriei în viața duhovnicească începe în Sfântul Botez. Botezul este nașterea a doua, nașterea în apă și în Duh (Ioan 3:5). După naștere urmează creșterea. După nașterea în Duh urmează creșterea în Duh, înaintarea în viața duhovnicească, adică **progresul duhovnicesc.**

În Sfânta Scriptură nu avem cuvântul „progres”. Dar avem înțelesul lui, avem „creșterea”, „rodirea” și „desăvârșirea”, care au același înțeles ca și cuvântul progres. Astfel, avem o creștere în întindere (în afară) și o creștere în adâncime (înăuntru), în Duh. «Cuvântul lui Dumnezeu creștea și numărul ucenicilor se înmulțea», spune Luca (Fapte 6:7; 12:24; 19:20). Este vorba aici de creșterea în întindere, de răspândirea Evangheliei, de înmulțirea numărului celor dintâi creștini.

Despre Sf. Ioan Botezătorul Evanghelistul spune că «pruncul creștea și se întărea cu duhul» (Luca 1:80), iar despre Iisus mărturisește că «sporea cu înțelepciunea, cu vârsta și cu harul înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor» (Luca 2:52). E vorba de progresul duhovnicesc, de creșterea omului dinăuntru, în adâncime, de creșterea în Duh.

Cu toți deplângem copiii care rămân pentru totdeauna mici, neputincioși și, astfel, nenorociți. Dar nu e cu nimic mai mică nenorocirea când omul trupesc se dezvoltă și crește așa după cum îi cere firea, iar omul duhovnicesc rămâne pipernicit,

rămâne o ființă compusă numai din carne și oase, un debil și un degenerat sufletește. Atunci vai ție, omule, că ai rămas duhovnicește viața întreagă un copil, dar nu un copil drăgălaș, naiv și nevinovat, ci un nefericit, un monstru, un degenerat, un diformat, o caricatură de om, cu trup de animal fără suflet (ca și golemul).

Nașterea și, deci, creșterea și rodirea în Duh este o cerință de intrare în împărăția lui Dumnezeu, cerință stabilită de Mântuitorul. Progresul duhovnicesc, prin urmare, e necesar și obligatoriu pentru tot creștinul. «Ce este născut din trup, trup este și ce este născut din Duh, duh este» (Ioan 3:5-6). Omul nu este menit să crească numai cu trupul, ca orice animal. Paralel cu animalul e menit să crească și să rodească și omul dinăuntru, omul duhovnicesc. Sfinții Apostoli, în cuvintele lor, ne cheamă adeseori să luăm aminte la omul dinăuntru, la creșterea și desăvârșirea lui. «Creșteți în harul și cunoștința Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos», scrie Sf. Petru (2 Petru 3:18). «Ca niște prunci de curând născuți, să iubiți laptele cel duhovnicesc și curat al cuvântului, ca prin el **să creșteți spre mântuire**» (1 Petru 2:2).

După învățătura Apostolului Pavel, profeții, apostolii, evangheliștii, păstorii și dascălii Bisericii au fost rânduiți «spre desăvârșirea sfinților, la lucrul slujbei celei spre zidirea trupului lui Hristos până ce vom ajunge toți la unirea credinței și a cunoștinței Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos ca să nu mai fim prunci aruncați de valuri și purtați de orice vânt al învățăturii, de vicleșugul oamenilor și de iscusința lor plină de înșelăciune, ci, petrecând cu adevărat în dragoste, **să creștem în toate spre El, Care este capul, Hristos** » (Efeseni 4:11-15).

Să creștem în Hristos, în iubirea, în credința (II Tesaloniceni 1:3) și cunoștința Lui până la starea bărbatului desăvârșit, acesta este drumul și scopul vieții creștinului duhovnicesc; creșterea de la starea de copil până la vârsta de bărbat desăvârșit în toate darurile și virtuțile.

«În Iisus Hristos toată zidirea crește pentru a fi un locaș sfințit în Domnul. În El vă zidiți și voi împreună prin Duhul ca să fiți locașul lui Dumnezeu» (Efeseni 2:21-22).

Creșterea lui Iisus Hristos în omul creștin e totuna cu creșterea în viața religioasă, duhovnicească spre mântuire, e totuna cu progresul duhovnicesc. Creșterea aceasta, în Domnul și în Duh, pe care o dă Dumnezeu (Coloseni 2:19) – adică înaintarea, nevointa neîncetată spre bine, urcușul spre culmi, este o îndatorire creștinească tot așa de trebuitoare vieții duhovnicești cum sunt trebuitoare vieții trupești mîncarea, băutura, îmbrăcăminte și odihna.

După progresul arătat în viața duhovnicească, cei dintâi creștini erau împărțiți în trei grupe: **începători, înaintați și desăvârșiți**. Aceste grupe răspund celor trei vârste ale vieții duhovnicești, care sunt: curățirea, luminarea și desăvârșirea; începătorii – copilăriei, curățirii sufletești; înaintații – adolescenței, luminării sufletești și desăvârșirii – bărbăției, desăvârșirii depline a sufletului. Pe ce treaptă și în ce grupă se află fiecare dintre voi, iubiți și binecuvântați creștini, e bine să ne întrebăm și să răspundem fiecare în conștiința sa. Deodată cu răspunsul, însă, fiecare e dator să fie conștient de faptul că progresul duhovnicesc se arată în biruința spiritului asupra materiei, în triumful omului nou asupra omului vechi. **A** prograsa înseamnă a înainta și a crește în viața spirituală: a crește în iubire, a coopera cu harul, a înlătura domnia patimilor,

a înlocui pe Adam cu Iisus Hristos, a sui pe scara virtuților și pe treptele desăvârșirii până sus... la Dumnezeu.

Iubite creștine, omul pe pământ e o ființă în continuă formare și creștere spirituală. Principiul acestei creșteri progresive se află în ura față de păcat, în iubirea față de virtute și în credincioșia (fidelitatea) față de sfântul har. Cu cât petreci mai mult în casa și în fața Domnului, cu cât te depărtezi mai mult de păcat, cu cât te apropii mai mult de virtute, cu cât ești mai credincios dumnezeiescului har și cu cât îți pleci mai des genunchii în rugăciune, cu atât ești mai înaintat și mai desăvârșit în viața spirituală.

Sfinții măștri și dascălii noștri în viața duhovnicească, în privința aceasta ne dau exemple luminoase și curaj neînfrânt, dar și îndemnuri la smerenie. Că nu-i ușor să înaintezi în viața duhovnicească... Sf. Macarie cel Mare, vorbind de progresul duhovnicesc, spune: „După cum embrionul în pântecul mamei nu se dezvoltă deodată în om, ci pe îndelete capătă chip de om și vine pe lume și nici atunci nu este om desăvârșit, ci crește mulți ani până devine bărbat și după cum semințele de orz și de grâu nu dau rădăcini îndată ce sunt aruncate în pământ, ci trebuie să treacă furtuni și vânturi și abia atunci, la vremea cuvenită dau spice și cel ce sădește un păr nu gustă pe dată fructul, tot așa se dezvoltă omul în cele duhovnicești, unde este vorba de atâta înțelepciune și finețe; numai puțin câte puțin se face om desăvârșit, în floarea vârstei”⁵⁸.

Marele Apostol Pavel scrie filipenilor: «Nu că am și luat răsplata sau că aș fi desăvârșit, ci alerg după ea să o cuceresc

⁵⁸ Omilii duhovnicești, p. 100.

întrucât și eu am fost cucerit de Hristos Iisus. Fraților, eu încă nu mă socotesc să o fi ajuns! Ci numai una fac: uitând cele din urmă și îndreptându-mă înainte, **alerg spre țintă** la răsplata chemării de sus a lui Dumnezeu în Hristos Iisus» (3:12-14). Alergarea la semn e mersul înainte (progresul) spre ținta și răsplata chemării de sus, spre care ne mână cu un dor nestins, precum am văzut, și suspinul inimii. „Cine nu înaintează se înapoiază, spune Sf. Leon cel Mare, și cine nu câștigă pierde”⁵⁹.

Să urmărim aceste chemări, îndemnuri și exemple, creștinilor! Să facem din progresul duhovnicesc legea vieții noastre, legea înaintării, a creșterii și a desăvârșirii spirituale ca an de an, zi de zi și ceas cu ceas să devenim tot mai buni, tot mai curați, tot mai înalțați, **tot mai aproape de sfințenie, de Tine, Doamne.**

4. Desăvârșirea omului

Fii desăvârșit...
(Matei 5:48)

Munții, prin tăria și măreția lor, totdeauna au trezit în sufletele oamenilor ecouri și sentimente de înălțare, de reculegere și uneori de cucernică adorare. Pe munți, în vechime și la noi, în vechea Dacie, se zideau altare și se aduceau zeilor jertfe în credința că în munți suntem mai aproape de cer, de Dumnezeu.

În planul mântuirii creștine, munții au, de asemenea – cel puțin unii – o însemnătate deosebită. Pe Muntele Sinai S-a arătat

⁵⁹ Cuvântul 59,8 la F. Cayre, *Patrologie*, tom II, p. 132.

Dumnezeu profetului Moise și i-a descoperit cele zece porunci (Ieșire 19, vezi și Galateni 4:24-25). Pe munții Carmel și Horeb S-a descoperit Dumnezeu din nou profetului Ilie (3Regi 17-19). Pe muntele Taborului Mântuitorul S-a schimbat la față, descoperind și arătând Apostolilor Petru, Iacob și Ioan, „pe cât li se putea”, slava și strălucirea dumnezeirii Sale. Pe Golgota s-a adus jertfa de împăcare a omenirii cu Dumnezeu prin trupul și sângele Domnului. Deși ca înălțime e abia o colină, în viața duhovnicească, în mintea și în inima dreptcredincioșilor creștini, Golgota e culmea cea mai înaltă din lume, în continuă creștere de două mii de ani. De pe Muntele Măslinilor Mântuitorul S-a înălțat la cer. Munții Sinai și Athos, „grădina Maicii Domnului”, pentru creștinătatea întreagă reprezintă centre de școli și culmi duhovnicești, renumite până în ziua de astăzi.

De aceea, pentru sufletele evlavioase munții au devenit preînchipuiri (simboale) ale înălțării, sfințirii și desăvârșirii spirituale; de aceea citim încă în Psaltire cuvintele: «Ridicat-am ochii mei la munți de unde vine ajutorul meu. Ajutorul meu de la Domnul, Cel ce a făcut cerul și pământul» (Psalmul 120:1-2); și tot aceste cuvinte au trecut în cultul nostru creștin, fie ca priceasnă, fie ca apel de înălțare sufletească spre înălțimile cerului, în cântarea: „La munți, suflete, să ne ridicăm, mergi acolo de unde vine ajutorul” (Antifon, gl. 5) sau în altă cântare: „La munții legilor Tale m-ai înălțat, cu fapte bune luminează-mă, Dumnezeule, ca să Te laud pe Tine” (Antifon, gl. 1).

Mântuitorul iubește în chip deosebit înălțimile munților. În liniștea munților Se retrage adeseori să Se roage (Matei 14:23; Luca 6:12), pe înălțimile munților învață și face minuni (Matei 15:29-31; Marcu 9:2; Ioan 6:1-14), aici rostește cea mai frumoasă dintre cuvântările Sale, predica de pe munte (Matei 5-

7), aici rostește fericirile, aici proclamă legea iubirii universale, aici spune cuvintele: «Fiți desăvârșiți, precum desăvârșit e Tatăl vostru cel ceresc» (Matei 5:48).

Suișul pe munte e simbolul înaintării, al urcușului duhovnicesc, iar ajungerea pe culme închipuiește desăvârșirea duhovnicească.

Mântuitorul spune ucenicilor Săi și tuturor creștinilor: Fiți desăvârșiți ca Dumnezeu, creșteți în duh, sporiiți darurile sufletești, trăiți viața pe culmile desăvârșirii (perfectiunii) spirituale!

Ca să înțelegem ce vrea să spună Iisus prin cuvintele: Fiți desăvârșiți ca Dumnezeu – trebuie mai întâi să ne lămurim: Cine e Dumnezeu?... și cine e omul?... Să cunoaștem, de o parte, pe Dumnezeu și însușirile sau desăvârșirile Lui, iar de altă parte, să cunoaștem însușirile și slăbiciunile omului.

Înțelepciunea biblică, cea mai înaltă învățătură la care a putut ajunge omenirea, ne descoperă că Dumnezeu e lumină, viață, iubire, Duh... «Mai înainte de a se face munții și de a se zidi pământul și lumea, din veșnicia veșnicilor, Tu ești Dumnezeu» (Psalmul 89:2). El este Creatorul atotputernic, atotînțelept și atotștiutor; El este Spiritul viu, sfânt, liber și drept; El e Tatăl vostru cel bun, iubitor și veșnic. «Tu, Doamne-ai întemeiat pământul și cerurile sunt lucrul mâinilor Tale. Acelea vor pieri, iar Tu vei rămânea, toate ca o haină se vor învechi; ca un veșmânt se vor schimba și nu vor mai fi, dar Tu rămâi Același și anii Tăi nu se vor sfârși» (Psalmul 101:27-28).

Omul este făptura, «chipul și slava lui Dumnezeu» (1 Corinteni 11:7). În om se oglindește Dumnezeu și însușirile Lui, întocmai cum într-o operă de artă se oglindește artistul și însușirile lui. În ierarhia ființelor, omul este așezat îndată după

îngeri. «L-ai făcut cu puțin mai prejos de îngeri, l-ai încununat cu slavă și cu cinste și l-ai pus peste lucrurile mâinilor Tale. Toate le-ai supus sub picioarele lui» (Psalmul 8:5-7; Evrei 2:6-7). «Cerurile sunt ale Domnului, iar pământul l-a dat fiilor oamenilor» (Psalmul 113:24). După trup, omul este din pământ; are origine materială și e muritor; după suflet, are origine divină și e nemuritor. În ființa sa se întâlnesc și se luptă trupul cu sufletul, moartea cu viața, răul cu lumina, patima cu virtutea, pământul cu carnea.

Menirea omului este nevoința și lupta, înaintarea și înălțarea până la asemănarea cu Dumnezeu. Să muncești, creștine, cu mintea și cu brațul, ca să descătușezi puterile bune din tine; să-ți cultivi virtuțile, până ajungi la puteri și însușiri **asemănătoare** cu ale bunului Dumnezeu. Să faci strădanii și să lupți până când bunătatea ta este asemănătoare cu bunătatea lui Dumnezeu; până când iubirea ta se aseamănă în căldură cu iubirea lui Dumnezeu, până când înțelepciunea ta se aseamănă în lumină eu înțelepciunea lui Dumnezeu; până când voința ta se aseamănă în tărie cu voința lui Dumnezeu; până când sfințenia ta se aseamănă în curăție cu sfințenia lui Dumnezeu. Cale lungă este aceasta, încât o viață întreagă nu-i poți ajunge până la capăt. Ideal mai ales și mai înalt decât acesta nu există altul până în ziua de astăzi; să înaintezi (progresezi) duhovnicește încât să ajungi cu virtuțile și însușirile tale până la Dumnezeu!...

O, Doamne, cât de bun și atotînțelept ești!... Ai rânduit ca nimeni să nu se oprească în drumul îmbunătățirii sale; ca nimeni să nu ajungă la mulțumirea și lenevirea de sine, închipuindu-și c-a atins ținta menirii sale. Ci chemi pe om și prin om omenirea întreagă, mereu să năzuiască spre mai bine, să tindă neconținut spre desăvârșire, spre asemănarea cu Tine, Doamne, și astfel

să-și înnoiască într-una puterile, să creeze valori tot mai prețioase, să progreseze.

Mare, dumnezeiască înțelepciune!...

A fi desăvârșit, ca Dumnezeu, înseamnă a urca muntele progresului duhovnicesc până sus, pe culme; înseamnă a trece prin deșerturi întinse spre munți încântători; înseamnă a face eforturi ostentive, a trece pe poteci înguste, peste văi și peste prăpăstii, prin bolovani și prin spini; înseamnă a învinge ispite și patimi, dureri și suferințe, căderi și însângeri, îndoieli și lipsuri; înseamnă a înfrunta toate glumele și răutățile oamenilor, toate piedicile stihilor și toate cursele duhurilor viclene și înșelătoare.

Desăvârșirea este lepădarea de sine și de lume, luarea crucii și urmarea lui Iisus până la moarte (Matei 19:21; Luca 9:23). Desăvârșirea este creșterea în toate însușirile și desăvârșirile (perfecțiunile) Dumnezeirii - care sunt modele pentru desăvârșirea omului - creșterea în credință, în nădejde, în bunătate, în smerenie, în iubire «până la măsura deplinătății lui Hristos» (Efeseni 4:13). Desăvârșirea este efort constant spre mai bine, corespondență neîntreruptă între voința omului și harul Domnului. Desăvârșirea este trăirea în duh, în iubire și unire cu Iisus Hristos e împlinirea voinței lui Dumnezeu, conformarea voinței noastre cu voința lui Dumnezeu fără rezervă, întreagă și constantă. Desăvârșirea este cea mai însemnată operă din viața religioasă, deoarece e însuși viața veșnică începută încă pe pământ. «Fiți desăvârșiți!» este cea mai mare poruncă și ultima treaptă a progresului creștin, care nu are nici un punct de oprire fără numai în Dumnezeu.

Iată, iubiți și binecuvântați creștini, ce înseamnă cuvintele Mântuitorului: «Fiți desăvârșiți precum desăvârșit este și Tatăl vostru cel ceresc!

Pentru luminarea, îmbunătățirea și desăvârșirea sufletului meu și al tău, creștine, există religia și altarele; pentru înfrumusețarea și desăvârșirea sufletelor S-a întrupat și S-a răstignit Fiul lui Dumnezeu, s-a vestit Evanghelia, s-a întemeiat Biserica, s-au rânduit sfintele Taine și toate rugăciunile, posturile, faptele bune și slujbele religioase. Pentru curățirea și desăvârșirea sufletelor noastre se roagă arhieriei Bisericii, cu privirea, cu inima, cu brațele și cu luminile înălțate spre cer, zicând: "Doamne, Doamne, caută din cer și vezi și cercetează via aceasta pe care a sădit-o dreapta Ta și o desăvârșește pe ea" (Psalmul 9:15-16). Pentru sfințirea și desăvârșirea sufletelor ne facem rugăciunile seara și dimineața, cercetăm sfânta Biserică, citim cărțile sfinte, punem frâu patimilor și ne ostenim să urcăm munții greutăților de pe culmile cărora privirile noastre se odihnesc în zare și inimile în pacea lui Dumnezeu.

În satele și orașele noastre din ținuturile dealurilor și ale munților, bisericile sunt zidite pe locurile cele mai ridicate. De asemeni mănăstirile sunt așezate pe înălțimi, prin munți, în locurile cele mai încântătoare, înălțătoare și odihnitoare de suflet. Dar și la șes, bisericile au turnurile cele mai înalte ca să ne îndrepteze privirile spre cer, gândurile spre Dumnezeu. Toate au același tâlc și ne vorbesc în același grai: ***La munți, suflete, să ne ridicăm***, spre cer, spre Dumnezeu.

Nu e ușoară calea spre desăvârșire... De câte ori lovește sculptorul cu dalta, ciocanul și până când scoate, cioplește și netezește din stâncă opera de artă!.. Tu, creștine, o viață întreagă ești dator să-ți cioplești, să-ți șlefuești și desăvârșești sufletul. Nu slăbi și nu te îndoi niciodată! Dacă din piatră se poate face operă de artă, cu atât mai sigur se poate face din omul trupesc om duhovnicesc, sfânt, chiar și din făptura cea mai decăzută".

La munți, deci, suflete, să ne ridicăm! Spre culmile vieții spirituale creștini, ca Dumnezeuul păcii «să ne desăvârșească în tot lucrul bun ca să facem voia Lui și să lucreze în noi ce este plăcut înaintea Lui prin Iisus Hristos, căruia fie slava în vecii vecilor» (Evrei 13:21)

Câte femei păcătoase și câți bărbați pătimiși nu numai s-au mântuit, dar au ajuns chiar și în ceata sfinților?

Undeva, pe malul râului Lom, care se varsă în Dunăre, în dreptul orașului Giurgiu, trăia în veacul al treisprezecelea un cioban sărac, dar cu viața curată. Îi plăcea să facă milostenii și să împace pe cei învrăjbiți. De la o vreme, privind el mereu noaptea stelele cerului, iar ziua frumusețile trecătoare ale lumii, s-a hotărât să dea alt curs vieții sale: a părăsit satul, a apucat pe râu în sus până spre izvor în munți și s-a oprit la un schit unde s-a călugărit. După moarte, trupul lui a fost așezat în pământ, aproape de albia Lomului. Au trecut zeci de ani și poate nimeni nu și-a adus aminte de el. Doar apele Lomului, în urma unor ploii mari au surpat malul cu mormântul călugărului și trupul lui neputrezit l-au dus la vale și l-au îngropat din nou în nisip între două pietre. Într-o noapte, chipul călugărului se arată în vis unei tinere fecioare, care era pe moarte, și-i spuse că se va însănătoși dacă trupul lui va fi ridicat dintre cele două pietre. Părinții fecioarei credeau că e vorba de aiurelile unei bolnave, dar, în cele din urmă, la stăruința fiicei, ca să-i facă voia, căutară locul cu cele două pietre și află acolo trupul neputrezit al călugărului, semn vădit al sfințeniei și al desăvârșirii lui. De aici începe viața minunată a Sf. Dumitru cel Nou, după zeci și sute de ani de la moartea lui. Din veacul al optsprezecelea (de la 1774), moaștele lui au fost așezate în catedrala Mitropoliei, azi Patriarhiei, din București, unde se află și astăzi, viața lui, ridicată până la cele

mai înalte culmi de curățenie și sfințenie, rămânând de model pentru toți fiii Bisericii noastre.

5. Datoria desăvârșirii și nevoia mântuirii

Ne-ai făcut pentru Tine, Doamne...
(Fericitul Augustin)

Există o desăvârșire a trupului și o desăvârșire a sufletului. Una din afară și a doua dinlăuntru. Păgânii puneau preț deosebit pe frumusețea și forța trupului. Din pricina aceasta până în ziua de astăzi a rămas obiceiul ca bărbații și mai ales femeile să-și arate desăvârșirea mai mult pe dinafară decât înăuntru. Iar când natura nu le-a fost darnică sau când în slăbiciunea minții lor socotesc că apa și săpunul nu sunt de ajuns ca să-și spele necurăția de pe obraz și de pe haine, recurg la tot felul de surogate și frumuseți false: se vopsesc ca să-și schimbe fața și părul capului se parfumează ca să împrăstie un miros plăcut care le lipsește; se îmbată ca să pară fericiți; își pun umeri de vată ca să se arate mai puternici decât sunt. Își fac tot felul de măști ca să apară sub forme de frumuseți care din depărtare se văd că sunt fățarnice, înșelătoare și dezgustătoare.

Creștinii văd frumusețea și forța cea adevărată înăuntru, în suflet, în inimă. Omul care e frumos la suflet e frumos și la față; omul care e bun la inimă îți place de el chiar dacă dinafară nu e desăvârșit. În schimb, omul rău și pătimas, chiar dacă dinafară e frumos și puternic, e respingător.

Prin urmare frumusețea, puterea și desăvârșirea sufletului hotărăsc valoarea omului. Omul e desăvârșit când e împlinit, când s-a ridicat până la cel mai înalt grad de îmbunătățire spirituală, când ajunge cu sufletul la măsura deplinătății lui Hristos (Efeseni 4:13), când atinge limita, culmea desăvârșirii adică «asemănarea cu chipul Fiului» (Romani 8:29), **asemănarea cu Dumnezeu.**

Ca să ajungă până aici creștinul e dator să se nevoiască din răputeri ca să se desăvârșească. Datoria desăvârșirii spirituale ne-o impune starea noastră de făpturi ale lui Dumnezeu; autoritatea Bibliei și a Bisericii; dorul, nevoia, trebuința și autoritatea conștiinței; judecata din urmă și viața veșnică (Coloseni 3:3-4; Filipeni 1:6, 21).

1. Suntem făpturile lui Dumnezeu și orice făptură tinde în chip firesc spre Făcătorul ei: corpurile cerești spre centrul din care s-au desprins, florile spre soare, puii spre cloșcă, omul spre Dumnezeu, spre însușirile, bunurile și desăvârșirile Lui. Omul este menit să se îmbunătățească și să se desăvârșească cu atât mai mult cu cât el însuși lucrează la îmbunătățirea (ameliorarea) semințelor, a plantelor și animalelor de care are trebuință. Toate făpturile sunt menite să tindă spre Făcătorul lor și să se desăvârșească, numai omul nu?

2. Dumnezeu ne-a descoperit Biblia și ne-a dat Biserica, prin care să primim lumina cunoștinței și bogăția harurilor mântuitoare. Biblia e cartea, Biserica e școala desăvârșirii spirituale. Amândouă ne strigă, într-un glas cu profeții, cu apostolii și cu Mântuitorul: «**Fiți sfinți**, că și Dumnezeu e sfânt» (Levitic 11:44; 1Petru 1:16). «**Fiți desăvârșiți**, precum desăvârșit e Tatăl vostru cel ceresc» (Matei 5:48). «Noi Îl propovăduim pe Hristos, muștrând **pe tot omul** și învățând **pe tot omul** în toată înțelep-

ciunea ca să înfățișăm **pe tot omul desăvârșit** în Hristos Iisus» (Coloseni 1:28). Aceste cuvinte nu sunt scrise ca să intre pe o ureche și să iasă pe alta, ci să intre pe amândouă urechile în inimă și aici să se prefacă în aluat care să dospească toată frământătura sufletului din care se naște, crește și se desăvârșește făptura cea nouă, se prefacă din omul trupesc în omul duhovnicesc.

3. De acord cu aceste dumnezeiești glasuri se aude și înlăuntru nostru un glas mistuit de dorul desăvârșirii, glasul inimii, autoritatea conștiinței. Fericitul Augustin a destăinuit un mare adevăr când a strigat în gura și în lumea mare dorul nestins al sufletului după Dumnezeu: „Ne-ai făcut pentru Tine și neodihnită este inima noastră până ce se odihnește în Tine, Doamne”⁶⁰. Nu avem liniște, nu avem pace, nu avem odihnă, mântuire și fericire în suflet decât în apropierea lui Dumnezeu, așa după cum nici pe pământ nicăieri nu avem pace și mulțumire decât acasă, în locul și în apropierea părinților, unde am văzut lumina zilei și am cunoscut farmecul vieții. Purtăm în noi dorul după locurile copilăriei și chemarea spre lumina și liniștea sferelor cerești, dorul și chemarea firească spre cultură, spre desăvârșire, spre Dumnezeu...

Desăvârșirea spirituală este o datorie de conștiință, dar și o dorință, o nevoie, o trebuință esențială a sufletului omenesc. Trebuința aceasta ni se impune dinlăuntru în afară, așa după cum dinlăuntru înafară ni se impune să ne spălăm, să ne îmbrăcăm, să gândim, să muncim, să scriem, să citim, să mâncăm și apoi să ne odihnim. În chip firesc tindem spre desăvârșire cum tinde dinăuntru în afară și se dezvoltă orice făptură, orice floare, orice

⁶⁰ Confesiuni, I, 1.

sămânță; din întuneric spre lumină, din cătușe spre libertate, din văi spre culmi, din adâncuri spre înălțimi.

În suflet se cere ordine, pace, curățenie, sfințenie. Cine are dezordine și murdărie în suflet nu poate avea ordine în muncă, nici fericire în casă, nici pace în inimă. Dezechilibrul, dizarmonia, dezordinea în suflet e răul, păcatul sub toate formele lui. În chip firesc sufletul omului, chiar și al celui mai decăzut, caută echilibrul, armonia și ordinea. Tot ce nu contribuie la armonia, frumusețea și sfințenia sufletului se cere înlăturat, întocmai cum se cer eliminate din trup toate mâncările nemistuite, toate otrăvurile și prisosurile. Făcând rânduială și curățenie în suflet, îl îmbunătățim, îl perfecționăm.

Chiar și faptul că unii oameni se maimuțăresc și se înfrumusețează artificial, pe dinafară, vădește indirect nevoia și setea sufletului după mai bine, după desăvârșire.

4. Glasul tainic al conștiinței, dorul sufletului după obârșie, setea inimii după înălțimile vieții duhovnicești, nu ne lasă în pace; ne biciuiesc mereu, ne îmboldesc într-una să nu ne mulțumim cu ceea ce mâncăm sau bem, ci să căutăm ceva tot mai sus, să descoperim o comoară scumpă ce ni se pare pierdută, o patrie fericită din care ni se pare că am fost izgoțiți; un rai de lumină, de sfințenie și fericire, cerul și viața veșnică. În felul acesta, năzuința spre sfințenie, nevoia unui răspuns bun la judecata din urmă, dorul nestins după fericire și viață veșnică sunt tot atâtea îndemnuri și îmbolduri spre desăvârșire.

Este o legătură intimă între sfințenie, fericire și desăvârșire. Ceea ce face pe om bun, curat și sfânt îl face fericit. Omul bun e fericit. Iubind pe Dumnezeu, devenim mai buni și mai fericiți. Astfel, taina fericirii e ascunsă în progresul duhovnicesc, în sfințire și desăvârșire.

După aceste lămuriri e de la sine înțeles: **cine e dator să se desăvârșească?**

Referindu-se la cuvintele Mântuitorului adresate tânărului bogat: «De voiești să fii desăvârșit, mergi, vinde-ți averile și dă-le săracilor și vei avea comoară în cer și vino de urmează Mie» (Matei 19:21), unii sunt de părerea că la desăvârșire se poate ajunge numai printr-o viață de mănăstire, ca și când numai călugărilor li s-ar fi dat să se desăvârșească în viața duhovnicească. Părerea aceasta e în întregime greșită. Mântuitorul nu a vorbit numai cu tânărul bogat despre desăvârșire. Porunca desăvârșirii El a adresat-o tuturor ascultătorilor și ucenicilor Săi. Desăvârșirea este pentru toți și se cere de la toți oamenii. Toți oamenii trăiesc sub urmările căderii în păcat, deci toți sunt chemați să se ridice și să se desăvârșească. Mijloacele desăvârșirii, precum vom vedea, sunt diferite. Calea desăvârșirii, însă, este comună tuturor creștinilor, deoarece de la toți se cere o credință desăvârșită, o speranță desăvârșită, o iubire desăvârșită, o bunătate desăvârșită, o smerenie desăvârșită, o sfințenie desăvârșită, o viață spirituală desăvârșită. Căsătoria nu este o piedică în calea desăvârșirii, așa după cum nici viața singuratică, de călugăr, nu e numaidecât o dovadă a desăvârșirii. Pe drept se spune că nici fecioria singură nu împreună pe om cu Dumnezeu și nici nunta nu-l leagă de lume. Creștinul se poate desăvârși tot așa de bine în familie ca și în călugărie. Dovadă sfinții care s-au ridicat la o viață duhovnicească desăvârșită din toate straturile și stările omenești: dintre împărați și soldați, dintre bogați și săraci, bărbați și femei, învățați și neînvățați, bătrâni și copii, călugări și căsătoriți.

Răspunsul Sfântului Ioan Gură de Aur la învinuirea, ce i-o aduceau unii că vrea să facă din ascultătorii săi călugări, este deplin lămuritor: „Eu nu vă cer să vă retrageți în munți sau în

singurătatea deșertului, spune el, ci să fiți buni, smeriți și curați la inimă... Căci toate poruncile legii ne sunt comune cu ale călugărilor, afară de celibat”⁶¹. Prin urmare tot omul e dator să tindă spre desăvârșire, să-și modeleze sufletul după chipul lui Iisus și al sfinților, din simplul motiv că nu numai unora, ci tuturor oamenilor s-a zis: «Fiți desăvârșiți...» (Matei 5:48; Iacov 1:4). Scriptura nu este numai pentru unii, ci pentru toți oamenii ca toți să se desăvârșească și astfel să fie bine pregătiți pentru orice lucru bun (2 Timotei 3:17); taina creștinătății nu este vestită numai la unii, ci la toți oamenii, ca toți să se desăvârșească în Iisus Hristos (Coloseni 1:27-28); Biserica nu e numai pentru unii, ci pentru toți oamenii, ca toți prin ea să cunoască înțelepciunea lui Dumnezeu (Efeseni 3:10) și, deci, perfecțiunea spirituală. Mântuitorul nu S-a întrupat, nu a învățat, nu S-a răstignit și a înviat numai pentru unii, ci S-a dat preț de răscumpărare pentru toți (1 Timotei 2:5-6, 2 Corinteni 2:14-15). În sfârșit, Dumnezeu nu cheamă numai pe unii, ci cheamă pe toți oamenii la cunoștința adevărului și la mântuire (1 Timotei 2:3-4), să trăiască în pace și iubire, «în legătura desăvârșirii» (Coloseni 3:14).

Aprinde în inima mea și în toate sufletele, o, Doamne, setea după Duhul Tău cel Sfânt, dorința arzătoare după chipul, frumusețea și slava Ta. Fă ca toți oamenii să se întoarcă din starea neasemănării la asemănarea Ta. Să Te caute pe Tine, Doamne, din toată inima; să suspine după Tine, să se mulțumească în Tine și să se desăvârșească în Tine și prin Tine, Dumnezeule, acum și totdeauna, aici și pretutindeni.

⁶¹ Omilii la Matei VII,7.

6. Putința desăvârșirii

Poruncile lui Dumnezeu nu sunt grele

(1 Ioan 5:3)

Viața spirituală desăvârșită e trăirea în Duh, urmarea lui Hristos, împlinirea voinței lui Dumnezeu până la asemănarea cu El în bunătate, înțelepciune, iubire și sfințenie. Să fii bun, creștine, ca Dumnezeu; să fii înțelept ca Dumnezeu; să fii iubitor și sfânt ca Dumnezeu! Aceasta e menirea ta de om, dacă vrei să fii desăvârșit.

Creștinul este un fiu care merge la Tatăl, un călător spre patria și familia sfinților, un moștenitor al împărăției lui Dumnezeu. «Nu mai sunteți străini și venetici, ci sunteți cetățeni împreună cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu, zidiți fiind pe temelia apostolilor și a proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos. Întru El orice zidire se ține întreolaltă și crește pentru a ajunge un locaș sfânt în Domnul. Întru El fiți locașul lui Dumnezeu!» (Efeseni 2:19-22).

Gândirea la desăvârșirea omului, vrând nevrând pune cugetului nostru o întrebare. Este cu putință îmbunătățirea, sfințirea și desăvârșirea omului? Dacă noi luăm de model pe Dumnezeu cu însușirile Lui – și trebuie să-L luăm, deoarece așa ne poruncește Mântuitorul (Matei 5:48) - putem noi, oare, să ne urcăm atât de sus încât să ajungem la asemănarea cu El?.. **Se poate omul îmbunătăți și desăvârși?** Fără nici o îndoială, omul se poate îmbunătăți și desăvârși.

1. Omul e făcut după chipul lui Dumnezeu (Facere 1:27). Purtăm în noi chipul lui Dumnezeu întocmai cum purtăm chipul și asemănarea părinților. Chipul acesta zace ascuns în adâncul

sufletului nostru, în mintea, în voința și în inima noastră, însoțit de dorința și plăcerea de a se descoperi, de a se apropia și uni cu Dumnezeu. În măsura în care ne îmbunătățim și desăvârșim, descoperim în noi chipul lui Dumnezeu, vădăm tot mai arătat **asemănarea** cu Dumnezeu. Ce este lupta omului pentru cultură și progres decât proba năzuințelor și a strădaniilor lui neodihnite de a urca tot mai sus treptele desăvârșirii? Când suntem răi, dorim să fim buni; când suntem buni, dorim să fim mai buni. Suntem mereu nemulțumiți, mereu în căutarea paradisului pierdut, în noi și în jurul nostru. Chipul lui Dumnezeu din noi se cere dezrobit și împlinit. Zbuciumul acesta lăuntric nu este altceva decât un semn, o dovadă că omul e menit și e capabil să se îmbunătățească, să se perfecționeze.

2. Mântuitorul obligă pe ucenicii și urmașii săi să trăiască viața după Evanghelie, să țină poruncile, să-și însușească **virtuțile** religioase și morale, să facă voia lui Dumnezeu. După cum ascultă sau nu ascultă glasul Marelui Păstor și Învățător al lumii, oamenii se deosebesc și se despart în **buni și răi**. Unii sunt buni, **alții** sunt răi. De ce unii sunt buni și alții răi? Pentru că așa vor ei, unii, să fie buni, alții răi. Dumnezeu nu ne cere ce nu putem împlini, iar ceea ce ne-a dat să împlinim e sigur că se poate împlini. Desăvârșirea pe care Iisus Domnul ne-o pretinde e cu putință și, chiar mai mult, ușoară. Jugul este bun și **sarcina mea ușoară**, spune El (Matei 11:30). «Poruncile Lui nu sunt grele», constată Sf. Apostol și Evanghelist Ioan (1 Ioan 5:3). Fiecare dintre noi s-a putut încredința că e mai ușor să ții poruncile lui Dumnezeu și, deci, să te îmbunătățești decât să le calci. Iată, de pildă, ai spus o minciună, câte alte minciuni ești obligat să folosești ca să o poți susține și la urmă tot te face de rușine. Dacă pentru minciună ajungi la judecătorie, cât necaz îți

impui ca să-ți aduni martori mincinoși, să bagi pe alții la rău, să dai mult de lucru judecătorilor, să te zbuciumi ziua și noaptea ca să ieși din încurcătură. Cine spune totdeauna adevărul e scutit de toate aceste neplăceri. Cineva fură. Dacă nu-i descoperit, e muștrat de conștiință. Dacă e descoperit, judecățile, pedepsele, rușinea și paguba se țin lanț după el. Scoți din gură o vorbă de ocară sau o înjurătură - ea te urmărește, te muștră; vrei să o uiți și nu o poți uita; te apasă și te tulbură. În schimb, o vorbă bună, o faptă virtuoasă, o rugăciune, te mângâie, te împacă, te mulțumește... Oricâte exemple de acestea am înșira, ele ne încredințează că ținerea poruncilor și, deci, îmbunătățirea morală prin împlinirea lor nu e numai cu puțință, dar e și mai ușoară decât nesocotirea și călcarea lor. Dacă unii sunt buni înseamnă că toți pot fi buni. Altfel e neînțeles de ce unii sunt virtuoși, iar alții pătimiși. Dacă unii pot trăi după Evanghelie și se desăvârșesc prin împlinirea ei, înseamnă că toți pot urma aceeași cale, toți se pot ameliora, numai dacă iubesc din toată inima pe Dumnezeu.

3. Că oamenii se pot îmbunătăți și desăvârși ne arată mai limpede și mai convingător sfinții, duhurile dreptilor celor desăvârșiți (Evrei 12:23), cununa de lumină și slavă a Bisericii. Iată câteva nume și exemple:

Dintre profeți, Moise și David. Moise, deși a ucis un egiptean (Ieșire 2:11-12), totuși a ajuns cel dintâi mare profet al lumii, cel care dă omenirii cele zece porunci (Ieșire 20) și cel care scrie cele dintâi cinci cărți din Biblie. David, deși se face vinovat de adulter și de moartea generalului Urie (2 Regi 11-12), totuși, prin pocăința inimii înfrânte de durere pentru păcate, ajunge prooroc, scriitor de Psaltire și strămoș după trup al Mântuitorului. Dintre apostoli să luăm pe cei mai mari, Petru și

Pavel. Petru spune minciună și se leapădă cu jurământ și blestem de Iisus în fața unei servitoare, «nici nu cunosc pe omul acesta, zice el (Matei 26:72) și totuși, prin lacrimile lui amare și printr-un nou devotament, își răscumpără greșeala prin dragoste până la moarte pentru Mântuitorul. Saul e plin de ură față de creștini, asistă la uciderea cu pietre a Sf. diacon Ștefan (Fapte 7:58) și ia parte la prigoanele sângeroase împotriva creștinilor - căci «sufla cu amenințare și cu ucidere împotriva ucenicilor Domnului» (Fapte 9:1). Totuși, când lumina și muștrarea lui Iisus l-a orbit, e învins, convertit și botezat. Prin râvna sa aprinsă de iubire față de Hristos, prin călătoriile sale misionare, prin cele patrusprezece scrisori ale sale, din care citim și ne luminăm atât de mult, și prin moartea sa de martir, ajunge din Saul Pavel, sfântul și marele apostol al neamurilor păgâne (Romani 11:13). Alți sfinți: tâlharul de pe cruce, prin recunoașterea greșelilor lui și prin mărturisirea iubirii lui în rugăciune către Iisus ajunge cel dintâi sfânt canonizat și cel dintâi în rai împreună cu Mântuitorul (Luca 23:40-43); Onisim, din slugă netrebnică și probabil hoț, ajunge frate iubit și de folos Bisericii și societății (Filimon). Moise Arapul, din hoț și vătaf de tâlhari, care îngrozea Egiptul prin jafurile și uciderile lui, care trecea Nilul înnotând cu hainele pe cap și cu cuțitul în gură ca să atace și să prădeze, după ce stă de vorbă cu călugării din pustie și mai ales cu Sf. Antonie cel Mare, se convertește, intră în mănăstire împreună cu soția lui și atâta s-a pocăit încât a lăsat după el 60 de ucenici, a ajuns preot și om cu nume de sfânt în calendar (29 August). Dintre femei să amintim pe Maria Magdalena și Maria Egipteanca. Maria Magdalena, femeia din care Iisus scosese șapte draci (Luca 8:2), adică multe patimi arzătoare, ajunge mironosiță, cu zi de pomenire în calendarul sfinților (22 iulie).

Maria Egipteanca de la doisprezece ani fuge de la părinți și șaptesprezece ani petrece în desfrânare neoprită și nesățioasă. Din Alexandria pleacă la Ierusalim, dar nu ca să se închine la locurile sfinte, ci să desfrâneze cu pelerinii. Aici, însă, la ziua înălțării sfintei Cruci, o putere dumnezeiască o oprește să intre în biserica Sfântului Mormânt. Înțelegând semnul și recunoscându-și vina, începe să verse lacrimi fierbinți la tronul Sfintei Fecioare. 48 de ani își plânge de aci înainte, ziua și noaptea, păcatele în pustia Iordanului. Moare la 1 Aprilie 530. Ziua aceasta e ziua ei în Calendarul sfinților. Biserica a mai așezat în cinstea și pomenirea ei încă două zile: deniile de Miercuri seara și Duminică din săptămâna a cincia din postul Paștilor pentru a servi ca exemplu de pocăință, îndreptare și desăvârșire câtor mai mulți creștini.

Astfel de exemple sunt nenumărate în viața și istoria Bisericii. Ele se pot întregi cu nume de împărați, regi, generali, învățați, scriitori, poeți, artiști, dregători și oameni de tot felul, care la un moment dat, când sabia Duhului și cuvântul Domnului au tăiat în inima lor, au rupt cu trecutul și au luat drumul desăvârșirii spirituale. Bisericile creștine din lumea întreagă sunt pline de închinători evlavioși, dintre care mulți, după ce au gustat cu nesaț dulceața fructelor oprite, s-au întors și se întorc mereu la calea cea bună, la calea Bisericii, la calea sfințeniei, la calea desăvârșirii.

Pildele lor și, mai presus de toate, viețile tuturor sfinților, sunt pentru noi toți dovezi luminoase că omul se poate reculege, se poate întoarce de la rău spre bine, se poate îmbunătăți, sfinți și desăvârși. După Sf. Antonie cel Mare, omul este ființa care în-

găduie să fie îndreptată. **“Cel ce nu poate fi îndreptat este neom, căci aceasta se află la neoameni”**⁶².

Iubiți și binecuvântați creștini, nimeni dintre noi nu e desăvârșit, dar nimeni nu e scutit de datoria, nici lipsit de puțința desăvârșirii. Stejarul crește clipă de clipă, fără să-l audă sau să-l vadă cineva. Așa crește și tu, creștine, în Domnul. Primăvara mugurii cheamă florile, florile cheamă colorile și culorile roadele, din adâncuri. Reculege-te și tu, creștine; cheamă din adâncul sufletului tău la lumina zilei virtuțile și faptele cele bune, dezvăluie chipul lui Dumnezeu din tine și fă totdeauna «voia Lui cea bună și plăcută și desăvârșită» (Romani 12:2).

Doamne, făcă-se voia Ta, precum în cer de către îngeri, așa și pe pământ de către toți oamenii (Matei 6:10)!

⁶² Filocalia I, 6.

CAPITOLUL V

**PIEDICILE DESĂVÂRȘIRII,
ALE MÂNTUIRII ȘI
FERICIRII OMULUI**

Drumul, cu suișul spre culmile desăvârșirii spirituale, nu este ușor. Munții falnici, priviți din depărtare, sunt impunători. Urcușul spre culmile lor însă, pe lângă atracții și bucurii are și neplăceri, greutăți și piedici. Cere multe, opintiri și sudori, oboseli și popasuri; e primejduit de rătăcirii și căderi în prăpăstii sau în ghearele fiarelor sălbatice. Numai după multe eforturi și opintiri ajungi să te bucuri de priveliștea încântătoare a culmilor.

Urcușul spre culmile desăvârșirii morale își are și el piedicile lui, multe și grele. Cele mai obișnuite piedici, pe care le întâlnește omul creștin în calea desăvârșirii duhovnicești sunt: **ispita, pofta, plăcerea, păcatul și patima.**

Nu este om care să nu întâlnească în calea vieții aceste piedici; să nu lupte cu ele, să nu cadă adeseori amăgit, înfrânt sau disperat în cursele și robia lor; să nu suspine și să nu strige neputincios după ajutor: Doamne ajută-mi!...Doamne scapă-mă din cursele ispitelor!...Doamne, stinge în mine plăcerea poftelor!...Doamne, iartă-mi păcatele!...Doamne pune frâu patimilor și fărâdelegilor mele!...

Le vom cerceta pe rând și cu luare aminte, ca din lămurirea lor să ne cunoaștem mai bine dușmanii cei mai mari și mai ascunși ai desăvârșirii noastre, ai mântuirii și ai fericirii.

1. Ispita

Ce este și de unde vine ispita

Și nu ne duce pe noi în ispită
(Matei 6:13)

Ispita sau încercarea este cea dintâi piedică în drumul spre culmile desăvârșirii sufletului. O numim piedică, dar ea poate fi și un mijloc de curățire și întărire duhovnicească. Ispita poate fi o cercetare mai în adânc a lucrurilor. A ispiți Scripturile înseamnă a le cerceta cu toată atenția, în toată adâncimea lor.⁶³ La începutul ei, ispita nu este nici piedică, nici mijloc de înălțare sufletească. Ispita este o cursă; o ademenire, o amăgire, o chemare, o momeală spre rău, un îndemn, ca o cântare de sirenă, care atrage omul spre păcat. Ea devine piedică în calea desăvârșirii și mijloc de pierzanie din clipa în care ne învoim cu

⁶³ D. Stăniloae: *Curs de Ascetică și Mistică Creștină*. Prelegeri lit. București 1946-1947, p. 106

ea și ne lăsăm înșelați de ea. O pildă: aflăm un obiect pierdut. Putem să ni-l însușim sau să-l predăm păgubașului. Ispita a ieșit în calea noastră. Dacă ne însușim obiectul aflat, ispita ne duce la păcat; dacă-l predăm păgubașului, facem un act de virtute morală. În chipul acesta, obiectul aflat, ispita, devine pentru noi un mijloc de chemare la păcat sau la virtute, o cursă din care ieșim învinși sau învingători, căzuți sau înălțați sufletește.

De unde vin ispitele? Cine și de ce ispitește? Ce folos avem din ispite? Cum lucrează ispitele? Care sunt mijloacele, armele de luptă prin care ne putem împotrivi ispitelor?

Ispita nu este de la Dumnezeu.

Este lămurit că Dumnezeu, neavând în sine nimic rău, nu ispitește pe nimeni. Așa spune Sf. Ap. Iacob: «În ispită, nimeni să nu zică: Mă ispitește Dumnezeu, căci **Dumnezeu nu este ispitit de rele și el nu ispitește pe nimeni**» (Iacob 1:13).

Ispita vine de la diavolul, de la lume și de la trup, dinafară și dinlăuntrul omului.

Ispititorul cel dintâi este diavolul (Matei 4:3; Luca 22:31; Fapte 5:3; I Tesaloniceni 3:5). El nu ațâță gândul înșelător prin icoane atrăgătoare; el amăgește pe Eva (Facere 3:1-13; 2 Corinteni 11:3), el pune la încercare răbdarea lui Iov (cap. 1-2); el ispitește și pe Mântuitorul (Matei 4:1-11; Marcu 1:13; Luca 4:1-13); el reprezintă «puterea întinericului» (Luca 22:53) din văzduhuri (Efeseni 6:12). El ispitește pe toți oamenii. Ispitirea satanei a scos pe Adam din rai, a făcut pe Cain ucigaș al fratelui său; pe David l-a ispitit cu desfrâul și cu omorul; pe Iuda cu banii. De aceea după Biblie, ispita este uneltirea diavolului (Efeseni 6:11), spre amăgirea păcatului (Evrei 3:13).

Al doilea ispititor e lumea, duhul lumii (1 Corinteni 2:12), «veacul de acum» (Romani 12:2) cu oamenii lui, cu desfătărilor,

plăcerile, măririle și deșertăciunile lui. Lumea cu oamenii răi, cărți rele, vorbe rele, fapte rele, ispitește neconținut sufletul și trupul omului. Nepăsătorii, necredincioșii, păcătoșii, pătimașii de tot felul sunt oameni lumesti (mondeni). Prin ispitele, prin pildele și uneori prin prigoanele lor, ei înfățișează „lumea” aceasta, lume cufundată în rău (1 Ioan 5:19), prin care vin smintelile (Matei 18:7). Cu lumea aceasta amăgitoare omul duhovnicesc e în neconținut război. Cu lumea aceasta, dușmană lui Iisus Hristos, cu lumea care întrușipează dragostea de lucruri și de trupuri, în locul iubirii lui Dumnezeu și a sufletelor, nu putem fi prieteni. «Nu știți oare, că prietenia cu lumea este dușmănie împotriva lui Dumnezeu?» (Iacob 4:4).

O alegere se impune între Hristos și lume; între Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu și duhul lumii. «Noi n-am primit duhul lumii acesteia, ci Duhul cel din Dumnezeu» (1 Corinteni 2:12).⁶⁴

Al treilea ispititor e omul, cu sufletul și cu trupul său (Efeseni 2:1-3), cu carnea, cu poftele, voile, gândurile, durerile, necazurile și patimile lui lumesti, despre care Sf. Apostol și Evanghelist Ioan scrie: «Nu iubiți lumea, nici cele ce sunt din lume; de iubeste cineva lumea, în acela nu este iubirea Tatălui. Căci tot ce este din lume, adică: **pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții** nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume» (1 Ioan 2:15-16). Din răutatea și trufia vieții lor, ispitesc fariseii, saducheii și învățătorii de lege pe Mântuitorul (Matei 16:1; 19:3; 22:35; Marcu 10:2; Luca 10:25; Ioan 8:6) și dregătorii perșilor pe Daniil (Daniil, cap. 6); din pofta ochilor și a trupului ispitește

⁶⁴ Sf. Isaac Sirul, în *Cuvântul* 85 asemănă lumea cu o femeie desfrântă (curvă) care ispitește și atrage cu pofta ei înșelătoare pe cei ce doresc frumusețile ei și-i dezbracă de hainele lor, iar după ce i-a golit, în ziua morții, îi aruncă afară din casă.

femeia lui Putifar pe tânărul Iosif (Facere cap. 39), înșeală Dalila pe Samson (Judecători 16), și smintesc femeile și țitoarele inimii regelui Solomon (3 Regi 11:3-4), făcându-l la urmă să constate plin de amărăciune că femeia e «mai amară decât moartea, pentru că ea este o cursă, inima ei este un laț și mâinile ei sunt cătușe», din care scapă cei buni înaintea lui Dumnezeu (Eclesiastul 7:26).⁶⁵

Cu toate că nu sunt de la Dumnezeu, ci de la duhurile necurate, de la lume și de la om, **Dumnezeu permite ispitele**, ele fiindu-ne de folos din mai multe pricini și anume: **ispitele sunt școala smereniei**, deoarece pun la încercare puterea, mândria, răbdarea și neputința noastră. Oricât ar fi de supărătoare, ispitele ne înțeleptesc și ne învață să nu ne trufim, cu virtuți pe care nu le avem fără ajutorul dumnezeiescului har. **Lupta pentru virtute și har se câștigă prin ispite**. „Cine fuge de ispite, fuge de virtute” spune Sf. Isaac Sirul⁶⁶. Nimeni nu ajunge om mare, nu poate să se desăvârșească în virtute dacă nu are răbdare în ispite. Cu cât se apropie un suflet mai mult de cetatea lui Dumnezeu, cu atât îl întâmpină ispite mai puternice. **Ispite noi (învinse) aduc har mai mult. Dumnezeu nu dă harul fără ispite**. În măsura biruinței asupra patimilor și ispitelor, se dă harul. „Ia aminte și scrie în inima ta, că iubirea de plăceri și de odihnă este pricina pentru care Dumnezeu te părăsește și

⁶⁵ Sf. Maxim Mărturisitorul, vorbind despre pământul blestemat de Dumnezeu în faptele lui Adam, scrie: „Pământul blestemat în faptele lui Adam este trupul lui Adam... Din trupul său se hrănește omul cu durere și cu întristare multă, bucurându-se doar de puțină dulceață ce i-o dă el. Din trup îi răsar omului, pe deasupra plăcerii stricăcioase, grijile și gândurile, ca niște spini, și marile ispite și primejdii, ca niște mărăcini” (*Filocalia III*, p. 30).

⁶⁶ *Cuvânt 44*, ms., p. 101.

îngăduie să fii ispitit”⁶⁷. Sf. Macarie cel Mare, desigur din experiența vieții sale, spune că puterea harului de care se învrednicește sufletul creștinului „se câștigă numai cu luptă mare, cu răbdare multă și îndurare, prin ispite și încercări”⁶⁸.

Ispitele vădese ce-i în inima omului (Deuteronom 8:2; 32:31; Iacob 1:3). Ispitele ne cheamă la pocăință, la ispășirea și înlăturarea păcatelor. Ispitele sunt toiag de întoarcere la Dumnezeu, pricini de trezire, îndreptare și apropiere de Dumnezeu. „Precum părinții iubitori de fii, întorc pe fiii lor, care fac lucruri nesocotite, cu amenințări, așa și Dumnezeu îngăduie ispitele ca pe un toiag care întoarce pe cei vrednici de la viclenia diavolului”⁶⁹. „Necazurile încercărilor, scrie Sf. Maxim Mărturisitorul, sunt aduse peste unii pentru ștergerea păcatelor săvârșite, peste alții pentru ștergerea celor ce le săvârșesc acum, și iarăși peste alții pentru oprirea celor ce vor avea să le facă. Dar afară de acestea, mai sunt și cele care vin pentru dovedire, ca de pildă cele venite asupra lui Iov”⁷⁰.

Tot Sf. Maxim Mărturisitorul înșiră cinci pricini pentru care Dumnezeu îngăduie să fim războiți de către dracii ispitelor: „cea dintâi, pentru ca războiți fiind și războindu-ne în apărare, să venim la puterea de a deosebi virtutea și păcatul. A doua, ca dobândind prin luptă și durere virtutea, să o avem sigură și nestrămutată. A treia, ca înaintând în virtute, să nu ne îngâmfăm ci să învățăm a ne smeri. A patra, ca după ce am fost ispitiți de păcat, să-l urâm cu ură desăvârșită. A cincia, care e mai presus

⁶⁷ Sf. Isaac Sirul, *Cuvânt* 46, p. 186 și *Cuvânt* 52, p. 200.

⁶⁸ Omilii duhovnicești, p. 55

⁶⁹ Sf. Petru Damaschin, p. 37

⁷⁰ Filocalia II, p. 64

de toate, ca devenind nepătimiși, să nu uităm slăbiciunea noastră, nici puterea celui e ne-a ajutat.⁷¹

Ispita e un foc curățitor, un mijloc de încercare a credinței și a virtuții, de îmbunătățire, desăvârșire și mântuire. Fapta bună în focul ispitelor se vedește. Răul ajută binele, ispitele și suferințele ajută curățirea și desăvârșirea sufletului. Cine caută un bine, mai mare, e atacat și împiedicat de o ispită mai mare, spune Fericitul Simeon Metafrastul.⁷² Încercările ne vin spre învățatură și spre mântuire. Prin ele suntem pedepsiți, dar nu omorâți; învățați, dar nu părăsiți. „nimeni nu învață, fără să fie ispitit”, costată Sf. Isaac Sirul⁷³. Tot Sf. Isaac Sirul spune: „Când pui început îmbunătățirii, pregătește-te de ispite. Întâmpină-le cu îndrăzneală, ca Iov. Dacă nu te pregătești să biruiești ispitele, depărtează-te de lucrarea virtuților”.⁷⁴

«Toată bucuria să aveți, frații mei, când cădeți în multe feluri de ispite, scrie Sf. Iacob, știind că încercarea credinței voastre lucrează răbdare; iar răbdarea să-și aibă lucrul ei desăvârșit, ca să fiți desăvârșiți și întregi fără nici un fel de lipsă» (Iacob 1:2-4).⁷⁵

⁷¹ Filocalia II, p. 69

⁷² Despre desăvârșirea în duh, ms., cap. 18, p. 8

⁷³ Cuvinte ascetice, Cuvântul 21, p. 92

⁷⁴ Ibidem, Cuvântul 5, p. 33

⁷⁵ Cuviosul Teognost spune: „Când vrăjmașul simte că sufletul nostru a ajuns la mari măsuri ale virtuții, ne întâmpină cu ispite sălbatice și înfricoșate. Această stare ne-o cunoaște el din cuvintele rugăciunii, din ridicarea mai presus de perechea materială: trupul și simpurile. Și atunci cu atâta pizmă ne ispitește, urătorul de oameni, încât ne face să ne scârbim chiar și de viață. Dar nu știe, deșertul, cător bunătați ni se face pricinuitoare, făcându-ne în chipul acesta cerești prin răbdare și împletind mai strălucite cununile noastre” (Filocalia IV, p. 271-272).

Ispitele sunt exerciții de întărire în credință și în voință, mijloace de formare a caracterului creștin, la care nu se poate ajunge decât prin eforturi și lupte «până la sânge» (Evrei 12:4). „Tocmai pentru aceasta stau la mijloc ispitele și încercările cele multe, supărările și luptele și picăturile de sudoare, constată Sf. Macarie, pentru ca să vădească, cine a iubit numai pe Domnul singur cu adevărat până la moarte cu toată voința și din toată puterea lui”.⁷⁶

Ispitele vădesc și sporesc în noi **iubirea lui Dumnezeu**, în brațele căruia aflăm ajutor și ocrotire. Oricât am fi de buni sau de sfinți, cu cât se înmulțesc mai mult ispitele, cu atât ne vom simți mai aproape de Dumnezeu. Cu cât sunt mai grele și mai îngrozitoare, cu atât frica de primejdia lor ne face să ne întoarcem și să ne refugiem sub aripile promiei lui Dumnezeu.

Ispitele sunt prin urmare mijloace de progres duhovnicesc, focuri curățitoare de suflet, prilejuri de înălțare și desăvârșire morală. De aceea toți oamenii sunt ispitiți. Cunoscând valoarea morală, binefăcătoare, a ispitelor, Psalmistul se roagă: «Cercetează-mă, Doamne, și mă cercă...» (Psalmul 25:2).

Pentru cei încercați în cuptorul ispitelor se păstrează răsplătirile și cununile, spune Sf. Ioan Carpatiul⁷⁷. Pentru ei este scris: «...necazul vostru în bucurie se va întoarce» (Ioan 16, 22).

Ispitele au deci un rol pronietor și mântuitor, sub mâna ajutătoare și ocrotitoare a Bunului Dumnezeu, care nu ne lasă să fim ispitiți peste puterile noastre, ci odată cu ispita aduce și scăparea din ea, ca să o putem răbda (1 Corinteni 10:13). Faptul acesta e foarte important de știut, că **ispita nu e peste puterile omului**. Dumnezeu permite ispita, dar pe măsura puterilor

⁷⁶ Omilii, p. 39

⁷⁷ Filocalia IV, p.159

omenești, în scopul îmbunătățirii spirituale. Tot Dumnezeu este acela care scapă din ispită pe cei credincioși, iar pe cei nelegiuți îi păstrează, ca să fie pedepsiți în ziua judecății (2 Petru 2:9).

Cu încredințarea aceasta, că Dumnezeu nu ispitește, dar permite ispita pe măsura puterii omului și scapă pe cei credincioși din cursele ei, ne rugăm Cerescului Tată: «Și nu ne duce – Doamne – pe noi în ispită, ci ne mântuiește de cel rău» (Matei 6:13).

Cum lucrează ispita

*...Veți cunoaște binele și răul ca
Dumnezeu
(Facere 3:5)*

Ispititorul (diavolul, lumea, omul) este afară de noi. Sămânța ispitei însă este în noi înșine; în mintea, în inima și în voința noastră liberă. În noi se trezește și lucrează ispita îndoielii, ispita gândului pătimas, ispita necredinței, ispita poftelor și a plăcerilor trupului și toate ispitele.

Sămânța încolțește, crește și rodește. Așa e și ispita, asemenea seminței, trece în lucrarea ei prin trei faze: încuibarea, desfătarea și consimțirea.⁷⁸

⁷⁸ Cuv. Isichie Sinaitul înșiră patru trepte: **atacul**, **însoțirea**, **consimțirea** și **fapta**. (Filocalia IV, p. 53-54)

Ilie Ecdicul (advocatul) înșiră cinci trepte: **atacul**, **însoțirea**, **convorbirea**, **consimțirea** și **fapta**. (Filocalia IV, p. 320). Sf. Ioan Damaschin înșiră șapte trepte: 1. **momeala** sau **atacul** gândului vrăjmas în minte; 2. **însoțirea** sau **convorbirea** plăcută cu gândul vrăjmas; 3. **patima** sau **desprinderea** cu gândul vrăjmas, **invertirea** cugetării și a închipuirii în jurul lui; 4. **lupta**, **împotrivirea** la învoire sau **stingerea** patimii; 5. **robția**,

Încuibarea este aruncarea seminței rele în suflet, atacul ispitei, trezirea atenției spre o faptă rea, îndreptarea gândului spre un fruct oprit. Eva a trecut de multe ori pe lângă pomul cunoștinței binelui și al răului, dar nu s-a gândit să guste din fructele lui, până când ispititorul nu a întrebat-o: „A zis oare Dumnezeu să nu mâncați din toți pomii raiului?...”. „Da!, a zis, să nu mâncăm din pomul binelui și al răului, ca să nu murim”. „Nu, nu veți muri!...Ci vi se vor deschide ochii și **veți cunoaște binele și răul ca Dumnezeu**” (Facere 3:1-5).

Așa se trezește și se încuibază în om ispita: prin momeală, prin sugestie, prin șoapte înșelătoare, prin icoane și vorbe mincinoase.

Dacă sufletul nu respinge de la început, cu hotărâre, momeala, ci stă de vorbă cu ea, urmează faza a doua a ispitei, **desfătarea**, „însoțirea sau amestecarea gândurilor noastre cu ale dracilor vicleni”⁷⁹. Eva vede acum ceea ce până acum n-a văzut și gândește la ceea ce până acum n-a gândit: socotește că pomul e plăcut la vedere și rodul bun de mâncare, «vrednic de dorit, pentru că dă știință» (Facere 3:6). Se trezește în suflet pofta și

stăpânirea silnică inimii; 6. **învoirea**, sau consimțirea cu patima din gând și 7. **lucrarea**, împlinirea cu fapta a gândului pătimăș. Cine respinge de la început momeala, taie dintr-odată toate cele ce urmează (*Cuvânt minunat și de suflet folositor*, Trad. D. Stăniloae, *Filocalia IV*, p. 191-192). După *Urmarea lui Hristos* (p. 40), la începutul ispitei vine în capul omului numai o **idee** a unui lucru ispititor. Apoi aceasta idee se încorporează într-o **imagine** vie. Pe urmă vine **plăcerea** pe care o făgăduiește lucrul închipuit. În urmă răsare **dorința** de a dobândi plăcerea și în sfârșit **voința** zice: Da! (și astfel păcatul este săvârșit). În chipul acesta vrăjmașul cuprinde tot sufletul, dacă nu-l vom înfrunta de la început, cu bărbăție. Și cu cât mai mult vei întârzia a i te împotrivi, cu atât mai tare vei slăbi, ia el tot mai mult se va întări.

⁷⁹ Isihie Sinaitul, *Filocalia IV*, p. 53.

plăcerea, neîncrederea în Dumnezeu, trufia, neascultarea și răzvrătirea, de la care mai este un pas până la **consimțire**, până la învoirea minții, după care urmează **fapta**, păcatul, gustarea din fructul pomului oprit. Așa alunecă și cade omul în ispită; și din ispită în păcat. Mai întâi i se înfățișează **năluciri și prilejuri** de a păcătui, momeli, îndemnuri și propuneri de a face răul. Dacă nu le respinge și începe a se **târgui** cu ele, își amestecă gândurile cu ele, se lasă încetul cu încetul desfătă și amăgit de ele. Apoi, biruit de poftă și de plăceri vătamătoare, se **învoiește** cu ispita, renunță la luptă; simte, **consimte**, alunecă și **cade**...

Bineînțeles că ispitele **nu** aduc oamenilor numai plăceri atrăgătoare și înșelătoare, ci și întristări, dezamăgiri și dureri după felul și pricina patimilor, care se află și lucrează în suflet⁸⁰. La unii ispita face plăcere, la alții durere. „După Sf. Scriptură – scrie Sf. Maxim Mărturisitorul – chipul ispitelor e îndoit: unul e prin plăcere, iar altul prin durere. Cel dintâi e ales de bunăvoie, iar celălalt fără voie. Cel dintâi e născătorul păcatului...iar celălalt e pedepsitorul păcatului, chinuit prin dureri și necazuri, dispoziția iubitoare de păcat... Dar amândouă ispitele, pe cea de voie și pe cea fără de voie, le uneltește cu vicleșug cel rău: pe cea dintâi, semănându-și neghina și ațâțând sufletul prin plăcerea trupului, ca să-l înduplece să-și desfacă dorința de iubirea dumnezeiască; iar pe cea de-a doua, o dorește și o cere cu viclenie, voind să strice firea prin durere”⁸¹.

De cea dintâi să ne ferim; a doua s-o răbdăm cu bărbăție, ca „să ne izbăvim de dulcelele celui rău și să ne slobozim de durerile viitoare”, ne sfătuiește același Sfânt Părinte⁸².

⁸⁰ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia II*, P. 64.

⁸¹ *Ibidem*, p. 284-285.

⁸² *Ibidem*, p. 285.

Psihologia ispitei, adică trecerea, desfășurarea de la atacul momelii până la făptuirea păcatului, o destăinuiește neîntrecut de potrivit un mare părinte duhovnicesc, Sf. Isihie Sinaitul, în suta întâia a cuvintelor sale despre împotrivire și rugăciune⁸³. El scrie: „precum copilul mic și fără răutate, văzând pe vreun făcător de năluciri, se bucură și se ia după el din nevinovăție, așa și sufletul nostru, fiind simplu și bun – căci așa a fost creat de bunul Stăpân – se desfată de momelile nălucirilor diavolului, și amăgit, aleargă spre cel rău ca la cineva bun, precum aleargă porumbița spre cel ce întinde curse puilor ei. Și așa își amestecă gândurile sale cu nălucirea momelii diavolești. Dacă întâlnește fața unei femei frumoase, sau altceva oprit cu totul de poruncile lui Iisus Hristos, voiește să plănuiască ceva cu ele, ca să prefacă în faptă ceea ce i s-a arătat frumos. Și atunci, căzând la consimțire, preschimbă, prin mijlocirea trupului, în faptă nelegiuirea din cugetare spre osânda proprie”.

Ceva mai departe, în suta a doua, tot el scrie: „dracii ne duc pururi spre păcătuire prin nălucire și minciună. De fapt, prin nălucirea iubirii de argint și a câștigului, l-au făcut pe ticălosul de Iuda să vândă pe Domnul și Dumnezeuul tuturor. Și prin minciuna unei odihne trupești fără preț, a cinstei, a câștigului și a slavei, l-au dus la spânzurătoare...”.

„Privește, cum prin nălucire, minciună și făgăduieli goale, ne fac să cădem dușmanii mântuirii noastre. Dar însuși Satana s-a rostogolit așa ca un fulger din înălțimi, fiindcă i s-a nălucit că este la fel cu Dumnezeu. Și iarăși așa l-a despărțit pe Adam de Dumnezeu, dându-i nălucirea demnității dumnezeiești. Și la fel obișnuiește să-i amăgească vicleanul cel mincinos și viclean

⁸³ Filocalia IV, p. 52-53.

pe toți cei ce păcătuiesc”.⁸⁴ Și mai departe, ceva mai pe larg, tot el scrie: „Atunci când momeala ia chip în suflet prin nălucarea lucrului sensibil, când fața celui ce ne-a supărat sau nălucarea feței femeiești, sau a aurului, sau a argintului, vin una câte una în cugetul nostru, îndată ni se dau pe față gândurile tinereții de minte a răului, ale curviei și ale iubirii de argint, care pricinuiesc nălucirile inimii. Și dacă mintea noastră e încercată și disciplinată, având deprinderea de a se observa și de a vedea curat și limpede nălucirile și înșelăciunile amăgitoare ale celor răi, stinge cu ușurință, prin împotrivire și prin rugăciunea lui Iisus Hristos, săgețile aprinse ale diavolului îndată ce s-au arătat, neîngăduind fanteziei pătimase să se miște deodată cu momeala și să modeleze cu patima gândurile noastre după forma ce ni s-a arătat, sau să stea de vorbă cu ea în chip prietenos, sau să gândească mult la ea, sau să-și dea învoire cu ea. Căci din acestea urmează neapărat, ca nopțile zilelor, faptele rele”.

„Dacă însă mintea noastră este neîncercată în iscusința trezviei, îndată se amestecă în chip pătimas cu chipul ce i s-a nălucit, oricare ar fi, și stă de vorbă cu el, primind întrebări necuvenite și dând răspunsuri. Și atunci gândurile noastre se amestecă cu nălucarea drăcească, aceasta crescând și sporind și mai mult ca să pară minții, care a primit-o și pe care a prădat-o vrednică de iubit, frumoasă și plăcută. Mintea pățește atunci același lucru care s-ar întâmpla, de pildă, dacă s-ar arăta un câine undeva într-o livadă, unde se nimeresc și niște miei, care, fiind fără răutate, aleargă la câinele ce li se arată ca la maica lor, necăstigând din apropierea câinelui altceva, decât că se umplu de necurăția și de putoarea aceluia. În același chip și gândurile

⁸⁴ *Ibidem*, p. 70-71.

noastre aleargă prostește spre toate nălucirile drăcești din minte și, amestecându-se, precum am spus, cu acelea, pot fi văzute voind împreună să dărâme Troia ca Agamemnom cu Menelaos. Căci așa se sfătuiesc și ele ce trebuie să facă spre a trece în faptă, prin trup, frumoasă și dulcea nălucire ce li s-a arătat în chip amăgitor prin înrăurirea drăcească. Așa se înfăptuiesc înăuntru căderile sufletului. Pe urmă cele dinlăuntru ale inimii se prelungesc în afară în chip necesar”.⁸⁵

Așa lucrează ispitele, iubiți și dreptcredincioși creștini, prin tot felul de năluciri, momeli și amăgiri. Fie în noi, fie afară de noi, fie departe sau aproape de noi – „că pe cât sunt genele de aproape unele de altele, pe atât sunt ispitele aproape de oameni”⁸⁶. Ele sunt îndemnuri la păcat, mijloace drăcești prin care se trezește în om „pofa de a dobândi ceva prin călcarea legii morale”⁸⁷.

Deși vin nechemate peste noi, ca viforul vânturilor și ca valurile apelor, noi să nu lăsăm să se încuibeze sămânța lor în sufletul nostru. Când apar viespile, albinele se retrag înăuntru al stupului. Fugi și tu, creștine, când se apropie viespile ispitelor și ale patimilor, în cetatea sufletului, în casa lui Hristos, în Biserica Dumnezeului celui viu, unde vei afla pacea și mântuirea.

„Marea vieții văzându-o înălțându-se de viforul ispitelor, la limanul Tău cel lin alergând, strig către Tine: scoate din stricăciune viața mea, mult Milostive”.⁸⁸

⁸⁵ Filocalia IV, p. 76-77.

⁸⁶ Sf. Isaac Sirul, *Cuvântul V*, p. 38.

⁸⁷ *Învățătura de credință creștină ortodoxă*, p. 376.

⁸⁸ Din canonul înmormântării

Sfaturi și pilde în lupta cu ispitele

*Din tinerețile mele vrăjmașul mă
ispitește...*

(Antifon glas 8)

După ce am văzut ce este ispita, cum lucrează ispita, ce folos avem din ispite, cine ispitește și de ce, mai rămâne să vedem care trebuie să fie atitudinea noastră în fața ispitei? Începem cu câteva exemple:

Iosif **fuge** din fața ispitei întruchipată în femeia lui Putifar (Facere 39:12). Iov **rabdă** ispita: își pierde averea, copiii și sănătatea, dar **credința** lui în Dumnezeu îi rămâne tare, neclintită. Daniil **se roagă** fierbinte și Dumnezeu îi trimite un înger care închide gura leilor. David **cere** ispita, spre a-și arăta nădejdea în Dumnezeu și nevinovăția (Psalm 25:1-2). Iisus Hristos e ispitit de Satana ca și Eva în Eden, prin **pofta trupului** (i-a cerut să facă pietrele în pâini), prin **pofta ochilor** (i-a arătat toate împărățiile lumii și slava lor) și **pofta inimii și trufia vieții** (să se arunce de pe streșina templului ca să arate că-i Fiul lui Dumnezeu) dar **se împotrivește și biruiește** toate încercările. Era cu fiarele în pustie, Satana îl ispitește, dar îi slujesc îngerii. Sf. Pavel de două-trei ori a fost împiedicat de Satana ca să cerceteze pe Tesaloniceni (I Tesaloniceni 2:18), dar nu încetează lupta. Sf. Antonie cel Mare, când era înconjurat de dracii ispitelor ca de niște soldați înarmați, de scorpii, cai și tot felul de șerpi, cânta: «Unii se laudă cu căruțele, alții cu caii lor, iar noi ne lăudăm în numele Domnului Dumnezeului nostru» (Psalm 19:7). Și dispăreau îndată. Altă dată au venit să-i aducă lumină, iar el și-a închis ochii. Mai târziu, demonii cântau înaintea lui și

vorbeau cuvinte din Biblie dar el făcea «ca un om ce nu aude» (Psalm 37:14)⁸⁹.

Sf. Martinian, după 25 ani de nevoițe sufletești, fiind ispitit împotriva curăției, aprinse un foc, ținu piciorul deasupra lui și gândi în sine: „Dacă nu pot răbda măcar un foc atât de slab, cum aş putea să sufăr focul iadului, în care m-ar arunca păcatul? Din clipa aceea ispitele nu l-au mai neliniștit. Sf. Pahomie cel Mare, când i se arată satana spunându-i că e Hristos, gândește: „Prezența lui Hristos Domnul e urmată de pace; privirea spre Dânsul naște bucurie și e străină de frică; El izgonește gândurile pământești și aprinde dorința de cele veșnice; iar acum mintea mi-e tulburată și învăluită de felurite gânduri pământești”. Gândind astfel își face Sf. **cruce** și zice arătării: „Îndepărtează-te, duhule al lingușirii, blestemat în arătările și născocirile tale; nu ai loc între robii Domnului”. Spunând aceste cuvinte, suflă peste el și îndată dispăru, lăsând în urmă o putoare grozavă.⁹⁰ Sf. Ioan Gură de Aur, înainte de culcare și după trezirea din somn, dar mai cu seamă când era muncit de ispite, **privea și medita un tablou cu chinurile iadului**. Astfel și-a întărit voința încât nu-l mai putea momi nici o ispită⁹¹. Sf. Benedict când era ispitit de gândurile desfrânării, se dezbrăca și se arunca **gol peste spini și măracini**, până se acoperea de răni⁹². Fer. Ieronim recomandă împotriva ispitei

⁸⁹ P. Pourrat: La Spiritualite Chretienne, I, p. 212-213

⁹⁰ Vechile Rânduiești Monahale, p. 56

⁹¹ „Omul să se coboare în iad încă din timpul vieții, - zicea el - fiindcă n-ai să mai poți ieși afară după ce vei fi intrat. **Cine disprețuiește sau uită iadul, ușor cade în el**”. (La I. Scriban: Curs de teologie Morală. Ed. II, p. 297-298

⁹² Pourrat: La spiritualite Cretienne I, p. 385

munca neîntreruptă; „diavolul să te afle totdeauna ocupat”⁹³. Tot el povestește despre un tânăr legat prin fire de mătase pe un pat și supus ispitelor unei femei nerușinate. În mijlocul unei tulburări așa de grozave, nemaiaivând decât limba sub comanda sa, tânărul își mușcă limba cu dinții și o scuipă în fața ființei josnice care îl chinuia atât de crunt⁹⁴. Un pustnic mărturisește că din 70 de ani, cei mai mulți i-a petrecut în ispite. Din toate l-a scos **nădejdea în Dumnezeu și rugăciunea**.⁹⁵

Se spune tot despre Sf. Antonie cel Mare că, cu cât ducea o viață mai curată și se urca mai sus pe scara desăvârșirii, cu atât avea de dat lupte, mai grele cu diavolii ispitelor, care-l încercau cu momeli, bățai, poftă păcătoasă, năluciri de fiare și de târătoare (lei, urși, leoparzi, tauri, șerpi, aspidi, scorpii), care se repezeau la el ca să-l înspăimânte. Antonie însă nu slăbea cu duhul. Răbda toate durerile trupului cu tăria sufletului și cu ajutorul harului. Când lupta a încetat, Antonie, ridicând glas către Dumnezeu, a grăit: „Unde ai fost, prea dulcele meu Hristoase?”. Atunci un glas ceresc i-a răspuns: „Antonie, aici

⁹³ Semper diabolus inveniat occupatur (Epist. CXXV, 14; Pourrat I, p. 227).

⁹⁴ Francisc de Sales, *Îndrumare la viața evlavioasă*, p. 205.

⁹⁵ „Am 70 de ani, sau și mai bine, și cei mai mulți i-am petrecut în ispite. Și locuind în mai multe pustii, în liniștea cea mai deplină, atâtea am încercat și am pățit de la ei (de la diavolii ispitelor), câte nu sunt de folos să le povestesc celor ce n-au primit experiența liniștirii, ca să nu-i amărăsc. Iar în ispite, aceasta o făceam pururi: îmi puneam toată nădejdea în Dumnezeu, înaintea căruia **am făcut și făgăduințele lepădării și, El îndată mă izbăvea**. De aceea, frate, nu mai am grijă de mine. Căci știu că se îngrijește El de mine. Și așa port mai ușor ispitele ce îmi vin. Numai aceasta o aduc de la mine, că mă rog neîncetat. Căci știu că pe cât se întind cele neplăcute, pe atât se găsesc cununile celui ce răbdă” (Avva Filimon, *Cuvânt foarte folositor*, în *Filocalia IV*, p. 173).

eram și așteptam să-ți văd tăria. De vreme ce tu ai răbdat și nu te-ai dat biruit, de acum îți voi fi ție pururi de ajutor și nu te voi lăsa niciodată biruit⁹⁶.

La un sihastru bătrân și bolnav a venit un tânăr scârbit de ispite și i-a zis: „Roagă-te pentru mine, părinte, că foarte mult mă supără dracii ispitelor”. „Așa vrea Dumnezeu să te înțeleptească și să-ți dea harul Său...Află, fiule, că 30 de ani am dus război cu dracii ispitelor și abia trecând 30 de ani s-a întărit în mine odihna, la care se ajunge numai prin lucrarea vremii celei îndelungate”.⁹⁷

Întrebată de duhovnicul său Zosima: cum a putut petrece în pustie patruzeci și șapte de ani fără să cunoască încercarea și tulburarea ispitelor, cuvioasa Maria Egipteanca i-a răspuns: „Mă înspăimânt, părinte, să-ți spun aceasta. Îndelungă vreme am luptat cu ispitele și cu gândurile proaste, întocmai ca și cu niște fiare. Dorit-am de multe ori viața, vinul și cântecele stricăciunii mele de odinioară, dar de îndată, înspăimântându-mă, începeam să plâng și să mă bat în piept, aducându-mi aminte de făgăduința ce-am făcut-o Maicii Preacurate, de Dumnezeu Născătoare. O rugam pe Ea să gonească de la mine gândurile acelea, - și vedeam atunci o lumină care mă înconjura de pretutindeni, scoțându-mă din valuri și alinându-mă. Și iar venea furtuna gândurilor, clătinându-mă și din nou mă rugam, căzând zi și noapte întreagă cu trupul la pământ, până ce lumina cea dulce se pogora asupra mea, gonind duhurile și potolind duhul. Și așa neconținut, ajutătoarea mea, Născătoarea de Dumnezeu mă povățuiește la tot pasul”...⁹⁸

⁹⁶ *Viețile Sfinților*, prel de Al. Lascarov Moldovanu, vol. I, p. 197-198.

⁹⁷ Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*

⁹⁸ *Viețile Sfinților*, op. cit., vol. III, p. 125-124

Sf. Muceniță Fevronia (pomenită la 25 Iunie) mai bine a primit moartea, decât să se lase ispitită de căsătoria cu un tânăr păgân. Sf. Mucenic Ioan al Olteniei (pomenit la 12 mai), ispitit să se facă turc cu tot felul de făgăduieli și amenințări, a primit mai bine moartea decât și-și părăsească credința în Hristos. Ca să biruiască ispitirile și patimile trupești, Sf. Moise Arapul (pomenit la 28 August) în fiecare noapte mergea prin chiliile călugărilor bătrâni și le aducea apă cu multă osteneală de la mari depărtări. Sf. Mucenic Hristofor (pomenit la 9 Mai) când era în temniță, supus ispitei de a păcătui de către două femei frumoase și desfrânate, le-a muștrat și le-a vorbit cu atâta căldură despre viața creștină, încât le-a hotărât să se pocăiască și să se boteze.

Sf. Francisc de Asisi petrece în furtuna ispitelor, chinuit de înfrânarea trupului vreme de doi ani, în care timp se simte părăsit și de oameni și de Dumnezeu, și de puterile și mângâierile rugăciunii. Abia după doi ani de încercări grele, obține biruința, liniștea și fericirea dorită.

Astfel de pilde avem nenumărate în viețile sfinților, iubiți și evlavioși creștini.

În toate se adevăresc cele spuse în cântarea antifonului (glas 8):

„Din tinerețile mele vrăjmașul mă ispitește și cu desfătări mă aprinde, iar eu nădăjduindu-mă spre Tine, Doamne, îl biruiesc pe el.”

Cum putem scăpa de ispite

*Privegheați și vă rugați ca să nu intrați
în ispită.*

(Matei 26, 41)

În pildele luate din Sfânta Scriptură și din viețile sfinților se vede limpede atitudinea pe care trebuie să o aibă creștinul în fața ispitelor și armătura virtuților cu care trebuie să lupte, ca și cu niște arme, împotriva ispitelor. Aceste arme sunt:

Rugăciunea, înălțarea cu evlavie a minții și a inimii spre Dumnezeu, e recomandată în primul rând de către Învățătorul lumii Hristos, ca leac mântuitor împotriva ispitei. «Rugați-vă, spune El, să nu intrați în ispită» (Luca 22, 40). Rugăciunea, făcută cu toată atenția și din toată inima, ferește de nenumărate curse ale ispitelor. „Cel ce vrea să biruiască ispitele fără rugăciune și răbdare, nu le va depărta de la sine, ci mai tare se va încâlci în ele”⁹⁹

Privegherea, atenția neadormită la primejdiile și urmările ispitelor, e recomandată, tot de către Mântuitorul, în grădina Ghetsimani, când El însuși trecea prin focul ispitelor: «**Privegheați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită, căci duhul este osârduitor iar trupul neputincios**» (Matei 26:41).

Paza lui Dumnezeu (II Tesaloniceni 3:3; 2Petru 2:7; Apocalipsa 3:10) **paza Mântuitorului** (Evrei 2:18) și **paza proprie** de duhurile amăgitoare – paza bună – scapă pe mulți de ispite. „**Nu dați crezare oricărui duh, ci cercați duhurile, de sunt de la Dumnezeu** (1 Ioan 4:1).

⁹⁹Cuv. Marcu Ascetul: *Filocalia I*, p. 249

Trezvia minții și tăria în credință le recomandă Sf. Petru, când scrie: „**Fiți treji**, privegheați, căci potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită. **Stați-i împotriva, tari în credință**, știind că aceleași suferințe îndură și frații voștri, care sunt în lume. Iar Dumnezeu a tot harul, care v-a chemat la mărirea sa cea veșnică, în Hristos Iisus, el însuși **vă va duce la desăvârșire**, vă va întări, vă va împuternici, vă va întemeia, după ce veți suferi puțină vreme (1 Petru 5:8-10; 2 Petru 2:9; 3:17)

Sf. Pavel sfătuiește la **răbdare**, la **îndelungă-răbdare**, «știind că necazul aduce răbdare, răbdarea încercare, încercarea nădejde, iar nădejdea nu rușinează» (Romani 5:3-5; Galateni 5:22; Efeseni 4:2). Tot la răbdare și smerenie ne sfătuiește și *Urmarea lui Hristos*¹⁰⁰: „Mulți încearcă a fugi de ispite și mai greu cad într-însele. Numai prin fugă nu putem birui, ci răbdarea și smerenia ne face mai tari decât toți vrăjmașii.

„Acela care se apără de ispite oarecum superficial și nu pune securea la rădăcină, cu puțin folosește. Dimpotrivă, ispitele se vor întoarce la dânsul mai ușor și cele din urmă vor fi mai rele decât cele dintâi. Puțin câte puțin, înarmat cu îndelungă-răbdare și statornicie, cu ajutorul lui Dumnezeu, vei birui mai lesne decât prin asprimea și iuțea ta. Când te afli în ispită, cere sfat, iar cu fratele tău, la fel ispitit, nu fi aspru, ci mângâie-l așa cum ai dori tu însuși să fii mângâiat de alții.

Ni se mai cere **atenție la alunecare**, la cădere (1 Corinteni 10:12-13). Tot Sf. Pavel ne înfățișează chipul creștinului echipat cu armătura lui Dumnezeu împotriva uneltirilor diavolului și înșiră armele duhovnicești prin care ne împotrivim ispititorului:

¹⁰⁰ p. 39-40

adevărul, dreptatea, credința, cuvântul lui Dumnezeu, rugăciunea, răbdarea, Evanghelia (Efeseni 6:11-18; I Tesaloniceni 3:5; 2 Corinteni 11:3). Cu armele acestea el ne îndeamnă să luptăm **până la sânge**, privind neconținut la Iisus Hristos, căpetenia, exemplul și modelul vieții desăvârșite, care a răbdat crucea, a biruit moartea și a intrat în slava Tatălui (Evrei 12:1-4). Deci luptă și împotrivire până la sânge, după cum ne sfătuiește și Sf. Iacob: «Împotriviți-vă diavolului și el va fugi de la voi» (Iacob 4:7).

Nu te întoarce din cale, când te întâmpină ispita. Dumnezeu nu răsplătește decât pe cel ce prin lupta cu ispitele ajunge la adevăr și la biruință.¹⁰¹ «Te ademenesc ispitele? Nu te învoi cu ele» (Pilde 1:10). Fii tare în credință: nu consimți și nu te învoi nicicum cu ele. Rupe fără milă și fără întârziere gândul și simțirea de la ele. Împotrivește-te de la început (Initiis obsta).

„Începutul tuturor ispitelor celor rele este nestatornicia inimilor și puțină credință în Dumnezeu. Căci după cum corabia lipsită de cârmă este mănătată de valuri încoace și în acolo, tot astfel omul slab, care s-a lăsat de făgăduința sa și a pierdut credința în Dumnezeu, este bătut de furia ispitelor. «Fierul se încearcă în foc, iar bărbatul drept în ispită». De multe ori, noi înșine nu știm cât putem; iar ispita ne arată ce suntem. Să priveghem și să priveghem mai ales la începutul ispitei; căci dacă nu vei lăsa pe vrăjmaș să intre pe ușă, și-l vei goni chiar din prag, biruința va fi ușoară. Iată pentru ce a zis cineva: la începutul boalei, pe doctor poștește. E târziu leacul, când răul se învechește».¹⁰²

Fuga din fața ispitei, ocolirea primejdiei este recomandată și bună când locul și prilejul ispitei ademenește

¹⁰¹ Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuv. IV, p. 30-31.

¹⁰² Urmarea lui Hristos, p. 39-40.

inima, moleșește trupul și face ușoară căderea. Atunci fugi omule de locul ispitei ca Iosif din fața femeii lui Putifar. «Oare pune cineva foc în sânul lui fără să i se ardă hainele? Sau merge cineva pe cărbuni (aprinși) fără să i se frigă picioarele?» (Proverbe 6:27-28). „Pune scântei de foc pe fân și apoi cutează a zice că focul nu arde?” (Hrisostom).

Munca este alt mijloc binecuvântat, împotriva ispitelor. Cine muncește până la uitarea de sine, nu lasă loc ispitelor nici în trupul, nici în sufletul său. De aceea, nu numai în viața de toate zilele, dar și în mănăstire, munca este pretutindeni împletită cu rugăciune și rugăciunea cu munca.

Un mare îndrumător de suflete, Francisc de Sales, dă următoarele sfaturi și leacuri împotriva ispitelor. Întâi de toate, spune el, **să nu ne luăm după ispita și gura lumii**, „că lumea este un judecător părtinitor”¹⁰³. Dacă săptămâni întregi ne ținem de petreceri și beții, lumea se bucură și râde. Dacă încercăm, în schimb, să ducem o viață plăcută lui Dumnezeu, lumea se întristează, bârfește și geme nemulțumită. Cu lumea nu putem fi decât în război. „Noi suntem răstigniți pentru lume și lumea pentru noi; ea ne socotește nebuni, s-o socotim și noi la fel”¹⁰⁴. Să spunem un „adio” prostiilor și nebuniilor lumii, să rămânem tari, neclintiți în hotărârile noastre de a urca muntele înalt al desăvârșirii creștine. Pe acest drum, **ispitele nu ne pot face nici un rău**, câtă vreme nu ne plac și nu ne învoim cu ele. Satana, lumea și trupul ne fac propuneri la rău, îndemnuri la păcat, dar câtă vreme sufletul nu primește propunerile și nu consimte cu ele, ispita, oricât ar dura de mult, rămâne împrejurul voinței noastre, dar nu în ea. Dacă ispita lucrează numai prin simțuri,

¹⁰³ Îndrumare la viața evlavioasă, Iași 1930, p. 277-278.

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 280.

Dumnezeu rămâne înlăuntrul nostru, în inimă, unde produce nemulțumire, amărăciune, dezgust, mahnire și împotrivire, atât față de ispitele mari (care ademenesc la păcate mari, strigătoare la cer), cât și față de ispitele mici (neliniști, întristări, îndoieli, mâinii, uscăciuni sufletești).

Alte mijloace și leacuri împotriva ispitelor mari (după Francisc de Sales) sunt:

alergarea la ajutorul lui Dumnezeu¹⁰⁵, în grabă și cu tot curajul;

privirea numai la Mântuitorul, căci privirea la o ispită mare descurajează;

îmbrățișarea în gând a sfintei Cruci, ca și când ai vedea răstignit pe ea pe Însuși Mântuitorul;

îndreptarea gândurilor spre o lucrare bună, vrednică de laudă, care ocupându-și locul în noi, înlătură ispitele;

destăinuirea inimii și a gândurilor în fața duhovnicului, fără întârziere și cu toată sinceritatea. Tăcerea și **tăinuirea** ispitelor ascunde o mare primejdie; uneori **moartea**;

hotărârea de a nu consimți cu ispita, căci, după cum fetele nu pot fi măritate cât timp spun nu, tot așa și sufletul, deși tulburat, nu poate fi nicicum atins, cât timp spune nu;

ruperea oricărei vorbiri (discuții) cu dușmanul, cu lupii și urșii ispitelor. Să spui ca și Hristos Domnul: «Înapoia mea, Satano, Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui să-I slujești».

¹⁰⁵ „Imediat ce te simți într-o ispită, fă ca micii copii când văd lupul sau ursul pe câmp; numaidecât aleargă în brațele tatălui sau a mamei lor, sau cel puțin îi strigă în ajutor și sprijin. Aleargă și tu la Dumnezeu, cerându-i mila și ajutorul”... (*Ibidem*, p. 292).

„Și, după cum femeia cinstită nu trebuie să primească nici o propunere necinstită și să se întoarcă spre soțul ei cu și mai multă credință, tot așa și sufletul evlavios, când se vede atacat de vreo ispită, nu trebuie să-și piardă vremea cu discuții și răspunsuri, ci pur și simplu să se întoarcă din nou spre Domnul nostru Iisus Hristos, mirele lui, și să-I jure din nou credință...”¹⁰⁶.

Sunt ispите mari și ispите mici, de voie și fără de voie. Ispitele mari, ca omorul, adulterul, jurământul strâmb, furtul, înjurătura de cele sfinte, se aseamănă cu lupii și cu urșii, ispите cele mici: mâniile, bănuielele, trufiile, prefăcătorile, gândurile urâte, micile nebunii și minciuni se aseamănă cu muștele și cu musculițele care trec mereu pe dinaintea ochilor și ne enervează. Ele pot să nu ne facă nici un rău, dar pot fi și primejdioase, ca și cele mari. Și împotriva acestora se cere împotrivire și luptă. Regula este: **fiecărei ispите să-i opui virtutea contrară**: mâniei - blândețea; trufiei - smerenia; urii - iubirea; minciunii - adevărul. Acesta e cel mai bun leac împotriva tuturor ispitelor și viciilor.

Te obișnuiești cu bunătatea, micșorezi răutatea; te obișnuiești cu iubirea, micșorezi ura; te obișnuiești cu dărnicia, micșorezi zgârcenia. Sunt apoi câteva ispите mici, care pot avea urmări foarte mari și rele, ca neliniștea, întristarea și uscăciunea sufletului. **Neliniștea** e o tulburare, o răscoală, o dorință nestăpânită de a fi eliberat de răul pe care-l simți sau de a dobândi binele pe care-l nădăjduiești.¹⁰⁷ Ea este un mare rău ce vine sufletului îndată după păcat. Cum păsările prinse în lațuri, zbătându-se, își măresc primejdia, așa sufletul cuprins de neliniște își face singur mizerii și nefericiri de care se poate lipsi

¹⁰⁶ *Ibidem*, p. 292-293.

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 300.

dacă și-ar înfrâna dorințele și dacă s-ar lăsa cu toată încrederea în voia lui Dumnezeu.

Întristarea, când este după voia lui Dumnezeu, naște pocăința spre mântuire (2 Corinteni 10-11); când, însă, nu este după voia lui Dumnezeu, naște dezgustul de viață, disperarea și chiar moartea, leacul cel mai bun împotriva întristării e **rugăciunea**, însoțită, de spovedire și cuminicare. Saul o înlătură prin cântarea psalmilor (1 Regi 16:14-23), recomandată creștinilor de către Sf. Ap. Iacob (5:13).

Uscăciunea sufletului se simte mai ales în inimile care nu se învrednicesc de ajuns de bucuria harului. Astfel de suflete se simt ca niște pământ pustiu, sterp, uscat, nerodnic. Faptele și rugăciunile săvârșite în starea aceasta parcă le facem de silă, fără plăcere, fără evlavie, fără mulțumire, fără înduioșare de suflet. Nu trebuie să disperăm. Ele sunt o **probă a răbdării** și a bărbăției creștine. Petalele florilor sunt ușoare, fructele lor, însă, sunt grele. Așa sunt și sentimentele, ușoare; faptele, însă, sunt grele, ca fructele. Oricare ar fi starea sufletului nostru, noi suntem datori să ne împlinim cu sfințenie datoriile religioase, fără considerare la uscăciunile sufletului. Prin ele Dumnezeu ne retrage unele plăceri trupești ca să ne gătească altele, cerești; ne ia laptele și mierea mângâierilor ca să ne dea bucatele tari ale unei evlavii încercate, formate; ne trimite furtuni ca să luptăm cu și mai mare putere împotriva ispitelor, ca la urmă să avem parte de bucurii, mulțumiri, frumuseți și fericiri sufletești cu atât mai îmbelșugate.

Biruirea unor astfel de ispite, mai mici, aduce răsplătiri și mulțumiri sufletești ca și înfrângerea și răbdarea ispitelor mari.

Fericit bărbatul care rabdă ispita...

(Iacob 1:12)

Cine n-are „experiența retragerii harului și a schimbării stărilor sufletești” nu poate răbda multă vreme ispitele; se simte îndată nemulțumit, obosit, pierdut, ca un copil înțărcat de la laptele mamei. Iată un exemplu dat de Sf. Bernard: Un călugăr (Gofrid de Pevona) îndată după ce a părăsit lumea, a fost atacat de o ispită puternică; se simțea atât de uscat sufletește după ce și-a părăsit prietenii, rudeniile și mijloacele lumești de trai încât, plin de durere, oftează și grăiește către un om de încredere: „Vai, frate, niciodată în viața mea n-am să mai fiu vesel”. Omul destăinuie aceasta Sfântului Bernard. Părintele duhovnicesc, văzând și cunoscând boala, intră într-o biserică și se rugă pentru Godfrid, în timp-ee acesta, copleșit de mâhnire, adormi cu capul pe o lespede. Nu după multă vreme, se sculară amândoi, unul din rugăciune și celălalt din somn, vesel și senin. Mirându-se de o așa schimbare, prietenul îi făcu o ușoară muștrare, după care Godfrid răspunse: „Dacă adineauri ți-am spus că niciodată nu voi mai fi vesel, acum te asigur că de azi înainte niciodată nu voi mai fi trist”¹⁰⁸.

Poate că și de astă dată a greșit omul, că nu poți fi viața întreagă numai vesel sau numai trist. Viața nu curge uniform, numai liniștită; ca apele fluviilor. Viața este când curată ca apa din izvor, când tulbure ca un torent, când vijelioasă ca vântul, când luminoasă ca o zi de vară, când întunecoasă ca noaptea. Viața este ca apa mării: când liniștită, când agitată; și ca vremea: când bună, când rea; când rece, geroasă ca gheața, când aprinsă și caldă ca focul. Viața este ca pomii: când stearpă sau uscată,

¹⁰⁸ Francisc de Sales, *op. cit.* p.320-321.

când încărcată de flori și de fructe. Viața e când plină de mizerii, când plină de bucurii, de furtuni și ispite. Omul este acela care luptă și nu se lasă înecat în valurile ei.

Pentru Godfrid, ispita a fost o probă, o încercare, urmată de o liniște și o fericire negrăită. La probe de acestea sunt supuși toți oamenii, dar mai ales cei mai curați sufletește.

Sf. Antonie cel Mare a văzut lumea toată acoperită de curse: pe drumuri, prin câmpii, prin grădini, prin piețe; curse în casele săracilor și în palate, în biserici și în altare.

„Curse sunt rătăcirile, **înselăciunile**, grijile și **preocupările lumii**; curse care prind de mâini, de picioare, de gât, de ochi, de minte, de inimă. Curse care țin pe bărbați și pe femei, pe copii, pe tineri și pe bătrâni. Unul vrea să se roage, vrea să se ducă la biserică, vrea să se mărturisească, vrea să se împărtășească, vrea, într-un cuvânt, să se îndrepteze, dar este prins de **lațul lumii**... (și) nu găsește nici zi, nici ceas, nici minut... Așa trece ziua fără rugăciune, trece sărbătoarea fără Liturghie, trece anul fără pocăință, trece tot cursul vieții cu grijile lumii, fără să ne gândim la Dumnezeu”¹⁰⁹.

Așa ne amăgesc ispitele, ne țin pe loc, ne fac să alunecăm dar și să ne ridicăm.

„În ispite și tulburări se cunoaște sporul omului în viața cea bună. Ele sunt piatra de încercare prin care se vedește adevărata vrednicie a bărbatului și prin care se purifică virtutea. Căci nu e lucru însemnat a avea evlavie și râvnă acolo unde nu este greutate și primejdie. Dar dacă în ziua necazului vei fi statornic în răbdare, aceasta înseamnă nădejde de mare spor pe calea binelui. Sunt și oameni din aceia care stau neclintiți

¹⁰⁹ Ilie Miniș, *Didahii și Predici*, p. 512-514.

împotriva ispitelor celor grele, iar de cele mărunte, din toate zilele, adeseori sunt biruiți și aceasta pentru ca să se smerească și să înțeleagă că nu trebuie, de vreme ce sunt atât de slabi în luptele cele mici, să se încreadă prea mult puterilor lor în cele mari”¹¹⁰.

Toți oamenii sunt supuși ispitelor; toți sfinții au trecut prin cele mai mari tulburări și încercări; toți purtăm în noi sămânța ispitei, iubiți și binecuvântați creștini. Ispitele sunt curse și lanțuri grele, sirene înșelătoare, păsări care zboară peste noi și împrejurul nostru. Să nu le lăsăm să-și facă cuib nici pe capul nostru, nici în inima noastră. Să folosim în lupta cu ele experiențele, armele, leacurile, sfaturile simple și regulile ușoare pe care ni le îmbie Mântuitorul și sfinții Bisericii Sale, ca să le înfrângem. Din înșirarea lor, cât mai ales din pilda Mântuitorului și a sfinților, se vede lămurit că ispita este vremelnică, trecătoare, că **omul poate birui ispitele** și că ispita **nu trece peste puterile omului** (1 Corinteni 13). Nu toți oamenii intră în cârciumă, nu toți se îmbată, nu toți mint, înjură și fură. Iar dacă unii pot fi stăpâni pe sine, înseamnă că toți pot fi stăpâni pe sine; dacă unii știu să-și poruncească lor mai întâi, înseamnă că toți pot să-și poruncească și să se stăpânească, să-și lege voința ca să nu se învoiască cu ispita.

„Dacă ai căzut în ispite, creștine, nu deznădăjdui! De câte ori ai căzut, de atâtea ori te ridică și ia-te după Domnul tău, până-l vei ajunge”¹¹¹. **«Fericit este bărbatul care rabdă ispita, căci lămurit făcându-se va primi cununa vieții pe care a făgăduit-o Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»** (Iacob 1:12).

¹¹⁰ Urmarea lui Hristos, Cap. XIII, p. 41.

¹¹¹ Ioan Carpatiul, *Filocalia IV*, p. 136.

Biruind ispita, biruim și trecem o mare și grea piedică din urcușul spre desăvârșire, spre mântuire și fericire. Pentru aceasta cărțile noastre de rugăciuni cuprind numeroase cântări și rugăciuni, între care se cuprinde și următoarea **rugăciune la vreme de îndoială și de ispită:**

- „Doamne, Doamne, Cel ce ai îngăduit diavolului să ispitească în rai pe strămoșii noștri Adam și Eva spre a le încerca ascultarea și supunerea lor; Cea ce așijderea ai îngăduit diavolului să ispitească cu îngroziri și cu suferințe grele pe dreptul Iov, robul Tău, pentru a se vădi și mai lămurit virtuțile și credința lui cea întru Tine; Cea ce ai dat îngăduință satanei să se apropie cu ispitire de Însuși Fiul Tău spre a-L înșel și a-L momi cu poftelile și deșertăciunile acestei lumi, pentru ca, înfrânt și rușinat, acest duh blestemat să audă din gura Mântuitorului lumii cuvintele: *Înapoia Mea, Satano, căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să Te închini și numai Lui Unuia să-I slujești*; Cea ce tuturor dreptilor și sfinților Tăi le-ai dat vreme de ispitire și de grele îndoieli pentru ca, prin ele lămurindu-se, să iasă și să rămână și mai întăriți în credința, în nădejdea, în dragostea și în supunerea cea către Tine, Însuți Atotputernice și Preabunule Stăpâne, ajută-mi mie în această clipă grea, când duhul satanei îmi tulbură mintea cu îndoieli și cu îmboldiri și cu amăgiri viclene frământă inima și sufletul meu; arată-mi mie, Milostive, adevărul și calea Ta cea dreaptă pentru ca, biruind uneltirile lui, de acum să mă pot bucura de cuvintele Apostolului tău Iacob, ce zice: **Fericit bărbatul care rabdă ispita, căci, lămurit făcându-se, va lua cununa vieții**, pe care a făgăduit-o Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El”¹¹².

¹¹² *Cartea de Rugăciuni*, ed. București, 1951, p. 86-87.

2. Pofta

Ce este, de unde este și ce face pofta

*Tot ce este în lume, (adică) pofta
trupului, pofta ochilor și trufia vieții, nu
sunt de la Tatăl
(1 Ioan 2:16)*

Altă greutate, altă piedică, o mare ispită în calea și în strădania omului pentru curățirea, desăvârșirea și mântuirea sufletului este pofta. Nici nu ne putem închipui câte rele, câte mizerii, câte lacrimi și suferințe, câte nefericiri și fărâdelegi, jafuri și crime, pricinuieste în lume **pofta** - dorirea bunurilor altuia, **foamea și setea de plăcere a simțurilor**.

Pofta este sămânța ispitei, „începutul păcatului” și „rădăcina patimilor”¹¹³. Pofta de plăcere cheamă mintea și trupul la patimi. Adam și Eva trăiau fericiți în grădina Edenului. Pofta de mâncare și de mărire îi scoate din rai. Urmașii lui Adam, „având cugetele și dorințele lor” îndreptate numai spre rău, atrag asupra lor mânia lui Dumnezeu și potopul (Facere 6:1-5; 7). Sodoma era „grădina bucuriei Domnului”, dar nesațiul poftelor și al plăcerilor trupești atrage asupra ei foc din cer, care o prefăce în fum și scrum (Facere 19:4-28). Pofta de plăcere face din cel mai evlavios om din Vechiul Testament, dintr-un profet „un păcătos (2 Regi 11:2-4). Pofta face din înțeleptul Solomon închinător la idoli, din care pricină regatul său se rupe în două (3

¹¹³ Sf. Antonie cel Mare, *Filocalia I*, p.p. 30 și 32.

Regi 11-12). Pentru pofta și lăcomia de carne, poporul israelitean a fost pedepsit în pustie cu o „bătaie foarte mare”. Și s-a numit locul acela, unde s-a îngropat poporul stăpânit de poftă «mormintele poștei» (Numeri 11:33-34). Pofta „căldărilor cu carne” atrage pedepse grele asupra poporului „ales” în pustie de la mușcarea șerpilor până la stingerea unei generații întregi de oameni (Ieșire 16:3; Numeri 11:21; Deuteronom 1:34-35; 1 Corinteni 10:5-12). Ispita poștei vătămătoare înfundă pe oamenii bogați în ruină și în pierzare (1 Timotei 6:9). Uciderile, pizmele și cele mai mari crime împotriva omenirii și a omeniei, războaiele, se nasc tot din poftă.

«De unde sunt războaiele și de unde certurile dintre voi? Oare nu de acolo: din poftele voastre care se luptă în mădu-larele voastre? Pofțiți și nu aveți; ucideți și pizmuiți și nu puteți dobândi ce doriți; vă sfădiți și vă războiți» (Iacob 4:1-2,5)

Poftele înăbușesc cuvântul lui Dumnezeu în inima omului ca spinii sămânța bună și îl împiedică să rodească (Luca 8:14); poftele fac pe bogați nesimțitori și nemilostivi față de săraci (Luca 16:19-21); poftele nesățioase fac din pânțece dumnezeu (Filipeni 3:19) „poftele spurcate” fac pe oameni obraznici, disprețuitori, hulitori, îngâmfați, vânzători, amăgitori, înșelători, desfrânați, necumpătați, lacomi, «fântâni fără apă, nori purtați de vifor», «fiii blestemului», «robii stricăciunii», «dobitoace fără minte» (vezi 2 Petru 2:10-22). Poftele stârnesc patimile, poftele înmulțesc păcatele, din pofta plăcerilor se naște necredința, se întunecă rațiunea, slăbește voința și „se adapă moartea”¹¹⁴.

Pofta e șarpele purtat în sân, „pricina tuturor relelor”¹¹⁵.

¹¹⁴ Sf. Antonie cel Mare, *Filocalia I*, p. 4.

¹¹⁵ *Ibidem*, p. 6.

Sf. Pahomie spune: „Răul cel mai mare e a te împotrivi voii lui Dumnezeu și a-ți satisface poftele tale”.¹¹⁶

Îngrozit de relele pe care le aduce în lume pofta de avuții, de slavă și de plăceri, Isus fiul lui Sirah, se roagă: «Doamne, Părinte și Dumnezeul vieții mele! Înălțarea ochilor nu-mi da și pofta întoarce-o de la mine. Pofta pântecului și a împreunării trupului să nu mă cuprindă și duhului celui fără de rușine să nu mă dai» (Sirah 23:4-5).

De unde este pofta? Răspunsul la întrebarea aceasta ni-l dă Sf. Apostol și Evanghelist Ioan. Pofta, spune el, ca și ispita (ca și toate formele răului și ale păcatului), nu e de la Dumnezeu. «Pentru că toate cele din lume: **pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume.** Lumea, însă, trece și pofta ei, iar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veci» (1 Ioan 2:16-17). Pofta e din lume; e o boală a firii omenești, o abatere de la legile și rosturile firești și dumnezeiești ale vieții.

Dumnezeu nu ispitește pe nimeni la rău, nici prin poftă, nici prin altceva. **Pofta e liberă.** Omul singur, de sine, se ispitește, zice Sf. Ap. Iacob, singur zămislește dorințele, singur naște pofta «**Fiecare se ispitește, fiind târât și momit de pofta sa.**» După aceea **pofta zămislind, naște păcat**, iar păcatul săvârșindu-se, naște moarte» (Iacob 1:13-15). Sf. Ioan Gură de Aur de asemenea spune că „rădăcina poftelor își are începutul în firea noastră; căci a pofti e un lucru firesc; a pofti ceva rău, însă, asta ține de voia omului”¹¹⁷.

Pofta odrăștește în sufletul liber: pofta cea bună în firea cea bună; pofta cea rea în firea cea rea, în firea căzută, în iubirea

¹¹⁶ Vechile Rândueli monahale, p. 167.

¹¹⁷ Predicile despre statui, II, 171.

dezordonată și exagerată de sine, în egoism. Iubirea aceasta naște pofta desfătătoare (*appetitus delectationis*), foamea și setea de plăcere a simțurilor, din care se naște răul, păcatul, patima.

Pofta e cea mai mare ispită, e însăși sămânța ispitei și a dorințelor. Ea nu este un rea în sine, dar insuflă răul, naște păcatul. Pofta poate insufla și binele și poate ajuta binelui, când e bună; când este înfrânată, curățită, îndreptată. Pofta se poate „preface în mișcarea unui dor spiritual după cele dumnezeiești”.¹¹⁸ În acest caz e liberă cu adevărat, bună și folositoare. Altfel, trecând peste marginile firii bune și a rânduiei lui Dumnezeu, firea căzută devine rea și, de aceea, e oprită și pedepsită încă din Vechiul Testament prin porunca a zecea din Decalog care oprește pofta și dorința bunurilor altuia: «**Să nu poftesci** femeia aproapelui tău și **să nu dorești** casa aproapelui tău, nici țarina lui, nici robul lui, nici roaba lui, nici boul lui, nici asinul lui, nici orice dobitoc al lui, nici nimic din cele ce sunt ale aproapelui tău» (Ieșire 20:17; Deuteronom 5:21).

Porunca „să nu poftesci”, ca și celelalte porunci care privesc pe semenul nostru, e cuprinsă de către Mântuitorul în porunca evanghelică: «**Să iubești** pe aproapele tău ca pe tine însuși» (Romani 13:9). Opreliștea e preschimbată în virtute, răul în bine. Cine iubește sincer, din toată curătenia inimii lui, pe aproapele nu poftescă bunurile lui, nu-l fură, nu-l înșală, nu-l minte, nu-l nedreptățește...

Creștinul, ucenicul lui Iisus Hristos, este un «om nou», omul crucii și al iubirii, omul adevărului evanghelic și al virtuții, omul stăpân pe poftele sale. Nu este creștin adevărat acela care

¹¹⁸ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia III*, p. 21.

se lasă în voia poftelor. Pofa face din oameni «fii ai mâniei» (Efeseni 2:3); e un semn al «omului vechi», al omului care «piere în poftele lui cele ademenitoare» (Efesenei 4:22). Creștinul este «fiul luminii» (Efeseni 5:9), omul duhului. Umblarea după trup și după poftele lui nesățioase, neînfrânate, nefolositoare și păgubitoare este un semn al omului păgân, al omului trupesc. Creștinul înfrânge, răstignește, ucide pofa născătoare de păcat. Luminos, cuprinzător și lămuritor este graiul și îndemnul Apostolului Pavel devenit graiul și îndemnul Bisericii întregi, privitor la înfrânarea și răstignirea poftelor rele: «Urmați duhului și nu veți mai împlini poftele trupului. Căci **trupul poștește împotriva duhului și duhul împotriva trupului și se împotrivesc unul altuia ca să nu faceți cele ce doriți**». Și, după ce înșiră faptele trupului și roadele duhului, între care este și «înfrânarea poftelor», încheie: «**Cei ce sunt ai lui Hristos Iisus și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftele lui**» (Galateni 5:16-24).

Cine se lasă în voia poftelor uită de sine și de Dumnezeu. Omul află pe Dumnezeu, dacă biruie pofa, spune Sf. Antonie cel Mare.¹¹⁹

Fiule! «**După poftele tale nu merge și de la poftele tale întoarce-te**» (Sirah 18:30). «**Fugi de poftele tineretelor și urmează dreptatea, credința, iubirea, pacea cu cei ce cheamă pe Domnul din inimă curată**» (2 Timotei 2:22).

¹¹⁹ Filocalia I, p. 8.

Stricăciunile poftei

...grija de trup să nu o prefăceți în pofte

(Romani 13:14)

Oamenii și-au dat seama de mult de stricăciunile și de pagubele pe care le pricinuieste pofta în viață. De aceea este oprită și pedepsită încă din Vechiul Testament, atât prin legi civile, de stat, cât și prin legi morale, cum e porunca a zecea din Decalog: «Să nu poftești... și să nu dorești... nimic din cele ce sunt ale aproapelui tău» (Ieșire 20:17). Tot pentru nefericirile care se nasc din împlinirea poftelor, Sf. Pavel ne îndeamnă: «Îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos și grija de trup să nu o prefăceți în pofte» (Romani 13:14).

Din împlinirea poftelor rele se nasc o mulțime de stricăciuni păgubitoare, dintre care amintim următoarele (după Sf. Ioan al Crucii):

1. Obosirea trupului și istovirea sufletului. Poftele sunt nesățioase; nu se mai satură; „sunt ca niște copii nerăbdători, pe care nu-i mai putem mulțumi. Ei cer maicilor când una, când alta și nu sunt niciodată îndestulați”.¹²⁰ De aceea, în nesațiul lor, poftele sleiesc puterile omului; îi obosesc și istovesc și trupul, și sufletul. Sunt asemenea vlăstarelor care cresc din trunchiul pomilor: le sug vlaga și le împiedecă rodirea. Așa sunt și poftele: dacă nu le înfrânăm și nu le smulgem, cresc și storc vlaga sufletului și vigoarea trupului, întocmai ca vlăstarii seva pomilor și ca lipitorile sângele vinelor.¹²¹

¹²⁰ Sf. Ioan al Crucii, *Noaptea întunecoasă a simpurilor*, ms., p. 13.

¹²¹ Ibidem, p. 19.

2. Durerea trupului și chinuirea sufletului. Poftele sunt ca spinii: rănesc trupul și chinuiesc sufletul. Cu cât sunt mai tari, cu atât rănesc și chinuiesc mai mult. Icoana omului și istoria sufletului rob și chinuit de pofte este Samson Judecătorul: câtă vreme și-a păzit sufletul și trupul curat de pofte, a fost un om neînvins, cinstit și temut de toți oamenii. Când s-a lăsat ispitit de pofte (Dalila), a căzut și a ajuns de rușinea și de batjocura oamenilor (vezi Judecători cap.16). Câți oameni nu-și ispășesc, ca și biblicul Samson, prin dureri amare și prin suferințe îndelungate nesațiul și nebunia pofteilor...

3. Întunecarea și orbirea minții.

„Precum ceața întunecă aerul și nu lasă să strălucească soarele, precum abureala împiedecă oglinda să răsfrângă întocmai o față sau precum apa tulbure nu răsfrânge limpede chipul celui ce se oglindește într-însa, tot așa se întâmplă și cu sufletul când e năpădit de pofte. Judecata se tulbură și nu mai îngăduie nici soarelui minții după fire, nici înțelepciunii mai presus de fire a lui Dumnezeu să-l pătrundă și să-l înfrumusețeze cu strălucire”.¹²²

Ceața și norii pofteilor întunecă mintea ca să nu vadă nici pe Dumnezeu, nici lumina adevărului.

Sf. Ioan Damaschin spune că poftea are o întreită mișcare: „sau spre plăcerea trupului, sau spre slava deșartă, sau spre câștigarea de avuție. Iar prin dorința aceasta nesocotită (omul) disprețuiește pe Dumnezeu și poruncile Lui dumnezeiești, uită de nobila sa obârșie dumnezeiască, se sălbăticește față de aproapele, își întunecă rațiunea și n-o mai lasă să privească spre adevăr”.¹²³ Însăși poftea e oarbă. Când sufletul își ia de călăuză

¹²² Ibidem, p. 15.

¹²³ Cuvânt minunat și de suflet folositor, Filocalia IV, p. 193.

pofta, se întuneacă și orbește, iar «orb pe orb de va povățui, amândoi vor cădea în groapă» (Matei 15:14). Icoana omului și istoria sufletului întunecat și orbit la minte de vraja poftelor este regele Solomon. Pentru că nu a oprit ochii și inima de la nimic ce a dorit (Eclesiastul 20:10), puțin câte puțin poftele i-au întunecat mintea, i-au slăbit voința și l-au orbit atât de mult încât din om al înțelepciunii a devenit om al nebuniei; ajunge la bătrânețe să se lepede de Dumnezeu și să se închine la idoli (vezi 3 Regi 11:1-8).

4. Pângărirea, stricarea și strâmbarea sufletului. Poftele murdăresc și urătesc sufletele ca funinginea corpurile. «Cine se atinge de smoală se mânjește» (Sirah 13:1), fie mângărit sau aur.

Poftere desfrânate pătează frumusețea sufletului; o pângăresc și o spurcă. Chipul poftelor pângăritoare de suflete sunt bătrânii și femeile care s-au întors cu dosul către altarele lui Dumnezeu, tămâiau idolilor și plângeau pe zeul Adonis (vezi Iezechiel 8:10-18). Câte poftere rele, atâtea pângăriri, atâtea patimi, atâtea întinări...

5. Slăbirea voinței și neputința în virtute. Pofta împarte și, deci, slăbește puterea voinței. Cu cât scade harul, ajutorul lui Dumnezeu dat voinței ca să facă binele, cu atât pofta crește și produce toropeală, înmuiere, slăbire, neputință. Mai întâi pofta slăbește o virtute, apoi alta și rând pe rând toate se împotmolesc. De aceea cu dreptate este spus că poftere voinței sunt pricină a tot răul¹²⁴. Unde pofta rea stăpânește voința, acolo nu mai poate fi vorba de virtute.

¹²⁴ Sf. Ioan al Crucii, *op.cit.*, p. 24.

Acestea sunt stricăciunile, spărturile, pe care le fac poftele cele rele în sufletul omului, iubiți și binecuvântați creștini. Mai departe, din aceste stricăciuni curg și se revarsă ca dintr-un izvor otrăvit toate relele din lume și din viață: toate patimile, toate nedreptățile, toate crimele, toate fărădelegile, toate războaiele și nefericirile omului și ale omenirii.

De aceea, creștine, ține minte cuvintele Apostolului: **«Grija de trup să ~~ai~~ o prefăceți în poftę»** (Romani 3:14), că sunt stricătoare și de trup, și de suflet. Fii cu luare aminte la stricăciunile și la toate urmările lor! Nu lăsa să te stăpânească, ci stăpânește-le tu, cu lumina minții tale și cu puterea voinței tale întărită de harul lui Dumnezeu.

Iar dacă ai căzut în robia lor, trezește-te și te reculege până încă nu e prea târziu. Întoarce-ți fața sufletului spre Hristos Domnul și Mântuitorul, Care, întinzându-ți brațele iubitoare și mântuitoare, îți strigă neîncetat și ție, și tuturor nefericiților din pricina poftelor stricăcioase: Voi, toți cei osteniți și împovărați de poftę, **«veniți la Mine...»** (Matei 11:28) și veți afla odihna pe care v-au luat-o poftele.

„Doamne, nu mă lipsi de binele Tău ceresc... Doamne, izbăvește-mă de toată ispitirea, Doamne, luminează-mi inima pe care a întunecat-o pofta cea rea”.¹²⁵ și aprinde în mine și în noi toți dorul cel sfânt, **pofta cea curată după iubirea și împărăția Ta!**

¹²⁵ Rugăciunea Sf. Ioan Gură de Aur, Ceaslov, ed. București 1945, p.

Înfrânarea și răstignirea poftelor stricăcioase

*Cei ce sunt ai lui Hristos Iisus și-au
răstignit trupul împreună cu patimile și
cu poftele lui
(Galateni 5:24)*

Înțelepciunea dumnezeiască și nenumăratele nefericiri ale oamenilor ne învață că sufletul nu se poate desăvâși, ferici și mântui fără înfrânarea și răstignirea poftelor stricăcioase și păgubitoare.

Lumina nu poate sta laolaltă cu întunericul (2 Corinteni 6:14), nici desăvâșirea sufletului cu poftele nesățioase ale trupului. De aceea este scris atât de limpede: «Cei ce sunt ai lui Hristos Iisus și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftele lui» (Galateni 5:24).

Sunt două căi (metode), două puteri, două virtuți de căpetenie prin care se pot îmblânzi și stinge poftele rele: iubirea și înfrânarea.

Întâi de toate este **iubirea**.

În loc să poștești bunurile aproapelui, **iubește** pe Dumnezeu și pe aproapele; îndreaptă-ți pofta spre cele sfinte, spre Hristos, spre Biserică, spre religie, spre Dumnezeu! Taie gândul și voința de la cele trupești și leagă-le de cele duhovnicești.

Sf. Macarie spune că „numai aceia străbat prin viață fără să cadă, care se sânguiesc în totul pe ei înșiși, după porunca Domnului, și se leapădă cu dezgust de toate poftele lumii, de legăturile, mândria, plăcerile, ocupațiile ce-i împiedecă, avându-l numai pe El Singur înaintea ochilor și dorind să împlinească poruncile Lui așa încât fiecare să fie pătruns din

propria lui voință ca să primească în sine cu adevărat împărăția lui Dumnezeu, să se lepede de sine și să iubească totul cu acea dragoste ce nu se desfată de bucuriile și plăcerile acestei lumi, ci este cu totul îndreptată către Domnul atât cât stă în puterea alegerii și a voinței sale”¹²⁶.

Cel ce iubește din inimă curată, își îndreaptă pofta și plăcerea de la trup la duh, de la lume la Dumnezeu.

„Pofta nu se poate înlocui de tot, dar se poate îndrepta, preschimba; se poate mișca spre Dumnezeu și virtute”¹²⁷, spre iubirea cea sfântă, dumnezeiască. Cine iubește sincer pe aproapele nu va pofti bunurile lui. Că iubirea poate preschimba, stinge și înlocui pofta cea rea, nu este un lucru prea greu de înțeles. Când pofta este mai mare, iubirea se ofilește, se pângărește, se stinge. Când iubirea e mai mare, mai arzătoare, atunci ea atrage puterea poftelor din simțuri și o stinge înlocuind-o. Cu cât dragostea de Mirele crește, de Hristos Domnul, e mai mare, cu atât atrage și înflăcărează sufletul spre El, cu atât mai ușor se biruie poftele. Cu cât pofta e mai aprinsă, cu atât jugul simțurilor e mai apăsător. Așa se înțelege de ce, ca să birui poftele, îți trebuie, creștine, o dragoste dumnezeiască, o atragere sfântă spre Dumnezeu ca să înflăcăreze voința sufletului, să atragă și să stingă forța poftelor din simțuri”¹²⁸.

Al doilea mijloc de stingere a poftelor este **înfrânarea** (postul), „**frâul**, care, ca niște zăbale, strânge pomirea părții poftitoare spre mâncări sau spre bani sau spre băuturi sau spre slavă”¹²⁹. Săturarea trezește și hrănește pofta; cumpătarea, înfrâ-

¹²⁶ *Omilii*, p. 34.

¹²⁷ Cuv. Isihie Sinaitul, *Filocalia IV*, p. 72.

¹²⁸ Sf. Ioan al Crucii, *Suișul Carmilului*, ms., p. 23-26.

¹²⁹ *Scolie la Cuvântarea XV a Sf. Ioan Scărarul*.

narea o slăbește. Saturarea mărește pofta; neîmplinirea o stinge. De aceea zice Domnul: «Luați seama la voi înșivă ca nu cumva să se îngreuieze inimile voastre cu îmbuibare și cu beție și cu grijile lumii» (Luca 21:34). Frâna poftelor e mâncarea cumpătată. Belșugul mâncărilor și băuturilor atâță poftelor; din poftă apoi se adapă și se hrănesc plăcerile. Fără înfrânarea de la mâncare și băutură, orice încercare de a stăpâni pofta și plăcerea e zadarnică.

„Stingerea plăcerii înseamnă învierea sufletului”, spune Cuviosul Talasie Africa-nul.¹³⁰ Împlinirea plăcerilor, cu poftă și cu nesaț, înseamnă osânda și moartea sufletului. „Pofta celui rău se termină cu moartea”.¹³¹

Ilie Ecdicul: „Curăță-ți răunchii cu focul nesaturării de mâncări și probează-ți inima cu înfrânarea de la cuvinte; și vei avea în slujba celor bune atât pofta, cât și iuțimea”.¹³²

„Creștinul are de ales între moartea sau robia sufletului și moartea sau răstignirea poftelor; între biruința sau înfrânarea de sine. Aici avem de dat o luptă pe viață și pe moarte. Aici în luptă se află dragostea și în pace războiul; în moarte viața și în viață moartea; în slobozenie robia și în robie izbăvirea. Puterea omului bun și virtuos (aici) se vede, în a se birui pe sine, să supună patimile și să înfrâneze poftele sale. Iar cel ce se biruie pe sine și pofta sa trebuie cu adevărat să fie laudat și să se încununeze mai mult decât acela care va birui împărății”.¹³³

„Omul, dacă voiește stăpânire, are să oprească pofta sau să o urmeze. De unde cele cuvântătoare nici nu se laudă, nici nu se

¹³⁰ Filocalia IV, p. 6.

¹³¹ Sf. Macarie, *Omilii*, p. 34.

¹³² Filocalia IV, p. 289.

¹³³ Mântuirea păcătoșilor, p. 421.

prihănesc. Iar omul se și laudă, se și prihănește”.¹³⁴

„Nu este biruință și laudă mai mare decât **biruința de sine**; biruința poftelor și a relexor mișcări ale sufletului. Căci, de câștigă lupta trupul, sufletul e pierdut. De biruiește sufletul, biruiește împreună cu trupul”.¹³⁵

„Pentru ce mulți din sfinți s-au înălțat la atâta desăvârșire de viață și la atâta lumină de adevăr?”- se întreabă *Urmarea lui Hristos*. Negreșit pentru că ei se nevoiră a scăpa de toate poftele pământești și pentru aceasta putură ei din toată inima a fi uniți cu Dumnezeu și în sine neatârnați. De-am fi răstignit poftele trupesti și am fi mai puțin îngrijorați înlăuntrul nostru, atunci ușa dumnezeieștilor lucruri s-ar deschide și nouă, și încă de aici am gusta ceva din cereasca privire a adevărului”.¹³⁶

Aceste gânduri și aceste virtuți prin care se înfrânează și se răstignesc poftele rele, în interesul propriei lor mântuiri și fericiri, sunt dator să le cunoască toți oamenii, iubiți și binecuvântați creștini. Inima plină de poftelumești nu e nici liberă, nici curată, nici fericită, ci tulburată și nefericită. Agara cu fiul ei, **Ismael**, preînchipuie robia poftel. Sara, soția lui Avraam, ca să poată trăi liberă cu fiul ei, Isac, alungă roaba cu fiul ei (Facere 21:9-14). Alungă și tu, creștine, din viața ta robia poftel, ca să poți trăi liber și fericit, în comuniune de iubire cu Dumnezeu.

Înainte de a se sui pe muntele Bethel (muntele Domnului) ca să ridice altar lui Dumnezeu, Iacob dă trei porunci slugilor sale: să lepede zeli (dumnezeii străini), să se curățească și să-și primenească (schimbe) hainele (Facere 35:2). Ca să deschizi altar Domnului în inima ta, creștine, trebuie să scoți de acolo toți

¹³⁴ Scolie la *Cuvântul I* al Sf. Ioan Scărarul.

¹³⁵ Mântuirea păcătoșilor, p. 423.

¹³⁶ *Urmarea lui Hristos*, p. 33.

idolii poftelor, să-ți curățești simțurile și să-ți îmbraci sufletul în haine noi; să-l umpli de cunoștințe noi, de dragoste nouă, de o voință nouă, de virtuți înlocuitoare și stăpânitoare de pofte. Moise a supt singur pe munte ca să primească legea poruncilor de la Dumnezeu, iar poporul a rămas jos. În vremea aceea nici dobitoacelor nu li s-a îngăduit să fie în preajma muntelui (Ieșire 34:3). Ceea ce înseamnă că pentru a primi poruncile lui Dumnezeu ca legi ale vieții noastre, trebuie să ne despărțim de poporul tuturor păcatelor, să nu lăsăm să se apropie de noi poftele dobitocești și să trăim numai cu Dumnezeu.

Dacă vrei să te apropii de Dumnezeu, să te împaci și să te unești cu El, fă și tu așa, creștine: înfrânează-ți, răstignește-ți, omoară-ți poftele vinovate din suflet. Cei ce sunt ai lui Hristos și-au răstignit poftele din trupul lor. Numără-te și tu printre aceștia, creștine. Smulge-te din robia poftelor; pune-le frâu și robește-le tu ca să nu te robească ele pe tine!

„Bărbatul care încă nu e mort desăvârșit poftelor sale, lesne este ispitit și mai lesne biruit de cel mai mic lucru pământesc”¹³⁷.

„Bărbatul care ține să fie frumos trebuie să se împodobească cu cugetul său, căci acesta e ce-i mai frumos în om; acest cuget trebuie să-l înfățișeze pe fiecare zi mai măreț. El trebuie să-și smulgă poftele din inimă, nu perii de pe cap”¹³⁸.

Când poftele sunt legate, când firea nu-ți mai pune piedici, sufletul tău gustă fericirea de a fi adus la Dumnezeu. Atunci sușul pe muntele desăvârșirii se face ușor, plăcut și fără piedici.

Ajută-ne, Doamne, să ne înfrânăm poftele; să Te dorim pe Tine, să ajungem la Tine și să petrecem cu Tine în vecii vecilor.

¹³⁷ *Urmarea lui Hristos*, ed. 1943, p. 23.

¹³⁸ Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, p. 278.

3. Plăcerea

Ce este și ce face plăcerea

*Să nu se îngreuneze inimile voastre cu
îmbuibare și cu beția și cu grijile lumii*
(Luca 21:34)

Am văzut - mai înainte - că pofta este foamea și setea de plăcere a simțurilor. Din poftă se naște plăcerea. Între **poftă și plăcere** este o legătură strânsă. Pofta e o plăcere neîmplinită; „plăcerea este pofta împlinită”¹³⁹.

Pentru a face orice muncă grea ușoară și plăcută, Dumnezeu a așezat în firea omului un simț deosebit pentru poftă și plăcere. Rugăciunea făcută cu plăcere înaltă, recrează, înviorează și desfătează puterile sufletului. Oamenii merg la biserică pentru că simt plăcere în aerul, în rugăciunile și în cântările ei. Când împlinim una sau mai multe din faptele bune ale îndurării trupești și sufletești, simțim o deosebită plăcere sufletească. Nimeni nici nu se roagă, nici nu merge la biserică, nici nu face bine de silă; numai din plăcere. Munca făcută cu poftă e plăcută. Fără poftă și fără plăcere, munca este un chin, o trudă grozav de obositoare și plictisitoare. Ceea ce-ți place și dorești din inimă, faci cu bucurie și cu spor. Munca silnică e o nenorocire, o pedeapsă, un blestem. Și aici, deci, se arată o urmă, un semn al înțelepciunii divine în opera creației.

Prin cădere, simțul poftei și al plăcerii se strică, trece hotarele firii și ale orânduiriilor dumnezeiești; devine patimă.

¹³⁹ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia III*, p. 281.

Pofta ajunge nestăpănită, plăcere neastâmpărată. Trupul și sufletul nu mai rămân în rânduiala lor firească, de la început. Sufletul, prin simțuri, își îndreaptă dorințele, cu poftă, spre rău, iar plăcerea simțită din împlinirea poftei **nu se mai satură**, cum «ochiul nu se satură de câte vede și urechea nu se umple de câte aude» (Ecclesiast 1:8). Omul, prin abuzul de libertate, devine rob al poftelor și al plăcerii, care-l înstrăinează de voia și de fața lui Dumnezeu, de curățenia, de lumina, de bunurile și frumusețile vieții divine.

„Viața în desfătări, care abate spre plăceri, scrie Clement Alexandrinul, ajunge un greu naufragiu pentru oameni. Viața aceasta de plăceri și fără nume bun, cum o duc cei mulți, este o înstrăinare de frumusețea cea adevărată și de bucuriile cele curate. Căci omul, prin rostul lui firesc, este o ființă năzuitoare spre înălțimi și cu avânt. El caută ce este binele, căci este creatura singurului Bine, pe când viețuirea în slujba stomacului este nedemnă, rușinoasă, urâtă, merită să fie luată în răs. Căutarea plăcerii e tot ce poate fi mai îndepărtător de firea dumnezeiască; tot așa ospătarea cu struții, ca și împerecherea cu porcii și cu țapii. A prețui plăcerea ca un bun înseamnă culmea nesocotinței, căci iubirea de avuții scoate pe om din felul drept de viețuire și-l înduplecă să nu mai roșească în fața faptelor urâte ori de câte ori va avea puțința să mănânce, ca o fiară, tot felul de bucate și tot așa să bea, apoi să stea tot gata să nu piardă prilejul îndestulării poftelor afrodisiace. De aceea foarte greu moștenește unul ca acesta împărăția lui Dumnezeu”¹⁴⁰.

Ca să-și sature pofta plăcerii, omul calcă toate legile și toate poruncile; nesocotește toate virtuțile și datoriile: către

¹⁴⁰ *Pedagogul*, trad. N. S. Ștefănescu, 1939, p. 294.

Dumnezeu, către sine, către familie, către stat și către societate: fură, minte, înșeală, ucide. Robul plăcerii își uită de părinți și de copii; soțul de soție și soția de soț, uită de tată și de mamă, de frate și de soră, de vecini, de serviciu, de patrie, de Biserică, de porunci, de legi, de virtuți, de foame, de sete, de lacrimi, de rușine, de rai, de iad, de veșnicie și de Dumnezeu. Robul plăcerii, dacă e preot, nu va mai fi la înălțimea chemării sale sfinte; dacă e învățător, nu va mai aduce laudă vrednică învățăturii; dacă e bărbat de stat, va vinde interesele patriei și ale poporului; dacă e vistiernic, va jefui bunurile altora; dacă e judecător, va călea legile dreptății; dacă va fi ostaș, va trăda țara. **Robul plăcerii nu mai are nimic sfânt**, nimic de respectat, chiar dacă ar fi vorba de pâinea, de hainele, lacrimile și sângele copiilor săi. Robit de nesațiul plăcerilor desfrânate ale simțurilor, Solomon își pierde slava și înțelepciunea și jumătate din regat (3 Regi 11:1-14), iar Olofern își pierde capul, viața și țara (Iudita 13).

Astfel, plăcerea strică sufletul, chinuie trupul, înlătură slava, strânge lanțul poftelor, naște întristarea și durerea. Ilie Ecdicul spune: „De suflet e legată pofta și întristarea; iar de trup, plăcerea și durerea. Și pricina plăcerii e durerea, căci, voind să fugim de simțirea apăsătoare a durerii, alergăm la plăcere. Iar a întristării e pofta”¹⁴¹.

Plăcerea ne îmbată mintea și simțurile ca să nu vedem șerpilor, viermii și otrava din fundul paharului ei¹⁴². Câți oameni întâlnim în viață bolnavi, desfigurați, decăzuți, chinuiți, ruinați, nefericiți... Nici nu ne vine să credem că oamenii aceștia, care au căutat în viață numai fericirea, sunt victimele poftelor ne-

¹⁴¹ Filocalia IV, p. 283.

¹⁴² Sf. Ioan Scărarul, *Scara, Cuvânt 15*.

sățioase și ale plăcerilor vinovate. Cu dreptate spunea Sf. Maxim Mărturisitorul că plăcerea „e maica morții”¹⁴³. În firea supusă poftei și plăcerii, în firea pătimitoare, cum o numește același Sfânt, e ascunsă puterea păcatului și a morții, „adică domnia silnică a păcatului prin plăcere și stăpânirea morții prin durere”.

„Căci e vădit că în trăsătura pătimitoare a firii stă puterea plăcerii și a durerii. Pentru că, vrând să scăpăm de simțirea chinuitoare a durerii, ne luăm refugiul la plăcere, încercând să ne mângâiem firea torturată de chinurile durerii. Dar, grăbindu-ne să tocim împunsăturile durerii prin plăcere, întărim și mai mult zapisul aceleia împotriva noastră, neputând ajunge la o plăcere eliberată de durere și de osteneli”¹⁴⁴.

„Omul care găsește înțelesul și rostul vieții numai în plăcerile pântecelui și a celor de sub pânțe nu va întârzia să uite, să tăgăduiască și să urască și pe Dumnezeu”¹⁴⁵.

„Cel ce pentru plăcerile trupului s-a obișnuit să nu mai asculte de Dumnezeu vă tăgădui și pe Dumnezeu Însuși când se va ivi prilejul, prețuind viața trupului mai mult decât pe Dumnezeu, după ce a pus plăcerile acesteia mai presus de voia lui Dumnezeu”¹⁴⁶.

Plăcerile sunt **spinii** care înecă sămânța cuvântului lui Dumnezeu în inima omului (Luca 8:14) și o împiedecă să rodească. În chipul acesta, ca și poftele, plăcerile vinovate rodesc o mulțime de stricăciuni aducătoare de pagube trupesti și sufletești: istovesc sănătatea și vlaga trupului și a sufletului, întunecă mintea să nu vadă lumina adevărului, slăbesc voința să

¹⁴³ Răspunsuri către Talasie, *Filocalia III*, p. 163.

¹⁴⁴ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia III*, p. 336.

¹⁴⁵ Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântul IV*.

¹⁴⁶ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia III*, p. 224.

nu mai poată înfăptui virtutea; pângăresc sufletul, chinuiesc trupul cu dureri și conștiința cu suferințe și remușcări până la nebulie și până la moarte.

Așa sunt plăcerile vinovate, iubiți și dreptcredincioși creștini, pricini de lacrimi și de suferințe, de nefericiri, de amărăciuni și de neplăceri nenumărate.

De aceea ne poruncește Evanghelia: **«Să nu se îngreuieze inimile voastre cu îmbuibare și cu beție și cu grijile lumii»** (Luca 21:3). Să nu vă stăpânească plăcerile îmbătătoare, înșelătoare, creștini, că sunt amare. Plăcerea adevărată, sfântă, curată este neurmată de rău; e totdeauna urmată de bine, de pace, de mulțumire. Plăcerea urmată de amărăciuni și nefericiri, de muștrări și dureri e minciună înșelătoare; **e plăcere falsă, tulburătoare, trecătoare, rușinoasă, nefolositoare.**

„Dă-ți seama, creștine, că plăcerea lucrurilor lumești șterge din minte lucrurile dumnezeiești”¹⁴⁷. „Cine se desfătează în plăcere la tinerețe bolește și oftează la bătrânețe”¹⁴⁸. „Până când se zbate în inimă plăcerea păcatului, nu va tresări în om dulceața Duhului”¹⁴⁹. „Plăcerile lumii sunt amare și oamenii le iubesc. Ce ar fi fost lumea dacă ar fi fost dulce?”¹⁵⁰ Dumnezeu a unit plăcerile cu amărăciunile ca să iubim și să dorim mai mult fericirea cea adevărată, deplină și veșnică, în ceruri.

Pentru toate aceste judecăți înțelepte, ferește-te de ispitele plăcerilor vătămătoare și roagă-te milostivului Dumnezeu să te păzească de ele.

¹⁴⁷ Sf. Ioan al Crucii, *Suișul Carmelului*, p. 263.

¹⁴⁸ Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, cap. 71, ms., p. 242.

¹⁴⁹ *Ibidem*, cap. 23, p. 109.

¹⁵⁰ Mântuirea păcătoșilor, p. 220.

„Sprijinitor sufletului meu fii, Dumnezeule, că umblu prin mijlocul a multe curse; izbăvește-mă de ele și mă mântuiește, Bunule, ca un Iubitor de oameni”¹⁵¹.

Cum se poate înfrâna și stinge plăcerea

...toate cele ce sunt spre bună plăcerea

Ta, Doamne, să cugetăm și să facem

(Din rugăciunile Liturghiei)

1. Ca să poți înfrâna și stinge plăcerea, mai întâi de toate se cere stinsă pofta. Nu poți stinge plăcerea înainte de a stinge pofta. De aceea cele dintâi virtuți prin care se stinge plăcerea sunt virtuțile prin care se stinge pofta: **iubirea** lui Dumnezeu și **înfrânarea** trupului.

Întrebat: „Cum veștejește înfrânarea pofta?”, un bătrân părinte duhovnicesc răspunde: „Întrucât te face să te reții de la toate care nu împlinesc o trebuință, ci aduc o plăcere; și te îndeamnă să nu te împărtășești de nimic decât de cele trebuincioase vieții, nici să urmărești cele dulci, ci cele de folos și să măsoari cu trebuința mâncările și băuturile; de asemenea, întrucât te îndeamnă să nu lași trupului must de prisos, ci să întreții numai viața trupului și să-l păzești netulburat de pomirea spre împreunare. Astfel veștejește înfrânarea pofta. Căci plăcerea și săturarea de mâncări și băuturi încălzește stomacul și aprinde dorința spre poftă de rușine, împingând întreg animalul spre amestecare nelegiuită. Acesta nu mai este atunci decât ochi nerușinați, mână desfrânată, limbă vorbitoare de lucruri care

¹⁵¹ Ceaslov, p. 179.

desfată auzul, ureche care primește cuvinte deșarte, minte disprețuitoare de Dumnezeu și suflet care desfrânează cu înțelegerea și stârnește trupul spre fapta neîngăduită”¹⁵².

2. Alte mijloace de înfrânare a poftei și a plăcerii sunt **munca și omenia**. Lenea și nelegiuirea sunt sfetnicii poftei și ai plăcerilor. «Pofta celui leneș îl omoară, căci mâinile, nu voiesc să lucreze. Mereu cel fărădelege pofteste, iar cel drept dă și nu se zgârcește» (Pilde 21:25-26). Pentru omul de omenie munca este putere, virtute și sănătate; izvor de bunăstare și mijloc de înălțare sufletească. Munca eliberează omul din lanțul poftelor. Ea însăși e o plăcere, curată și binefăcătoare.

3. **Împotrivirea, lupta și fuga**. Învoirea la plăcere, consimțirea cu pofta oprită este păcat. Proorocul fericește pe cei ce izbesc de piatră «pruncii babiloneni», adică poftele și plăcerile (Psalmi 136:8-9). Iosif fuge din fața poftelor de plăcere (Facere 39:11-12). Fuga o recomandă și Apostolul Pavel, când scrie: «**Fugi de poftele tinereților** și urmează dreptatea, credința, dragostea, pacea cu toți cei ce cheamă pe Domnul din inimă curată» (2 Timotei 2:22). Sf. Ioan Damaschin împarte sufletul în trei părți: rațiune, iuțime și poftă. Păcatele rațiunii (necredința, eresul, hula, nebunia, încuviințarea plăcerilor de sub pânțele) se vindecă prin dogmele ortodoxe, prin credință neîndoielnică și prin rugăciune. Păcatele iuțimii (cruzimea, ura, pizma, uciderea) se tămăduiesc prin iubirea de oameni, prin blândețe, compătimire și bunăstare. Păcatele părții poftitoare a sufletului sunt: lăcomia pântecei, nesațiul, beția, desfrânarea, pofta de slavă deșartă, de bogăție și de plăcerile trupesti. Leacul lor este: postul, înfrânarea, împărțirea averilor la săraci, dorința

¹⁵² Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, trad. D. Stăniloae, *Filocalia II*, p. 14.

bunurilor viitoare nemuritoare, dorul după împărăția lui Dumnezeu, poftirea înfierii”¹⁵³. Prin urmare, **fiecare poftă și fiecare păcat se tămăduiește printr-o virtute contrară** (*contraris contraria agunt*). „Lăcomia pânteceleui e stinsă prin înfrânare; curvia - prin dorul dumnezeiesc și prin dorința bunurilor viitoare; iubirea de argint - prin compătimirea celor săraci; mânia - prin dragostea față de toți și prin bunătate; întristarea lumească - prin bucuria duhovnicească; trândăvia - prin răbdare, stăruință și mulțumire către Dumnezeu; slava deșartă - prin lucrarea ascunsă a poruncilor și prin rugăciunea neconținută întru zdrobirea inimii; mândria - prin aceea că nu judecăm și nu disprețuim pe nimeni, cum a făcut fariseul, ci ne socotim pe noi ca pe cei mai de pe urmă dintre toți”¹⁵⁴.

4. **Dezlipirea** de poftele trupești și de plăcerile lumești, alipindu-ne cu tot sufletul nostru de Dumnezeu, cum ne învață și rugăciunea, ca „**toate cele ce sunt spre bună plăcerea lui Dumnezeu să cugetăm și să facem**”. Trupul pofteste împotriva duhului și duhul împotriva trupului (Galateni 5:16-17). O alegere se impune. Sfinții ne sfătuiesc să avem mai ales grijă de suflet, iar «**îngrijirea de trup să nu o prefacem în pofte**» (Romani 13:14); să nu fim poftitori de rele, ca israeliții în pustie (1 Corinteni 10:6); să lepădăm poftele lumești și trupești (Tit 2:12; 1Petru 1:14; 2:11); să luăm de exemplu pe Moise, care a voit mai bine să pătimească cu poporul lui Dumnezeu decât să se bucure de comorile Egiptului și de desfătările păcatului (Evrei 11:24-26) și pe Pavel, care a muncit cu brațele, fără să poftască argintul, haina sau aurul cuiva (Fapte 20:33-34). Femeia lui Lot,

¹⁵³ *Filocalia IV*, p. 100-191.

¹⁵⁴ Sf. Ioan Damaschin, *Cuvânt minunat și foarte folositor*, trad. D. Stăniloae, *Filocalia IV*, p. 192.

nedespărțindu-se cu inima de Sodoma, s-a prefăcut într-un stâlp de sare (Facere 19:26).

5. Căutarea plăcerii în binele aproapelui, în faptele de iubire față de aproapele, după cum ne îndeamnă Apostolul: «...să nu căutăm plăcerea noastră, ci fiecare dintre noi să fie aproapelui său pe plac la ce e bine pentru zidirea lui; că și Hristos nu a căutat a Sa plăcere» (Romani 15:1-3). Plăcerea dezinteresată, plăcerea pe care o simte inima din împlinirea faptelor de iubire față de semenii, este cea mai curată și adevărată. Plăcerea egoistă, care se naște din iubirea de sine și din împlinirea poftelor simțurilor, aduce cu sine dezgust, muștrare, mâhnire, tristețe, remușcări, nelegiuiri și nefericiri mari. Plăcerea cea mai curată, plăcerea aducătoare de pace și fericire se naște din binele pe care-l facem aproapelui, bine dus până la suferință, până la jertfă și până la moarte, așa după cum ne-a arătat și ne-a învățat Mântuitorul. O astfel de plăcere nu va fi piedică în calea mântuirii și a fericirii, ci dimpotrivă **mijloc** de asigurare a mântuirii și a fericirii.

6. În sfârșit, toate leacurile și armele de luptă împotriva ispitei sunt și împotriva poftelor și a plăcerii: rugăciunea, privegherea, trezia minții, tăria credinței, ajutorul lui Dumnezeu, îmbrățișarea crucii, privirea la Mântuitorul, spovedania, împărtășirea și celelalte.

Prin astfel de mijloace se împlânzesc și se răstignesc poftele și plăcerile trupului.

Acum o ultimă întrebare: E cu putință înfrânarea poftelor și a plăcerilor? Sigur că **da**! Câtă vreme există sfinți și păcătoși, oameni virtuoși și vicioși, buni și răi, este arătat că oamenii **pot fi** buni sau răi, virtuoși sau vicioși, sfinți sau păcătoși, după voie și liberă alegere.

Când suferă un om din pricina unei alimentări prea bune, atunci e supus unul Regim aspru de alimentare. Când are tensiune, ulcere, boli de ficat sau de rinichi și altele, ține regimul prescris de medic și se face sănătos. Altfel pierde cu zile. Unii țin regimul ușor (cei tari în voință); alții cu greu, dar îl țin. Ceea ce arată că pofta de plăcere se poate împlânzi și stăpâni. **Pofta de plăcere se potolește nu numai prin îndestulare, ci și prin înfrânare, iubiți și binecuvântați creștini.**

Dezbrăcarea de întreita poftă (1 Ioan 2:16), este îmbrăcarea în omul cel nou, care umblă în dreptatea și în sfințenia adevărului (Efeseni 4:24). Cine își reduce treptat poftele și plăcerile legate de trup în viață își ușurează traiul pe pământ și își ferește viața de după moarte. Cine s-a despărțit de poftele lumești și de plăcerile trupești se poate apropia de Domnul încă în viața aceasta.

- „Doamne, Dumnezeule!...Pune în noi frica fericitelor Tale porunci ca, **toate poftele trupului călcând**, viață duhovnicească să petrecem, **toate cele ce sunt spre bună plăcerea Ta să cugetăm și să facem**”...

4. Păcatul

Ce este păcatul

Păcatul este călcarea legii
(1 Ioan 3:4).

În toate bisericile și prin casele creștinilor se poate vedea icoana Sfântului Gheorghe purtătorul de biruință. În icoană se

arată cum Marele Mucenic, după ce face semnul sfintei cruci și cheamă pe Dumnezeu în ajutor, ucide cu sulita un șarpe uriaș, un balaur care primejduia viața unei fecioare.

În viața Sfântului se scrie că, precum purtătorul de biruință Gheorghe a scăpat pe fecioara aceea de șarpele cel văzut, tot astfel și Biserica lui Hristos mântuiește sufletele dreptcredincioșilor de balaurul cel nevăzut al păcatului, care din adâncul iadului se ridică și caută să ucidă sufletul omului¹⁵⁵.

Oare, așa să fie?... Păcatul, un șarpe nevăzut, care mușcă, otrăvește, nefericește și ucide sufletul omului?...

Cineva spunea: Nici nu folosesc cuvântul „păcat”; am groază, oroare de el. Ceea ce alții numesc „păcat” eu socotesc și numesc „slăbiciune”. Să fie, oare, păcatul numai o slăbiciune sau poate nici atât?...

Ce este păcatul?

În descoperirea dumnezeiască, în firea lucrurilor, în conștiința oamenilor și în cărțile înțelepților și ale sfinților sunt date de Dumnezeu o seamă de legi, adevăruri, porunci, virtuți și făgăduințe, care toate au un singur scop: fericirea vremelnică și veșnică. În sfânta Sa înțelepciune și în nemărginita Sa bunătate, Dumnezeu a dat lumii și oamenilor legi veșnice, porunci morale, datorii religioase, adevăruri, virtuți și daruri sfinte, prin care să trăiască fericiți, prin care să-și asigure cea mai deplină mulțumire și bucurie în suflet, în familie, pe pământ și în cer. El a stabilit ordinea și armonia tuturor lucrurilor și a ființelor, precum și mijloacele prin care își împlinesc toate rostul și își ating scopul fericit pentru care au fost create. Păcatul este **răzvrătire și abatere de la rânduiala divină a lumii. Păcatul**

¹⁵⁵ *Viețile Sfinților*, prel. de Al. Lascarov-Moldovanu, vol. III, p. 121-123.

este răzvrătire și împotrivire față de adevărurile, legile, poruncile, virtuțile și făgăduințele lui Dumnezeu și ale firii. Adevărurile, legile, poruncile, și virtuțile învață pe om: Ca să fii fericit, iubește pe Dumnezeu mai presus de toate, cinstește părinții și pe toți oamenii, chiar și pe vrăjmași. Păcatul, dimpotrivă, zice **nu!** Nu iubi și nu cinsti pe nimeni, ci înjură pe Dumnezeu, urăște oamenii și ucide pe vrăjmași. Ca să fii fericit, omule, învață adevărurile, legile, poruncile, virtuțile și făgăduințele, fii bun și blând, muncitor, iubitor și iertător, înfrânat și milostiv, drept și credincios, răbdător și muncitor, smerit și pașnic, mărturisește adevărul totdeauna și biruiește răul cu binele. Păcatul, dimpotrivă, zice **nu!** Nu fi bun cu nimeni, nu ierta pe nimeni, nu-ți fie milă de nimeni, fii mândru și, dacă-ți greșește cineva, lovește-l și te răzbună; ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, sânge pentru sânge... Și așa mai departe. Păcatul înlocuiește legea cu nelegiuirea și virtutea cu patima. În locul ordinii, el introduce dezordinea; în locul armoniei – dezarmonia; în locul ascultării – neascultarea; în locul binelui – răul; în locul legii și al poruncii morale – fărădelegea; în locul credinței religioase, el naște îndoiala, nepăsarea și necredința; în locul iubirii – ura; în locul adevărului – minciuna; în locul muncii – trândăvia; în locul păcii – războiul.

Toate aceste **răsturnări de virtuți și de valori** sunt păcate sau urmări ale păcatului: nelegiuirea este păcat, dezordinea este păcat, necredința este păcat, ura este păcat, minciuna este păcat, răul este păcat. De ce le zicem „păcat”? Pentru că nu sunt bune, nu sunt frumoase, nu sunt drepte, nu sunt adevărate... Un gând, o vorbă, o faptă, care nu are îndreptățire și nu se face spre binele și fericirea omului e păcat. De aceea spunem că minciuna e păcat (pentru că înșală), furtul e păcat (căci răpește munca

cinstită), uciderea e păcat (căci se împotrivește vieții), înjurătura e păcat (pentru că batjocorește și necinstește) și așa mai departe. E păcat orice călcare de lege, orice neîmplinire a legii, orice împotrivire față de lege.

Pentru păcat, ca și pentru unii oameni (bărbați sau femei), nu există lege, nu există Dumnezeu, nu există cer și rai, nu există suflet și nemurire, nu există nici soare, nici munți, nici frumusețe; pentru păcat există numai petreceri și plăceri, haine de lux și vorbe de glumă, râsete și dezmăț.

În chipul acesta, prin răzvrătirea împotriva legilor lui Dumnezeu, prin abaterea de la rânduiala dumnezeiască a lumii, prin călcarea poruncilor morale și a virtuților religioase, **păcatul necinstește deodată și pe Dumnezeu, și omul.** Necinstește ființa, mărirea și pronia lui Dumnezeu. Ființa cea desăvârșită, mărirea cea cerească, Pronia cea părintească; necinstește înțelepciunea cea mai înaltă, Bunătatea cea mai mare, Iubirea cea mai adâncă, Răbdarea cea mai îndelungată; necinstește Adevărul adevărilor, Viața tuturor vieților și Puterea tuturor puterilor, care este Dumnezeu.

Dar prin păcat se necinstește și omul, care din stăpânul fericit al pământului ajunge robul lui nefericit. De ce oftezi, suspini și plângi, omule? Care este pricina lacrimilor și a durerilor, a nedreptăților și a nefericirilor tale? Ce te doare de suferi, te încrunți și strigi? De ce somnul tău este neliniștit și de ce conștiința ta este împunsă de remușcări? Pe de altă parte, de ce a ales Dumnezeu patriarhii și a trimis în lume proorocii Vechiului Testament? De ce S-a întrupat și S-a jertfit Fiul lui Dumnezeu? De ce s-a vestit Evanghelia, s-a întemeiat Biserica și în Biserică s-au rânduit Sfintele și mântuitoarele Taine? De ce, înainte de sfintele și mântuitoarele Patimi, S-a rugat

Mântuitorul cu sudori de sânge și de ce, Dumnezeu fiind, a spus atunci cuvintele: «Întristat este sufletul Meu până la moarte...» (Matei 26:38).

Toate aceste întrebări au o singură pricină și un singur răspuns adevărat: șarpele cel nevăzut, tiranul cel cu multe capete, păcatul, el e pricina suspinelor noastre, a lacrimilor, a suferințelor și a tuturor durerilor. Din pricina lui suferă și omul, și Dumnezeu. Din pricina păcatului Se întristează Mântuitorul până la moarte... Din pricina păcatului pierdem bucuria de a trăi, pierdem somnul și sănătatea, pierdem raiul fericirii și mai ales pierdem prietenia lui Dumnezeu.

Dacă păcatul ar fi o simplă și ușoară „slăbiciune” a firii, nu s-ar fi întemeiat pe pământ nici o religie, nu s-ar fi scris nici o Biblie, nu s-ar fi zidit nici un altar și nici o biserică. Dimpotrivă, **păcatul este vrăjmașul nostru**, vrăjmașul fericirii noastre cel dintâi, cel mai mare, cel mai viclean, cel mai grozav, cel mai crud și cel mai neîmpăcat. Păcatul este vrăjmașul nostru cel dintâi pentru că a întunecat în noi chipul lui Dumnezeu, ne-a scos din raiul fericirii, ne-a aruncat în pământul nefericirii și în iadul durerii¹⁵⁶. Păcatul este vrăjmașul nostru cel mai mare, pentru că ne lipsește de bunurile și bucuriile cele mai curate. Păcatul este vrăjmașul nostru cel mai viclean, pentru că ne înșeală și ne amăgește; folosește cântecul, minciuna și viclenia ca să ne lipsească de făgăduințele, virtuțile și darurile lui Dumnezeu, în păcat cânti, dar ești trist; ești vesel, dar te doare inima; te arăți fericit, dar ești nefericit. Păcatul este vrăjmașul nostru cel mai grozav, căci, șarpe și diavol fiind, se preface în înger de lumină ca să ne supună sufletul și trupul, să ne întunece mintea, să ne

156 Inocențiu, Arhiepiscopul Odesei, *Predici*, trad. Mitrop. Nicodim al Moldovei, p. 175.

slăbească voința, să ne pângărească inima, să ne robească sub puterea patimilor, a bolilor și a morții. Păcatul este vrăjmașul nostru cel mai crud pentru că e fără milă, ne sfătuiește numai la rău și, după ce am greșit, sau ne mustră fără încetare, sau ne amăgește, ne adoarme ca să trăim nepăsători, fără grijă, fără părere de rău și fără pocăință. Păcatul este vrăjmașul nostru cel mai neîmpăcat pentru că viața întreagă ne urmărește, ne ispitește, ne batjocorește, ne întinează, iar la urmă ne osândește la durere fără de margini și la nefericire fără de sfârșit.

Cea mai grea patimă și cea mai mare piedică în calea fericirii, în calea mântuirii și desăvârșirii vieții duhovnicești este păcatul.

Ispita se poate înlătura sau învinge; pofta se poate stăpâni, potoli sau îndrepta spre bine; plăcerea se poate înfrâna sau întoarce de la trup la suflet și de la lume la Dumnezeu. Păcatul, însă, este **însuși răul** sub toate formele lui; răul împlinit cu gândul, cu dorința, cu cuvântul sau cu fapta. Păcatul este căderea omului, este înfrângerea, îmbolnăvirea, rătăcirea sufletului, e abaterea din drumul mântuirii și al fericirii, e întoarcerea, alunecarea și prăbușirea de pe urcușul spre culmile înSORITE ale desăvârșirii spirituale.

Dar păcatul nu este numai călcarea poruncilor lui Dumnezeu, ci și **neîmplinirea** lor, ca de pildă a nu face bine, a nu împlini ceea ce ne învață Sfânta Evanghelie și Sfânta Biserică pentru binele nostru și al aproapelui; a nu împlini faptele milosteniei trupești și sufletești, a nu ne împărtăși din Sfintele Taine, a nu ne ruga și a nu posti.

Iată ce este păcatul, iubiți și binecuvântați creștini. Păcatul e defăimarea și călcarea cu știință și cu voință liberă a legilor, a poruncilor și a voinței lui Dumnezeu. De aceea Sf. Ioan

Evangelistul îl numește fărădelege sau nelegiuire: «Oricine făptuiește păcatul săvârșește și călcarea legii, căci **păcatul este călcarea legii**» (1 Ioan 3:4), călcarea liberă a legilor și a poruncilor, a voinței și a rânduiei lui Dumnezeu; călcare, defăimare și neîmplinire de care bunul Dumnezeu să ne păzească pe toți, cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni.

„Cu mâna Ta cea dreaptă luându-mă Tu, Cuvântule, ferește-mă, păzește-mă ca să nu mă ardă focul păcatului” (Antifon 2, glas 1).

Pricinile păcatului

*Păcatul a luat naștere „în inima lui
Lucifer”*

(Arhiepiscopul Inocențiu al Odesei)

După ce am răspuns la întrebarea: Ce este păcatul?, avem să răspundem la întrebarea a doua: De unde este păcatul? Care sunt pricinile (cauzele) păcatului? Cum s-a zămislit și cum a intrat păcatul în lume?

Mai întâi se cuvine să știm că păcatul, în începuturile lui, nu este nici de la Dumnezeu, nici din firea omului.

Din mintea și din mâna lui Dumnezeu, toate făpturile au ieșit bune, și mai mult decât bune, «foarte bune» (Facere 1:1). Răul nu este de la Dumnezeu, nu poate fi de la Dumnezeu. Din ființa cea mai bună, **desăvârșită**, nu se poate naște răul, deoarece atunci nu ar mai fi nici desăvârșită, nici Dumnezeu. „Nici un rău nu-și are izvorul în voința dumnezeiască, învață Sf. Grigorie al Nyssei, pentru că, dacă răul ar izvorî din Dumnezeu,

n-ar mai fi osândit”¹⁵⁷; n-ar mai fi rău. **«Dumnezeu nu poate să fie ispitit de rele și El Însuși nu ispitește pe nimeni»** (Iacob 1:13).

Dumnezeu este atât de bun, încât rabdă pe păcătoși, suferă pe necredincioși și-i iartă, dacă se pocăiesc.

Păcatul nu este nici din firea omului. Ca orice rău, păcatul e străin de firea omului; e ceva nefiresc, peste fire și contra firii; ceva ce strică, dezbină, întinează și slăbește firea omului. Binele este firesc; răul (păcatul) este împotriva firii. Binele e cuprins în toate legile, laudat și răsplătit; răul - păcatul - e în afară de orice lege, muștrat și osândit de toate legile.

Cei care se miră că Dumnezeu rabdă și iartă nelegiuirea, să citească și să mediteze Psalmii 36, 48, 50, 72, 84 și 93, și cu deosebire Psalmul 72:11-12, 16-18: „**Știe, oare, Dumnezeu? Cel Preaînalt are, oare, cunoștință?** Iată, necredincioșii huzuresc în lumea aceasta și-și adună mereu bogății... Dar aceasta s-a părut tare greu pentru mine până ce am intrat la altarul lui Dumnezeu și **am înțeles sfârșitul păcătoșilor. Pentru vicleșugul lor îi pui (Doamne) pe căi alunecoase și-i lași să cadă în prăpastie!... s-au stins pentru fărădelegile lor. Ca visul după deșteptare, așa, Doamne,... pierzi planurile lor!...**”

Fapta bună și binele este lucru firesc și scris în toate legile cele nescrise ale firii, căci aceasta alcătuiește și ține toată firea și lucrurile cele firești, cerești și pământești. Păcatul și răul nu sunt firești, ci afară de fire, și toate legile firii îi fac război și-l izgonesc, fiindcă el nu întărește, ci strică și pierde firea și toate lucrurile cele firești. Fapta bună și binele sunt scrise în toate

157 *Marea Cuvântare Catehetică*, cap. 5, p. 39.

legile lui Dumnezeu cele scrise, atât în Legea Veche, cât și în cea Nouă a Evangheliei, se adevărește și se întărește de ele.

„Păcatul și răul nu se află scrise în vreo Lege a lui Dumnezeu, veche sau nouă, nici se întărește de ea, ci mai mult se răstoarnă, se strică și se sfărâmă de toate legile lui Dumnezeu. Fapta bună și binele sunt scrise în toate legile oamenilor, adică: într-a dumnezeieștilor prooroci, ale purtătorilor de Duh Apostoli, ale Sinoadelor Ecumenice și localnice și în parte ale Sfinților Părinți și binecredincioșilor și ortodocșilor împărați; ale înțelepților judecători și legiuitori, ale înțelepților dascăli și onoraților senatori și ale altor asemenea bărbați, care toți într-un glas poruncesc la toți oamenii, mici și mari, să păzească fapta bună și binele. „Păcatul și răul nu este scris în nici o Lege a ortodocșilor, nici în a celor înțelepți și iscușiți, nici în a celor ce au dreaptă socoteală, căci aceasta e o fărădelege și lucru fără de judecată și afară de dreapta socoteală. Și, ca să zic în scurt, fapta bună și binele se laudă și se admiră de toate legile firii, de toate legile lui Dumnezeu și ale oamenilor. Și oricine va lucra fapta bună și binele se cinstește și se încununază în această viață de aceste trei legi, iar în cealaltă primește ca plată o împărăție cerească și fără de sfârșit. Din contră, păcatul și răul se prihănește de toate legile firii, de toate legile lui Dumnezeu și ale oamenilor; și cine va face păcatul și răul, în viața aceasta, se pedepsește foarte aspru de toate legile mai sus zise, iar în cealaltă viață se osândește în munca cea veșnică”¹⁵⁸.

Răul are în sine germenii morții, ai distrugerii și ai nefericirii; binele are în sine germenii vieții, ai nemuririi și ai

fericirii. „Religia sfințește toate și nu desființează nimic, afară de păcat”¹⁵⁹.

Astfel, păcatul nu-și are începutul nici în Dumnezeu, nici în firea omului. Atunci de unde avem păcatul, cine și cum l-a pricinuit?

Șapte sunt pricinile păcatului și anume: libertatea, mândria, lăcomia, ispita, pofta, necredința și ura.

Întâi: **Libertatea sufletului.** Putința păcatului se ascunde mai întâi în libertatea sufletului. Omul este liber. Dumnezeu l-a creat și l-a lăsat să trăiască în lume liber; nu rob, ca animalele de jug. În lumina minții, adică în rațiune și în slobozenia sufletului, adică în libertatea voinței, se arată demnitatea omului, spre deosebire de toate făpturile. Nici un om nu are drepturi asupra altui om. Nici Dumnezeu nu calcă drepturile, demnitatea și libertatea omului. Prin darul libertății, omul este ca și albină, produce și miere, și otravă, face bine sau face rău, se ridică sau se coboară, se fericește sau se nefericește. Libertatea voinței este răspântia cea dintâi de la care începe binele și răul, slava și căderea, virtutea și păcatul.

Astfel, păcatul nu este nici de la Dumnezeu și nu ține nici de firea omului. Păcatul se naște din reaua întrebuintare a firii și a libertății. Păcatul este **creația ființelor libere**, nedesăvârșite; e creația îngerilor și a oamenilor care, abuzând de libertate, s-au răzvrătit și au căzut. Nici îngerii, nici oamenii nu sunt firi încătușate, ca celelalte făpturi¹⁶⁰, ci sunt ființe care se mișcă liber și, de aceea, cad. Numai îngerii și oamenii cunosc creația și căderea, pentru că numai ei sunt ființe libere care pot face și binele, și răul, pot cugeta împotriva adevărului, pot face ce vor,

159 *Urmarea lui Hristos*, p. 266.

160 Sf. Macarie, *Omiliile*, p.p 92-93.

pot greși cu voia și fără de voie, din cunoștință și din neștiință. Dumnezeu este desăvârșit, Singur desăvârșit (perfect) între toate ființele; nu ne putem închipui păcatul într-o ființă desăvârșită. Spiritul liber, nedesăvârșit naște, creează, pricinuieste păcatul, cugetând și lucrând după voia slobodă a inimii sale. În felul acesta răul, păcatul este ca un izvor care țâșnește neîncetat¹⁶¹. Fără libertate n-ar fi nici bine, nici rău; nici vrednicie, nici ticăloșie; nici mulțumire, nici mustrare; nici virtute, nici viciu sau păcat. De aceea putem spune că **răul își are începutul în bine**, în darul libertății cu care Marele și Atotînțeleptul Creator a înzestrat sufletul omului.

Mândria, adică împodobirea trupului și trufia minții și a vieții este a doua pricină a păcatului. Când în pânza sufletului bate vântul trufiei, atunci pulberea și cenușa se înalță. Înțeleptul Sirah spune că: «Începutul păcatului este trufia» și «Începutul trufiei omului este a părăsi pe Dumnezeu și a-și întoarce inima de la Cel ce l-a făcut» (Sirah 10:12-13). Trufia a trezit în Lucifer „dorul de neatârnare nemărginită”¹⁶² și dorința să ajungă Dumnezeu. Tot trufia a umplut sufletul Evei și a lui Adam de a dori să ajungă «ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul» (Facere 3:5). Trufia este înfumurare și, deci, pricină a păcatului.

Lăcomia pântecului și lăcomia de averi este a treia pricină a păcatului. Adam și Eva nu s-au mulțumit cu bunătățile pe care le cuprindea grădina raiului, nici cu stăpânirea pământului (Facere 1:28-29; Psalmi 113:24). Pentru Dumnezeu nu au vrut să lase nici măcar un singur pom¹⁶³. Lăcomia de plăceri, de averi, în

161 Sf. Macarie, *Omilii*, p. 103.

162 Arhiepiscopul Inocențiu, *Predici*, *op. cit.*, p. 190.

163 Inocențiu, *op. cit.*, p. 61.

nesațiul ei, este atât de păcătoasă încât nu ar mai lăsa nimic, nici pe seama oamenilor, nici chiar pe seama lui Dumnezeu.

Pofta neînfrănată (Facere 3:6), întreita poftă, a trupului, a ochilor și a vieții (1 Ioan 2:16), foamea și setea de plăcere a simțurilor este a patra pricină a păcatului. Fiecare (om) este ispitit când este tras și momit de pofta sa. După aceea, pofta **zămislind, naște păcatul** (Iacob 1:14-15). Sf. Teodor, Episcopul Edesei (veac IX), cu gândul la drumul pe care-l urmează păcatul când se furișează în suflet, scrie: „Cel ce se lasă biruit de pofte și de plăceri și petrece în lume va cădea degrabă în mrejele păcatului. Iar păcatul, odată săvârșit, este foc împotriva paielor, piatră împotriva obrazului, puhoi ce-și lărgeste căile. Căci toate acestea aduc în tot chipul pieirea celui ce săvârșește păcatul”¹⁶⁴.

Îndemnul ispitei este a cincia pricină a păcatului (Facere 3:1-5; Ioan 8:44). Ispita poate veni dinafară, din lume (de la oameni și de la lucruri) și dinlăuntru, din poftele inimii. Șarpele, cu vorbe ademenitoare, cu glume, cu vorbe necuvioase, de rușine, cu obiceiuri rele - și pomul cel oprit, care se arată frumos la vedere și bun la gustare (Facere 3:4-6), ni se înfățișează sub mii de forme ca să ne ispitească la rău. Înăuntru răsare mai întâi în minte gândul și în inimă pofta păcatului; urmează atacul ispitei cu viclenia minciunii și cu momeala plăcerii. Dacă frâna morală e slabă și consimțim cu gândul și gândul se învoiește cu pofta și cu ispita, inima târăște voința și astfel se naște păcatul. Ispita și pofta împlinindu-se, pricinuesc păcatul.

Necredința în Dumnezeu și în oameni este a șasea pricină a păcatului. Când soțul sau soția calcă legile sfinte ale căsătoriei,

164 *Filocalia IV*, p. 205.

arată semne de necredință unul față de celălalt. Când omul nu mai păzește cuvântul lui Dumnezeu, când Îi calcă poruncile, Îi nesocotește legile, virtuțile și făgăduințele, arată semne de îndoială și necredință față de Făcătorul și Binefăcătorul său; păcătuiește.

Ura, cu răutatea ei drăcească, este a șaptea pricină a păcatului. Cine urăște este plin de venin, plin de răutate. Cine iubește în chip desăvârșit pe Dumnezeu și oamenii, acela nu păcătuiește (1 Ioan 2:4-5; 3:8-10).

Toate aceste pricini ale păcatului, iubiți și binecuvântați creștini: abuzul de libertatea, trufia minții și a vieții, lăcomia de plăceri și de averi, pofta neînfrănată, îndemnul ispitei, necredința și ura - toate s-au ascuns și s-au zămislit mai întâi - nimeni nu știe cum - în inima lui Lucifer, îngerul purtător de lumină căzut în bezna întinericului. De aici s-au revărsat, ca o boală molipsitoare, în duhurile asemenea lui, răzvrătite împreună cu el, apoi în sufletele celor dintâi oameni și de la ei au trecut, ca o moștenire, la toți urmașii lor¹⁶⁵. De aceea spune Sf. Evanghelist Ioan că **păcatul este de la diavolul**. «Cine săvârșește păcatul este de la diavolul, pentru că de la început diavolul păcătuiește» (1 Ioan 3:8; Ioan 8:44).

Din aceste șapte izvoare otrăvite: din libertatea gândului greșit al mândriei, al lăcomiei, al poftii, al ispitei, al necredinței și al urii - căci toate sunt libere - se varsă în lume tot răul; se pricinuiesc, se zămislesc, se nasc, cresc și se înmulțesc toate păcatele. Caută și te vei încredința, omule, că oricare dintre păcatele pe care le-ai făcut în viață, își au începutul în una sau alta din aceste șapte pricini.

165 Inocențiu, *Predici*, p. 189.

Gândiți-vă la ele, creștini, și puneți-le frâu înainte de a vă pune ele cătușe.

„Preasfântă Treime, miluiește-ne pe noi, Doamne, curățește păcatele noastre; Stăpâne, iartă fărâdelegile noastre; Sfinte, cercetează și vindecă neputințele noastre”...

Moștenirea păcatului

...toți (oamenii) sunt sub păcat
(Romani 3:9)

Păcatul este cea mai rea și mai întinsă boală molipsitoare, molima care nefericește nu numai pe săvârșitor, dar și pe urmașii lui. Păcatul se moștenește și moștenindu-se se răzbună amar și se ispășește dureros în toți urmașii lui Adam. Aici e pacostea și răutatea lui de care nimeni nu scapă. Se naște deodată cu omul și se ține de el ca umbra, și ca moartea; pătrunde în inima și în gândurile lui ca umezeala (apa) în ziduri.

Mulți nu înțeleg taina aceasta, moștenirea păcatului. Sectele eretice se ridică împotriva ei și de aceea opresc copii de la Sfântul Botez, spre mai marea lor nefericire, cu toate că moștenirea păcatului este limpede și temeinic adevărată atât în Sfânta Scriptură, cât și de știință și în viață, în învățăturile și experiențele înțelepților și a sfinților.

Sfânta Scriptură, încă de la început, ne spune că toți urmașii Evei vor avea să lupte cu vrăjmașii păcatului. „Dușmănie voi pune între tine (șarpe) și femeie (Eva). între sămânța ta și sămânța ei...” a zis Dumnezeu către șarpe (Facere 3:15). Ce este vrăjmășia aceasta dintre viclenia ispititorului și sămânța sau urmașii femeii decât vina păcatului, cu care se nasc

urmașii Evei și cu care are de luptat întreg neamul omenesc?... După potop, care a venit peste oameni din pricina păcatelor, a zis Dumnezeu lui Noe că nu va mai blestema pământul pentru faptele omului, pentru că și așa, „cugetul inimii omului se pleacă la rău din tinerețile lui” (Facere 8:21). Cum și de ce se pleacă omul la șoaptele răului, din tinerețea lui, dacă nu are în el sămânța păcatului?...Vorbind despre nașterea omului din femeie, Dreptul Iov zice: „Cine ar putea să scoată ceva curat din ceea ce este necurat? Nimeni!” (Iov 14:1-4). Sau: „Cum ar putea un om să fie fără de prihană înaintea lui Dumnezeu, sau cum ar putea să fie curat, cel ce se naște din femeie? Nici cerurile....nici luna...nici stelele nu sunt destul de curate pentru El! Cu atât mai puțin omul...” o făptură „stricăță”, care „bea nedreptatea ca apă” (Iov 15:14-16; 25:4-6) . După Iov, toți purtăm în noi neghina păcatului. După regele și proorocul David, toți oamenii sunt atinși de blestemul păcatului, încă de la zămislire. „Stricatu s-au oamenii și urâciuni au făcut; nu este între ei cine să facă bine. nu este nici unul... Iată, toți s-au abătut, cu toți netrebnici s-au făcut, nu este cine să facă bine, nu este nici unul” (Psalm 13:1-3; 52:2-4; Romani 3:10-12). Chiar și el însuși, David, omul lui Dumnezeu, profetul cel sfânt și strămoșul Mântuitorului, s-a zămislit atins de molima păcatului părintesc: „Că iată într-o fărâdelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea” (Psalm 50:6; Sirah 25:23). Se nasc copii noștri „sfînți” dacă scriitorul Psaltirii s-a zămislit în păcate și în fărâdelegi? „Nu este om care să nu păcătuiască...” (II Cronici 6:36). „Cine poate spune: Curățit-am inima mea; sunt curat de păcat”? (Pilde 20:9). Nimeni. Pentru că: „Nu este om drept pe pământ, care să facă binele și să nu păcătuiască” (Eclesiastul 7:20).

Dumnezeu „voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vie” (1 Timotei 2:3-4). De ce? Pentru că toți sunt atinși de lepra păcatului. Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu „s-a dat pe sine preț de răscumpărare pentru toți” (1 Timotei 20:5-6). De ce pentru toți? Pentru că toți erau sub osânda morții și a păcatului. El trimite Apostolii să meargă „în toată lumea”, să propovăduiască „Evanghelia la toată făptura”, să învețe „toate neamurile” și să le boteze în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt (Marcu 16:15; Matei 28:19) . De ce? Pentru că în Adam, „toți au păcătuit”, prin greșeala lui a venit osânda care „a lovit pe toți oamenii” (Romani 5:12-18); „toți sunt sub păcat...Toți s-au abătut...Nu este cine să facă binele, nici măcar până la unul nu este” (Romani 3:9-12). Prin urmare Sfânta Scriptură nu scoate pe nici un om de sub osânda și moștenirea păcatului strămoșesc.

Știința vieții (biologia) ne vorbește despre legea moștenirii (eredității) însușirilor bune și rele, despre moștenirea darurilor, a talanților și a datoriilor de la părinți la copii, despre asemănarea copiilor cu părinții nu numai la față ci și la suflet. Dacă nu toți copii moștenesc avere și zestre de la părinți, apoi toți moștenesc de la ei viața, sufletul cu atâtea încărcături (toate ereditare) care nu pot fi de nimeni tăgăduite. Vom desființa știința ca să înlăturăm probele moștenirii însușirilor și ale păcatelor părintești? Nicidecum!...

Dar mai este o dovadă grăitoare despre putința moștenirii păcatului strămoșesc și anume semințele. Toate ființele de plante, insecte, pești, animale și oameni se nasc din semințe (ouă fecundate). Din semințe bine alese se nasc plante și ființe alese; din semințe slabe, se nasc plante și ființe slabe; din semințe vătămăte, se nasc ființe vătămăte. Din grâul ales crește grâu

ales; din grâu slab crește mai mult tăciune. Cultivatorii de pepeni verzi (lubenite), ca să-și cunoască roadele pământului muncit de ei, înscriu un semn sau zgârie pe semințe o literă și, lucru curios, toate roadele semințelor, în cazul nostru toți pepenii, vor purta pe coaja lor semnul înscris sau litera zgâriată. Aceasta se întâmplă și la pomi și la alte semințe vătămate. De unde urmează că, așa după cum din semințe vătămate cresc roade vătămate, tot așa și în firea omenească: din părinți în care a intrat neghina păcatului se nasc copii în care este ascunsă neghina păcatului. Și precum dintr-o „sămânță vătămată” toate roadele ei poartă semnul vătămării, tot așa și în sânul neamului omenesc: toți oamenii născuți din Adam, toți urmașii lui, poartă în firea lor, în sufletul lor, păcatul strămoșesc și urmările lui”.¹⁶⁶

Așadar, iubiți și binecuvântați creștini, păcatul există și se moștenește. Despre moștenirea lui ne încredințează de ajuns Biblia, știința și viața cu roadele semințelor vătămate. De unde sunt apucăturile rele la copii? Du unde cruzimile și răutățile lor? Du unde minciunile lor „nevinovate”? De unde acele înclinări, porniri și slăbiciuni, egoiste, înainte de-a avea vreme să le învețe? Numai propria noastră fire, căzută, otrăvită, întunecată și strică de păcatul strămoșesc, le poate descoperi și tâlcui înțelesul. Și nici aceasta întotdeauna, ca și aici, în nesimțirea păcatului, să avem încă o probă despre moștenirea lui. Cine are simțul mirosului sănătos și deci mirosul curat, poate deosebi toate aromele. În schimb, spune Sfânta Singlitichia: „Cel ce are în nări putoarea sa, nu poate mirosi pe a altora, măcar deși ar sta deasupra stârvurilor”.¹⁶⁷ Cine are otrava păcatului în sine, e nesimțitor față de putoarea și răutatea lui, atât la sine cât și la

¹⁶⁶ Inocențiu, *Predici*, p.113.

¹⁶⁷ Sfântul Ioan Scolasticul, *Scolie la Scara*.

alții. Așa se înțelege de ce pentru foarte mulți oameni sociologi, atei etc. păcatul nici nu există și nici nu se pomenește.

Păcatul este o boală grea a firii omenești, un dușman al fericirii, un copil rău care se naște din Adam, dintr-o sămânță pângărită și vătămată, sămânță ce trece și se arată în toți oamenii. Boala aceasta o moștenim, ca pe o zestre, de la părinți; o purtăm în noi, ca pe o neghină, și o dăm urmașilor, mai departe, ca o lepră și zestre a firii căzute din harul lui Dumnezeu.

Din pricina moștenirii păcatului era trebuință de o nouă creațiune, de o naștere din nou, de un nou Adam, de un om nou pe care îl caută și îl dorește omenirea întreagă însetată de o viață mai bună, curată, fără semnele și moștenirile nefericite ale păcatului, de un nou strămoș, de un nou părinte al neamului omenesc, adică de Iisus Hristos Mântuitorul cel fără de păcat, din care să se nască o nouă sămânță de oameni, mai buni și mai fericiți.

„Doamne Dumnezeule, Mielușelul lui Dumnezeu, Fiul Tatălui, cel ce ștergi păcatul lumii, miluiește-ne pe noi, cel ce ștergi păcatele lumii” (Din Doxologia mare).

Înfățișările păcatului

*Întru fărădelegi m-am zămislit și în
păcate m-a născut maica mea
(Psalm 50:6)*

După ce ne-am lămurit ce este păcatul, vrăjmașul nostru cel mai de temut, și care sunt pricinile (cauzele) și moștenirea lui, urmează să vedem care sunt înfățișările sau felurile

păcatului? Să le arătăm cu degetul și să le spunem pe nume, ca astfel mai bine să le putem cunoaște și să ne ferim de ele.

Ca să putem face o lucrare ca aceasta ne ajută ca și până acum, Descoperirea dumnezeiască adică Sfânta Scriptură și Sfânta Predanie, apoi istoria neamului omenesc și viața de toate zilele, a noastră și a altora. În toate acestea aflăm păcatul dezvăluit în toată urâtenia, greutatea, durerea și felurimea lui. Sfântul Macarie cel Mare spune că speciile păcatului sunt multe și încâlcite.¹⁶⁸ Și așa este, deoarece întâlnim în lume și în viață nenumărate călcări de legi și de porunci, nelegiuiri și crime, nedreptăți și vinovății, din care fără multă greutate putem cunoaște care sunt înfățișările și numele păcatelor.

Biserica creștină numește cel dintâi păcat, pe care l-a făcut omul: păcat strămoșesc, păcatul săvârșit de către Adam și Eva, părinții sau strămoșii neamului omenesc. În virtutea eredității, adică a zămislirii omului din om și a sădirii însușirilor bune și rele de la înaintași în urmași, păcatul acesta se moștenește, trece din tată în fii și din fii la nepoți. Moștenirea lui e lege, tot așa de sigură ca și ereditatea, legea moștenirii însușirilor bune și rele de la înaintași la urmași.

Cum se moștenește păcatul strămoșesc, e foarte greu de lămurit. Fapt sigur e că se moștenește; Biblia nu lasă nici o îndoială în privința aceasta (Vezi Facere 8:20; Paralipomena 6:36; Iov 14:4; 15:14-16; 25:4; Psalmii 13:1-3; 50:6; 52:2-4; 57:3-4; Proverbe 20:9; Ecclesiastul 7:20; Sirah 25:23; Romani 3:10-12; 5:12-21) și în moștenirea aceasta grea, avem cheia prin care pătrundem în tainele istoriei și ale vieții omenești. Prin păcatul strămoșesc se înțelege dezbinarea și stricarea firii

¹⁶⁸ *Omilii*, p.48.

omenești urmată de: mizeriile, durerile și suferințele mari și nenumărate, care se înșiră de-a lungul veacurilor ca niște fire de mătrăgună. Din rădăcinile otrăvite cresc plante și fructe otrăvite, dacă nu intervine altoiul nobil, adică nașterea din nou în Hristos prin harul Sfântului Botez, ca să corecteze să îndrepteze și să îmbunătățească firea.

Din păcatul strămoșesc se naște păcatul personal, pe care-l face omul din ispita lumii din afară, din slăbiciunea firii sau din voia sa liberă, prin abuzul de libertate; păcatul de care ne facem vinovați și deci răspunzători fiecare dintre noi oamenii, cu gândul, cu cuvântul și cu fapta. Cu gândul păcătuim atunci când ne întinăm sufletul prin dorințe necuvioase, prin cugete necurate, prin închipuiri vinovate, prin amintiri stricăcioase și prin pofte îmbătătoare. Din gândurile rele se nasc vorbele și faptele rele. Cu cuvântul păcătuim când înjurăm, mințim, clevetim și unelțim, când spunem vorbe de rușine și glume atâțătoare de patimi, când scriem și descriem întâmplări prin care se pângăresc și se strică sufletele ascultătorilor sau ale cititorilor. Cu fapta păcătuim împotriva lui Dumnezeu, împotriva aproapelui și împotriva noastră, când trăim în fărădelegi, cum sunt: beția, desfrânarea, uciderea, furtul, cruzimea, necredința ș.a.¹⁶⁹.

Sunt păcate mari (Ioan 19:11) sau păcate grele, de moarte și păcate mici sau ușoare. Păcatele ușoare (veniale) abat pe om în chip ușor de la legea morală și de la calea mântuirii. Ele nu

¹⁶⁹ „Toate aceste păcate au grade deosebite de vinovăție, după cum sunt făcute: 1. din când în când, și 2. din obicei sau patimă în chip statornic și stări deosebite de vinovăție, după cum sunt făcute: 1. din neștiință 2. din nepăsare, 3. din fățarnicie, 4. din împietrire și 5. din deznădăjduire” (Arhiep. Inocențiu: *Predici*, p. 182-187).

pierd, ci numai slăbesc puterea harului. Aceste păcate sunt greșelile mărunte pe care le fac toți oamenii; chiar și dreptii (Pilde 28:2). Despre acestea amintește sfântul Apostol Iacob când scrie „în multe greșim toți” (Iacob 3:2) și sfântul apostol Ioan când spune: „De zicem, că nu avem păcat, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este în noi” (Ioan 1:8). Păcatele acestea încă sunt urâte și rele, căci dacă se înmulțesc și nu se mărturisesc, duc la păcate grele.

Pentru un cui pierzi o potcoavă, spune proverbul, pentru o potcoavă un cal. Din zidul mare cade mai întâi o piatră mică. Așa începe stricăciunea. Tânțarii mici pot ucide omul, când sunt mulți. Picăturile de apă fac râurile; nisipul mic încărcat peste măsură, înecă corabia. Așa sunt și păcatele zise mici: glumele, cuvintele urâte, micile minciuni, vicleșugurile, ocările, slava deșartă, cuvintele urâte, jocurile necuviincioase, cântecele păgânești și peste tot trecerea măsurii în cuvinte, în fapte, în priviri, în îmbrăcăminte, în jocurile de tot felul; tulbură conștiința, sting dragostea, micșorează evlavia, împiedică lucrarea Duhului Sfânt.

Păcatele ușoare sunt ca microbii mici, încât nici nu se văd, dar se înmulțesc, se întăresc, devin grele și aduc moarte sigură. Sau sunt ca păianjenii, care dacă intră în stup acoperă celulele cu pânzele lor și împiedică lucrarea albinelor. Așa sunt păcatele mici și ușoare, sunt ca niște păianjeni sufletești pe care dacă nu-i dăm afară din conștiință, ca albinele păianjenii, ne vom trezi cu mierea vieții morale pierdută și cu stupul inimii ciumat și distrus.¹⁷⁰

¹⁷⁰ Fr. De Sales, *Îndrumare la viață evlavioasă*, p. 69-70.

Păcatele grele sau de moarte sunt neîmplinirea voinței și a poruncilor lui Dumnezeu, sau gândurile, cuvintele și faptele prin care omul calcă, cu voința liberă și cu răutate, voința lui Dumnezeu. Ele se numesc de moarte, fiindcă pierd harul și pregătesc moartea (Romani 6:23; 1 Corinteni 6:9-10; Galateni 5:19-21; Iacob 1:15).

Sfântul Simeon Noul cuvântător de Dumnezeu spune în Cuvântarea III că de moarte este tot păcatul nemărturisit și nepocăit. Cele mai mari și mai grele păcate personale, adică păcatele de moarte, Biserica le împarte în trei grupe și anume:

I. păcatele împotriva Sfântului Duh,

II. păcatele strigătoare la cer, și

III. păcatele de căpetenie (capitale).

Păcatele împotriva Sfântului Duh se împart în trei grupe și anume: **păcatele împotriva iubirii** - ura și hula împotriva lui Dumnezeu; nepocăința până la moarte, împotrivirea cu vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu și a Bisericii, pizmuirea aproapelui pentru harul primit și pentru sporul lui în fapte bune, pentru bunătatea, virtutea, frumusețea, deșteptăciunea, sârguința și munca lui; neînvățarea neștiutorilor, adică refuzul de a sfătui pe un neștiutor care cere sfat, sau darea unui sfat rău cu știință și premeditare; **păcatele împotriva credinței**: împotrivirea față de adevărurile religiei creștine din răutate și din plăcerea de a păcătui (vezi Ioan 3:18-20; Romani 1:18); erezia, schisma și apostazia, lepădarea de credința ortodoxă și de Biserica lui Hristos; rușinarea de ele sau prigonirea lor (Matei 10:33) și ateismul; și **păcatele împotriva nădejdi**: deznădejdea în pronia și milostivirea lui Dumnezeu (păcatul lui Iuda) și încrederea prea mare, nesocotită, în bunătatea lui Dumnezeu, care face pe om să tot păcătuiască, fără să se pocăiască (Romani 2:4-5).

Păcatele acestea, fiind răzvrătiri și împotriviri cu îndărătnicie împotriva adevărului mântuitor și împotriva lui Dumnezeu, împotriva poruncilor lui Dumnezeu și a lucrărilor Sfântului Duh, împotriva Sfințelor Taine și a virtuților religioase și morale, împotriva Evangheliei și a Bisericii, se mai numesc și diavolești, păcate drăcești, păcate nepocăite, care nu se iartă, nici în veacul de acum nici în veacul viitor (Matei 12:31-32).

Păcatele strigătoare la cer sunt: **uciderea**, cu ramurile ei - cruzimea, calomnia, robia și războiul; sodomia sau desfrâul, păcatele împotriva firii, împiedicarea zămislirii, păcate foarte greu pedepsite, ca și în Sodoma (Facere 18:20), care nici nu trebuie pomenite între creștini (Efeseni 5,3); oprirea plății lucrătorilor, specula brațelor de muncă, scumpirea traiului, falsificarea alimentelor, înlăturarea aplicării legilor dreptății sociale (Iacob 5:4-6); asuprirea săracilor, văduvelor și orfanilor (Matei 25:13), batjocorirea și defăimarea părinților (Ieșire 21:15-19).

Păcatele de căpetenie sunt: mândria, iubirea de argint, desfrânarea, lăcomia, pizma, mânia și trândăvia. Numărul lor (șapte) se aseamănă cu cele șapte lucruri urâte de Dumnezeu (Pilde 6:16-19), cu cele șapte duhuri necurate care sălășluiesc în inima omului (Matei 12:43-45) și cu cei șapte draci pe care i-a scos Mântuitorul din Maria Magdalena (Luca 8:2). Acestea sunt numele, felurile și înfățișările păcatelor.

Mai este un fel de păcate, așa numitele „păcate străine” sau păcatele altora (1 Timotei 5:22) pe care le face un om ispitit, îndemnat sau plătit de alt om, ca războiul, minciuna, jurământul strâmb, divorțul, furtul omorului și altele.¹⁷¹

¹⁷¹ Ilie Miniș spune că păcatele, de care vom da răspuns în fața lui Dumnezeu, sunt de patru feluri: păcatele pe care le-am făcut noi înșine,

Ne putem face vinovați de păcatele altor oameni? Desigur că da, și anume: 1. Când îndemnăm pe alții să păcătuiască, ca de pildă păcatul celor ce dezlănțuie războaiele și trimit soldații pe front ca să se ucidă unii pe alții; păcatul celor ce folosesc descoperirea științei în scopuri criminale, păcatul lui Irod care a poruncit soldaților să ucidă copii nevinovați (Matei 2:16) și păcatul arhiereului Caiafa care îndemna pe farisei să osândească la moarte pe Mântuitorul (Ioan 11:46-50). Unii fac păcatul și alții sunt vinovați de săvârșirea lui; 2. Când ne învoim cu păcatele altora, cum a fost păcatul lui Pilat care încuviința răstignirea Mântuitorului (Luca 23:25; Ioan 19:16) și a lui Saul care încuviința uciderea diaconului Ștefan (Fapte 22:20); 3. Când tăcem, ascundem sau apărăm păcatele altora (întovărășirea cu ucigașii, cu hoții și cu faptele lor (Pilde 26:24); 4. Când nu muștrăm pe păcătoși (Luca 11:47-48); 5. Când lăudăm păcatele altora (Romani 1:32) și 6. Când dăm sminteală altora spre păcătuire, cum a dat Iuda, însoțindu-se cu căpeteniile Iudeilor ca să prindă pe Iisus (Luca 22,3-6). Păcatul acesta e atât de mare, încât Mântuitorul vestește „Vai” celor ce-l săvârșesc; că mai bine și-ar lega de gât o piatră de moară și să se arunce în mare, (să se sinucidă) decât să-l facă... (Matei 18,6-7).

Dintre toate, păcatele drăcești sunt cele mai grele. Acestea se arată, cu voia omului, în ateism, în ură, în necredință, în hulă împotriva lui Dumnezeu.¹⁷²

păcatele pe care le-am prilejuit să le facă alții, faptele bune pe care nu le-am făcut și faptele bune pe care nu am lăsat pe alții să le facă. (*Didahii și Predici*, p. 308).

¹⁷² Sfântul Maxim Mărturisitorul spune: „Hula față de Duhul, sau necredința, nefiind iertată pentru nici o altă pricină, fără numai dacă se face

Ele nu se iartă și nu pot fi iertate de Dumnezeu, deoarece împietresc în rău pe făptuitorii lor. În fața luminii fiind, ei se declară pentru întuneric; în fața virtuții pentru păcat; în fața adevărului pentru minciună, în fața lui Dumnezeu pentru satana. Acestea sunt păcatele care depărtează pe om pentru totdeauna de Dumnezeu și de Biserică. Cel vinovat de ele nu vrea să se ierte. Pricina neiertării e necredința, nepocăința și împietrirea inimii. Deci în om, nu la Dumnezeu. Când sunt recunoscute și mărturisite, și aceste păcate se iartă. Petru s-a lepădat de Mântuitorul, dar a fost iertat, fiindcă s-a întors și a plâns cu amar păcatul lepădării de Domnul (Matei 26:75). Toma deși s-a îndoit de cel mai mare adevăr creștin, căci nu a crezut în învierea Domnului, dar când i s-a arătat, și I-a pipăit mâinile și coasta, a crezut și a mărturisit „Domnul meu și Dumnezeul meu” (Ioan 20:28). Pavel a prigonit sângeros Biserica „suflând groază și ucidere” împotriva creștinilor (Fapte 9:1) și totuși a fost iertat. Biserica iartă pe toți păcătoșii care se întorc în sânul ei: iartă ateii convertiți, iartă și primește dacă se pocăiesc ereticii, schismaticii și apostatii¹⁷³. Dumnezeu iartă toate păcatele. Nici un păcat nu poate istovi îndurarea și iubirea lui Dumnezeu. „Nu este nici un păcat – scrie Simeon Metafrastul – care să biruiască iubirea de oameni a lui Dumnezeu”.¹⁷⁴ Și e firesc să fie așa. Dacă mie, care sunt un păcătos, mi-e milă de tine, omule, dar lui Dumnezeu, cum să nu-i fie milă. Dragostea este o putere și o comoară care iartă și răscumpără toate păcatele. Numai

cel ce a păcătuț credincios, pe drept cuvânt nu va fi iertat cel ce-și încheie viața în necredință, pentru păcatul necredinței” (*Filocalia II*, p. 221).

¹⁷³ Vezi în Molitfelnic rânduielile pentru primirea lor și rugăciunea de la spovedanie și de la Sfântul Maslu pentru iertarea tuturor păcatelor.

¹⁷⁴ Rugăciunea IV de la sfânta Împărtășire, Liturghier, ed. 1950, p. 256, vezi și p. 260.

făptuitorii păcatelor drăcești nu sunt iertați de Dumnezeu, pentru că nu se pocăiesc, pentru că nu mai au omenesc în ei decât trupul; încolo sunt răi, ca diavolii. De aceea sunt neiertați. Ceva mai numeroase decât păcatele drăcești sunt păcatele strigătoare la cer, numite așa pentru că strigă din pământ și de la pământ la cer, ca și sângele lui Abel, răzbunare.

Păcatele împotriva Duhului Sfânt privesc mai ales pe cei ce le făptuiesc. Cele strigătoare la cer privesc și pe făptuitori, dar mai ales societatea în care se săvârșesc. Ele au cele mai grave urmări sociale. Crimele, revoluțiile, războaiele și toate dezordinile sociale sunt fructele lor. De aceea pedepsirea și înlăturarea lor o urmărește și Statul, nu numai Biserica.

Păcatele de căpetenie sunt cele mai numeroase. Ele se numesc „capitale” pentru că sunt tot grele, tot păcate de moarte, păcate mari din care se nasc alte păcate, mai mari și mai mici: păcatele strigătoare la cer, păcatele împotriva Duhului Sfânt și nenumăratele greșeli pe care le face omul de dimineată și până seara și de la naștere până la moarte. Dar, dacă păcatele drăcești și cele strigătoare la cer privesc numai pe unii oameni, păcatele de căpetenie privesc pe toți oamenii, deoarece dacă nu toate cel puțin unele dintre ele ne ispitesc și stăpânesc într-o foarte mare măsură. Tot răul din lume se cuprinde în aceste păcate: în rădăcinile, ramurile și fructele lor otrăvite.

De aceea nu putem trece pe lângă ele, fără să arătăm pentru lămurirea lor o atenție deosebită și pentru combaterea lor o râvnă sfântă, cu voia și cu ajutorul lui Dumnezeu.

Creștinul dreptcredincios se ferește de ele ca de foc, ca de apă, ca de întuneric, ca de moarte și ca de iad.

Biserica ne atrage luarea aminte asupra lor nu numai în învățăturile, dar și în rugăciunile ei. Astfel, într-o rugăciune de dimineată ne deprinde să ne rugăm așa: „Învăță-ne pe noi,

Dumnezeule, dreptatea Ta, poruncile Tale, și îndreptările Tale; luminează ochii gândurilor noastre, ca nu cumva să adormim în păcate de moarte; risipește orice negură de la inimile noastre; dăruiește-ne soarele dreptății și fără de bântuială păzește viața noastră, cu pecetea Sfântului Tău Duh”.¹⁷⁵

Iar într-o rugăciune de mântuire, ne învață să chemăm în ajutor pe Dumnezeu, zicând:

„Vino, Atotputernice în ajutorul meu, ca să biruiesc cele șapte păcate de căpetenie, care sunt pricina tuturor păcatelor. Să biruiesc adică: mânia, prin smerenie creștinească, iubirea de argint prin milostenie, pizma prin dragoste și bucurie pentru binele aproapelui, desfrânarea prin înfrânare și curăție, lăcomia prin cumpătare, mânia prin răbdare și lenea prin bărbăția creștinească. Așijderea să biruiesc și toate celelalte patimi și păcate ce izvorăsc din acestea...”¹⁷⁶

5. Păcatele de căpetenie

Mândria

Mândria este împărăteasa păcatelor...
(Sfântul Grigorie Dialogul)

În țara Feniciei (cetatea Porfirion) trăia un sihastru, despărțit de lume, bun, credincios și îmbunătățit în viața duhovnicească. Numele lui era Iacob. Cincisprezece ani a trăit într-o peșteră, hrănindu-se și întărindu-se mai mult cu postul și

¹⁷⁵ Rugăciunea IV de la Utrenie, Liturghier, ed. 1950, p. 51-52.

¹⁷⁶ Cartea de rugăciuni, ed. București 1951, p. 91.

cu rugăciunea. Viața lui era așa de curată încât a primit de la Dumnezeu putere asupra duhurilor necurate și darul vindecărilor.

Într-o vreme de noapte a bătut la ușa chiliei lui o femeie desfrânată, cu gândul să-l ademenească la păcat. Sihastrul la început nu a voit să o primească. Dar femeia a mințit, că e bolnavă și fără adăpost. Cuprins de milă, în cele din urmă, a primit-o, dar după ce a văzut cu ce gânduri a venit femeia la el, și-a întins mâna stângă în flacăra focului și a ținut-o până ce s-a făcut scrum. Văzând atâta curăție de suflet și tărie de voință, desfrânată a căzut înaintea sihastrului și a plâns cu pocăință pentru cugetele și păcatele ei. Apoi, crezând, s-a botezat și s-a retras într-o mănăstire, unde a trăit până la moarte o viață plăcută lui Dumnezeu.

După o astfel de faptă de virtute, urmată de altele, în sufletul sihastrului a încolțit gândul trufiei, că el este un om ales care, spre deosebire de alți oameni, trăiește o viață neprihănită. Mare ispită...În vremea aceea, fiica unui om bogat, s-a îmbolnăvit greu, cuprinsă și stăpânită de un duh necurat.

- „Duceți-mă la pustnicul Iacob!...” striga mereu fecioara. Părinții au dus-o și pustnicul, după o sfântă rugăciune, a vindecat-o. Dar părinții, de teama să nu se îmbolnăvească din nou, l-au rugat să oprească la sine încă o vreme pe fiica lor, să se mai roage pentru ea. Atunci sihastrul, din nou trufindu-se și crezându-se tare în credință, mare și sfânt, a ascultat cererea îndurerăților părinți. Ispita însă a fost peste puterile lui și...în focul unei poftă cumplite a căzut în păcat, pierzând deodată cu fecioria fetei și fecioria lui. Și fărădelegea nu s-a oprit aici, căci trezindu-se în sufletul lui rușinea și muștrarea pentru fapta săvârșită, și mai gândindu-se că părinții fetei vor afla de nelegiuirea lui, sub stăpânirea unui gând negru, a ucis fata și

trupul ei l-a aruncat în apele unui râu. Iată roadele mândriei: desfrânarea, păcat strigător la cer și deznădejdea, păcat împotriva Sfântului Duh. Văzându-se că a ajuns batjocura satanei, pustnicul a început a suferi, a suspina și a se tângui. Nu mai putea face nici o rugăciune și nu mai putea nici măcar ochii să-i ridice la cer. Biciuit de muștrări și remușcări amare, părăsește chilia din peșteră și pleacă în lume. Ajuns la o mănăstire, nu putea face altceva decât să ofteze și să se tânguie, ca un deznădăjduit: „Vai mie ticălosul, cum voi mai putea să-mi ridic ochii către cer, după toate cele ce am făcut?... “ În fața călugărilor îngroziți și plini de milă, Iacob își mărturisește toate păcatele grele pe care le săvârșise, apoi, după ce egumenul și călugării îl sfătuiesc să nu deznădăjduiască, a plecat iarăși în lume, îngrozit de greutatea păcatelor sale strigătoare la cer. Pe drum întâlnește un cuvios monah, care-l îndeamnă să-și spovedească toate păcatele, ca să poată intra pe calea pocăinței.

-, „Nu deznădăjdui, frate, de mântuirea ta, i-a zis duhovnicul după ce vinovatul și-a golit sufletul de otrava păcatului în spovedanie, ci crede că este loc de pocăință, la Dumnezeu. Încredințează-i Lui păcatele tale, Domnul este mult milostiv, și vei căpăta iertare păcatelor tale, ca odinioară Petru, care de trei ori s-a lepădat de Domnul. Să ne pocăim cât mai este vreme...”

După spovedanie, Iacob a plecat iar în lume și s-a oprit într-un mormânt vechi, în chip de peșteră, unde și-a îngropat, în grea pocăință, viața sa. Aici, lângă oasele morților, îngenunchea și suspina și se tânguia zicând mereu: „Cum voi privi la Tine, Dumnezeul meu? Cum va putea limba mea murdară să cânte lauda Ta? Nu mă trece cu vederea, Doamne, ci după negrăita Ta iubire de oameni, miluiește-mă pe mine nevrednicul și păcătosul!...”

Zece ani a făcut aici pocăință grea, hrănindu-se cu verdețuri din preajma peșterii și plângând neîncetat pentru păcatele sale, până când Dumnezeu i-a dat încredințare de ispășirea și iertarea păcatelor lui, împodobindu-l din nou cu darul facerii de minuni.¹⁷⁷

Din viața acestui sihastru și din alte pilde și vieți nenumărate, înțelegem ce mare păcat și ce urmări nenorocite are mândria sau trufia (orgoliul, superbia, îngâmfarea, înfumurarea). Ce este mândria? O boală grea a sufletului, o prea mare încredere în sine, o iubire de sine (exagerată) bolnăvicioasă. Sfântul Maxim Mărturisitorul definește mândria „lipsa cunoștinței de Dumnezeu și de om”¹⁷⁸, căci numai acela e mândru, care nu vrea să știe de darul și ajutorul lui Dumnezeu, de slava dumnezeiască și de neputința omenească. Profetul Iezechiel, usturător și muștrător, aseamănă mândria cu un toiag, sec și uscat, care odrăslește și înflorește: „Toiagul înflorește, trufia înfrunzește...” După Sfântul Ioan Scărarul, mândria este lepădarea de Dumnezeu, răutate înălțată, ușa fățarniciei, înainte mergătoarea nebuniei, rădăcina hulei, judecător fără omenie, „cea mai de pe urmă sărăcie a sufletului, care bogăție nălucește și lumina întru întunericiu socotește”¹⁷⁹ Înțeleptul Solomon numește mândria „sfeșnicul păcătoșilor” (Pilde 21,4) și o aseamănă în fruntea lucrurilor pe care le urăște Domnul și scârbesc sufletul omului.¹⁸⁰

¹⁷⁷ *Viețile sfinților*, martie p. 8-13.

¹⁷⁸ Filocalia III, 295-296.

¹⁷⁹ *Scara*, Cuvântul XXII.

¹⁸⁰ Acestea sunt: „Ochii mândri, limba mincinoasă, mâinile care varsă sânge nevinovat, inima care plănuiește gânduri viclene, picioarele grabnice să alerge spre rău, martorul mincinos care mărturisește strâmb și cel care seamănă vrajba între frați” (Pilde 6:16-19).

„Mândria este împărăteasa tuturor păcatelor” (Sf. Grigorie Dialogul) pierderea tuturor bunurilor¹⁸¹, de care păcat bunul Dumnezeu să păzească pe tot creștinul și pe tot omul. Ura și scârba față de mândrie sunt îndreptățite, mai ales dacă ne gândim la urmările ei nefericite. Din mândrie se răzvrătesc îngerii și oamenii împotriva lui Dumnezeu și a semenilor; mândria izgonește îngerii din cer și oamenii din rai. Mândria ridică turnul Babilonului (Facere 11:3-4); mândria face pe Faraon să nu elibereze poporul din robie, apoi îl îneacă în mare. (Ieșire 5:2). Prin mândrie cade Lucifer (1 Timotei 3:6), cade Eva și Adam (Facere 3:5-6; Isaia 14:11-13), cade Saul și Goliat, Roboam și Olofern, cade David (când a zis: „Nu mă voi clăti...” Psalm 9:24-26) în desfrâu și omor, cade Petru, cad creștinii în eresuri pierzătoare de suflet (1 Timotei 6:3-4), cad oamenii în egoism, în idolatrie și ateism. Cel dintâi care se desparte de Dumnezeu și cel din urmă care se întoarce la Dumnezeu este mândrul.¹⁸² Mândria schimbă și strâmbă firea.¹⁸³ Mândria face pe om să facă din sine un idol, un dumnezeu, singurul dumnezeu la care se închină, singurul lucru de preț, singurul scop în lume.

Un bătrân părinte duhovnicesc sfătuia pe un frate, care se trufea și era înfumurat. Dar el orb fiind, a zis: Iartă-mă, părinte, că nu-s mândru. Atunci înțeleptul bătrân i-a răspuns: „Și care dovadă mai arătată decât aceasta ne dai, fiule, pentru patima aceasta, fără de cât că ai zis: Nu-s mândru”¹⁸⁴.

Prin mândrie își pierde fariseul faptele cele bune. Omul mândru nu-și vede păcatele sale – bârna din ochii săi – dar în

¹⁸¹ Mântuirea păcătoșilor, p.49

¹⁸² Ibidem, p.51

¹⁸³ Sfântul Petru Damaschin, *Despre Isihasm*, p.126

¹⁸⁴ Sfântul Ioan Scărarul: Scara, Cuvântul XXII.

schimb vede și mărește peste măsură greșelile altora. Ca și fariseii din Evanghelie, omul mândru își atribuie însușiri pe care nu le are, sau le mărește pe cele pe care le are, în așa măsură, încât nu mai vede și pe ale altora. Toate păcatele depărtează pe om de Dumnezeu. Mândria nesocotește pe Dumnezeu, se împotrivesc lui Dumnezeu, se laudă numai cu sine; se așează pe sine în centrul lumii.¹⁸⁵

Din astfel de pricini, pe dreptate se spune, că mândria e păcatul oamenilor fără Dumnezeu, boala ateilor, egoiștilor și ereticilor; boală gravă, păcat de moarte din care odrăslesc și alte păcate. Astfel **fiicele mândriei** sunt:

Nesupunerea, neascultarea de părinți, răzvrătirea împotriva legilor, a oamenilor și a lui Dumnezeu;

Prezumția, presupunerea, dorința îngâmfată de a face lucruri peste puterile proprii, părerea prea bună despre sine, despre știința, virtuțile și puterile proprii;

Ambiția deșartă, înălțarea cu mintea, iubirea bolnavă de onoruri și dregătorii (politice, bisericești, civile, intelectuale, etc.), întâlnită nu numai la oameni învățați și bogați, dar și la

¹⁸⁵ Sfântul Casian Romanul spune că mândria „întunecă sufletul și-l prăbușește în cea mai adâncă prăpastie. Ca să înțelegem mai lămurit cele zise, să luăm seama la lucrul următor: îmbuibarea stomacului se sârguiește să strice înfrânarea; curvia, curăția; iubirea de argint, sărăcia; mânia, blândețea; și celelalte feluri ale păcatului asemenea cu celelalte virtuți opuse. Dar păcatul mândriei, când pune stăpânire pe bietul suflet, ca un tiran prea cumplit care a cucerit o cetate mare și înaltă, îl dăruie în întregime și îl surpă până în temelii. Mărturie despre aceasta este îngerul acela care pentru mândrie a căzut din cer. Căci fiind zidit de Dumnezeu și împodobit cu toată virtutea și înțelepciunea, n-a voit să le recunoască pe acestea venite din harul Stăpânului, ci din firea sa. De aceea, s-a socotit pe sine întocmai ca Dumnezeu” (*Filocalia I*, p. 123).

săraci și la credincioși care se supără și nu mai merg la biserică pentru locul unui scaun în biserică, în consiliul parohial, epitropie, etc.

Slava deșartă sau iubirea de slavă (vanitatea), plăcerea de a fi stimat și lăudat de alții, prin care „se falsifică firea și însăși virtutea”¹⁸⁶

Înfumurarea, purtarea cu nasul pe sus;

Obrăznicia, îmbulzeala la plăcinte înainte...;

Disprețul, față de cei mai mici;

Nesimțirea, față de cei în suferință; omul mândru e orb, surd și mut în fața durerii altora;

Nerecunoștința și defăimarea altora, a legilor, a pravilelor, a oamenilor și a lui Dumnezeu;

Fala, patima îmbrăcămintelor luxoase;

Lăudăroșenia, plăcerea de a se lăuda peste măsură sau a primi laude meritate și nemeritate, lauda de sine, lauda cu neamul, cu averea, cu știința, cu virtutea...

Fățarnicia (ipocrizia) sau fariseismul, acoperirea viciilor sub masca virtuților; prefacerea că ești mai bun și mai îmbunătățit decât alții;

Ostentația, atragerea atenției printr-un anumit fel de a vorbi, de a se îmbrăca, de a gesticula, etc.

Minciunile, certurile urmate de pizme, răzbunări, supărări, bătăi, grăiri de rău, procese și alte rele (Pilde 13:10);

¹⁸⁶ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia III*, p. 404. Sf. Ioan Casian numește slava deșartă „fiară cu multe capete” patimă „foarte felurită și foarte subțire”, pe care „nu o bagă în seamă ușor nici însuși cel ce pătimește de dânsa” (*Filocalia I*, p. 121-122). „... slava deșartă este cea mai mare deșertăciune, este ciurma sufletului, căci ne depărtează de adevărata mărire și ne jefuiește de darul ceresc...” (*Urmarea lui Hristos*, p. 260).

Batjocura, «batjocoritorul e semeț și trufaș, care se poartă cu prisos de trufie» (Pilde 21:24);

Necredința și clevetirea; necredincioșii «se înfășoară cu mândria ca cu o podoabă și ca și cu un veșmânt se îmbracă cu trufia. Образul le e umflat de grăsime și poftele le furnică prin inimă. Râd de toată lumea și clevetesc cu răutate și grăiesc de sus. Până la cer își ridică fălcile și cu limba mătură pământul. De aceea poporul se ia după ei și bea nelegiuirea din plin, ca apa» (Psalmi 72:6-10. Vezi și Psalmii 74:5; 100:5; Sirah 10:7-19). Sf. Antonie cel Mare spune că „necredința în Dumnezeu și iubirea de slavă e cea mai mare și mai fără leac boală a sufletului”¹⁸⁷.

Pe lângă toate acestea, între păcate, **mândria pune cea dintâi piedică în călea desăvârșirii**. Nu poate fi vorba de îmbunătățirea și desăvârșirea vieții duhovnicești acolo unde stăpânește mândria. Trufia e dușmanul desăvârșirii.

Sf. Casian Romanul zice că „mândria întunecă întreg sufletul” și „războiește mai ales pe cei desăvârșiți și pe cei ce s-au urcat până aproape de culmea virtuților, încercând să-i prăbușească. Și, precum ciurma cea aducătoare de stricăciune nimicește nu numai un mădular al trupului, ci întreg trupul, așa mândria nu strică numai o parte a sufletului, ci tot sufletul”¹⁸⁸.

Mândria ne lipsește de sfântul har, căci Dumnezeu «**celor smeriți le dă har**» (1 Petru 5:5; Iacov 4:6); aruncă umbră asupra meritelor, virtuților și faptelor bune pe care eventual le are omul; și-l face să se laude cu merite și vrednicii pe care nu le are, precum e scris: «Cine te deosebește de alții? Sau ce ai ce n-ai primit? Iar dacă ai primit, atunci de ce te făleşti ca și cum n-ai fi primit?» (1 Corinteni 4:6-7).

¹⁸⁷ Filocalia I, p. 32.

¹⁸⁸ Filocalia I, p. 123.

„Când păunul își ridică și își umflă penele ca să se vadă cât sunt de frumoase și le privește când de o parte când de cealaltă parte, atunci își arată ce are mai urât... (dosul). Așa e și omul: virtuțile lui cele mai frumoase și onorurile cele mai îndreptățite, când sunt căutate, cerute, primite, privite cu înfumurare și hrănite cu mândrie, devin urâte, dezgustătoare”¹⁸⁹.

Precum lipitoarea sugă și bea sângele omului, așa stoarce și prăpădește deșertăciunea trufiei sufletul. „Gândurile deșertăciunii sunt cele ale trufiei, care iubitori de arătare și iubitori de slavă ne fac”¹⁹⁰. „Mai bine să fie cineva om rău și să-și recunoască (mărturisească) răutatea decât să fie îmbunătățit - ca sihastrul Iacob - și să se arate mândru”¹⁹¹. Căci pentru unii ca aceștia, mândri și păcătoși, zice Iisus Hristos Domnul: «Adevărul vă grăiesc, că vameșii și păcătoasele intră înaintea voastră în împărăția lui Dumnezeu» (Matei 21:31).

Din atâtea pricini, iubiți și binecuvântați creștini, inima semeată este urâciune înaintea Domnului (Pilde 16:5) și a oamenilor. «Dumnezeu stă împotriva celor mândri» (Iacov 4:6).

Mântuitorul osândește mândria (Luca 14:11) în pilda vameșului și fariseului (Luca 18:9-14) și în muștrările necruțătoare adresate saducheilor și fariseilor (vezi Matei cap. 22-23). În locul mândriei, El învață și pilduiește smerenia și sinceritatea: «Învățați-vă de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre» (Matei 11:29, Filipeni 2:6-11). Mândria înșeală (Galateni 3), cunoștința îngâmfă, dragostea zidește (1 Corinteni 8:1).

¹⁸⁹ Francisc de Sales, *Îndrumare*, p. 142.

¹⁹⁰ Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, scolia de la *Cuvântul II*.

¹⁹¹ Mântuirea păcătoșilor, p. 289.

Virtutea creștinului e smerenia, rădăcina și temelia tuturor virtuților.

Creștine, «**nu te mândri, ci teme-te**» (Romani 11:20). «Nu te mândri față de ramuri, iar dacă te mândrești, (bagă de seamă) că nu tu ții rădăcina, ci rădăcina (te ține) pe tine» (Romani 11:18). «Că, de te vei înălța ca vulturul și ți-ai face cuibul tău printre stele, și de acolo te voi da jos, zice Domnul» (Avdie 4).

Iubirea de argint

*Iubirea de argint este rădăcina tuturor
relelor*

(1 Timotei 6:10)

Al doilea păcat de căpetenie este iubirea de argint, pofta nesățioasă și lăcomia nestăpânită de bunuri pământești (aur, argint avere). Ea izvorăște, ca toate păcatele care spurcă pe om, din inima pângărită (Marcu 7:21-22) și se arată în râvna de-a aduna avere și de a păstra cu zgârcenie cele adunate. După Apostolul Pavel, «iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor»: «Cei ce vor să se îmbogățească cad în ispită și în cursă și în multe poftes nesocotite și vătămătoare, care cufundă pe oameni în ruină și în pierzare. Pentru că iubirea de argint este **rădăcina tuturor relelor**, pe care unii poftind-o, au rătăcit de la credință și s-au străpuns cu multe dureri» (1 Timotei 6:9-10).

Cele mai multe răutăți, cele mai mari neînțelegeri și nefericiri dintre oameni, conflicte sociale și lupte sunt **urmările** păcatului iubirii de argint. Din iubirea de argint se naște: **îmbuibarea**, alegerea în mâncări și băuturi, **luxul**, **risipa**,

zgârcenia, camăta, minciuna, furtul, jurământul strâmb, nedreptatea, neîndurarea, înșelăciunea, jefuirea, silnicia, desfrânarea, vicleșugul, apăsarea săracilor, neplătirea muncitorilor, urgia răscoalelor, a revoltelor, a revoluțiilor și a războaielor, cruzimea, nebunia, uciderea și sinuciderea.

Iubirea de argint **depărtează** pe om **de sfințenie și de Dumnezeu**, alungă somnul, atrage desfătărilor și poticnirile. «Cine iubește aurul nu va ajunge la sfințenie și cine aleargă după câștig se încurcă în păcate. Mulți au ajuns să se poticnească din pricina aurului și și-au pus încrederea lor în mărgăritare. Aurul este grindă de poticnire pentru cei nerozi și cei fără de minte se poticnesc de ea» (Sirah 31:1-7).

Lăcomia de bani umple de lepră pe Ghehazi, sluga lui Elisei; caută avere și află lepră; în loc de binecuvântare primește blestem (IV Regi 5:20-27). Iubirea de arginți face pe iudei să uite legea lui Moise în vistieria templului, acoperită de greutatea; aurului și argintului (vezi IV Regi 22-23). Iubirea de arginți pierde pe Anania și Safira (Fapte 5:1-11).

Fariseii fățarnici și batjocoritori erau iubitori de argint (Luca 16:14). Iuda Iscarioteanul, din pricina iubirii de argint - căci fur era și pungă avea - vinde pe Mântuitorul, ucide și apoi se sinucide (Ioan 12:6; Matei 26:14-16; 27:5).

Trufia puterii și iubirea de arginți este ca focul: nu se mai satură de lemne; ca marea: nu se mai umple de apa râurilor și ca iadul: nimic nu-l mai umple, nimic nu-l mai satură.

Bogăția cere să-i slujim cu atâta putere încât să nu mai rămână pentru Dumnezeu nici un ceas. Între Dumnezeu și Mamona (idolul banilor) este o prăpastie de netrecut. Bogăția e ca păsările grase, deși au aripi, nu pot zbura. Între iubirea creștină și iubirea de avere este aceeași legătură ca și între

albitori și cărbunari: ceea ce unul albește celălalt negrește. Cu toată dreptatea spune Sf. Simeon Noul Teolog că „bogății răătăcesc în umbra celor văzute și sar ca cățelii după umbre; poartă mândria ca o haină și părerea de sine (greșită) ca o slavă; s-au îmbrăcat cu întunericul ca și cu hainele; sunt morți în mijlocul vieții”¹⁹². De aceea bogăția nu este numai o mare piedică în calea mântuirii și a desăvârșirii sufletului, dar și o pricină de multe nefericiri. Bogăția provoacă în lume toate **certurile dintre oameni, toate războaiele și jafurile nenumărate, din pricina lor**. Iubirea de argint face din împărați hoți și din ostași criminali. Iubirea de arginți face pe împăratul Nabucodonosor să jefuiască templul din Ierusalim de odorele lui sfinte. Iubirea de argint face pe agareni (arabi) în veacul al optulea să năvălească asupra Mănăstirii Sf. Sava de lângă Ierusalim (ca să amintim numai una din nenumăratele lor jafuri și ucideri), cu săbiile și cu arcurile întinse.

- De ce veniți la noi cu arme, când noi stăm în fața voastră cu mâinile goale? căutau să-i îmblânzească părinții călugări. Noi am lăsat lumea pentru păcatele noastre și am venit aici să fim pe placul Domnului. Nu mâhnim pe nimeni și facem, pe cât putem, binele... Stăm gata să vă punem bucate înaintea și cu iubirea de străini, obișnuită nouă, să vă odihnim.

- Nu pentru mâncare am venit la voi, răspund barbarii, ci pentru aur și argint. Ori ne dați aur și argint și veți fi vii, ori nu ne dați, și veți muri de mâna noastră.

- Noi nu avem aur și argint... răspund călugării. Atunci păgânii întind arcurile și trag în ei fără milă, apoi se reped prin

¹⁹² *Imnele, Cuv. 51, ms. p. 207.*

chilii, scotocesc peste tot și, negăsind aur, înciudați și aprinși de mânie, dau foc chiliilor”¹⁹³.

Cine ar putea să numere, să înșire și să descrie toate scenele asemănătoare și întâmplările dureroase, de care este plină istoria omenirii, din începuturile ei și până în ziua de astăzi?!... Câte râuri de lacrimi și de sânge au brăzdat fețele oamenilor din pricina năvălirii barbarilor și a iubirii de avere?!... Câte lanțuri de fapte nelegiuite s-au născut și se nasc tot din pricina iubirii de argint?!... Și câți dintre oameni nu sunt gata oricând să-și vândă țara, să-și vândă femeia, să-și vândă omenia, să-și vândă credința și pe Hristos din nou pentru treizeci de arginți?!... Câte depărtări și prăpăstii se deschid între oameni, altfel „frați” cu toții, din pricina banilor și a bogățiilor?!...

Deși toți oamenii trăiesc în societate, se pot vedea zilnic unii pe alții, se salută și poate că și vorbesc unii cu alții, între ei sunt adeseori depărtări și prăpăstii pe care numai suferințele, nefericirile, catastrofele și cataclismele îi mai pot apropia. Sunt depărtări mari și prăpăstii adânci, pe care nu le vedem cu ochii trupului, depărtări și prăpăstii pe care le vede numai ochiul minții, pe care le descoperă numai conștiința morală; depărtări și prăpăstii pe care le credem noi, prin păcatul iubirii de arginți, spre nefericirea noastră, depărtări și prăpăstii pe care, dacă nu le desființăm noi prin legi drepte, vin cu neputință de a le opri conflictele sociale, revoluțiile, ca să le înlăture, așa cum știu și cum pot ele.

Bogatul putred și săracul Lazăr erau doi oameni care trebuiau să trăiască frățește și, totuși, deși trăiau unul lângă altul, câtă depărtare și ce prăpastie era între ei!... Bogatul îmbrăcat în

¹⁹³ *Viețile Sfinților*, 20 Martie, prel. de Al. Lascarov-Moldovanu, vol. III, p. 75-76.

haine strălucite petrecea; săracul Lazăr, plin de bube, suferea lângă el și bogatul nu-l vedea.

Între ei, prin gândurile, prin viața, prin purtarea lor, era o prăpastie mare... Starea aceasta nu-i pildă din Evanghelie, ci o stare de fapt: doi oameni care trăiesc unul lângă altul la propriu, dar la mari depărțări în plan spiritual. A trebuit să vie moartea ca să pună capăt unei astfel de stări imorale. Trebuie să vină revoluțiile și moartea ca să schimbe astfel de stări vădit nedrepte.

În veacul nostru s-a scris și s-a vorbit mult despre „trădarea intelectualilor”. Ce este trădarea decât despărțirea și depărtarea de ai tăi, de frații tăi, de suferințele lor, de ideile și de omenia lor, ca tu să trăiești în altă lume, în lumea egoismului tău și a ideilor tale, cu totul nepăsător de starea celor dintre care te-ai ridicat, pe umerii lor, ca de pildă liber zidarii (francmasonii) și alți copii de țărani și muncitori săraci, care, după ce au ajuns la oraș, la bunăstare materială, nu s-a mai putut spune despre ei că sunt fii și frați de țărani și de muncitori săraci.

Astfel de stări, depărțări și prăpăstii, bineînțeles, nu creează numai banul și bogăția, ci și mândria (cel mândru se ține totdeauna mai sus decât altul), minciuna, nedreptatea, lăcomia, răutatea, desfrâul, clewetirea, snobismul, crimele și toate înjurăturile. Omul înjurat este ca un câine bătut: te ocolește și te părăsește. Ce depărțări și prăpăstii au creat între oameni numai acei comandanți, mari și mici, care și-au înjurat ostașii până în ușa bisericii, fapt din nefericire adevărat.

Toate păcatele de căpetenie, în frunte cu mândria și cu iubirea de argint, toate deschid prăpăstii între oameni, toate sunt imorale și antisociale, toate sunt dughuri rele, puteri vrăjmașe

care, în loc să apropie și să înfrățească oamenii, mai mult îi depărtează, și în viața aceasta, și în viața viitoare, unde după cea mai sfântă dreptate, deși răsturnate și inversate, stările celor doi oameni sunt drepte: săracul se bucură și bogatul se chinuiește. «Între noi și voi prăpastie mare s-a săpat...» (Luca 16:26). Cine a săpat-o? Faptele, iubirea de argint și, la urmă, dreptatea.

- Pâinea pe care o ții, nemilostive bogat, este a sărmanului flămând. Haina pe care o păstrezi este a celui gol. Și argintul pe care-l închizi este al săracului ce n-are nimic”, grăiește Sf. Vasile cel Mare.

Astfel de fărâdelegi deschid prăpăstiile și nasc nemulțumirile între oameni. Prin iubirea, rugăciunile, harurile și virtuțile lor, Biserica și Evanghelia caută să desființeze depărtările, prăpăstiile și iadurile dintre oameni. Evanghelia luminează și Biserica binecuvintează orice lucrare și orice strădanie care tinde să ajute oamenii să fie **mai buni și mai fericiți**.

*

Nu vă adunați comori pe pământ
(Matei 6:19)

Mântuitorul osândește nebunia lăcomiei de avere în predica de pe munte (vezi Matei 6:19, 33; Luca 6:24-25), pilda bogatului nebun (Luca 12:15-31) și a bogatului nemilostiv (Luca 16:19-31), precum și în cuvintele spuse apostolilor în urma convorbirii cu tânărul bogat: «Fiilor, cât de greu este pentru cei ce nădăjduiesc în bogăție să intre în împărăția lui Dumnezeu! Mai lesne este cămila să treacă prin urechile acului decât

bogatul să intre în împărăția lui Dumnezeu» (Marcu 10:24-25). Aurul, argintul, averea, ca și noroiul pământului, este greutate, povară care împiedecă sufletul să slujească lui Dumnezeu și să intre în împărăția cerurilor. „Nu poți să iubești în același timp și arginții și sufletul”, spune Sf. Ioan Gură de Aur¹⁹⁴. Apostolul Iacob adresează bogaților una dintre cele mai aspre mustrări: «Bogaților, plângeți și vă tânguiți de necazurile ce au să vină asupra voastră. Bogăția voastră a putrezit și hainele voastre le-au mâncat moliile. Aurul vostru și argintul au ruginit și rugina lor va fi mărturie împotriva voastră și va mânca trupurile voastre ca focul. Ați strâns comori în zilele de apoi. Iată, plata lucrătorilor care au secerat țarinile voastre, pe care voi ați oprit-o, strigă și strigătele secerătorilor au intrat în urechile Domnului Savaot. Desfătați-v-ați pe pământ și v-ați dezmiardat, hrăniți-ați inimile voastre ca pentru ziua junghierii. Osândiți-ați și ați omorât pe cel drept...» (Iacob 5:1-6).

Cât sunt de adevărate aceste cuvinte ne arată palatele, hainele, avuțiile, criptele și mormintele regilor, ale bogaților pământului: oricât ar fi de strălucite, la un moment dat, dintele vremii le roade, vântul le spulberă, ruinele le îngroapă, moartea le înghite pe toate... Nu mai rămân pe urmele lor decât amintiri și lecții care se cer învățate...

Ce se alege, după moarte, din averile iubitorilor de arginți: trupul intră în stăpânirea viermilor, lucrurile în stăpânirea moștenitorilor și sufletul în stăpânirea diavolilor...¹⁹⁵

Atunci, unde este cuminența și morala bogăției? Sf. Ioan Gură de Aur aseamănă bogații cu actorii care joacă pe scena teatrului lumii roluri de regi, generali, doctori, filosofi. Poartă

¹⁹⁴ Omilia 24 la 1 Corinteni; Miniatură, p. 531.

¹⁹⁵ Mântuirea păcătoșilor, p. 71.

măști și haine strălucite, dar, dezbrăcați de ele, sunt niște bieți oameni muritori, săraci și netrebnici. „Smulgeți bogatului masca, pătrundeți în conștiința sa și în inima sa; acest interior vă va apărea gol de virtuți și nu veți avea înaintea ochilor voștri decât pe cel mai netrebnic dintre oameni”¹⁹⁶. Bogăția poate fi bună și folositoare, când e morală, când e preschimbată în „laptele săracilor”¹⁹⁷. De cele mai multe ori, însă, e cetatea viciului¹⁹⁸, una dintre cele mai mari piedici în calea mântuirii și desăvârșirii omului. De aceea Biserica mai mult o mustră decât o laudă. Biserica predică în locul bogăției munca cinstită, «cea mai scumpă comoară» (Pilde 12:27); în locul lăcomiei **cumpătarea**, în locul zgârceniei dărnicia, în locul risipei **binefacerea**, calea de mijloc între sărăcie și bogăție, așa după cum învață cuvintele înțelepciunii biblice: «Sărăcie și bogăție nu-mi da, Doamne, dă-mi pâinea care-mi este de trebuință, ca nu cumva, săturându-mă, să mă lepăd de Tine și să zic: „Cine este Domnul?”, ca nu cumva, sărăcind, să mă apuc de furat și să defaim numele Dumnezeuului meu» (Pilde 30:8-9).

Pofta de argint este «închinare la idoli și nebunie» (Luca 12:20). De aceea Mântuitorul, în interesul desăvârșirii, o desființează. «De voiești să fii desăvârșit, mergi, vinde-ți averile și dă-le, săracilor și vei avea comoară în cer și vino, urmează Mie!» (Matei 19:21). Creștinii din Ierusalim, urmând acest îndemn, își vindeau casele și țarinile și prețul lor îl puneau la picioarele Apostolilor (Fapte 4:34-35).

Regula vieții creștine este cea dată de Sf. Pavel Apostolul în cuvintele: «purtarea să vă fie fără iubire de argint și să vă

¹⁹⁶ Omilia despre Lazăr.

¹⁹⁷ Ilie Miniș, *Didahii*, p. 521.

¹⁹⁸ Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, p. 169.

mulțumiți cu ce aveți» (Evrei 13:5), cu trebuința, nu cu prisosința. Este o singură bogăție adevărată: bogăția în credință (Iacob 2:5), bogăția faptelor bune (1 Timotei 6:18), bogăția harului (Efeseni 2:7), bogăția înțelepciunii, a științei și a slavei lui Dumnezeu (Romani 11:33; Efeseni 1:18; Coloseni 1:27).

Evangelhia zice așa: vreți, creștini, să vă îmbogățiți, să vă săturați și să nu mai flămânziți?... Nu râvniți după aur și argint, nici după sclipirile lor deșarte și trecătoare!

«**Nu vă adunați comori pe pământ**, unde moliile și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură, ci vă adunați comori în cer, unde nici moliile nici rugina nu le strică și unde furii nu le sapă, nici nu le fură. Că **unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră**» (Matei 6:19-21). Cu alte cuvinte, adunați-vă comori în cer, pentru veșnicie. Cum schimbați banii la bancă și-i trimiteți dintr-un oraș în altul, dintr-o țară în alta, schimbați-vă averile pământești în averi cerești; schimbați-le în fapte bune și în felul acesta treceți-le toate în cealaltă țară, în cealaltă viață, în cealaltă lume...

Din câteva pilde, luate din *Viețile Sfinților*, se poate înțelege mai ușor: care este învățătura Bisericii despre avuții.

Când Sf. Apostolul Petru și I Ioan împărtășeau Sfântul Duh credincioșilor din Samaria și Simon vrăjitorul (Magul) a încercat să cumpere darul preoției prin bani (simonie), Sf. Petru i-a răspuns: «Argintul tău să fie cu tine spre pierzanie (piară împreună cu tine), pentru că ai socotit că darul lui Dumnezeu se dobândește cu bani» (Fapte 8:9-20).

Sf. Tadeu, unul din cei șaptezeci de ucenici ai Mântuitorului, pomenit la 21 August, era din cetatea Edesei. După ce a vestit aici învățăturile Evangheliei și a botezat mulți creștini, în frunte cu domnitorul Avgar, se pregătea să plece în

alt ținut, să predice cuvântul împărăției lui Dumnezeu. Atunci domnitorul Avgar, ca mulțumire pentru lucrarea sa de luminare și curățire a sufletelor, înainte de plecare a vrut să-i dăruiască o mare sumă de bani. Dar Sfântul Apostol nu i-a primit, zicând pe bună dreptate: „Dacă pe ale noastre pe toate le-am lăsat, apoi cum am putea să primim pe cele străine?...”¹⁹⁹.

În vremea prigoanelor îndreptate împotriva creștinilor de către împăratul Dioclețian, Sf. Clement episcopul Ancirei, pomenit la 23 Ianuarie, dus în fața dregătorului împărătesc Domițian și îndemnat să jertfească idolilor, că rang și cinste va căpăta, a răspuns zâmbind: „Darurile voastre deșertăciune se află a fi, cinstea necinste este și dregătoriile robie. Cât despre îngroziri și cazne, amenințări și moarte, mângâiere și dulceață sunt ele, de vreme ce prin ele ne unim cu Dumnezeu”...

Dus la Roma ca să fie judecat de către însuși împăratul, Dioclețian a poruncit ca să fie puse înaintea lui Clement două rânduri de lucruri. De o parte aur, argint, haine de preț și podoabe scumpe. De altă parte unelte de tortură, paturi înroșite, roate, țepi și altele. Îndemnat să aleagă, sfântul mucenic a răspuns împăratului: „Aurul și argintul tău le ține pentru cei ce cred în ele. Ele sunt lucru pieritor, ca praful, ca norii. Ci aceste unelte de caznă le primesc, fiindcă știu ca prin ele mă fac vrednic de dragostea Domnului meu Iisus Hristos. Eu am făcut alegerea, fă-o și tu, împărate, acum! Hristosul tău a fost ucis și a murit, pe când zeii noștri sunt fără de moarte, nici n-au pățimit vreodată - a zis împăratul. Iar mucenicul i-a răspuns:

- Adevăr ai grăit, o, împărate, cum puteau zeii voștri să moară, când ei n-au fost vii niciodată?... Pe când Domnul meu

¹⁹⁹ *Îndrumătorul Pastoral*, 1951, vol. II, p. 255.

și Dumnezeu Iisus Hristos a voit să moară cu firea sa omenească pentru ca să mântuiască lumea, și pe moarte să o calce cu dumnezeiasca Sa putere, înviind a treia zi din groapă”²⁰⁰.

În fața Sf. Paisie cel Mare (pomenit la 19 Iunie) a venit un bogat al Egiptului cu aur și cu argint ca să-i împartă monahilor săraci. Cuviosul, cunoscând ispita diavolească ascunsă în bogăția banilor, i-a răspuns cu înțelepciune și cuviință:

- „Omule, noi nu avem nevoie de bani. Du-te și-i împarte săracilor din satele Egiptului”²⁰¹.

Sf. Arhidiacon Lavrentie, vistiernicul bisericii din Roma (pomenit la 10 August), pe vremea împăratului Valerian, este ridicat și dus în fața mai marelui cetății, care, socotind că biserica are averi mari, i-a grăit cu prefăcută blândețe:

- „Nu te-am adus aci ca să te pun la chinuri și să te dau morții... Îți cer numai ca toate bogățiile bisericii voastre, pe care le-ați ascuns și de care tu singur știi unde se află, să mi le aduci aici, căci ele sunt de trebuință împăratului nostru. La vorbele acestea, Sf. Lavrentie a răspuns:

Biserica noastră are odoare și averi mai de seamă decât are împăratul. De îmi veți lăsa timp să le adun de pe unde sunt, le voi aduce înaintea ta și vei vedea comori cum nu ai văzut niciodată până acum.

Socotind că se va întoarce cu odoare de preț și cu bogății mari, dregătorul i-a dat drumul și Lavrentie după trei zile a adus în fața mai marelui Romei o mare mulțime de săraci, orfani, văduve, orbi, șchiopi și muți și, arătându-i dregătorului, a zis:

- Iată comorile de mult preț ale Bisericii noastre; sunt averi pe care furii nu le fură și rugina nu le roade și care vor

²⁰⁰ *Viețile Sfinților*, prel. Al. Lascarov Moldovanu, vol. II, 6-8.

²⁰¹ *Viețile Sfinților* IV, p. 218.

prețui mai mult decât orice altă agoniseală în fața Dreptului Judecător. Pentru acest răspuns, Sf. Lavrentie a fost împuns cu săgețile și ars de viu”²⁰².

Sf. Macrina (pomenită la 19 iulie), sora Sfinților Vasile cel Mare, Petru al Sevastei și Grigorie al Nyssei, era atât de săracă, și ea, și mănăstirea în care a trăit, încât la moarte fratele său Grigorie a trebuit să o învăluie cu mantia sa de episcop în loc de haină și obrăzar.

Sf. Efreem Sirul, unul dintre cei mai mari sfinți ai Bisericii, deși sărac de nu avea cu ce să ajute pe nimeni, prin cuvântările sale deschidea pungile bogaților să facă milostenii, iar despre sine spunea: „N-am avut niciodată pungă, nici toiag, nici traistă, nici argint, nici aur. Nici o avere pe pământ n-am câștigat, ascultând cuvântul Domnului care zice: «Nimic pe pământ să nu câștigați»”²⁰³.

Ce vom mai zice despre alți nenumărați sfinți, ca Sf. Evdochia (pomenită la 1 Martie), Sf. Tecla întâia muceniță creștină (pomenită la 24 Septembrie) și altă muceniță cu același nume (pomenită la 9 Iunie), Sf. Olimpiada (pomenită la 25 Iulie), Sf. Pelaghia (pomenită la 4 Mai), Sfinții cei fără de arginți Cosma și Damian (pomeniți la 1 Iulie și la 1 Noiembrie), Sf. Pantelimon (pomenit la 27 Iulie) și alții nenumărați care și-au împărțit averile săracilor, dându-ne astfel cele mai alese pilde și învățături despre **neiubirea** de argint.

Aurul și argintul nu mântuie pe nimeni (Sofonie 1:18).

Viața veșnică e mai lungă decât viața vremelnică și legea Domnului e mai scumpă decât aurul și argintul (vezi Psalmi

²⁰² *Îndrumătorul Pastoral* 1951, vol. II, p. 244.

²⁰³ *Viețile Sfinților*, vol. II, p. 46.

18:7-11). De aceasta să ne ocupăm mai mult decât de patima iubirii de argint, iubii și dreptmăritori creștini.

„Nu vă adunați comori pe pământ...” ca să nu săpați prin ele prăpăstii între oameni...

Iar Tu, Doamne, fă ca să dispară dintre noi depărtările și prăpăstiile; să nu mai fie între noi bogați putrezi, nici săraci plini de bube, ca Lazăr. Revarsă, Doamne, în inimile tuturor oamenilor iubirea și înfrățirea, pacea și unirea. Vie împărăția Ta, Doamne, ca toți oamenii să fie înaintea Ta și întreolaltă numai **fii și frați și moștenitori ai împărăției lui Dumnezeu.**

Desfrânarea

Să nu fii desfrânat!

(Ieșire 20:14)

Al treilea păcat de căpetenie este desfrânarea, împlinirea în afară de lege și de cununie a poftii de plăcere a simțurilor, oprită prin porunca a șaptea, care obligă: Să nu fii desfrânat! (Ieșire 20:14; Deuteronom 5:18).

A vorbi despre desfrânare este destul de neplăcut sau poate chiar jenant. Totuși, ne obligă să lăsăm rușinea și să vorbim despre această formă a păcatului, care-i cea mai întinsă plagă a societății, Sfânta Scriptură, Sfânta Biserică, știința și conștiința, care foarte adeseori amintesc și mustră aspru în poruncile, în rugăciunile și în învățăturile lor acest păcat, cu urmări atât de multe și grele în viața familială și socială.

Răutățile și urmările păcatului desfrânării sunt dintre cele mai grele și numeroase. Întâi de toate, desfrânarea rupe echilibrul, **răstoarnă cumpăna** dreaptă a sufletului și a trupului:

slăbește voința, coboară mintea în simțuri, îmbolnăvește nervii, istovește corpul. Câți oameni frumoși la suflet și la trup nu sunt desfigurați și pierduți, ca și fiul rătăcit din Evanghelie (Luca 15:11-16), după câțiva ani petrecuți în patima desfrâului?

Din desfrâu se naște necredința, egoismul, adulterul, minciuna, desfacerea și distrugerea vieții familiale, risipa muncii, pierderea sănătății, răspândirea bolilor sociale, nepăsarea față de Dumnezeu.

„Precum viscoalele și furtunile îneacă corăbiile cele putrede, așa așezările cele rele ale muierilor pe sufletele cele slabe ale bărbaților”²⁰⁴. Poftele muieresti întind curse bărbaților ticăloși, iar prin dresurile și înfrumusețările străine și puturoase dau pilde rele și prilej altor femei spre desfrâu, ca să capete și ele haine frumoase²⁰⁵.

Averi mari, familii, cetăți, orașe, țări întregi au fost pierdute și nimicite din pricina desfrâului. Amintim: Sodoma și cetățile din jur (vezi Facere c. 19), Ierusalimul cel cu totul desăvârșit în frumusețe (vezi Iezechiel c. 16 și 23) și Babilonul cel mare, simbolul desfrânării, mama curvelor și spurcăciunilor pământului (vezi: Ieremia 51; Apocalipsa 17:5 și 18).

Desfrânarea - dracul curviei - „se face unora cădere și groapă de noroi, altora bici și ciomag drept și iarăși altora cercare și chin sufletului”²⁰⁶. Desfrânarea **spurcă sufletul și trupul omului** (Matei 15:19-20; Marcu 7:21-23; 1 Corinteni 6:18), distruge **familia** - cine poate număra familiile pe care le nefericește desfrânarea - pângărește **țara** (Ieremia 3:9) și umple **pământul** de stricăciune (Levitic 19:29).

²⁰⁴ Sf. Vasile cel Mare.

²⁰⁵ Mântuirea păcătoșilor, p. 122.

²⁰⁶ Nichita Stithatul, *Suta III de capete*, ms., cap. 16, p. 36.

Având atâtea răutăți și urmări nefericite, e ușor de înțeles că desfrânarea, după trufie, e **una dintre cele mai mari piedici în calea mântuirii și a desăvârșirii**.

Pentru a fi stârpită, în Vechiul Testament desfrânarea era pedepsită cu moartea (Levitic 20:10-21; 21:9; Deuteronom 22:13-30). În Evanghelie, Mântuitorul oprește nu numai fapta, dar și gândul la desfrânare (Matei 5:27-28). Gândurile trezesc poftele în simțuri, iar simțurile aprind focul plăcerii în trup. De aceea Mântuitorul oprește nu numai atingerea de femeie (simțul pipăitului) dar și privirea, ochii și gândul, din care răsare dorința, se aprinde pofta și se naște fapta cea rea. Ucide gândul, smulge răul din rădăcină, scoate păcatul din inimă, din gând și din voință; altfel în zadar pedepsești trupul cu moartea, că el tot se săvârșește.

Când păcatul e săvârșit, Mântuitorul îl iartă, cu condiția să nu se mai repete. «Nu te osândesc. Du-te și de acum **să nu mai păcătuiești**», spune El femeii desfrânate (Ioan 8:3-11).

Grija de a feri pe creștini de pângărire și desfrâu o au Sfinții Apostoli de la cel dintâi sinod al Bisericii, din Ierusalim (Fapte 15:20). Multe din religiile păgâne însoțeau cultul idolilor cu desfrâul. Creștinismul înfățișează o viață nouă, curată, ruptă și deosebită de obiceiurile desfrânate ale păgânilor.

«Destul este, scrie Ap. Petru, că în vremurile trecute ați făcut voia păgânilor, umblând în desfrânări, în poftă, în beții, în îmbuibare de mâncare și de băutură și în neiertate slujiri idolești, din care pricină se și **miră că nu mai alergați cu ei în aceeași revărsare a desfrâului și vă hulesc**» (1 Petru 4:3-4). Numai învățătorii mincinoși, care strecoară eresuri pierzătoare de suflet, numai «fii blestemului momesc poftele trupului cu desfrânarea și au ochii plini de desfrânare și de neîncetată păcătuire» (2

Petru 2:14, 18), ca și locuitorii Sodomei (Iuda 7). Creștinii sunt oameni curați, morali. Trupurile lor sunt mădularele lui Hristos și Bisericile Duhului Sfânt, spune Pavel: «Nu vă amăgiți: **nici desfrânații, nici slujitorii idolilor, nici preacurvarii, nici malahienii, nici sodomiții, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici bârfitorii, nici răpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu...** Nu știți că **trupurile voastre sunt mădularele lui Hristos?** Lua-voi mădularele lui Hristos ca să le fac mădularele unei desfrânate? Să nu fie! Sau nu știți că cel ce se împreunează cu o desfrânată un trup cu ea se face? Căci s-a zis: «Și vor fi amândoi un trup»... Fugiți de desfrânare! Tot păcatul ce-l face omul e afară de trup; iar desfrânatul în trupul său păcătuiește. Sau nu știți că **trupul vostru este locașul Duhului Sfânt**, ce este în voi, pe Care Îl aveți de la Dumnezeu?» (1 Corinteni 6:9-10, 16-19; vezi și Efeseni 5:5; Galateni 5:15-21).

Prin Sfântul Botez suntem membrele lui Hristos; prin Sfântul Mir suntem templul Duhului Sfânt. Trebuie să respectăm în trupul nostru trupul lui Hristos; în sufletul nostru sfințenia și harul Duhului Sfânt.

Motivări mai serioase decât acestea nimeni n-a adus pentru a încredința pe creștini să se înfrâneze și să se ferească de desfrânare.

Nu te poți înfrâna, creștine? Decât să arzi, măi bine te căsătorește (1 Corinteni 7:9). Pentru creștini, **căsătoria prin cununie** e rânduială firească și taină dumnezeiască, încheiată cu știrea, cu voia și cu binecuvântarea lui Dumnezeu. Căsătoria prin cununie e cel mai bun mijloc și cel mai sigur leac împotriva desfrânării, bineînțeles când taina e păstrată în toată curățenia și sfințenia ei.

«Căci voia lui Dumnezeu aceasta este: sfințirea voastră, ca să vă feriți de desfrânare, să știe fiecare din voi a-și stăpâni vasul său în sfințenie și cinste, nu în aprinderea poftelor, ca și păgânii, care nu știu de Dumnezeu... Căci Dumnezeu nu ne-a chemat la necurăție, ci la sfințenie» (I Tesaloniceni 4:3-7).

Pe lângă procreare, căsătoria are în aceeași măsură și rostul de a feri oamenii de ispita desfrânării. De aceea scrie Apostolul: «Cinstită să fie nunta întru toate și patul neîntinat; iar pe desfrânați și preacurvari îi va judeca Dumnezeu» (Evrei 13:4).

Viața întreagă se cuvine să luăm aminte la cuvintele acestea, iubiți și dreptcredincioși creștini. Desfrânarea are o mulțime de urmări nefericite, unele îngrozitoare. Răutățile lovesc deopotrivă în sănătatea trupului și în fericirea sufletului. Desfrânarea strică frumusețea, risipește munca, pierde cinstea, aduce boala și scurtează viața. Câte femei stricate, câte trupuri pângărite și câte suflete osândite rodește păcatul de moarte al desfrânării?

Pe desfrânați îi judecă și oamenii, și Dumnezeu. Ține minte aceasta, creștine, că nu e vorbă de glumă, ci de pocăință. După glumele cu păcatul desfrânării plâng prea multe suflete, iar aceste suflete, prin însăși nenorocirea lor, predică înfrânarea și strigă după ajutorul și îndurarea lui Dumnezeu.

Să luăm aminte la ele ca la tot atâtea pășanii de fii rătăciți și să învățăm de la ele nu desfrânarea, ci înfrânarea, nu păcatul, ci pocăința; nu călcarea poruncilor, ci paza lor; nu depărtarea, ci întoarcerea la Dumnezeu.

„Ca fiul cel desfrânat am venit și eu, Îndurate... Risi-pit-am bogăția (harul), care mi-ai dat-o, Părinte; primește-mă pe mine, cel ce mă pocăiesc, Dumnezeule, și mă miluiește”²⁰⁷.

*

*Fiecare bărbat să-și aibă femeia lui și
fiecare femeie să-și aibă bărbatul ei*
(1 Corinteni 7:2)

Ce să facem să scăpăm de ispita și de păcatul desfrânării?

Cel mai bun și cel mai sigur leac împotriva desfrânării este **căsătoria prin cununie**. Creștinismul a ridicat **căsătoria la rang de Taină mare și sfântă** (Efeseni 5:32) ca nimeni să nu aibă nici o scuză pentru viața trăită în destrăbălare. Regula de viață creștină este aceasta: **«ca pază împotriva desfrânărilor, fiecare bărbat să-și aibă femeia lui și fiecare femeie să-și aibă bărbatul ei»** (1 Corinteni 7:2).

Leac mai bun împotriva desfrâului decât regula aceasta nu este.

Alte mijloace și remedii sau leacuri împotriva păcatului desfrânării sunt următoarele:

1. Paza și stăpânirea simțurilor. Întâi **vederea**. Prin ochi intră ispita în suflet și înduplecă voința. Din ochi și din clipirile lor se naște dragostea, din dragoste pofta și din poftă plăcerea. Ce vede omul, aceea pofteste. Ochii înșeală pe Eva (cu fructele oprite), pe David (cu Berșeba), pe Solomon (cu fiitoarele). Frumusețea fiicelor lui Cain a fost pricina potopului. Pentru frumusețea Elenei a pierit Troia și alte cetăți. De aceea, creștinul își oprește privirea cu iscodire de la frumusețea cea trecătoare.

²⁰⁷ Slavă de la litia Duminicii Fiului Rătăcit.

Urmează **auzul**. Ca să nu fie ademenit la păcat, creștinul își astupă urechile să nu audă cântecele sirenelor, cuvintele necuviincioase și de rușine, care întinează, rănesc, pângăresc șiucid atâtea suflete. **Mirosul** încă se cere păzit și stăpânit. Cine poartă arome și parfumuri răspândește ispite și chemări la păcat. **Pipăirea** este și mai primejdioasă, deoarece „cu neputință este să vii la pipăire și să nu săvârșești fapta”²⁰⁸. **Gustarea** la fel se cere înfrânată și stăpânită. Lăcomia și beția pântecului mărește pofta și războiul trupului. În locul grăsimilor și a băuturilor bețive care stânesc poftelē sunt de preferat roadele (fructele și zarzavaturile) pământului. Cărnurile, grăsimile și băuturile bețive întunecă mintea, hrănesc poftelē, ațâță patimile și slăbesc frâna voinței și a judecății sănătoase. Toate simțurile trebuie păzite în curățenia lăsată și voită de Dumnezeu.

Arătând deosebirea între dobitoace, care se îndestulează cu iarba câmpului și cu apa râurilor, și oamenii care nu se mai satură de fripturi și de nenumăratele plăcinte ale bucătarilor, Sf. Nil Ascetul scrie: „De aceea (dobitoacelor) le sunt puține plăcerile de sub pânțele, pentru că nu-și aprind dorințele cu nici o mâncare grasă... Căci un singur timp al anului le stârnește această simțire, când legea firii le-a rânduit împreunarea pentru însămânțarea aceleiași specii, spre păstrarea neamului... Dar oamenilor pofta nesăturată după plăcerile desfrânate, odrăslită din belșugul și felurimea mâncărilor, le-a semănat dorințe furioase, neîngăduindu-le patima să se liniștească în nici o vreme”²⁰⁹.

2. Izgonirea gândurilor rele și oprirea pomenirilor urâte

²⁰⁸ Mântuirea păcătoșilor, p.82-83.

²⁰⁹ *Fllocalia I*, p. 218.

Să nu te oprești nici la gândul, nici la cuvintele desfrâului; nici să-ți amintești de ele. Stinge focul când se aprinde, oprește vrăjmașul la ușă, smulge copacul când e vlăstar de iarbă, cugetă la patimile Domnului și la viețile sfinților. Pentru păcatul desfrânării a venit potopul, a pierit Sodoma, s-a nimicit seminția lui Veniamin, au fost uciși cei doi bătrâni din istoria Susanei. Gândește că Dumnezeu e pretutindeni și desfrânarea o faci înaintea Lui, în ochii Lui. Cugetă că prin desfrânare faci din mădularele lui Hristos mădularele păcatului.

3. **Frâul.** Desfrânarea, ca și toate poftele, nu se stinge, numai prin împlinire, ci și prin înfrânare. De aceea nu-ți răsfăța trupul, ci înfrânează-l cu postul și cu virtutea cumpătării în mâncare, în băutură, **în haine, în cuvinte, în camere simple.** „Pofta trupului, frate, este ca un cal fără frâu, care oricâte răpe află, cade și se rănește. Iar întreaga înțelepciune este frâul care o oprește și o împiedică”²¹⁰. Stăpânește poftele și organele „de sub stomac”, zice Clement Alexandrinul²¹¹.

4. **Ferirea de desfrânare cu gândul la bolile care se nasc din desfrânare.** Porunca a șaptea dumnezeiască oprește desfrânarea, iar porunca a șaptea bisericească oprește citirea cărților eretice și imorale, prin care scriitorii cu sufletele vândute satanei trezesc gândurile, atâta poftele spre desfrânare și pregătesc trupurile pentru atâtea răni și suferințe îngrozitoare.

5. Rugăciunea, spovedirea și împărtășirea cât mai deasă cu Sfintele Taine.

6. **Munca** până la ostenire, cu mintea și cu mâinile.

7. **Fuga,** ferirea de femei desfrânate și de bărbați desfrânați. Precum fugi de foc să nu te ardă, fugi de locul, de

²¹⁰ Mântuirea păcătoșilor, p. 79.

²¹¹ *Pedagogul*, p. 218.

focul și de flăcările desfrânării. Focul înmoaie fierul, desfrânarea înmoaie și bărbații cei mai tari și femeile cele mai virtuozose. „Cu neputință este să mergi la moară și să nu te umpli de făină. Sau să ții smoală și să nu se lipească mâinile tale. Cu cât te amesteci cu lumea și cu muierile, cu atâta te întinezi. De nu vei împreuna focul cu surcelele, flacăra nu se aprinde. Precum din lovitura pietrei și a fierului se aprinde focul, așa de cuvintele muierii la urechile bărbatului se întărită pofta curviei”²¹². De aceea **fugi de desfrânare** (1 Corinteni 6:18) ca de foc și ferește-te de femeile desfrânate ca Iosif de femeia lui Putifar. „Fugi de faptele muierilor, căci nu ești mai tare ca Samson, decât Iraclie (Hercule), decât Olofern, decât Ahile, care au biruit mii de oameni și i-au omorât, iar în cele din urmă i-au biruit muierile și jalnic i-au omorât”²¹³.

Vorbind despre procreație și sfătuind la ferirea de femeile desfrânate, ale căror sămânță e „spurcată și străină”, Clement Alexandrinul scrie: „Nu semăna unde n-ai vrea să-ți crească sămânța, nici să te atingi cumva de o femeie afară de femeia ta cu cununie, căci numai din ea este drept să culegi bucuria plăcerilor trupului în scopul de a primi urmași legiuți. În adevăr, pentru Cuvântul, numai aceste legături sunt legiuite. Nu trebuie ca cei ce conlucrează cu partea lor la dumnezeiasca creațiune să-și arunce sămânța sau să și-o nesocotească, să semene ce nu e menit să rodească”²¹⁴.

8. Gândul la moarte și la judecata lui Dumnezeu. Gândește că vei muri și vei fi judecat de toate faptele tale **cele ascunse** (Romani 2:16). Cugetă că și ființa aceea pe care o

²¹² Mântuirea păcătoșilor, p. 80-81.

²¹³ Mântuirea păcătoșilor, p. 84.

²¹⁴ *Pedagogul*, trad. N.I. Ștefănescu, p. 220.

poftești va muri, va fi judecată și osândită împreună cu tine. Gândește la înfățișarea, la putrezirea și la putoarea cadavrului care acum ți se pare frumos și ademenitor. Pe un sihastru îl muncea în gând amintirea unei femei frumoase. Mai apoi un prieten i-a adus vestea că a murit femeia aceea. Auzind aceasta sihastrul, într-o noapte a luat un ștergar, s-a dus la mormântul femeii și a șters cu el trupul ei putred și împutit, apoi s-a întors în chilia sa. Din acel ceas, de câte ori simțea în trupul său o pornire pătimasă, își punea în față ștergarul cu putoarea trupului mort și-și zicea: „Satură-te acum, curvarule, de împuticiunea pe care o poftești”²¹⁵. În felul acesta cugetând și lucrând, a biruit pofta și s-a izbăvit de ispită.

Folosind, cu hotărâre toate aceste mijloace: căsătoria prin cununie, paza simțurilor și a gândurilor, frâul, cugetarea la bolile care se nasc din desfrânare, munca ostenitoare, fuga de femeile desfrânate și de bărbații desfrânați, rugăciunea, spovedirea și împărtășirea cât mai deasă, gândul la moarte și la judecata lui Dumnezeu, iubiți și binecuvântați creștini, orice om, și cel mai împătimit, poate scăpa de păcatul desfrânării.

Folosește-le și tu, creștine, cu toată puterea voinței și fără nici o îndoială. Iar dacă ai căzut în acest păcat de moarte, ridică-te până nu e prea târziu. Vino-ți în fire, întoarce-te acasă, la Dumnezeu și caută brațele iubitoare și iertătoare. Roagă-te de iertare și strigă-I cu credință, cu speranță și cu iubire fiască: „Brațele părintești acum întinzându-le, primește-mă, Doamne, și pe mine ca pe desfrânatul, Preaîndurate, ca (și eu) cu mulțumită să te slăvesc”²¹⁶.

²¹⁵ Mântuirea păcătoșilor, p. 90.

²¹⁶ Slavă din Canonul Duminicii fiului risipitor, peasna I.

*

Fugiți de desfrânare!
(1 Corinteni 6:18)

Ca să învățăm din credința și din pășaniile altora cum să ne ferim de cursele păcatului desfrânării, *Viețile Sfinților* ne dau o mulțime de învățături și pilde foarte folositoare. Să vedem numai câteva dintre ele:

Sf. Benedict de Nursia, întemeietorul celor dintâi mănăstiri de călugări în Apus (pomenit la 14 Martie), când era ispitit de gândul și păcatul desfrânării, „se dezbrăca și se tăvălea **cu trupul gol prin urzici și prin spini**. Astfel, sângerându-și trupul și răbdând toate durerile, s-a vindecat de păcat”²¹⁷.

Sf. Antonie cel Mare a păstrat de la Sf. Pavel Tebeul următoarea întâmplare: „În prigoana împăraților păgâni Deciu și Valerian, îndreptată împotriva creștinilor, a fost prins un tânăr creștin care mărturisea cu o pilduitoare tărie de credință pe Iisus Hristos Mântuitorul. Văzând prigonitorii că nu-l pot întoarce prin torturi, l-au așezat legat pe un pat moale și au trimis la el o femeie nerușinată ca să-l ispitească la păcat. Neavând altă putere de apărare și văzându-se în mare primejdie de cădere, tânărul și-a mușcat limba, a tăiat o bucată din ea și a scuipat-o în fața desfrânatei, stropindu-i obrazul și hainele cu sângele ce curgea din rană. Durerea cea mare i-a potolit patima și harul lui Hristos l-a ajutat să înlăture ispita”²¹⁸.

La Sf. Ioan Scărarul (pomenit la 30 Martie și în Duminica IV din Postul Paștilor) a venit un frate chinuit de diavolul

²¹⁷ *Viețile Sfinților*, III, p. 51.

²¹⁸ *Viețile Sfinților*, I, p. 165.

desfrânării ca să i se plângă și să ceară sfat. Marele și cuviosul duhovnic a zis atunci tânărului: - Să alergăm, prietene, la rugăciune!

Prin **puterea rugăciunii** duhul desfrânării a fost alungat și amândoi au dat slavă și mulțumire lui Dumnezeu, Care „voia celor ce se tem de El va face și rugăciunea lor va auzi”²¹⁹.

În calea Sf. Efrem Sirul (pomenit la 28 Ianuarie) a ieșit o femeie desfrânată, care i-a spus cu nerușinare să se culce eu ea.

„Atunci marele Sfânt i-a răspuns: *De voiești să dormim împreună, trebuie să mergi unde voi spune eu.* Întrebându-l unde vrea să meargă, Sfântul i-a răspuns: *În mijlocul cetății* (Edesa).

Dar nu ai sfială și rușine de cei ce ne vor vedea dormind în mijlocul cetății? - a zis femeia mirată. Atunci Sf. Efrem a dojenit-o: Dacă crezi că ochii oamenilor pot să rușineze sufletul, cu cât mai vârtos ochii lui Dumnezeu care văd toate. Au are nu ne vom înspăimânta?

Rușinată, femeia a făcut pocăință pentru păcatele ei, s-a retras într-o mănăstire de femei și a mers pe calea cea dreaptă până la moarte”²²⁰.

„Sf. Martin, episcopul Galiei (pomenit la 10 Noiembrie), văzând o femeie bogat împodobită și parfumată ca să atragă oamenii spre lucruri nerușinate, plin de amărăciune, a zis cu mustrare în glas: *Dacă desfrânata aceasta se împodobește ca o mireasă spre a amăgi pe oameni și a-i duce la pierzare ca să facă voia diavolului, cu cât mai vârtos se cade nouă a ne împodobi sufletele cu fapte bune ca să plăcem lui Iisus Hristos, Stăpânul nostru.*

²¹⁹ Viețile Sfinților, III, p. 115.

²²⁰ Viețile Sfinților, II, p. 445.

Săgetată la inimă de cuvintele Episcopului, femeia a căzut în genunchi în fața Sfântului și i-a grăit: Sfinte al lui Dumnezeu, nu mă lăsa în tina spurcăciunilor și a fărădelegilor mele, ci fie-ți milă de mine, păătoasa, și mă mântuiește!

Mișcați de cuvintele și de pocăința femeii, toți cei de față au lăcrimat, apoi Sf. Martin, întinzându-i mâna și ridicându-o, i-a zis: *Nădăjduiește, femeie, căci mila lui Dumnezeu este nemărginită. Pocăiește-te și nu pierde nădejdea!...*

Întoarsă la Dumnezeu prin cuvintele episcopului Martin, femeia a dus mai departe o viață atât de curată încât s-a învrednicit ca după moarte să fie trecută în rândul sfinților, cu numele Zoia²²¹.

În ziua de 22 Aprilie se pomeneste Cuviosul Părinte Vitalie Monahul, care o parte din viață și-a petrecut-o prin casele desfrânatelor ca să le ajute să se întoarcă prin **rugăciune**, prin **bani** și prin **sfătuire** la o viață cinstită. A trăit pe vremea Sf. Ioan cel Milostiv, Patriarhul Alexandriei (veac VI). Cu banii pe care-i aduna din munca brațelor sale, călugărul mergea în taină pe la casele de pierzanie ale femeilor desfrânate și căuta să le întoarcă la pocăință, zicându-le: *Iată, primiți acești bani, îndestulați-vă nevoile și măcar o zi nu mai păcătuțiți, vânzându-vă trupul cel dat de Dumnezeu într-o a fi lăcașul Său!*

Toată noaptea petrecea la câte una din ele păzind-o, sfătuind-o și ajutând-o să nu păcătuiască sau rugându-se într-un colț și rostind încetișor din Psaltire până dimineața. Când pleca, o ruga cu jurământ să nu spună nimănui fapta lui. Mulți oameni îl credeau păcătos și, când îl întâlneau, îl ocărau, zicându-i: *Du-te, ticălosule, că te așteaptă desfrânatele!* și scui-pau în urma lui.

²²¹ *Viețile Sfinților*, vol. VI, p. 186.

Dar, prin sfaturile și ajutoarele lui, multe femei pierdute și-au îndreptat viața, fie măritându-se cu bărbați cinstiți, fie retrăgându-se prin mănăstiri ca să-și plângă și să-și ispășească păcatele²²².

Mijloacele și metoda (calea) folosită de Cuviosul Părinte Vitalie pentru întoarcerea, pocăința și mântuirea desfrânatelor sunt demne de luat aminte și de urmat. Viața sfântă împlânzește și fiarele sălbatice; viața dobitocească (desfrânarea) sălbăticește și pe cale împlânzite.

„Prin părțile Teutoniei era un ostaș care într-o noapte s-a sculat de lângă soție și s-a dus la alta. Când s-a întors, femeia s-a îngrozit de înfățișarea lui și a început să strige. Slugile, când l-au văzut, s-au îngălbenit de frică și au fugit strigând și ele îngrozite. Ce se întâmplase? Fața desfrânatului (preacurvar) se schimbaseră; era urâtă și înfricoșată ca a unui drac. Însălmântat și el de fapta lui rușinoasă, dimineața a plecat la duhovnic să se mărturisească. Dar în cale, oamenii, boii și alte dobitoace întâlnite se fereau cu groază dinaintea lui. La biserică, duhovnicul i-a închis ușa, socotind că este o arătare drăcească. Abia după ce ostașul s-a rugat cu lacrimi, spunând că nu este diavol, ci om pe care păcatul l-a făcut așa de urât și înfricoșător, a fost primit la mărturisire. După ce și-a îndreptat sufletul prin pocăință și a primit de la duhovnic dezlegarea și un canon după cum se cădea, fața soldatului s-a întors la starea ei cea dintâi²²³.

Pe vremea împăratului păgân Dioclețian (284-305), crudul și sângerosul prigonitor al creștinilor, în apropierea cetății Nisibe, la marginea de la Răsărit a împărăției Romanilor, era o mănăstire în care își duceau traiul vreo cincizeci de călugărițe, între care se număra și Fevronia, cea mai frumoasă dintre toate

²²² *Viețile Sfinților*, vol. III, p. 202-204.

²²³ *Mântuirea păcătoșilor*, p. 97.

și cu adevărat Sfântă nu numai prin curățenia vieții, dar și prin evlavie ei pilduitoare. Când în cetatea Nisibe a sosit marele dregător împărătesc Selin, împreună cu nepotul său Lissimah, ca să judece și să trimită la moarte pe creștini, călugărițele, îngrozite de teama morții, au părăsit mănăstirea, afară de maica Vriena, două călugărițe și Fevronia. În fața judecății, Selin făgăduiește frumoasei și tinerei fecioare Fevronia - abia avea 20 ani - că o mărită cu Lisimah dacă se leapădă de Hristos. Sfânta a lepădat de la sine ispita cu o mărturisire caldă de credință în Hristos și în Biserica Sa. Aprins de mânie, Selin supune pe Fevronia la tot felul de chinuri: e bătută de moarte, așezată pe un grătar sub care ardeau cărbuni, i se retează mâinile și picioarele, i se taie sânii și e pârjolită cu făclii aprinse, dar ea toate le îndura cu mucenicească răbdare până când, în murmurale de groază ale păgânilor, călăul îi taie capul. În acest chip, frumoasa fecioară primește **cununa muceniei** pentru Hristos, ca o mireasă neprihănită, pomenindu-se numele ei în calendarul Bisericii în fiecare an, la 25 iunie²²⁴.

O altă fecioară, Sf. Muceniță Cristina (Creștina), pomenită la 18 Mai, dată în paza unor ostași, Pavel și Andrei, ca să o silească la păcat cu ei, îi muștră și le vorbește cu atâta căldură despre credința în Hristos încât se creștinează și ei și primesc împreună moartea de martiri²²⁵.

În aceeași zi se pomenește și Sf. Mucenic Petru, un tânăr creștin din Asia Mică, prins în orașelul Lampsac, legat în lanțuri de slujitorii împăratului păgân Decius (250-253), batjocorit, schingiuit și îndemnat să se întoarcă la cinstirea idolilor și a zeilor păgânești, aducând jertfă Venerei, zeița desfrâului.

²²⁴ *Îndrumătorul*, II, p. 193.

²²⁵ *Îndrumătorul*, II, p. 152.

ne-te poruncii nebiruitului împărat - îi ziceau ei - și grăbește-te a aduce jertfă zeitei Venera; vei cruța de suferință și de moarte tânărul tău trup și vei dobândi și răsplătire după cuviință.

Plin, însă, de înțelepciune și de îndrăzneală, tânărul Petru le-a răspuns: Știu că Venera este pentru voi zeita frumuseții și a dragostei desfrânate și chiar în scrierile voastre se istorisesc pe seama ei niște fapte care, dacă ar fi săvârșite de oameni de rând, ar fi aspru pedepsite, după legile împărăției. Mă mir și nu găsesc nici o pricină pentru a înțelege de ce cinstiți voi o femeie ale cărei fapte voi înșivă le socotiți vrednice de pedeapsă. Eu nu mă pot închina unei asemenea zeite; eu mă închin Hristosului meu, de ale Cărui fapte săvârșite pe pământ sunt mândru și de la Care aștept milă și îndurare ca să viețuiesc fără de păcat.

Pentru un astfel de răspuns plin de credință, Petru e întins pe roată ca să i se zdrobească oasele, prin mai cumplită și mai îndelungată suferință. Când opreau călăii roata ca să mai răsuflă, tânărul Petru se ruga: *Mulțumescu-Ți Ție, Doamne Iisuse, că m-ai învrednicit a birui și vicleșugurile și chinurile cu care încearcă tiranul să mă dezlipească de lângă Tine și de lângă Biserica Ta.*

Cu astfel de curaj și cu o astfel de credință Sf. Petru s-a păzit de desfrânare și a primit cununa muceniei pentru Hristos²²⁶.

Pilde asemănătoare de înfrânare avem în viața sfintei Mucenițe Lucia Fecioara (pomenită la 6 Iulie), în viața Sf. Teodora din Alexandria (pomenită la 11 Septembrie), care pentru o singură călcare a poruncii a șaptea, în urma remușcărilor conștiinței, a pățimit, a plâns și s-a pocăit viața

²²⁶ *Îndrumătorul*, II, p. 152.

întreagă²²⁷; Sf. Muceniță Teodora Fecioara (pomenită la 27 Mai), care a fost dusă într-o casă de desfrânare de unde cu ajutorul lui Dumnezeu și cu hainele lui Didim ostașul, a scăpat ca pasărea din laț și oaia dintre lupi²²⁸. Sf. Evdochia (pomenită la 1 Martie), Sf. Maria Egipteanca (pomenita la 1 Aprilie și în Dumineca a V-a din Postul Paștilor) și Sf. Pelaghia (pomenită la 8 Octombrie), care toate au fost mai întâi desfrânate vestite²²⁹ și, în sfârșit, Sf. Mucenic tânărul Ioan al Olteniei (Românul, pomenit la 12 Mai), care mai bine a primit moartea decât să-și pângărească trupul și credința de creștin.

Din toate aceste pilde și învățături culese din *Viețile Sfinților*, iubiți și binecuvântați creștini, putem înțelege fără greutate un șir întreg de mijloace și puteri neînvinse prin care putem scăpa de ispitele desfrâului: muștrarea și rușinarea păcatului, biciuirea trupului, pocăința, înfrânarea până la mucenicie, lupta cu patima până la moarte.

„Precum păduchele pe porumb vatămă, așa curvia pe dragoste o vătămă” - spune un Sfânt Părinte²³⁰.

Iubirea curată este lege dumnezeiască și firească. Desfrânarea este patimă trupească. A-ți sătura pofta de desfrânare prin vedere este păcat (Matei 5:28). A-ți pângări trupul și patul prin desfrânare este păcat și mai mare, păcat de căpetenie, **de moarte**, din pricina căruia vine peste oameni mânia și judecata lui Dumnezeu (Evrei 13:4).

Creștini, fugiți de desfrânare!... Sau nu știți că trupul vostru este locașul Duhului Sfânt, Care este în voi?...

²²⁷ *Îndrumătorul*, II, p. 279.

²²⁸ *Vezi Viețile Sfinților*, IV, p. 96-99

²²⁹ *Vezi Viețile Sfinților*, II, p. 293-306; III, p. 118-128 și VI, p. 31-35.

²³⁰ *Scolie la Scara Sf. Ioan Scărarul*, Cuv. IX.

«Preamăriți, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, ca unele care sunt ale lui Dumnezeu» (1 Corinteni 6:18-20).

Lăcomia

...lăcomia ... este slujire idolilor
(Coloseni 3:5)

Al patrulea păcat de căpetenie, lăcomia, e pofta de mâncare și de bătură peste măsură și fără socoteală. Se numără între păcatele trupului (Galateni 5:19) care răsar din inima pângărită (Marcu 7:21-22) și aduc omului, pe lângă pierderea împărăției lui Dumnezeu (1 Corinteni 6:10; Galateni 5:19-21) și o mulțime de alte pagube și răutăți sufletești și trupești, ca: **îmbolnăvirea trupului, nedreptatea, egoismul** (iubirea și îngrijirea numai de sine), **pofta nesățioasă** a trupului de plăceri, **petrecerile, bețiile, certurile, luxul, risipa, sărăcia, pierderea minții sănătoase, a cinstei, a sănătății și a numelui bun, defăimarea și asuprirea** (exploatarea) **aproapelui**, tot felul de **fărădelegi și... depărtarea de Dumnezeu**.

Lăcomia zăpăcește mintea, crește patimile, adoarme judecata, slăbește voința. Lăcomia mâncării ispitește și amăgește pe Eva (Facere 3:6); lăcomia pântecului, pofta după oalele cu carne din Egipt (Ieșire 16:3) și strigătul: „Dă-ne carne să mâncăm!” atrage asupra poporului israilitean în pustie o pedeapsă foarte grea (Numeri cap. 11); lăcomia de mâncare face pe iudei să adune, împotriva poruncii lui Dumnezeu, prisos de mâna în pustie, care apoi s-a împutit și s-a umplut de viermi (Ieșire 16); fiii lui Samuil umblau după lăcomie și luau daruri,

de aceea nu mai țineau dreaptă în mână cumpăna judecății și judecau strâmb (1 Regi 8:3); lăcomia de aur, argint și haine scumpe a lui Acan e pedepsită cu moartea (Is. Navi 7); Saul, din pricina lăcomiei, pierde tronul (1 Regi 15); lăcomia după via lui Nabot împinge pe Ahab și Isabela la ucidere, pentru care și ei sunt pedepsiți tot cu moartea²³¹. (3 Regi 21); lăcomia (beția) lui Irod și a Irodiadei ucide pe Sf. Ioan Botezătorul (Matei 14:1-12; Marcu 6:14-29); lăcomia face din apostolul Iuda vânzător (Ioan 12:3-6); lăcomia argintarului Dimitrie din Efes răscoală cu prigoană pe păgâni împotriva creștinilor (Fapte 19:23-40); lăcomia de bani face pe procuratorul Felix să țină pe Apostolul Pavel închis în temnița din Cezareea vreme de doi ani (Fapte 24:24-27). Păgânii sunt plini de lăcomie (Romani 1:29); e plină lumea de lacomi (1 Corinteni 3:19), de oameni «al căror Dumnezeu este pântecul» (Filipeni 3:19). Lăcomia face din oameni «fiii blestemului» și «nebuni pe care-i așteaptă osânda» (vezi 2 Petru 2:3, 14-22 și Luca 12:15-35).

Lăcomia omoară virtuțile²³², naște poftetele vătămătoare, supune mintea plăcerii și sufletul corpului. Vechii înțelepți numesc pe oamenii care mănâncă mult gastrimargi, după numele unui animal, margos, care se naște din putreziciune și se hrănește cu pământ²³³.

Bețivul nu-și mai poate stăpâni nici limba, nici judecata, nici voința, nici simțurile.

Lacomul face din mâncare și din băutură scopul vieții; confundă mijlocul cu scopul. După cuvântul profetului Avacum, lacomul stă cu gura căscată ca iadul și nu se satură cu moartea

²³¹ *Îndrumătorul*, II, p. 152.

²³² Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia III*, p. 459.

²³³ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări și răspunsuri*, *Filocalia II*, p. 237.

(2:5). „Lacomul e totdeauna întristat de ceea ce nu are și e totdeauna nesățurat de ceea ce are”²³⁴, „nu se bucură de cele ce are, ci se întristează de cele ce-i lipsesc”²³⁵. Cuviosul Nil Ascetul spune că lăcomia pânteceului e „maica iubirii de plăceri”, rădăcina din care puiesc celelalte patimi: iubirea de bani, iubirea de plăceri, mânia, desfrânarea și altele. Pofta face din lacom un animal care se târăște când pe pânțe, când pe piept; „când are mijloacele care îi împlinesc plăcerile se tăvăleşte pe pântec, iar când e lipsit de acestea, se târăște pe piept, unde este mânia. Căci iubitorii de plăceri, când sunt lipsiți de ele, se înfurie și se amărăsc”²³⁶.

Vai lor!... (vezi Isaia 5:8-24; 56:10-12; Miheia 2:2).

Lăcomia strică omenia. Lăcomia vinde neamul și moșia (Proverbe 23:2-5, 29). „Intră în prăvălii, în tribunale, în școli, chiar și în biserici; acoperă ochii judecătorilor, învață limba advocaților, mișcă pana scriitorilor, vinde cuvintele filosofilor”²³⁷, oprește credincioșii de la rugăciune. De aceea e pricina multor greșeli, păcate grele și piedici în calea mântuirii.

Stomacul, prin mulțimea și greutatea mâncărilor, „slăbănogeste puterile duhovnicești, slăbește și surpă la pământ întăritura virtuților”²³⁸.

«Toate fluviile curg în mare, dar marea nu se umple» (Eccleziast 1:7); toate bucatele se revarsă în stomacul lacom și nu se mai satură. „Căci stomacul și marea sunt la fel, absorb râurile ce se varsă în ele fără să se sature; una consumând prin

²³⁴ Ilie Miniati, *Didahii și predici*, p. 476.

²³⁵ Sf. Vasile cel Mare.

²³⁶ Cuvânt ascetic, *Filocalia* I, p. 205-206.

²³⁷ Miniati, op. cit., p. 480.

²³⁸ Nil Ascetul, *Filocalia*, p. 207-208.

digestie, cealaltă prin sărătură cele ce vin în ele, dorind iarăși altă hrană și neînchizându-și niciodată căscătura”²³⁹.

Pofta gâtlejului și lăcomia pântecului împiedecă rugăciunea și desăvârșirea sufletului. Din sete omul bea vin, apoi din poftă și cu dulceața bunătăților gras își face pânțele, iar când vine rândul rugăciunii, dormi, căci ești sătul, sau te împătimesc „cele de sub pântec”. De rugăciune, de înduhovnicire și desăvârșire, nici vorbă. Într-o astfel de viață petrecând cineva, nu va putea scoate din inimă lacrimi de pocăință, nici viață duhovnicească să petreacă, nici la sfințenie să ajungă, ca unul ce „se supune dulceții gâtlejului și poftei pântecului”²⁴⁰.

Pentru vindecarea de nebunia lăcomiei, Mântuitorul recomandă postul și înfrânarea, cumpătarea la mâncare și băutură: «Luați seama de voi înșivă să nu se îngreueze inimile voastre cu îmbuibarea de mâncare și de băutură și de grijile lumești» (Luca 21:34).

Prisosul e pagubă, îngreunează stomacul și pregătește hrană viermilor. Dulceața mâncărilor ține numai în gură. Mai departe îngreuiază stomacul și stârnește dorințele, poftele și plăcerile de sub pânțele, că de obicei „pânțele este pricina plăcerii”²⁴¹.

Prisosul de hrană moleșeste, atâta poftele, naște sămânța desfrânării, **împiedică desăvârșirea**.

„Multe lemne produc flacăra mare; iar multe mâncări dau naștere poftelor”, spune Sf. Macarie Egipteanul²⁴², iar Sf.

²³⁹ Nil Ascetul, trad. D. Stăniloae.

²⁴⁰ Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuv. IV*, ms., p. 79.

²⁴¹ Sf. Nil Ascetul, *Filocalia I*, p. 206 și 218.

²⁴² Vechile Rânduielei monahale, p. 227.

Maxim Mărturisitorul scrie: „Tot ce-i de prisos și peste trebuință firească este **necumpătare**. Iar aceasta e **calea diavolului spre suflet**”²⁴³.

Înfrânarea face din om stăpânul patimilor. „Iubite! Trupul este un vrăjmaș al tău, obraznic și fără de rânduială... Căpeteniile lui sunt poftele și simțurile. Armele lui sunt felurile mâncări și băuturi. Rănile ce le dă sufletului sunt păcatele. Iar pagubele trupului sunt durerile capului, ale stomacului și coastelor. De voiești să-l biruiești, dă-i război cu înfrânarea care îi ia armele și puterea și-l supune stăpânirii minții”²⁴⁴.

Regula înfrânării, cumpătarea, e cea mai bună regulă de sănătate a trupului și a sufletului. „Slăbiciunea trupului, scrie Sf. Casian Romanul, nu dăunează curăției inimii, când dăm trupului nu ceea ce voiește plăcerea, ci ceea ce cere slăbiciunea. De bucate numai atâta să ne slujim, cât să trăim, nu ca să ne facem robi pomirilor poftelor. Primirea hranei cu măsură și cu socoteală dă trupului sănătatea, nu îi ia sfințenia”²⁴⁵.

„Dau ticălosului trup cât îi trebuie ca să nu piară cugetul”, să rămână treaz în lucrarea Domnului Hristos, spunea Arhim. Amfilohie, sfetnicul de taină al lui Ștefan cel Mare²⁴⁶. Lăcomia strică omenia și sănătatea. Cât strică lăcomia de mâncare și de băutură se vede și de acolo că medicii mai întâi cercetează felul de hrănire al bolnavilor și apoi le prescriu schimbarea mâncărilor și înfrânare. Din pricina mâncărilor grele și a stomacurilor nesățioase se ivesc cele mai multe boli. Sănătatea,

²⁴³ Răspunsuri către Talasie, Filocalia III, p. 193.

²⁴⁴ Mântuirea păcătoșilor, p. 110-111.

²⁴⁵ Filocalia I, p. 99.

²⁴⁶ M. Sadoveanu, *Frații Jderi*, vol. III, p. 141.

care este averea cea mai scumpă, dar în același timp și cea mai ieftină, are în lăcomia pântecului unul dintre cei mai mari dușmani. Când sănătatea este pierdută, deodată cu ea încetează și fericirea.

Din astfel de pricini, în comunitatea creștină, nici pe pământ și nici în cer, lăcomia nu are ce căuta. «Desfrâu și orice necurăție sau lăcomie nici să nu se pomenească între voi, așa cum se cuvine sfinților... Căci aceasta să o știți, că nici un desfrânat sau necurat sau lacom, care este un slujitor de idoli, nu are moștenire în împărăția lui Hristos și a lui Dumnezeu» (Efeseni 5:3,5). «Omorâți, deci, mădulele omului pământesc: desfrânarea, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia, care este slujirea idoloilor, pentru care vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării (Coloseni 3:5-6).

Regula vieții după Evanghelie, creștini, este și rămâne aceasta: «Ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate să le faceți spre slava lui Dumnezeu» (1 Corinteni 10:31).

Pizma

...dragostea nu pizmuiește
(1 Corinteni 13:4)

Al cincilea păcat de căpetenie este pizma (răutatea, zavistia sau invidia), adică părerea de rău pentru binele aproapelui și bucuria pentru nefericirea lui. E, deci, păcat împotriva iubirii aproapelui. Păcatul pizmei se naște din mândria și răutatea inimii (cf. Marcu 7:21-22). El nu poate suferi nici virtuțile, nici vredniciile, nici bunurile, nici însușirile, nici progresul, nici munca altor oameni. Pizma face oamenii răi ca

dracii și veninoși ca șerpii. Ea roade precum carii, întunecă fața și înveninează sufletul.

Pizma e „începătoarea luptei împotriva lui Dumnezeu, dascălul neascultării, tatăl uciderii de frate, pricinuitoarea morții...”²⁴⁷ Pizma este veninul, otrava sufletului și a trupului. Când omul e stăpânit de pizmă și de ură devine întunecat la privire și galben la față, apoi vânat și negru - de veninuri. Pizma se naște în oamenii răi la suflet. De aceea se mai numește și răutate. Când un om drept e lăudat și cinstit pentru munca și virtuțile lui, pizmașul se tulbură, se umple de venin, cum s-a umplut inima fariseilor când au văzut că Iisus face minuni și poporul crede în El (Ioan 11:46-51). Pizma sau invidia este rană mortală plină de venin. Nu întreba pe invidios de boala lui, că nu-ți va răspunde: „Sunt plin de invidie și de fiere, fericirea prietenilor mei mă întristează; mă mâhnesc de bucuria fratelui meu, nu pot suferi înfățișarea bunăstării altuia; fericita norocire a aproapelui meu face nenorocirea mea”. Așa răspunde Sf. Vasile cel Mare, despre omul pizmaș, în locul omului pizmaș.

Câinii se îmblânzesc, dar invidioșii sunt mai răi decât fiarele sălbatice. Invidia totdeauna descoperă răul și niciodată binele. De aceea pizmașii dau nume de viciu tuturor virtuților.

Ca și celelalte păcate de căpetenie, pizma are în viața oamenilor o mulțime de urmări nefericite, unele mai rele decât celelalte. Întâi de toate, din pizmă se naște **prigonirea și omorârea** aproapelui.

Frumosul luceafăr, Lucifer, care răsare dimineța (Isaia 14:12), s-a întunecat și s-a prăbușit din pricina invidiei. Cain,

²⁴⁷ I. Miniati, *Didahii și Predici*, p. 279.

când a privit spre darurile jertfei lui Abel, s-a întristat foarte și fața lui era posomorâtă. Atunci i-a zis Domnul Dumnezeu:

- „Pentru ce te-ai întristat și pentru ce s-a posomorât fața ta? Când faci bine, au nu-ți este fața senină? Iar de nu faci bine, păcatul bate la ușă și caută să te târască, dar tu biruieste-l!” În loc să-l biruiască, se lasă el biruit de păcat, se întunecă și mai rău, cheamă pe fratele său la câmp și-l ucide.

Pizma săvârșește cel dintâi omor (Facere 4:4-8). Pizma ispitește pe fiii lui Iacob să ucidă, apoi să vândă pe fratele lor, Iosif (Facere 37:11). Core, Datan și Abiron din pizmă se răzvrătesc împotriva lui Moise (Numeri 16). Din pricina pizmei față de David, Saul se bolnăvește, stăpânit de un duh rău, și caută să-l omoare (1 Regi 18 și 20).

Pizma dregătorilor și satrapilor din Babilon aruncă pe Daniil în groapa leilor, pentru că în el „era un duh desăvârșit de ales” (Daniil 6)

Cuv. Nil Ascetul, tâlcuind întâmplarea aceasta, spune că „oamenii au dat pierzării pe Daniil, dar l-au scăpat leii, păzind ei pe cel osândit în chip nedrept din pizmă, ca și dreptatea batjocorită de oameni; în felul acesta au rostit ei judecata cea dreaptă cu privire, la cel osândit pe nedrept. Astfel virtutea bărbatului s-a făcut oamenilor pricină pe pizmă și de dușmănie, iar fiarelor prilej de sfială și de cinste”.²⁴⁸

Iudeii din pizmă și din ură judecă la moarte pe Mântuitorul (Ioan 11:47-48; Matei 27:18), și prigonesc până la moarte pe Apostolul Pavel (Fapte 13:45). Pizma e semnul și năravul omului trupesc (1 Corinteni 3:3), al păgânilor (Romani

²⁴⁸ Filocalia I, p. 210.

1:29) și al ereticilor, care propovăduiesc pe Hristos bolnavi de pizmă (Filipeni 1:15; 1 Timotei 6:4).

Toate păcatele dau omului o oarecare plăcere, o dulceață trecătoare. Pizma îi dă numai venin și chin. Păcatul pizmei este otrava care lipsește sufletul de pace, dar în schimb chinuiește conștiința strică sufletul, usucă trupul, pierde omul. Pizma e patimă, oarbă și otrăvitoare, nedreaptă și nefolositoare. Dintre toate patimile, pizma e cea mai nedreaptă și nefolositoare. Dintre toate patimile, pizma e cea mai nedreaptă și cea mai dreaptă. «Este cea mai nedreaptă, pentru că face rău celor buni; cea mai dreaptă, pentru că chinuie pe cei stăpâniți»²⁴⁹.

„Care ochi văd mai bine, a întrebat oarecine pe un înțelept, ochii negri sau albaștri? Ai bărbaților sau ai femeilor? Ai oamenilor sau ai dobitoacelor? Înțeleptul a răspuns: „Ochii invidioșilor văd mai bine, pentru că văd și de departe, văd și cele mai mici lucruri și acele care nu sunt. Un singur lucru nu văd: binele”²⁵⁰.

Din pizmă față de credința creștină cea dintâi martiră, întocmai cu apostolii, Sf. Tecla pomenită la 24 septembrie este bătută, călcată în picioare, trasă de cozi și predată prigonitorilor de însuși mama ei, care orbită de răutate, nu a mai ținut seama de iubirea pe care o datorează părinții față de copii.

Din inimă rea și pizmuitoare, Sfântul Mucenic Ermie, pomenit la 31 mai, ostașul înălțat la rangul de ofițer sutaș este pârlat de către alt ostaș la Sebastian marele dregător al împăratului Antoniu (138-161) că e creștin și e dat morții. Tot din inima otrăvită de pizmă a unui ostaș doritor de rang înalt, Sf. mucenic Marin ostașul pomenit la 7 august este pârlat că

²⁴⁹ Sf. Grigorie Teologul: Cuvântul 27 la Miniatură, p. 285-286.

²⁵⁰ Ilie Miniatură: Didahii, p. 289.

cinstește pe Hristos și nu se închină la idoli, din care pricină i se taie capul și primește cununa muceniciei, pe vremea împăratului Gal. (260-268)

Pizma se întâlnește între tot felul de oameni: artiști, învățați, militari, care se dușmănesc, fără pricină serioasă, până la moarte. O întâlnim chiar și între fețele bisericești. De pildă vezi invidia arhiepiscopului Cezareei împotriva Sfântului Vasile cel Mare²⁵¹; pizma slujitorilor Bisericii din Constantinopol împotriva Sfântului Roman cântărețul (pomenit la 1 octombrie), fără să mai vorbim de pizma patriarhului Dioscor al Alexandriei împotriva Sf. Flavian patriarhul Constantinopolului ș.a..

Din pizmă se naște dezordinea, „că unde este pizmă și zavistie (poftă de sfadă), acolo este neorânduială și tot lucrul rău” (Iacov 3:16). Din pizmă se frământă „aluatul răutății și al vicleșugului” (1 Corinteni 5:8), veninul de viperă (Iov 20:12-14), care duce oamenii le pieire (1 Regi 12:25). Din pizmă ca dintr-o grădină sălbatică, dintr-un izvor otrăvit, curge și crește ura, temerea, neliniștea, cearta, clevetirea.

Ca să lecuiească frații de boala bârfirii și a neplăcerii de muncă, în vechile mănăstiri ale Egiptului era rânduiala ca leneșul și bârfitorul să fie sfătuit până de cinci ori să muncească și să nu bârfească. Dacă nu se îndrepta, cel vinovat era considerat bolnav și dus la infirmerie, unde era hrănit și ținut fără lucru, până se rușina de bine și îndrepta.²⁵² Vicleșugul, disprețul, defăimarea, bârfeala, ciurma convorbirilor așa o numește episcopul Francisc de Sales. Tot el mai spune: „Bârfeala este un fel de omor, căci noi avem trei vieți: viața sufletească, ce se sprijină pe harul lui Dumnezeu; viața

²⁵¹ Viețile Sfinților, op. cit., p. 12-13.

²⁵² Vechile Rânduiele Monahale p. 134.

trupească, întreținută de suflet, și viața civilă, care constă din reputație (numele bun). Păcatul ne-o răpește pe cea dintâi, moartea pe a doua și bârfeala pe a treia. Însă bârfitorul, dintr-o singură învârtitură a limbii, face, de obicei, trei crime: își omoară propriul său suflet, omoară totodată și pe al aceluia care-l ascultă, cu moartea sufletului, și răpește viața civilă al aceluia pe care-l bârfește. ²⁵³

Înșelăciunea, osândirea, răzbunarea, răcirea iubirii față de Dumnezeu și față de aproapele, mărturia mincinoasă, judecata nedreaptă, omorul și alte răutăți.

Având atâtea urmări rele, care sunt tot atâtea piedici în calea desăvârșirii omului, pizma trebuie smulsă din inimă, ca orice buruiănă otrăvitoare și strivită, ca orice șarpe veninos. Omul nu are menirea să urască pe aproapele său, ci să-l iubească. Dacă-i mai înțelept, să învețe de la el: dacă-i mai harnic, să se ia la întrecere cu el: dacă-i mai curat și mai sfânt decât el, să se apropie de el și să-l urmeze, după cum ne îndeamnă Sf. Ap. Pavel: «Fiți mie următori, precum urmez și eu lui Hristos» (1 Corinteni 11:1).

Între creștini, între oamenii duhovnicești, pizma este cu desăvârșire înlăturată (Tit 3:3). Virtutea de temelie a vieții creștine este dragostea și **dragostea nu pizmuiește** (1 Corinteni 13:4). Virtutea contrară pizmei este iubirea aproapelui, iertarea și ajutorarea lui. Biserica ne îndeamnă să luăm parte la necazurile aproapelui, să plângem cu cei ce plâng și să ne bucurăm cu cei ce se bucură. (Romani 12:15).

Cultivarea iubirii și a întrecerii morale între creștini, aduce cu sine îmbunătățirea, progresul lor duhovnicesc. Mai mult:

²⁵³ Îndrumare la viața evlavioasă, Iași 1930, p. 231-232.

creștinii sunt datori să se iubească și să compătimizească unii pe alții căci toți sunt frați și fii ai aceluiasi Tată Ceresc; toți formează mădularele aceluiasi Hristos; toți alcătuiesc același trup duhovnicesc, același locaș, aceeași biserică a Sf. Duh.

Împotriva zavistnicilor care îl cleveteau și îl ocărau că e mincinos, Sf. Ioan Scărarul a folosit o armă dintre cele mai bune „tăcerea întru Hristos”. Un an de zile a tăcut față de ei, până ce biruiți de tăcerea îndelungată a sfântului, l-au rugat să-i ierte și să le fie egumen²⁵⁴. Pizma e străină de viața creștină (Galateni 5:26); e ceva nefiresc, ceva ce dezbină în loc să unească, ceva ce otrăvește și ucide în loc să întărească viața și fericirea omului.

Creștinii sunt una; la bucurie și la durere au un gând, o inimă, o simțire. Au fața senină și sunt solidari la toate: se ajută, se iubesc și se întrec unii pe alții în virtuți, nu în vicii, ca pizma sau ca celelalte păcate aducătoare de moarte, precum a scris:

«Bucurați-vă cu cei ce se bucură, plângeți cu cei ce plâng, aveți aceleași gânduri unii pentru alții », (Romani 12:15-16).

«Fraților, nu fiți copii cu mintea; cu răutatea fiți copii, iar cu mintea fiți desăvârșiți» (1 Corinteni 14:20).

Dă-ne Doamne, gând bun și voință tare ca să smulgem din inimile noastre mătrăguna pizmei; să sădim și să creștem în locul ei grăul bunătații, al iubirii lui Dumnezeu și al semenilor; și toate celelalte virtuți morale, evanghelice, care fac pe om după chipul și asemănarea Ta...

„Acoperă-ne pe noi cu acoperământul aripilor Tale, depărtează de la noi pe tot vrăjmașul și pizmașul, împacă viața noastră; Doamne, miluiește-ne pe noi și lumea Ta și mântuiește

²⁵⁴Viețile Sfinților III, p.115.

noastră; Doamne, miluiește-ne pe noi și lumea Ta și mântuiește sufletele noastre ca un bun și iubitor de oameni” (Rugăciunea de la Dumnezeiasca Proscomidie).

Mânia

*Mânia omului nu lucrează dreptatea lui
Dumnezeu
(Iacob 1:20)*

Al șaselea păcat de căpetenie este mânia, iușimea, tulburarea, aprinderea, „pofa răzbunătoare”²⁵⁵, înfierbântarea și supărarea pentru fiecă lucră. Sf. Casian Romanul o numește „venin purtător de moarte”, patimă ce întunecă mintea, și „orbește ochii sufletului” ca să nu vadă Soarele Dreptății²⁵⁶. E numărată între „faptele trupului”, care orbesc sufletul și lipsesc pē om de moștenirea împărăției lui Dumnezeu (Galateni 5:19-21).

Sf. Scriptură în numeroase locuri învederează și osândește răutatea mâniei. Astfel, spune că mânia e „veninul șerpilor” (Deuteronom 32:33).

„Cel încet la mânia e mai de preț decât un viteaz, iar cel ce își stăpânește duhul, mai de ales decât cuceritorul unei cetăți” (Pilde 16:32).

„Înțelepciunea domolește mânia omului și faima lui este iertarea greșelilor” (Pilde 19:11).

²⁵⁵ Mântuirea păcătoșilor, p. 98.

²⁵⁶ *Filocalia* I, p.p.110-111.

„Cel încet la mânie este bogat în înțelepciune, iar cel ce se mânie degrab își dă pe față nebunia.” (Pilde 14:29).

De aceea se spune că mânia e mai rea decât trăsnetul și decât cutremurul, deoarece distruge nu numai orașe, ci și țări, împărții întregi²⁵⁷.

Iată cum descrie Sf. Ioan Gură de Aur chipul sufletesc al omului mânios: „Ce poate fi mai nenorocit decât un om mâniat fără încetare. După cum nebunii nu se pot niciodată bucura de liniștea (cugetului) tot așa și cel care ține mânia și are dușman, niciodată nu va avea pace, fierbând într-una și sporind în fiecare zi furtuna gândurilor lui; când își aduce aminte de vorbele și faptele aceluia, umflându-se de dușmănie chiar numai la auzul numelui celui care l-a supărat, iar când îl vede tremură și se teme, ca și cum ar fi supus la cel mai greu chin. E destul să vadă un lucru de al lui: veșmânt, casa sau strada lui, ca să se chinuiască, și, după cum hainele, fața, încălțăminte, casa, ba chiar strada celor scumpi și dragi obișnuiesc să ne umple de voie bună, orice vine de la oamenii dușmani și urâți: sluga, prietenul, casa, strada sau orice alt lucru de la ei, dacă ne iese înainte, ne roade sufletul și cu fiecare lucru văzut, ne face altă rană.”²⁵⁸

După Sf. Isaac Sirul mânia este „semn de vrăjmășie”, probă de ură în loc de iubire.

După Marele Vasile, mânia este îndrăcirea omului. Mâniosul urlă ca și câinii și mușcă în turbarea lui, ca scorpiile. Mâniosul e crud; sângele lui clocotește; mânia îl desfigurează; dinții lui scrâșnesc, ochii i se umflă, vorbele lui sunt fără cuget; mâinile, picioarele, toate măduarele lui devin uneltele furiei lui nebune. Vorbele (urletele) mâniosului sunt urmate de bătăi,

²⁵⁷ Miniati: *Didahii*, p. 539-541.

²⁵⁸ *Predicile despre statui*, vol. II, p. 182-183.

certuri și foarte adeseori de moarte. Astfel, mânia este ca și un foc stins: fumul ei înnegrește și slăbește toate conștiințele.

„De vrei pe aproapele tău să-l întorci către adevăr, întristează-te pentru el și cu lacrimi de dragoste grăiește către dânsul un cuvânt – două, și să nu te aprinzi de mânie împotriva lui, că semn de vrăjmășie se va vedea în tine”²⁵⁹.

După Sf. Ioan Scărarul, mânia este semnul mândriei, al îndrăcirii și al poștei de a face rău. Duhul Sfânt e pacea sufletului; mânia e tulburarea sufletului, care pricinuieste gălbenire, slăbire și chiar moarte. Moara sfarmă grâul, mânia zdrobește roadele sufletului, virtuțile. Nu lucrează nici după judecată, nici după dreptate, ci numai după patimă. De aceea pricinuieste îngălbenire, slăbire și moarte.²⁶⁰ Turbați de mânie, fariseii și cărturarii, împreună cu martorii mincinoși, lovesc și ucid cu pietre pe Sf. Ștefan, cel dintâi martir creștin (Fapte 7:54-60; pomenit la 27 decembrie). Înebunit de mânie, Irod ucide pe cei 14.000 de copii nevinovați din Vifleem și din împrejurimile lui (pomeniți la 29 decembrie). Întunecat de mânie împăratul Maximian, întorcându-se biruitor din războiul purtat împotriva Etiopiei, trece prin foc și sabie 20 000 de creștini din Nicomidia (pomeniți la 28 decembrie). Din pricină că toți creștinii erau în biserică la Sfânta Liturghie și nu au ieșit înaintea biruitorului, împăratul a trimis ostașii să închidă biserica, să îngrămădească lemne împrejurul ei și să-i dea foc. Astfel, au ars toți creștinii, de vii, ca niște făclii, în frunte cu episcopul lor Antim, care după ce i-a îmbărbătat să nu se lepede de Hristos, i-a împărtășit pe toți și a primit împreună cu ei cununa muceniei. Învârtoșat de păcate și învinețit de mânie, împăratul Savorie al Persiei pălmuieste pe

²⁵⁹ Cuv. V. p.45.

²⁶⁰ Scara, Cuvântul VIII.

mama sa, taie capetele sfetnicilor săi Aftonie și Elpidifor, arde de vii pe alți doi sfetnici: Achindin și Pigasie, și tot atunci supune la moarte năprasnică de martiri 7000 de creștini (pomeniți la 2 noiembrie). Umplut de mânie, preotul idolesc Valerie a dat prigonitorilor și uciderii prin sabie pe soția sa Vassa și pe copii săi Teognie, Agapie și Pistos (pomeniți la 21 august) din pricina că primiseră credința în Hristos. Aprins de mânie păgânul tată Urban trimite la moarte pe fiica sa creștină: Cristina (pomenită la 24 iulie), un suflet ales, înzestrat cu frumoase însușiri trupești și sufletești. Împătimit și orbit de mânie, un tată păgân, ca Dioscor, se face călăul care taie capul fiicei sale Varvara (pomenită la 4 decembrie), după ce o bătuse cu sălbăticie, pentru că s-a lepădat de idoli și s-a botezat creștină. Iarăși din pricina mâniei, tot un tată cu suflet păgân, lovește cu securea și ucide pe propria sa fiică, Sfânta Filoftea de la Argeș (pomenită la 7 decembrie), pentru că făcea milostenie săracilor.

Patima iuțimii (mâniei) ridică în cap fum și ceață, care întunecă și orbește ochii minții. De aceea, pe dreptate se spune că mânia nu-i un sfetnic bun. Cine se mânie, greșește. Mânia, spune Sf. Maxim Mărturisitorul, „alungă zilnic rațiunea și scoate afară din legea firii cugetarea”.²⁶¹ „Vânturile tulbură adâncul, mânia tulbură gândul”.²⁶² Omul care se mânie blestemă, lovește, sparge sticlele, rupe crengile și pomii, chinuie animalele, înjură oamenii. Când clocotește îngălbenit sau înroșit de mânie, omul ia hotărâri pripite, necugetate, greșite. Din mânie odrăsește vrajba, nerăbdarea, ura, răzbunarea, nedreptatea, cearta, ocară, hula urgia, înjurătura, mai ales înjurăturile..., prigoana, bătaia și

²⁶¹ Întrebări și răspunsuri *Filocalia II*, p.265.

²⁶² Sf. Ioan Scărarul: *Scara*, Cuvântul XXVI,II.

uciderea. În stare de mânie, omul nu mai judecă drept, arată ca ieșit din minți și rățacit, ca o corabie fără cârmă, sau ca una care are de cârmaci pe diavolul.

Așa spune Evagrie Monahul, „dacă cineva s-ar înfrâna de la mâncări și băuturi, dar prin gândurile rele ar întărâta mânia, acela se aseamănă cu o corabie ce călătorește pe mare, având pe dracul cârmaci”.²⁶³

Cine stăpânește mânia, supune dracii multor păcate. Despre Sf. Chiriac sihastrul (pomenit la 23 septembrie) se spune că în cei 107 ani câți a trăit, „soarele nu l-a văzut niciodată mâncând sau mâniindu-se pe cineva”.²⁶⁴

Cum poate omul să-și domolească mânia? Iată câteva mijloace:

Gândul că Mântuitorul a iertat pe cei ce l-au răstignit (Luca 23:34), a osândit mânia, (Matei 25:22) și ne face vinovați în fața lui Dumnezeu, trebuie să ne fie o puternică frână morală împotriva ei. «Că Dumnezeu nu ne-a rânduit spre mânie, ci spre dobândirea mântuirii prin Domnul nostru Iisus Hristos» (I Tesaloniceni 5:9).

Răbdarea. «Dacă mânia stăpânitorului se ridică împotriva ta, nu te clinti din locul tău, căci firea domoală înlătură mari neajunsuri» (Ecclesiastul 10:4 și Pilde 25:15).

Înțelepciunea (Pilde 19,11).

Omul înțelept, de câte ori se mânie, se gândește la cuvintele lui G. Coșbuc:

Mânia în oamenii cei buni
Se naște moartă,
Se topește.

²⁶³ *Filocalia I*, p.59.

²⁶⁴ *Viețile Sfinților*, vol. III, p.17.

În cei cuminți
Un ceas trăiește
În semidocti trăiește luni,
Trei ani în proștii cei din gloată,
Iar în mișei viața toată.

Blândețea. Smerenia este virtutea omului față de Dumnezeu; blândețea e virtutea omului față de aproapele și față de animale. Când Adam era blând, animalele trăiau pe lângă el și le-a dat nume. Vorba dulce și blândă stinge mânia, așa după cum cea aspră o aprinde. „Un răspuns blând domolește mânia, iar un cuvânt aspru atâță mânia” (Pilde 15:17).

„Unde e ură și dușmănie, scrie sfântul Ioan Gură de Aur, acolo nu poate fi praznic sau sărbătoare... Acolo unde e mânie sau supărare, nu zboară duhul blândeții”²⁶⁵. În mânie omul face lucruri dobitocești. Din calea omului mânios, fuge toată lumea, ca din calea dobitoacelor necuvântătoare. „Deci, lege-se mânia ca un tiran cu legăturile blândeții, și bătându-se și târându-se de lungă răbdare și de sfânta dragoste”²⁶⁶. Dumnezeu se odihnește în inimile celor blânzi. «Cei blânzi vor moșteni pământul» (Matei 15:5). Sufletul tulburat e neam al diavolului. Sufletul lin e plin de înțelepciune.²⁶⁷

Tăcerea. Când vezi un om mânios, taci. Căci, „mai de laudă este să scapi de mânie tăcând, decât să-l biruiști pricindu-te cu el”²⁶⁸.

²⁶⁵ Predicile despre statui, vol. II, p.198.

²⁶⁶ Sf. Ioan Scărarul: *Scara*, Cuvântul VIII.

²⁶⁷ *Ibidem*, Cuvântul XXIV.

²⁶⁸ Mântuirea păcătoșilor, p.p. 100,101.

Reculegerea și împăcarea grabnică. „De vă mâniați să nu greșiți; soarele să nu apună peste mânia voastră și să nu dați loc diavolului” (Efeseni 4:26).

Rugăciunea și amintirea cuvintelor care osândesc mânia. „Când te va întâmpina o ispită, sau te va ațâța o împotrivire, ca să-ți miști mânia spre cel ce-i stă împotrivă, sau să spui vreo vorbă goală, adu-ți aminte de rugăciune și de porunca dumnezeiască cu privire la ea, și îndată se va liniști mișcarea fără rânduială din tine”²⁶⁹.

Sfântul Ștefan, episcopul Perosului, rus de origine (pomenit la 26 aprilie) și-a adunat în jurul său o mică turmă de credincioși pe care i-a botezat și le-a zidit o biserică frumoasă, închinată Maicii Domnului, aproape de gura râului Vima. Aici se ruga el în toate zilele și în toate nopțile pentru întoarcerea necredincioșilor, zicând: „Adună, Doamne, poporul tău cel risipit și oile tale cele rătăcite și adu-i pe toți în biserica ta cea sfântă. Păgânii, însă, nu numai că nu ascultau cuvântul și chemările lui, dar se și mâniau împotriva lui. Văzând că nu izbutește nicicum, sfințitul episcop a mers la capiștea idolilor și i-a dat foc. Înștiințându-se de fapta aceasta, închinătorii la idoli, au luat securi și toiege și s-au năpustit asupra lui, ca să-l ucidă. Pregătindu-se atunci de moarte, Sfântul ridică mâinile spre cer, și cu lacrimi fierbinți se roagă lui Dumnezeu: *Acoperă-mă, Doamne, cu aripile bunătății Tale, că în mâinile Tale îmi încredințez duhul meu.*

Ascultând rugăciunea sfântului, poporul acela sălbatic și-a schimbat mânia de fiară în blândețe de miel și ascultând îndemnurile sfântului Ștefan, mulți au crezut și s-au botezat”.²⁷⁰

²⁶⁹ Cuvânt despre Rugăciune, *Filocalia* I, p.77.

²⁷⁰ *Viețile Sfinților*, vol. III, p.p. 233,234.

Mânia într-un singur caz e îndreptătită: când e îndreptată împotriva păcatului, cum este a părinților împotriva deprinderilor rele ale copiilor sau a Mântuitorului împotriva fariseilor și a zarafilor din templu, sau a lui Dumnezeu împotriva necredincioșilor.

Despre o astfel de mânie, Fericitul Diadoh al Foticeii scrie: „Mânia obișnuiește, mai mult decât celelalte patimi, să tulbure și să zăpăcească sufletul. Dar uneori îi și folosește cât se poate de mult. Căci când ne folosim de ea fără tulburare, împotriva celor necuvioși, sau într-un fel sau altul neînfrânați, ca sau să se mântuiască, sau să se rușineze, prilejuim sufletului un spor de blândețe; fiindcă lucrăm aceasta, adeseori, mâniindu-ne tare împotriva păcatului, dăm sufletului vigoare, scăpându-l de moleșeală. De asemenea nu încapă nici o îndoială că mâniindu-ne împotriva duhului stricăciunii, când suntem în mare întristare și descurajare, ne aflăm cu cugetul mai presus de lauda cea spre moarte”.²⁷¹

Ca să fie cu adevărat îndreptătită, mânia trebuie să fie „sfântă” (fără de păcat), să fie dreaptă, (să pedepsească pe cel ce merită), iubitoare (să îndrepteze pe vinovat, nu să-i deștepte ura și dorul de răzbunare), moderată (să nu treacă peste marginile dreptății; să osândească mai mult păcatul decât persoana).

Francisc de Sales exceptează de la regula aceasta pe dușmanii lui Dumnezeu și ai Bisericii, pe fruntașii sectelor eretice și schismatice; pe unii ca aceștia „trebuie să-i strigăm în gura mare”, căci „este semn de dragoste să strigi la lup, când intră el printre oi, oriunde ar fi”.²⁷²

²⁷¹ Cuvânt Ascetic, *Filocalia* I, p. 364.

²⁷² Îndrumare la viață evlavioasă, p. 236.

Altfel mânia este cu totul neîndreptătită cum a fost a regelui David, când l-a muștrătat profetul Natan pentru soția lui Urie Heteul (vezi 2 Regi 12) și a generalului Neeman Sirianul, împotriva profetului Elisei, pentru că nu l-a primit așa cum se aștepta (vezi IV Regi 5:1-15), primejdioasă și păgubitoare. Mânia prin firea ei are putere stricătoare, ca un câine îndrăzneț împotriva lupilor, care sfâșia și oile”.²⁷³ De aceea se cuvine „smulsă din suflet și lepădată, ca orice faptă a omului vechi” (Coloseni 3:8-9).

În mânie se înjură, se lovesc și se nedreptățesc oamenii unii pe alții și animalele fără milă; în mânie fără voie îșiucid părinții copiii și copiii părinții; în mânie, ca în furtună și în foc, se săvârșesc orbește o mulțime de nelegiuiri.

„Drept aceea, iubiții mei frați, tot omul să fie grabnic la ascultat și zăbavnic la mânie, căci mânia omului nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu” (Iacob 19-20).

Lenevia

Tatăl meu lucrează; lucrez și Eu
(Ioan 5:17)

Al șaptelea păcat de căpetenie este lenevia sau trândăvia, nepăsarea, duhul de amănire (Romani 13:11), dezgustul pentru muncă și pentru împlinirea poruncilor și a datoriilor; cu alte cuvinte, lenevia e înserarea, întunecarea, somnul și adormirea sufletului. După Sfântul Ioan Scărarul, „lenevia este slăbănogirea sufletului, dezlănarea minții și slăbirea voinței; e

²⁷³ *Filocalia* IV, p.49.

căscătură, somn și moarte. Doctorul pe bolnavi de dimineață îi caută, trândăvia pe la amiază.²⁷⁴ Ea se arată în toate lucrurile omului: acasă, la câmp, în fabrică, în birou, în laborator, în orice serviciu, dar mai ales față de mântuirea și desăvârșirea sufletului (în negrija de rugăciune, de împărtășirea cu Sfintele Taine și de împlinirea faptelor bune ale milosteniei trupesti și sufletești). Leneșul lucrează, dar cu trândăvie, fără tragere de inimă. Când se lenevește cu mintea și nu gândește la mântuirea sufletului său, omul suferă de lenevie duhovnicească, iar când nu-i place să lucreze, atunci suferă de lenevie trupestă.

Pildele lui Solomon cuprind o mulțime de stihuri în care se dezvăluie și se mustră firea leneșului și răutățile leneviei. Sufletul leneșului e stăpânit de poftă (Pilde 13:4), iar trupul lui de toropeală și foame (Pilde 19:15). Calea leneșului e ca un gard de spini, iar a dreptului e netedă (Pilde 15:19). Leneșul ajunge sărman (Pilde 12:11), birnic (Pilde 12:24), frate cu cel ce merge la pieire (Pilde 18:9), deși se crede mai înțelept decât șapte «Precum ușa se sucește în țâțâni, tot așa leneșul în patul lui. Leneșul bagă mâna în farfurie, dar cu mare greutate o duce la gură. Leneșul se crede mai înțelept în ochii lui, mai mult decât șapte care răspund cum se cade» (Pilde 26:14-16). Trupul, hainele, casa, familia și via leneșului se cunosc de departe, că sunt neîngrijite. «Am trecut pe ogorul unui leneș și pe la via unui om lipsit de minte și iată: spinii creșteau în toate locurile, mărăcini o acopereau cu totul, iar zidul de pietre se prăbușise. Atunci m-am uitat și m-am frământat în inima mea, am privit cu luare aminte și am tras o învățătură: „Încă puțin somn, încă puțină ațipeală, încă puțin să stai cu mâinile în sân ca să

²⁷⁴ *Scara, Cuvântul XIII.*

dormi,... atunci sărăcia va veni peste tine ca un călător și lipsa ca un om înarmat» (Pilde 24:30-34).

Ca și celelalte păcate de căpetenie, lenevia este un rău în sine, un păcat din care se nasc alte rele, alte păcate, ca de pildă: nestatornicia, neascultarea, viclenia, strămutarea locului, neîmplinirea și părăsirea făgăduințelor, necredința, sărăcia, pizmuirea celor harnici, furtul, deznădejdea, ispitirea în tot felul, slăbirea voinței și a tuturor puterilor sufletești și trupești, din care pricină, casa, familia, sănătatea, îmbunătățirea, luminarea și desăvârșirea omului sunt cu totul neglijate. «Din pricina lenei, grijile casei se lasă, iar când stai cu mâinile în sân, apa picură în casă» (Ecclesiastul 10:18).

Evangelhia laudă munca și osândește leneșii și lenevia în pilda talanților, cu sluga vicleană și leneșă. (Matei 25:26-30). Mântuitorul lucrează: «Tatăl meu lucrează, lucrez și Eu» (Ioan 5:17). Apostolii sunt aleși dintre oameni muncitori; sunt trimiși apoi să organizeze Biserica și să vestească Evangelhia împărăției lui Dumnezeu până la marginile pământului. Lenevia este muștrată și în învățătura creștină despre judecata din urmă, când fiecare om va da seama de munca și de faptele sale. Atunci, tot pomul neroditor se taie și în foc se aruncă (Matei 3:10).

Trândăvia prin însăși firea ei (adică a omului puturos) este o piedică mare și grea în calea mântuirii, luminării și desăvârșirii sufletului. „Maică a relelor este trândăvia, spune un sfânt părinte al Bisericii. Că pe bunătățile care le ai, cu înlesnire le jefuiește, iar pe cele care nu le ai știe a te opri să ne le câștigi”²⁷⁵. Tot acolo mai întâlnim și următoarea scolie: „Cel ce se liniștește

²⁷⁵ Scolie la cuvântarea a 28-a din *Scara Sfântului Ioan Scărarul*.

(adică ajunge la starea de liniștire a sufletului) cu trândăvirea sa luptă. Dacă va începe omul a fugi de voia sa și își va părăsi păcatele sale și va alerga la Dumnezeu, trândăvia cea dintâi bate război cu dânsul, la păcatele lui. Iar ceea ce o pierde pe dânsa este îndeletnicirea cea întru Dumnezeu. Iar ceea ce crește îndeletnicirea, este înfrânarea. Iar ceea ce păzește înfrânarea este osteneala cea trupească.”

La Cuviosul Pimen cel Mare (pomenit la 27 august), care a trăit pe vremea împăratului Teodosie cel Tânăr, a venit unul dintre ucenicii lui și l-a întrebat: „Cum aş putea, părinte, să mă păzesc de vicleșugurile vrăjmaşului, înţelegând prin aceasta ispitele păcatelor, întru care se numără şi lenevia.

Cuviosul părinte a răspuns în pildă, zicându-i:

- Când căldarea are foc dedesubt şi fierbe, muştele sau alte vieţuitoare nu îndrăznesc să se apropie de dânsa; iar când se răceşte, atunci şi muştele şed pe dânsa; şi târătoarele cad înăuntru...Asemenea este şi monahul. Dacă se sileşte cu mare osârdie în lucrurile cele duhovniceşti, vrăjmaşul nu îndrăzneşte a se apropia şi a-l supăra. Iar de acela, care petrece în nebăgare de seamă şi în lenevie, vrăjmaşul se apropie cu înlesnire de el şi-l supără precum voieşte²⁷⁶. Aşadar, boala trândăviei se lecuieşte şi se înlătură prin muncă şi virtute.

Despre Sfântul Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu spune unul din ucenicii săi (Nichita Stithatul) că atunci când îl supăra lenevia, se ducea în cimitir şi își întipărea în minte icoana morţii a morţilor; astfel se reculegea şi continua cu şi mai multă înverşunare războiul cu patimile.

²⁷⁶ Viețile Sfinților V, p.241; Îndrumătorul, p.261.

Trei ostași întorcându-se biruitori din război, treceau tăcuți spre casă printr-o pădure mare și frumoasă. După ce au ajuns la marginea pădurii, unul a întrebat: Pentru ce am trecut atâta cale fără să vorbim vreun cuvânt? Unul răspunse: „Martor îmi este Domnul, fraților, eu văzând atâta frumusețe a copacilor, m-am luminat în suflet și gândeam într-un chip tainic, prin dumnezeiasca lumină, la podoaba și frumusețea Raiului, încât nu știam dacă sunt în pădure sau în Rai”... Ceilalți doi mărturisiră același gând. Apoi cel mai bătrân dintre ei zise: „Cred că totul ni s-a întâmplat cu voia preabunului Dumnezeu, pentru ca să ne lepădăm de lume, și precum am slujit până acum în oastea vremelnică, pentru cinste și avere trecătoare, așa să slujim măcar de acum înainte Stăpânului Hristos, pentru sufletul nostru”... Gândul acesta a plăcut ostașilor și s-au retras toți trei într-o mănăstire ca să-și plângă păcatele și să-și curățească sufletele.

De la o vreme însă, cei doi ostași mai tineri au căzut în trândăvie și din pricina aceasta s-au dus la cel mai bătrân să-i spună că ei se întorc în lume, fiindcă nu mai pot răbda mahnirea și necazurile vieții călugărești. Bătrânul îmbunătățit la zise: „Eu, fraților, am atâta bucurie și veselie, încât niciodată nu am gustat în lume o dulceață ca aceasta, câtă primesc acum cu ajutorul dumnezeiesc. Mahnirea care v-a cuprins este din lenevirea voastră, fiindcă nu faceți vreun lucru duhovnicesc, ca să goniți din inima voastră lenea cea stricătoare. Eu cheltuiesc vremea la sfânta citire, ca să nu mă biruiască lenea.”

Știind că e neștiutor de carte, ca și ei, cei doi îl întrebară mirați: „Ce slove sunt acelea pe care le citești?” El le-a răspuns: „Trei slove am învățat am învățat din ceasul în care am venit la această mănăstire, la cugetarea cărora cheltuiesc toate zilele și

ceasurile mele...Slova cea dintâi este neagră, și o citesc cugetând de la apusul soarelui până la miezul nopții, socotind toate păcatele mele care pentru greutatea și mulțimea lor au întunecat și au înnegrit sufletul meu. Și așa plâng amar și tânguiesc petrecerea mea de mai înainte fără credință... După aceea trec la cugetarea cea amară a înfricoșatei morți, ca să stau în frică și cutremur totdeauna și mă deprind să pot trece acea neînlăturată luptă și zic acestea în gândul meu: Vai mie ticălosul, ce voi face în ceasul acela, când sufletul meu se va despărți de trup? Și după ce plâng destul în această cugetare, apoi trec la cea înfricoșată și mai amară cumpănire a celor nepovestite munci ale iadului, în care voi fi osândit, de nu voi face destulă pocăință și nevoință cum se cuvine după faptele mele...

A doua slovă este roșie și în ea citesc patima și moartea Domnului meu Iisus Hristos, care a răbdat pentru mântuirea mea;... și la această cugetare mă dedau și mă îndeletnicesc de dimineată până la ceasul al nouălea, silind sufletul meu să se ostenească împreună și să pătimească la durerile și necazurile acelea, ce a pățimit Domnul cel îndurat, pentru mântuirea de obște a tuturor oamenilor...

A treia slovă este de aur și prea strălucită. La ea cuget și socotesc (cât poate să priceapă firea omenească, cu dumnezeiască putere) acea negrăită frumusețe, acea nemăsurată slavă, acea nespusă dulceață și frumusețe neveștejită, pe care sfinții o primesc în Rai veselindu-se. Și aici simt mare mângâiere, și mă îndemn mai vârtos spre ascultarea și slujba Domnului meu, gândind că pentru atâta puțină osteneală ce rabd în această viață trecătoare, are să-mi dea Cel bogat dătător, atâta răsplătire bogată și nesfârșită. Această slovă o citesc de la al

nouălea ceas, până în seară. Așa îmi cheltuiesc vremea și biruiesc de tot lenevirea cea drăcească. Deci faceți așa și voi fraților, de voiți să vă izbăviți de mânia cea care vă tulbură.”

Smerindu-se și urmând aceste cuvinte folositoare de suflet, cei doi călugări s-au lecut de lenevie și au petrecut în pace până la moarte.²⁷⁷

*

*Cea mai scumpă comoară pentru om este
munca
(Pilde 12:17)*

În Sfânta Scriptură, leneșul e trimis la furnică și la albină ca să cunoască și să învețe **binefacerile muncii**.

„Du-te, leneșule, la furnică și vezi munca ei și prinde minte! Ea, care nu are nici mai mare peste ea, nici îndrumător, nici sfătuitor, își pregătește de cu vara hrana-ei, și își strânge la seceriș mâncare. Sau mergi la albină și vezi cât de harnică și ce lucrare iscusită săvârșește. Munca ei o folosesc spre sănătate și Regii și oamenii de rând. Ea e iubită și lăudată de toți, deși e slabă în putere, dar e minunată cu iscusința. Până când leneșule, vei mai sta culcat, când te vei scula din somnul tău? Dacă ba dormi puțin, ba ațipești puțin, ba stai puțin cu mâinile încrucișate, ori lungit, iată vine sărăcia ca un trecător și nevoia te prinde ca un tâlhar. Dar dacă nu vei fi leneș atunci va veni secerișul tău ca un izvor, iar nevoia va fugi departe de tine” (Pilde 6:6-11).

²⁷⁷Mântuirea păcătoșilor, p. 125-129.

Munca este „cea mai scumpă comoară pentru om” (Pilde 12:27). Fiecare om e dator să lucreze fie cu mintea, fie cu mâinile sale (I Tesaloniceni 4:11), iar „dacă nu vrea cineva să lucreze, nici să nu mănânce” (Tesaloniceni 3:6-12 și Fapte 20:33-35). Sfinții Părinți nu îngăduie nici o vreme fără de lucru, știind că oamenii „prin răbdarea lucrului alungă trândăvia, își dobândesc hrana și ajută celor lipsiți”²⁷⁸. Tot Sfinții Părinți ne învață să ne depărtăm de cel ce în trândăvie petrece, măcar nume mare de ar avea.

Cultivarea virtuților evanghelice este alt mijloc prin care se înlătură lenevia. Credința, fapta bună, cunoștința, înfrânarea, răbdarea, evlavia, frăția, dragostea nu lasă pe creștini **nici trândavi la lucru, nici sterpi în cunoștința Domnului** (2 Petru 1:5-8).

„*Mântuirea păcătoșilor*” ne dă sfatul să folosim următoarele mijloace de scăpare din vraja leneviei:

1. Folosirea timpului. Folosește, creștine, timpul să nu treacă fără de rod. Nici o clipă nu se mai întoarce și fiecare zi din viață ne dă prilejuri de tot felul de lucrări folositoare. Dacă vom fi întrebați la judecata cea din urmă pentru cuvintele deșarte cu atât mai mult vom fi întrebați pentru timpul pierdut în zadar. Un călugăr îmbunătățit, de câte ori bătea ceasornicul, zicea: „Vai mie, ticălosul. Că a trecut altă oră din viața mea, pentru care am să dau seama în fața judecății”. De aceea creștine, nu risipi vremea, nu lăsa să treacă fără de rod, ca mai apoi să nu te tânguiești.

2. Grija față de muncă și de virtute. Arată grijă și sârguință pentru muncă și pentru podoabele sufletului. Avva Pamvo, văzând în Alexandria o femeie împodobită cu multe

²⁷⁸ Sfântul I. Casian, *Filocalia I*, 121.

găтели, a lăcrimat. Întrebat de pricina lacrimilor, a răspuns: „Plâng și pentru pieirea acestei femei, și pentru că eu nu mă nevoiesc să plac lui Dumnezeu și Mântuitorului, cât se nevoiește ea să placă oamenilor”.

3. Cugetarea la roadele muncii și ale virtuții. Cugetă la roadele pe care le vei culege pentru osteneala de aici în viața veșnică. Câte nu rabdă plugarul: ploi, frig, vânt, sudori, în nădejdea recoltei. Soldatul înfruntă toate primejdiile de moarte pentru o decorație stricăcioasă, pentru o cunună veștejită. Câți oameni nu pier ca niște pomi neroditori...

4. Gândirea la ostenele și suferințele Domnului, de la iesle până la cruce, pentru noi oamenii și pentru mântuirea sufletelor noastre. Cugetarea aceasta a făcut sfinții să umble în căile Domnului.

5. Trăirea ca și când astăzi e ultima zi din viață. Mulți s-au bucurat, au mâncat și au băut astăzi, iar mâine nu li s-a mai făcut ziua... Din lucrul de astăzi, te vei mântui sau munci mâine. Din osteneala de astăzi, fericirea de mâine. Un călugăr dormind în biserică de multa lui trândăvie, a văzut în vis pe Hristos pe cruce, întorcându-și fața de la el și zicându-i: „Slugă leneșă și trândavă, nu ești vrednic să mă vezi în față, somnoros fiind și afundat în lene, când ceilalți mă laudă și mă proslăvesc; nici fericirea nu vei dobândi în împărăția Mea cerească. Fiindcă cel ce se lenevește a Mă preamări, slava cea veșnică nu va afla”. Deșteptat și cutremurat de cuvintele cesteia, călugărul s-a îndreptat de nepăsare și s-a lecuit de lenevie.²⁷⁹

Folosind aceste mijloace, iubiți și binecuvântați creștini, orice om se poate izbăvi din lăncezeala trândăviei.

²⁷⁹ Mântuirea păcătoșilor, p. 122-129.

Leneșul trebuie să înțeleagă, creștini, că rostul vieții nici în rai, nici pe pământ nu este lenevia, odrăslitoare de o mulțime de patimi și nefericiri, ci **munca** (Facere 2,15) și **virtutea**, din care se naște bunăstarea și fericirea și pe pământ și în cer.

„Iată vreme a lucrării suflete, ce dormi fără de minte în trândăvire desăvârșit? Scoală-te și cu lacrimi luminează-ți făclia ta, sânguiește-te că se apropie Mirele Sufletelor; nu zăbovi, ca să rămâi afară de dumnezeiasca ușă”²⁸⁰.

Acestea sunt păcatele cele de căpetenie, (cei șapte draci de care a scăpat Maria Magdalena (Luca 8:2), balaurul (păcatul) cu cele șapte capete de care ne vorbesc poveștile poporului, răutățile, urmările și mijloacele pentru vindecarea lor. Fiecare boală își are leacul ei, fiecare păcat își are remediile, leacurile lui de vindecare și mântuire.

Fiecare bolnav vrea să fie sănătos, fiecare păcătos dorește să fie din nou curat la suflet. Dar cum boala nu se vindecă fără leacuri și fără doctori, așa nici sufletul nu se vindecă fără harurile Mântuitorului, care este Doctorul sufletelor și al trupurilor noastre.

Să-l chemăm în ajutor, lângă patul durerilor, pe care ni le pricinuiesc păcatele; să folosim leacurile Evangheliei și ale Bisericii Lui, pe care ni le îmbie sfinții și slujitorii Lui.

„Slăbește, lasă, iartă Doamne, greșelile noastre, cele de voie și cele fără de voie, cele cu lucrul și cu cuvântul, cele cu știința și cu neștiința, cele din noapte și din zi, cele cu mintea și cu gândul, toate le iartă nouă, ca un bun și iubitor de oameni” (Rugăciunea Obedniței).

²⁸⁰ *Octoiul Mare*, ed. 1942, p.129.

Momelile păcatului

*Nu, nu veți muri! Dar Dumnezeu știe că
în ziua în care veți mânca din el vi se vor
deschide ochii și veți fi ca Dumnezeu*
(Facere 3:4-5)

Păcatul nu este numai o moștenire nefericită de la Adam și de la părinții noștri, dar este și un duh necurat, surd și mut, care neîncetat caută prin momeli ²⁸¹, să pângărească viața noastră, gândurile, cuvintele și faptele noastre.

Cum încolțește și cum se naște păcatul în noi, în oameni? Cum ne înșală? Cum ne momește? Cum se furișează duhul lui necurat în gândurile, în inimile, în cuvintele și în faptele noastre?

Păcatul nu ni se înfățișează de la început ca un dușman, ci **ca un prieten** și adeseori ca un înger de lumină, **ca un Lucifer**, care ne vorbește în șoapte dulci cuvinte ademenitoare. Ni se înfățișează frumos ca o ispită și plăcut ca o cântare de sirenă.

„Adevărat este că a spus Dumnezeu să nu mâncați din toți pomii grădinii? – a zis șarpele Satanei, cel mai viclean dintre toate fiarele de pe pământ, către Eva.

Da, adevărat este, a răspuns femeia. Din toți pomii raiului putem să mâncăm. Numai din pomul cel din mijlocul raiului nu putem să mâncăm, să nu murim.

Nu este adevărat, a răspuns șarpele. **Nu veți muri!** Dar Dumnezeu știe, că în ziua în care veți mânca din el, deschide-se-vor ochii voștri și veți fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și

²⁸¹ După Sf. Petru Damaschin, momeala este ispita, venirea în minte a binelui sau a răului, ms. p. 122.

răul» (Facere 3:1-5).

Mai întâi păcatul ni se arată ispititor, **prietenos**.

Dintr-o prietenie prefăcută, prin vorbe viclene, el aruncă în suflete **sămânța îndoii** față de porunca lui Dumnezeu. **Masca prieteniei este cea dintâi momeală**, cea dintâi ademenire, care pătrunde otrava păcatului în suflet. De când e lumea: Prietenii și vorbele rele strică obiceiurile bune (1 Corinteni 15:33); însoțirile rele strică sufletele curate. Prietenia cu Satana strică prietenia cu Dumnezeu. Dumnezeu nu este prietenul și binevoitorul tău, omule! șoptește păcatul. Religia și morala te împiedică să guști din mulți pomi opriți. Viața e scurtă, cu multe dureri și puține plăceri. Folosește-te de ea! Nu te mai chinui! Credința e aspră, virtutea e grea, fericirea îndepărtată. Ascultă de mine! Caută plăcerea și bucuria aici, pe pământ! Nu vei muri ... vei fi ca Dumnezeu...

Păcatul ni se mai arată ispititor, **atrăgător**. A văzut femeia că «**rodul pomului este bun de mâncare și ispititor la vedere și de dorit**, pentru că dă știință», înțelepciune (Facere 3:6). Iată o nouă momeală : **dulceața păcatului** față în față cu **amărăciunea virtuții**, trecătoare și una și alta. De ce să aștepti bucurii și fericiri viitoare, când ele sunt de față? De ce să cauți bunuri nevăzute și necunoscute, când cele văzute sunt aproape, sunt la îndemână, sunt frumoase și dulci?...Gândul și glasul acesta înșelător nu ne spune că dulceața păcatului e trecătoare (Evrei 11:25). Păcatul își ascunde însușirile vătămătoare, păgubitoare și ucigătoare. Scopul lui este să ne prindă în cursă, cum se prind păsările în lațuri, să ne momească.

Păcatul mai ademenește omul cu **făgăduința libertății**. Ce bine e să nu-ți poruncească nimeni; să nu fi atârnat sau rob de nimeni; să fii liber! Fii liber, tinere!...Bucură-te de viață în

libertate!...Nu te lăsa rob de nici o lege și de nici o poruncă! Nici religia, nici morala, nici părinții, nici Dumnezeu, nu au dreptul să-ți oprească zborul tău din floare în floare și traiul tău din petrecere în petrecere...Și tu, femeie, de ce să fii roaba căminului, de ce să îmbătrânești înainte de vreme lângă leagănul copilului tău? Bucură-te de viață, trăiește liberă, cum și cu cine îți place!...Și voi, bărbaților, nu purtați destule sarcini pe umerii voștri? De ce să mai purtați și grija familiilor? Trăiți liberi!... Grozav de ispititoare este momeala libertății...Cine poate număra tinerii care-și ruinează sănătatea, femeile care-și pângăresc sfințenia căminului și bărbații care nici nu se gândesc măcar la seriozitatea unei vieți de familie, cu amăgirea că trăiesc o viață liberă?...Liberă, în patimi; liberă în robia, păcatului... (Ioan 8:34).

Altă momeală a păcatului este **făgăduința fericirii**. Păcatul făgăduiește omului bucurii, plăceri și fericiri nesfârșite. Cântec vechi este acesta! Câți dintre noi nu spunem: Avem dreptul la viață și la fericire!... «Veniți să ne desfătăm cu bunătățile cele de acum și de făpturi să ne folosim cu toată căldura tinereții. Să avem din belșug vinuri scumpe și miresme și să nu lăsăm să treacă florile de primăvară ...Nimeni dintre noi să nu lipsească de la petrecerile noastre, să lăsăm pretutindeni semnele veseliei noastre, căci aceasta este partea noastră și menirea noastră» (Înțelepciunea lui Solomon 2:6-9).

Urmează apoi șiruri întregi de **obiceiuri rele** și de **socoteli greșite**, momeli și acestea, din care se nasc o mulțime nenumărată de păcate. Din obiceiuri rele și din socoteli greșite se calcă poruncile morale, se dărâmă casele și vin toate nefericirile. Din socoteli greșite înjură omul pe Dumnezeu și nu cercetează Biserica. Din obiceiuri rele și socoteli greșite spune

omul minciuna (care e păcat), gândind că astfel ajunge mai ușor la țintă. Din obiceiuri rele și din socoteli greșite fură și ucide; din socoteli greșite se mânie și se trufește, lăcomește sau trândăvește. Din socoteli greșite au căzut îngerii și oamenii, au greșit Adam și Eva, Cain și David, Irod și Iuda, Nero și Dioclețian și toți păcătoșii, fie mari, fie mici.

Acestea sunt, iubiți și binecuvântați creștini, momelile păcatului, ademenirile înșelătoare prin care șarpele ni se furișează în suflet: masca prieteniei, dulceața plăcerilor, libertatea, fericirea și alte nenumărate obiceiuri rele și socoteli greșite. Ele îmbracă tot felul de haine atrăgătoare, dar toate se cuprind în una singură, în minciună. **Minciuna** este momeala cea mai mare, arma cea mai ucigătoare, numele împrumutat de la tatăl minciunii, adică de la diavolul, în care nu este adevăr (Ioan 8:44). Satana poartă multe numiri, care nu sunt altceva decât alte și alte fețe ale minciunii. Se numește: diavol, care înseamnă clevetitor și potrivnic lui Dumnezeu; se numește belzebul sau belzebut, care înseamnă răufăcător; se numește veliar, care înseamnă mârșav, nelegiuit; se numește Satana, care înseamnă grăitor de rău, calomniator, înșelător și la Judecata a doua învinuitor. Așa sunt și momelile păcatului, au multe haine și multe numiri, însă toate sunt cuprinse în una singură, în minciună.

Păcatul nu este prietenul omului, ci vrăjmașul lui; dulcele lui sunt amare, libertățile lui aduc asupra omului robii grele: suspinele, durerile, lacrimi și nenorociri; fericirile lui sunt flori sub care se ascund spinii suferințelor, nemulțumirile, dezamăgirile, amărăciunile, tristețile, dezgustul de viață. Păcatul golește sufletul de pace și de credință, de evlavie și de mângâiere. Păcatul, prin duhul său necurat, lipsește inima

omului de bucuriile divine care izvorăsc din Duhul Sfânt. Păcatul înlocuiește religia și iubirea fericită dintre om și Dumnezeu cu legătura de ură și de dușmănie nefericită care este între criminal și judecătorul său. Păcatul nu aduce omului nici libertatea, nici fericirea făgăduită. Dimpotrivă, păcatul strică și întinează toate darurile omului primite în Sfântul Botez de la Sfântul Duh. Prin păcat, omul „din fericit se face ticălos, din sfânt păcătos, din desăvârșit se face netrebnic și de nimica, și din fiu al lui Dumnezeu se face fiu diavolului”²⁸².

Cu momelile sale, păcatul face din om dușmanul propriei sale fericiri și autorul propriei sale nefericiri.

De aceea, ferește-te de ele, creștine, că nu este bucurie pentru cei fără de lege (Isaia 48:22). Ține legile și poruncile Domnului. Ocolește prietenia cu păcatul și nu te înfrupta din dulcele lui trecătoare ca să nu strigi și tu la urmă cu disperare, ca și Ionatan: «Puțină miere am gustat și iată acum eu mor!» (1 Regi 14:43).

Doamne, nu ne lăsa să murim înșelați și otrăviți de momelile și otrăvurile păcatului. Ajută-ne, Doamne, să trăim dezrobiți, adică liberi față de păcat și robi față de virtuțile, harurile și adevărurile Tale mântuitoare.

„Curățește-mă, Mântuitorule, că multe sunt fărădelegile mele și mă ridică din adâncul răutăților, rogu-mă. Căci către Tine am strigat și mă auzi Dumnezeul mântuirii mele”²⁸³.

²⁸² Sf. Antim Ivireanul: *Predici*, Ed. 1915, p.87.

²⁸³ Canonul Mineiului August 24, priceasna 6, irmos.

Răutățile și urmările păcatului

Am auzit glasul Tău în rai și m-am temut, căci sunt gol și m-am ascuns
(Facere 3:10)

Este un lucru de mare însemnătate religioasă și morală, să cunoaștem: ce este păcatul, care sunt pricinile (cauzele) lui, moștenirea și înfățișările lui; să știm care sunt păcatele cele mai mari; păcatele drăcești sau păcatele împotriva Duhului Sfânt, păcatele strigătoare la cer și păcatele de căpetenie, toate păcate de moarte, precum și momelile prin care încearcă să ne amăgească păcatul. Dar lucru de și mai mare însemnătate este să știm: care sunt urmările (efectele) păcatului, răutățile, pedepsele, roadele lui în viața omului.

După cuviosul Marcu Ascetul, „**păcatul este un întuneric și o ceață a sufletului**, ce se lasă din gânduri, din cuvinte și din fapte rele”²⁸⁴.

Dacă păcatul ar fi numai un întuneric, o ceață sau o beție a sufletului, încă nu ar fi cel mai rău. Sunt oameni care trăiesc multă vreme în întuneric și în ceață, și cu toate acestea nu aceștia sunt cei mai nefericiți.

Păcatul este un venin, ca de mătrăgună, care aduce cu sine **otrăvirea sufletului**, otrăvire care pricinuieste grupuri întregi de răutăți; dureri, pedepse, urmări nefericite și remușcări îngrozitoare, care neliniștesc, întristează și chinuiesc sufletul omului și înainte și după moartea trupului. Numai înșirarea lor ne arată cât de amăgitoare este plăcerea lui trecătoare, cât de

²⁸⁴ Filocalia I, p.276

mare este puterea lui chinuitoare și cât de otrăvită este sămânța lui molipsitoare și vătămătoare.

Întâi de toate, **păcatul trezește în noi simțul goliciunii și al neputinței, al vinovăției și al rușinii.** Înainte de cădere, Adam și Eva «erau amândoi goi și nu se rușinau» (Facere 2:25); culmea nevinovăției. Îndată după cădere se naște în ei simțul goliciunii și al rușinii unul față de celălalt și amândoi față de Dumnezeu²⁸⁵.

Ca să-ți acopere goliciunea și rușinea, unul față de celălalt, își fac haine din frunze de smochin, iar ca să-și acopere neputința și vinovăția în fața lui Dumnezeu, se ascund printre pomii raiului. Așa ne vorbește despre ei Cartea Facerii: «Atunci li s-au deschis ochii la amândoi și și-au dat seama că sunt goi și au cusut frunze de smochin și și-au făcut șorțuri. Iar când au auzit glasul Domnului Dumnezeu, care umbla prin rai, în răcoarea serii, s-au ascuns Adam și femeia lui de fața Domnului Dumnezeu printre pomii raiului. Și a strigat Domnul Dumnezeu pe Adam, și i-a zis: „Adame, unde ești?” Atunci a răspuns: „**Am auzit glasul tău prin rai și m-am temut, căci sunt gol, și m-am ascuns**”. Și a zis Dumnezeu: „Cine ți-a spus că ești gol? Nu cumva ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit să nu mănânci?”» (Facere 3:7-11).

²⁸⁵ Trebuie știut că simțul rușinii și al păcatului nu s-a născut în urma împreunării celor dintâi oameni, căci înmulțirea este lege firească și dumnezeiască dată omului înainte de păcătuire, prin cuvintele: «Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți; și stăpâniți peste peștii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietățile ce se mișcă pe pământ și peste tot pământul!» (Facere 1:28). Rușinea se naște în urma păcătuirii, adică în urma neascultării și a călcării poruncii lui Dumnezeu de a nu mânca din pomul cel oprit.

După călcarea poruncii „li s-au deschis ochii” și au văzut unde i-a împins șarpele păcatului; au văzut cursa și prăpastia în care au căzut. Atunci s-a trezit în ei simțul vinovăției și glasul conștiinței; atunci și-au dat seama că „sunt goi”. Atunci au înțeles că sunt dezbrăcați de haina nevinovăției, întinați, lipsiți de curățenia care-i acoperea ca o haină. Au înțeles că sunt goi de putere de stăpânire asupra sufletului și a trupului, asupra ființelor și a lucrurilor; goi de sfințenia sufletului, **goi de harul lui Dumnezeu, Care le dăruise putere, frumusețe și nevinovăție**. Prin păcat, se întâmplă o schimbare în sufletul omului, o stare nefirească, neobișnuită, nefericită. Care-i acea schimbare pe care o simte orice om îndată după săvârșirea păcatului? **Este pierderea harului**. Păcatul dezbracă pe om de haina sfântă a harului dumnezeiesc. Pierderea harului, pricinuieste vinovăția și arată goliciunea. De aceea, de la Adam și până astăzi, toți oamenii, după **cădere**, după orice păcat săvârșit, prin împușinarea sau pierderea harului dumnezeiesc, se simt îndată vinovați, muștrați, rușinați și goi. Și de aici trebuința îmbrăcăminte. Haina trupului a luat locul harului, haină a harului pe care o primim din nou în taina Sfântului Botez (Romani 6:3-4; Galateni 3:27). Aceasta e cea dintâi grupă de urmări ale păcatului în viața omului.

Cu pierderea harului prin păcătuire, în om se întâmplă încă o dureroasă și nefericită schimbare: **întunecarea chipului lui Dumnezeu**, în sufletul omului, fapt vădit în **întunecarea minții**, în **slăbirea voinței**, în **pângărirea inimii și în împătımirea firii omului**. Înainte de cădere, Adam avea un suflet curat și luminat, avea minte deșteptă și voință puternică. Lumina și puterea minții și-o arată el prin numele pe care-l dă ființelor și lucrurilor. «Și a pus Adam nume tuturor animalelor și tuturor păsărilor cerului și

tuturor fiarelor sălbatice; dar pentru Adam nu s-a găsit ajutor de potriva lui» (Facere 2:20). Nu este lucru ușor, nici de mică însemnătate să spui tuturor pe nume. Dar să le descoperi și să le dai tuturor un nume potrivit? Adam, cel dintâi om, dând nume tuturor ființelor și lucrurilor, dovedește o minte ageră, scriitoare, în care se oglindea chipul lui Dumnezeu (Facere 1:27).

Păcatul întunecă, tulbură și tâmpește mintea omului. În urma păcatului puterea minții slăbește, ochiul ei nu mai vede limpede adevărul, judecățile ei adeseori sunt nedrepte și socotelile ei greșite; cercul vederii și al cunoștințelor ei este îngustat și mărginit; amintirile ei sunt slabe, cețoase, trecătoare, cu greu de păstrat; închipuirile ei se îndreaptă mai ușor spre pofte și plăceri vinovate. Nu mai suferă totdeauna lumina; e supusă îndoielilor și greșelilor și foarte adeseori își întrebuițează luminile pe care le mai are ca să îndreptățească și să înmulțească în lume răul în locul binelui, minciuna în locul adevărului, întunericul în locul luminii și păcatul în locul virtuții. Știința și cunoștințele ei se îndreaptă mai mult spre lucrurile trecătoare decât spre ideile și adevărurile veșnice; mai mult spre lume decât spre Dumnezeu. Puterea ei de a vedea și a prevedea este cu totul mărginită. Uneori se arată momită de trufie și în acest caz devine obraznică, lăudăroasă și foarte primejdioasă; alteori se vedește neștiutoare, stricată, mincinoasă, tâmpită, smintită, lipsită de înțelepciune, ticăloșită de viclenie, orbită și robită de patimi. Viața întreagă omul face la școli, tot învață, tot caută să-și înmulțească învățăturile și cunoștințele, tot caută știința și înțelepciunea, și moare nemulțumit că nu a putut învăța toate și, ce este și mai grav, că a greșit în foarte multe chipuri și foarte adeseori.

După întunecarea minții prin păcătuire, urmează **slăbirea voinței**. Minte este lumina sufletului; voința este motorul lui, puterea care preschimbă ideile și gândurile minții în fapte. Odată ce mintea este întunecată și îmbolnăvită prin păcătuire, nici voința – tot putere a sufletului și ea – nu mai poate fi stăpână pe puterea ei, altfel tare și sănătoasă. Prin păcătuire, voința slăbește și nu mai ascultă de toate poruncile minții sănătoase. **Păcatul strică și dezbină firea omului**. Binele e firesc; păcatul e nefiresc; e peste fire și în contra firii. Binele atrage și unește sufletele; păcatul le dezbină; introduce în suflete și între oameni certurile, despărțirile, rupturile, luptele și toate stările potrivnice firii. Dezbinarea aceasta începe în suflet, în ruptura dintre poruncile minții și faptele voinței. În zadar poruncește mintea, când voința **slobodă și slabă** nu împlinește poruncile primite. După cădere, viața întreagă luptă, se zbuciumă și se frământă omul între bine și rău, între virtute și viciu, între dorință și puțință, între poruncile minții care-l sfătuiesc să facă binele și slăbiciunile voinței care-l atrag să facă răul (v. Romani 7). După cădere, virtutea este grea; păcatele se înfăptuiesc ușor și patimile numai cu greu se înfrânează. De ce? Pentru că după cădere, voința se învoiește ușor la păcat și cu greu la virtute. După cădere, voința este nehotărâtă și dezordonată, întoarsă și aplecată mai mult spre rău, spre pofte și plăceri și patimi stricătioase. Din liberă ajunge roabă, din tare slabă, din curajoasă fricoasă, din trează adormită și amorțită; din sănătoasă bolnavă; din înfrânată desfrânată; din luptătoare trădătoare, din ascultătoare răzvrătită; din bună, rea; din morală, imorală sau amorală. Din omul frumos, zidit după chipul lui Dumnezeu, voința slobodă, atinsă de otrava păcatului, face o ființă

nefericită, o făptură decăzută, un fiu pierdut în care nu se mai vede chipul lui Dumnezeu.

Dar păcatul nu numai întunecă mintea și slăbește voința omului, ci aduce cu sine și **pângărirea inimii și neliniștea conștiinței**. Cel mai curat altar al sufletului, care e inima și cel mai adânc și dumnezeiesc glas al inimii, care e conștiința, prin păcătuire se întunecă, se întinează și se întristează. Viața întreagă suspină omul după sfințenia și curățenia inimii, nemulțumit cu sine și neliniștit, muștrat și adeseori greu pedepsit prin **remușcările conștiinței**. Din pricina remușcărilor păcatului, Adam se ascunde, Cain fuge blestemat și neliniștit, David plânge și se pocăiește viața întreagă, Pavel se muștră până la moarte, Petru plânge cu amar și Iuda se spânzură.

Păcatul, cu mulțimea răutăților și fărădelegilor lui, spurcă sufletul omului. Așa cum vine de la Dumnezeu, sufletul e curat și nevinovat. Prin atingerea de murdăria păcatului sufletul se pângărește, se întinează, se mânjește, se spurcă, și în starea aceasta, întunecată și necurată, **sufletul naște mulțimea fărădelegilor și a patimilor**, care nefericesc îngrozitor viața și îngreuiază dureros traiul oamenilor. O spune Însuși Mântuitorul: «Dinăuntru, din inima oamenilor ies gândurile rele, desfrânările, adulterul, uciderile, furturile, lăcomia, mărturiile mincinoase, vicleșugurile, înșelăciunile, necumpătarea, pizma, hula, trufia, ușurătatea. Toate relele acestea ies dinăuntru și spurcă pe om» (Matei 15:18-20; Marcu 7:20-23).

Necurăția păcatului este rolul și veninul care îmbolnăvește și umple de amărăciune viața omului. «Fărădelegea mea o cunosc și păcatul meu înaintea mea este pururea» (Psalm 50:4). Se așează pe conștiință și în amintire (memorie) ca lepra pe trup. Am vrea să-l uităm și nu putem. Sunt alte întâmplări și

învățători pe care dorim să le păstrăm în amintire și le uităm. Păcatul nu numai nu se uită, dar viața întreagă ne întristează, ne mustră, ne roade, ca un cancer și ne biciuiește cu mustrările și remușcările până la moarte.

*

*Răutățile mele au covârșit capul meu, ca
o sarcină grea apăsă-atu peste mine
(Psalm 37:4)*

Păcatul **depărtează pe om de virtuți**; îl lipsește de pace, de sănătate și de liniștea conștiinței. «Nu e pace în oasele mele din pricina păcatelor mele, căci **răutățile mele au covârșit capul meu**, ca o sarcină grea apasă asupra mea» (Psalm 37:3-4). Nimic nu face pe om mai sărac în virtuți și fapte bune, în fericire și duhovnicească viață, ca păcatul.

Păcatul **strică simțirea și împătinește firea**, trupul omului după plăceri vinovate din care se nasc durerile, suferințele, mizeriile. Păcatul se așează pe suflet ca o **ceață** care-i întunecă privirea limpede și judecata dreaptă, ca o **beție**; care slăbește și amețește toate puterile omului, ca o **rugină** care îl roade și îl slăbește până la moarte.

Păcatul e **izvorul fricii**, al slăbiciunilor trupesti și sufletești, **al durerii și al suferinței**. «Înainte de a suferi, am păcătuit» (Psalm 118:67). Din păcat răsare frica de necunoscut și mustrarea conștiinței; din păcat se zămislesc toate mizeriile, dezordinile sociale și nefericirile omului; toate durerile trupului și suferințele sufletului. Fără păcat, viața omului e senină, luminoasă și frumoasă ca un rai; păcatul înfricoșează, întristează sufletul și-i

deschide ușa iadului încă pe pământ. În felul acesta, păcatul face din om propriul său dușman, gropanul propriei sale fericiri.

Prin păcătuire Eva singură își atrage blestemul și nefericirea, «suferințele sarcinii» și «durerile nașterii de fii» (Facere 3:16). Păcatul Evei face soarta femeii mai grea decât soarta bărbatului. Adam, la fel, singur își atrage blestemul pământului și munca „întru sudoarea feții”, până la moarte. Blestemul pământului atrage după sine seceta, secătuierea, nerodirea, foametea, sărăcia, sălbăticirea roadelor, dușmănia lui față de om. «**Din pricina ta**», Adame, suferi (Facere 3:17); din pricina ta cresc în pământ spini și pălămidă; semeni grâu și răsare tăciune; semeni trandafiri și cresc spini, semeni semințe bune și cresc neghine; din pricina ta fiarele pământului se răzvrătesc și nu te mai recunosc de stăpân, decât îmblânzite și supuse cu mari greutate; din pricina ta, nici firea ta, nici firea înconjurătoare nu-ți mai sunt prietene și nu ți se mai supun decât foarte cu greu. Din pricina ta, omule, toate se răzvrătesc, se răskoală și se răzbună împotriva ta. Din pricina ta și a păcatelor tale ești scos **din raiul fericirii**. Legea înmulțirii și a muncii este din rai (Facere 1:28; 2:15). Dar după cădere, după scoaterea din rai, legea aceasta, **din pricina păcatului**, devine blestem. Înmulțirea se face prin suferințe nenumărate. Natura își ascunde tainele și puterile. Când știința și tehnica, după o muncă îndelungată și ostentitoare descoperă naturii câte o taină și-i fură câte o putere, toate foile și revistele se bucură și strigă în lumea mare biruința, succesul, bucuria reușitei de a supune firea, de a-i subjuga și folosi puterile. Din păcat se nasc toate suferințele, tragediile, războaiele, lacrimile și mizeriile oamenilor...

Păcatul supără pe Dumnezeu, **desparte pe om de Dumnezeu**, ridică zid între făptură și Creator. «Fărădelegile

voastre, grăiește proorocul Isaia, s-au făcut zid de despărțire între voi și Dumnezeu vostru și păcatele voastre ascuns-au fața Lui de voi, ca să nu vă audă. Măinile voastre sunt spurcate cu sânge și degetele voastre cu fărâdelegi; buzele voastre grăiesc cuvinte mincinoase și limba voastră strâmbătate. Nimeni nu cheamă în sprijinul său dreptatea și cu cinste nici un judecător nu judecă; ci toți își pun nădejdea în lucruri deșarte și în vorbe fără rost: zămislesc silnicia și nasc păcatul» (Isaia 59:2-4; v. 5-15). Despărțit și înstrăinat de Dumnezeu, prin păcat, omul își întoarce fața de la soare la întuneric, de la cer la iad și de la viață la moarte. Și nu numai atât: prin păcat pierde însușirile și desăvârșirile de la început, și ajunge sub domnia trupului și a sângelui. Prin păcat omul pierde tăria și statomicia în bine, se lasă rob de poftă și capricii, iar dorința nesătulă de a cunoaște binele și **răul** se împlinește cu renunțarea la fericirea avută în Eden. Prin păcat se dezbină omul de sine și de semenii săi. În urma păcatului se dezbină și bat gândurile, ideile, religiile, rasele, popoarele și neamurile. În urma păcatului, omul se veștejește ca o frunză, ca o creangă ruptă dintr-un arbore; pierde harul, pierde ajutorul, pierde raiul, cerul cu îngerii și primește, în schimb, să intre în societatea demonilor.

Despărțindu-ne de Dumnezeu, slăbind în noi simțul religios și moral, lipsindu-ne de puterea harului, de fericirea vieții veșnice, de societatea îngerilor și a sfinților, păcatul este un **rău mărginit**, cel mai mare rău, cea mai grozavă nefericire, singurul și adevăratul rău. «Tot cel ce face păcatul este **rob al păcatului**» (Ioan 8:34). «**Nebune**, în noaptea aceasta ți se va lua sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi?» (Luca 12:20). «**Plata păcatului este moartea...**» (Romani 6:23).

Ultimele trepte, pedepse, roade și răutăți, ale păcatului sunt robia, **nebunia și moartea**. Păcatul prigonește pe credincioși, ucide sfinții și răstignește pe Iisus Hristos. Din lăcomia de avere regina Isabela ucide pe Nabot, ca să-i răpească via (3 Regi 21). Din beție și preacurvie regele Irod și Salomeiaucid pe Sf. Ioan Botezătorul. Mândria și mânia au făcut pe nebunul Nero să ucidă pe Sf. Apostoli Petru și Pavel, iar pe crudul Dioclețian să ucidă pe Sf. Gheorghe și pe Sf. Dimitrie. Câte lacrimi și cât sânge au curs, în cursul veacurilor, din pricina păcatelor... Câți martiri au plătit cu viața încercarea lor de a împlânzi fiarele patimilor omenești... De aceea cu drept cuvânt se poate spune că păcatul este Babilonul, cetatea urăciunilor și mama desfrânatelor, femeia cea «beată de sângele sfinților și de sângele mucenicilor lui Iisus» (Apocalipsa 17:5-6).

Păcatul e robie, nebunie, sinucidere, moarte. Să știi că păcatul dezbină firea, întunecă chipul lui Dumnezeu în om, mustă conștiința, naște frica, durerea și suferința, spurcă sufletul, supără și desparte pe om de Dumnezeu și totuși te lași rob legii păcatului, este o vădită nebunie, o adevărată sinucidere. David numește pe necredincioși nebuni (Psalm 13:1; 52:1). Păcatul și prostia deosebește pe înțelepți de nebuni, spune Iisus fiul lui Sirah. Mântuitorul numește nebuni pe bogații nemilostivi (Luca 12:20), pe cărturarii și fariseii fățamici (Matei 23:17), adică pe cei mai mari păcătoși. Vestitul împărat al Babilonului Nabucodonosor - și ca el câți oameni mari și mici - înnebunit din pricina păcatului, în loc de mâncare păștea iarbă, ca boii (Daniil 4:25,30), iar fiul său Belșatar, tot din pricina fărădelegilor a fost omorât (Daniil 5). Pentru unii ca aceștia, pentru oamenii păcatului a scris Sf. Apostol Pavel cuvintele: «**Plata păcatului este moartea**, iar harul lui Dumnezeu este

viața veșnică în Iisus Hristos, Domnul nostru» (Romani 6:23).

Moartea!... Plata păcatului este moartea!... Dacă moartea ar fi stingerea totală a vieții, nimicirea ființei omului, păcatul încă nu ar fi cea mai mare nefericire. Moartea însă nu are numai un singur înțeles. Ca urmare a păcatului, moartea nu este nimicirea sau stingerea vieții. În lume și-n natură, nimic nu moare, ci numai se schimbă.

După ce Dumnezeu a făcut pe Adam și l-a așezat în grădina raiului, ca să o lucreze și să o păzească, i-a dat poruncă zicându-i: «Din toți pomii raiului vei mânca, iar din pomul cunoștinței binelui și a răului să nu mănânci, fiindcă **în ziua în care vei mânca din el, vei muri**» (Facere 2:15-17). Adam a călcat porunca, a mâncat din pomul cel oprit și totuși nu a murit, în ziua aceea. A rămas viu, și din el s-au înmulțit și s-au răspândit oamenii peste toată fața pământului. Din acest fapt înțelegem că moartea nu este stingerea și încetarea vieții. Atunci, **ce este moartea, ca urmare și pedeapsă a păcatului?**

Negreșit moartea e plata păcatului, dar nu mai întâi moartea trupului, ci întâi de toate moartea nevinovăției, **moartea fericirii și moartea libertății**. Din clipa nefericită a păcătuirii, omul cade sub puterea morții. De atunci **intră moartea în om** și îl supune la fomele și felurile ei.

Astfel, pierderea harului aduce cu sine moartea sufletului: moartea minții, moartea inimii, moartea voinței, și mai la urmă de tot moartea trupului²⁸⁶. La început sufletul era unit cu Dumnezeu prin har, trăia, respira în Duhul lui Dumnezeu. Lipsit de har, prin păcătuire, sufletul pierde fericirea de a mai trăi în Dumnezeu. Minte lui șovăie, nu mai poate privi adevărurile

²⁸⁶ Inocențiu, *Predici*, p. 163.

cele veșnice, slăbește, se întunecă și amestecă adevărul cu minciuna, știința cu părerea și cu greșeala. Aceasta este moartea minții. Inima se umple de nemulțumiri, de poftă stricăcioasă și de dorințe necurate; se apleacă spre plăcerile trupești și se împietrește față de desfătările duhovnicești. Aceasta e moartea inimii. Voința slăbește, nu mai poate înfrâna patimile, pierde puterea de a face numai binele, nu mai împlinește poruncile minții luminate. Aceasta este moartea voinței. Trupul nu mai are puterea și sănătatea de la început; ca urmare a necurăției, are trebuință de haină, ca să-și acopere goliciunea și rușinea; este supus pătimirilor, bolilor, oboselilor, durerilor, îmbătrânirii și putrezirii. Aceasta e moartea trupului, moarte care pune stavilă și capăt păcatului, ca răul să nu devină nemuritor²⁸⁷, sau cum se spune în rugăciunea I de dezlegare de la îngropare „ca răutatea să nu fie fără de moarte...”.

Și totuși, urmările și răutățile păcatului nu încetează deodată cu moartea trupului, dacă nu am știut sau nu am vrut să ne folosim de mijloacele și puterile prin care ne mântuim din robia lui. **Păcatul ne pedepsește și înainte și după moartea trupului.** Înainte de moarte ne lipsește de chipul și asemănarea cu desăvârșirile lui Dumnezeu, de lumea îngerilor și de fericirea raiului, de stăpânirea fapturilor și a pământului, după care urmează cumplită, chinuitoare, grozavă însăși moartea – moartea păcătoșilor e cumplită, deoarece pentru ei s-a zis: «Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic care este gătit diavolului și îngerilor lui» (Matei 25:41). După moarte ne pedepsește în urmașii noștri și nemurirea nefericirii noastre. Una dintre răutățile nemărginite ale păcatului am văzut că este

²⁸⁷ Sf. Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu, la Inocențiu, op. cit., p.

moștenirea (ereditatea) lui. Păcatul este ereditar, adică se moștenește și în forma aceasta este cea mai întinsă și cea mai grea boală molipsitoare, boala care se răzbună și se ispășește și în săvârșitori și în moștenitori. Pe lângă moștenirea și ispășirea lui în urmași, după moartea trupului, pedepsirea păcatului se continuă prin despărțirea de Dumnezeu și de oameni, de cer și de pământ, de bunurile pământești și de bucuriile sufletești, pentru a petrece o viață de iad, chinuită și nefericită în vecii vecilor (Apocalipsa 20:10).

Iată, câte grupe de răutăți, urmări și nefericiri are păcatul în viața omului, iubiți și binecuvântați creștini, urmări, pedepse și nefericiri cu privire la **religie**, adică la comuniunea de viață, de iubire și adorare dintre om și Dumnezeu (depărtarea de Dumnezeu și de virtute), cu privire la **suflet și la trup** (pierderea harului, întunecarea chipului și asemănării cu Dumnezeu, întunecarea minții, slăbirea voinței, pângărirea inimii, împătımirea firii, spurcarea sufletului, pierderea nevinovăției, trezirea simțului rușinii, goliciunii, neputinței; neliniștea și remușcarea conștiinței, robia, durerea, suferința, nebunia și moartea), și cu privire la **firea înconjurătoare** (scoaterea din rai, sălbăticirea animalelor și îngreunarea muncii pământului). De aceea păcatul e negrul și uriașul **Goliat** care înspăimântă și batjocorește fără încetare sufletul omului.

Vedenia sluțeniei unui drac, întruchiparea păcatului, a produs atâta scârbă și groază Sfintei fecioare Ecaterina (din Alexandria 285-307), vestită prin înțelepciunea sa care a învins în discuții 50 filosofi păgâni și a devenit astfel patroană a științei, pomenită la 25 noiembrie, încât a făgăduit să aleagă mai bine să umble pe o cale plină de cărbuni aprinși și de fier

înfocat, și să fie cu picioarele goale până la sfârșitul lumii, decât să mai vadă altădată această nesuferită vedere²⁸⁸.

Faptul că Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, s-a întrupat, a vestit Evanghelia și a pățimit până la moarte, a întemeiat Biserica și a așezat în ea sfintele și sfințitoarele taine **ca să mântuiască pe cei păcătoși** (1 Timotei 1:15), arată mai lămurit decât orice greutatea, mărimea, durerea, urâciunea, pedeapsa, răutatea nemărginită și urmarea nefericită a păcatelor în viața omului, înainte și după moartea trupului.

Păcatul otrăvește și ucide fericirea sufletului, păcatul ne desparte și ne înstrăinează de Dumnezeu, păcatul face pe Hristos Dumnezeu să moară.²⁸⁹

Păcatul lipsește pe om de harul lui Hristos, de darurile și puterile Duhului Sfânt, de moștenirea împărăției cerurilor, de prietenia cu Dumnezeu; face din suflet, în loc de biserică a

²⁸⁸ Carte foarte folositoare de suflet, Ed. 1928, p. 176.

²⁸⁹ „Tatăl cel Ceresc, nu s-a mulțumit să pătimească Fiul Său, o muncă mică ca să strice păcatul, ci o muncă prea mare. Voiești, o păcătosule, să înțelegi aceasta? Întoarce-te și vezi pe Iisus, cum pătimește pentru păcatul tău, se vinde, se pune la jurământ, se batjocorește, se trage la judecată ca un osândit! Vezi cum ochii lui sunt răniți de pumni! Cum fața lui e plină de scuipări! Cum fălcile lui sunt vinete de pâlmuiri! Cum grunzul lui este uscat de sete! Cum buzele lui sunt amărâte de fiere! Cum capul lui este împuns de prea cumplitii spini! Cum brațul și mâinile lui sunt strâns legate cu funii tari! Cum umerii lui sunt chinuiți de greutatea cea mare a crucii! Cum mâinile și picioarele lui sunt pironite cu piroane ascuțite! Cum venele lui toate sunt deșerte de sânge! Cum coasta lui este străpunsă cu sulita! Cum încheieturile toate sunt sfărâmate de acea tare întindere pe cruce! Cum sus fiind spânzurat și cu cumplite piroane fiind pironit, și-a dat Duhul! Vezi cum tot trupul lui s-a făcut o rană! Este fără de chip și fără frumusețe omenească: «L-am văzut pe El și nu avea nici chip nici frumusețe» (Isaia 53:2)”, *Carte foarte folositoare*, p. 182-183.

Duhului Sfânt, peșteră de tâlhari; aduce cu sine mustarea conștiinței, ștergerea din cartea vieții fericite, robia, remușcarea și osânda veșnică. Toate acestea sunt pagubele, semnele negre, urmările nefericite și răutățile îngrozitoare ale păcatului. Cântărește, omule, câștigul lor spurcat, cu pagubele lor. Și cunoscându-le mai de aproape, înțelege de ce Sf. Mare Muceniță Ecaterina a ales mai bine să umble desculță pe cărbuni aprinși până la sfârșitul veacului, decât să mai vadă întruchiparea și răutatea lui. Înțelege că femeia cinstită mai bine moare decât să-și înșele bărbatul și că e mai bine „să mori de o mie de ori de va fi cu puțință, decât să faci un păcat de moarte”²⁹⁰. Înțelege de ce, David psalmistul și proorocul face în dureri, în lacrimi și în gemete pocăință până la moarte pentru păcatele săvârșite, și de ce, împreună cu el, suspină și se roagă strigând din adâncul inimii fiecare creștin: «Miluiește-mă, Dumnezeule, după mila Ta și după mulțimea îndurărilor Tale, șterge fărădelegea mea. **Mai vărtos mă spală de fărădelegea mea și de păcatul meu mă curățește !...**» (Psalm 50:1-3).

6. Patimile

Ce sunt patimile

Poporul ...bea nelegiuirea din plin, ca apa
(Psalm 72:10)

Cel mai vădit semn și blestem al păcatului, al urmărilor,

²⁹⁰ Mântuirea păcătoșilor, p. 19.

nefericirilor și răutăților lui, este **patima**. Din otrava păcatului se nasc patimile.

Sf. Macarie cel Mare aseamănă sufletul omului cu „un copac uriaș cu multe ramuri și rădăcini foarte adânci în pământ”. Asemenea este și păcatul, o sevă otrăvită, un aluat rău, care pătrunde până în cele mai adânci încăperi ale sufletului, în toate rădăcinile și ramurile lui, devenind prin obișnuință și creștere „a doua fire”²⁹¹.

Când fărâdelegea devine lege, când păcatul se întinde și se întărește atât de mult, în sufletul omului încât devine **a doua fire**, atunci se numește **patimă sau viciu**. **A greși de câteva ori, a face un păcat oarecare o dată sau de două ori, încă nu e patimă.**

Noe s-a îmbătat o dată, dar nimeni n-a putut să-l numească bețiv. Lot dintr-o îmbătare a căzut într-o desfrânare îngrozitoare, dar nimeni nu l-a numit nici bețiv nici desfrânat. Moise a ucis un egiptean care bătea un israilitean, dar nimeni nu l-a putut numi ucigaș. David a prilejuit moartea unui general ca să-i poată lua soția, fapt pentru care a vărsat multe și amare lacrimi, dar pentru aceasta nimeni nu l-a numit nici desfrânat, nici ucigaș. Petru a tăiat urechea unui soldat, dar pentru aceasta nimeni nu s-a gândit să-l numească om sângeros. Pavel a înjurat o dată pe arhiereul Anania (Fapte 23:2-3), dar din atâta pricină nimeni nu poate spune că avea patima înjurăturii. Chiar și o păcătoasă, ca Maria Magdalena, sau ca Maria Egipteanca, odată ce s-a îndreptat și s-a pocăit pentru păcatele sale, nu se mai poate numi pătimășă.

Om pătimăș este acela care săvârșește păcatul fără întrerupere, care «bea nelegiuirea din plin, ca apa» (Psalm 72:10);

²⁹¹Omilii duhovnicești, p.208.

omul care face din păcat a doua fire, adică omul cu firea îndreptată mai mult spre rău, decât spre bine: omul bețiv, omul mincinos, omul desfrânat, omul înjurăturilor, hoțul de meserie, lacomul care nu se mai satură de avere, criminalul (recidivist), asupritorul, răutăciosul, vicleanul, nelegiuitorul, imoralul. Prin urmare patima este păcatul de căpetenie, păcatul strigător la cer sau păcatul împotriva Duhului Sfânt săvârșit fără oprire; e fărădelegea devenită lege; e starea de robie și asuprire a sufletului și a trupului.²⁹² Patima sau viciul e trăirea, „**datina păcătoasă**”; e călcarea neîntreruptă a legii morale, păcătuirea statornică, năravul; e lepra sufletului, ruina, rușinea și nefericirea omului.

„Tărie de fire ia patima cea învechită”, spune Sf. Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu²⁹³. Cine fură o dată, face un păcat; cine fură continuu este un pățimaș. Cine se îmbată o dată, face un păcat; cine se îmbată continuu, este un pățimaș. Cine minte o dată, face un păcat; cine minte mereu, e un pățimaș; cine înjură o dată face un păcat; cine înjură mereu e un pățimaș; cine urăște și asuprește o dată, face un păcat, cine urăște și asuprește fără oprire este un pățimaș; cine calcă o dată porunca a șaptea, face un păcat; cine o calcă mereu ajunge un om dezordonat, dezechilibrat, decăzut; un pățimaș, și așa mai departe. Toate păcatele săvârșite cu gândul, cu vorba și cu fapta, prin repetiție și obișnuință, devin a doua fire, vicii, obiceiuri, patimi vătămătoare, imorale.

²⁹² După Sf. Isaac Sirul, patimile sunt „asupreli”, cap. 38.

²⁹³ Cuvântul II.

Sf. Maxim Mărturisitorul spune că „patima este o mișcare a sufletului împotriva firii”²⁹⁴, o mișcare dobitocească a sufletului afară de fire. Deci nu e totuna cu firea, nici de la fire sădită în suflet. Dumnezeu nu a pus în om sămânța păcatului și a patimii, că ar fi hulă a ne închipui una ca asta. Binele este sădit în fire de Dumnezeu; răul nu; e nefiresc. Patimile apar în firea vătămată de păcat și de aceea sunt vătămătoare sufletului și trupului.

În acest înțeles, **patima este un început de nebunie** (cum o definește Dostoievski în *Idiotul*).

Patima strică, stâlcește și slăbește firea; o face nebună ca fărădelegea și **nesățioasă «ca moartea»** (Avacum 2:5). Patima roade viața omului, «ca un vierme în oase» (Pilde 14:30), apasă greu ca munții și arde ca flăcările focului. „Pentru că – spune Sf. Macarie – patimile sunt munți greu de purtat; înăuntrul fiind ape pline de balauri, animale veninoase și șerpi. După cum un monstru înghite în pântecul său pe om, tot astfel și păcatul înghite sufletele. Ele (patimile) sunt flăcări de foc mistuitoare și săgeți arzătoare...”²⁹⁵.

Patima otrăvește sufletul întocmai cum gălbinarea otrăvește corpul. Ea este asemenea broaștelor, fiarelor urlătoare și păsărilor răpitoare: împrăștie gândurile bune, atacă trupul și vatămă via sufletului.²⁹⁶ Din astfel de pricini, patima este o piedică mare de tot și continuă în calea mântuirii, a fericirii și

²⁹⁴ „Patima este o mișcare a sufletului împotriva firii fie spre o iubire nerațională, fie spre o ură fără de judecată a vreunui lucru din cele supuse simțurilor. De pildă e o mișcare spre iubirea nerațională a mâncărilor, sau a femeii, sau a avuției, sau a slavei trecătoare, sau a altui lucru, din cele supuse simțurilor, sau din pricina acestora” (*A doua sută... Filocalia II*, p. 57).

²⁹⁵ *Omilii* p. 104.

²⁹⁶ Ilie Ecdicul: *Filocalia IV*, p. 308, 311 și 322.

desăvârșirii. Păcatul devenit patimă spurcă sufletul, căci: "Necurat este sufletul pătimaș, plin de gânduri de poftă și de ură"²⁹⁷, închide cerul (Galateni 5:20-21) și face cu neputință mântuirea și desăvârșirea omului.

Rezumând și înșirând relele nemărginite și nenumărate pe care le aduce omului văpaia patimilor, una din cântările Triodului grăiește: „prin patimi mintea s-a rănit, trupul s-a trândăvit, duhul bolește, cuvântul a slăbit, viața s-a omorât, sfârșitul este lângă uși”²⁹⁸.

*

Patimile sunt tirani încuibăți în noi
(Fotie)

Sunt păcate și patimi mari și mici, trupești (ca lăcomia pântecului, beția, mânia, desfrânarea, trufia) și sunt păcate și patimi sufletești (ca ura, slava deșartă, pizma, ș.a.); patimi de voie (care atrag spre plăceri) și patimi fără de voie (suferințele, necazurile, durerile). Câte sunt păcatele, tot atâtea sunt și patimile²⁹⁹.

În creștinism se numesc patimi mai ales cele șapte păcate de căpetenie (mândria, desfrânarea, iubirea de argint, lăcomia, pizma, mânia și lenevia) cu ramurile lor, păcatele strigătoare la cer și păcatele împotriva Duhului Sfânt, că din ele izvorăsc toate relele, toate păcatele și patimile.

²⁹⁷Maxim Mărturisitorul: *Filocalia II*, p. 39.

²⁹⁸*Triod*, Ed. 1930, p. 433.

²⁹⁹Păgânii au făcut zei din patimi. Mânia, desfrânarea, omorul, beția, viclenia și alte patimi aveau zei și statui. Câte patimi, atâtea idoli, atâtea reprezentanți avea omul în sfatul zeilor și deci apărători ai propriilor păcate.

Ca și păcatele, patimile se trezesc:

prin gânduri: „Nu se înfiripă nor fără adiere de vânt, și nu se naște patima fără gând”³⁰⁰. Tot el spune că pricinile gândurilor poftitoare stau în voia noastră, deoarece nu toți gândim la fel.³⁰¹

prin simțuri: „Pricina patimii e simțirea (percepția prin simțuri); precum pricina relei întrebuințări a acesteia este mintea”³⁰².

prin amintiri: „Căci amintirile, trezite prin simțire, mișcă patimile”³⁰³.

prin lucruri: „Fără un lucru sensibil nu se produce patima. Căci dacă nu este femeie nu este nici curvie; dacă nu sunt mâncări, nu este nici lăcomie; și dacă nu este aur, nu există nici patima iubirii de argint. Deci orice mișcare pătimășă a puterilor noastre naturale e stăpânită de un lucru sensibil, sau de un drac, care ațâță prin acel lucru sufletul spre păcat”³⁰⁴. Mare virtute este să nu te împătimești de lucruri...”³⁰⁵.

Odată trezite și împlinite, patimile au aceleași **urmări**, pedepse și **răutăți** ca și păcatul, dar pe o scară mult mai mare, datorită călcării **neîntrerupte** a legii morale. Pătimașul este ca și duhul necurat: arde, caută loc de odihnă (Matei 12:43) și nu se astâmpără decât atunci, când se scaldă în plăcerea patimii. Urechile oamenilor pătimași nu aud chemările cerului și

³⁰⁰ Cuviosul Marcu Ascetul, *Filocalia I*, p. 248 .

³⁰¹ Ibidem, p. 228.

³⁰² Cuviosul Talasie Africanul: *Filocalia IV*, p.19.

³⁰³ Ibidem, p.28.

³⁰⁴ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*: *Filocalia III*, p.

³⁰⁵ Ac. II, 85.

armoniile vieții divine. Ochii întunecați de vălul patimilor trupești și sufletești nu mai pot întrezări virtuțile Evangheliei. Mintea oamenilor pătimiși nu mai poate deosebi lumina de întuneric, binele de rău. Acestora le grăiește profetul Isaia: «Vai de cei ce zic răului bine și binelui rău; care numesc lumina întuneric și întunericul lumină; care socotesc dulcele amar și amarul dulce» (Isaia 5:20). Pentru împlinirea patimii, Isav își vinde drepturile de întâi născut (Facere 26:30-34; Evrei 12:16); din pricina patimilor, Nabucodonosor, ziditorul Babilonului și cuceritorul atâtor popoare, înnebunește și capătă însușiri dobitocești: părul i-a crescut ca penele vulturilor, unghiile ca ghearele păsărilor și păștea iarbă ca animalele (v. Daniel cap. 4); din pricina patimilor Belșatar împăratul Chaldeilor, cel care a chefuit folosindu-se de vasele sfinte ale templului din Ierusalim, pierde tronul și viața; din pricina patimilor, Olofern ajunge în iad fără cap și Samson în mâinile vrăjmașilor săi, fără nici o putere de apărare; din pricina nesațiului și urgiei patimilor, cele două surori Ohola (Samaria) și Oholiba (Ierusalimul) sunt jefuite, batjocorite și nimicite (v. Iezechiel cap. 23); din aceleași pricini, Tirul «pecetea desăvârșirii, deplinătatea înțelepciunii și cununa frumuseții», din strălucitor ca un heruvim se preface în foc și cenușă (v. Iezechiel cap. 28). Sub pretextul necesității, patimile surpă Babilonul sufletului; desfigurează și pierde, osândesc și ucid oamenii și bunurile lor, cetățile, orașele și împărățiile lumii, cu toate comorile și strălucirile lor. De aceea Cuviosul Teognost spune celui ce viețuiește cu patimă, trupului și lumii: „...gătește-te ca să ajungi, prin moarte, la pedeapsa cea fără de moarte”³⁰⁶.

³⁰⁶Filocalia IV, p. 256.

Iată ce este patima, iubiți și dreptcredincioși creștini: **întoarcerea de la scop la mijloc, de la lege la fărădelege, de la Dumnezeu la lume**; e abaterea de la rostul și scopul vieții și trăirea într-o stare nefirească de amăgire, de rătăcire, de greșeală (cronică), de **păcățuire fără oprire** (beție, desfrânare, trufie, mânia, lăcomie, pizmă, lenevie, ură); e petrecerea în robia unuia sau a mai multor păcate de moarte (capitale, strigătoare la cer sau împotriva Duhului Sfânt).

Patimile sunt funiile care leagă sufletele, întocmai ca lanțurile trupurile robilor.

Sunt patimi mari și mici, patimi trupești și patimi sufletești, ca și păcatele. Ele sunt legate deolaltă, împletite unele cu altele: mânia cu ura, lenevia cu desfrânarea, mândria cu pizma, desfrânarea cu lăcomia, asuprirea cu răutatea... Una e patima de căpetenie (dominantă), iar celelalte sunt urmările și odrăslirile ei. În toate se arată o sete fără margini: setea firii și a sufletului după Dumnezeu, dar întoarsă spre lume, spre lucruri, spre nimicuri.³⁰⁷ Ura e fără de margini, lăcomia e fără de margini, mânia, răutatea... toate sunt ca marea, care înghite atâtea ape și nu se mai umple.

Patimile fac omul robul lor, să trăiască în nesimțire și neorânduială. „Toți cei ce slujesc patimilor suferă de nesimțire”³⁰⁸. Toate ale dracilor sunt fără de rânduială, spune Sf. Ioan Scărarul. Au ca singur scop: să piardă sufletul celor ce primesc sfatul și chemarea lor.

Nici nu ne dăm seama câte lacrimi și cât sânge curge în lume din pricina patimilor. Patimile (beția, desfrânarea, mânia,

³⁰⁷D. Stăniloae, *Curs de ascetică și mistică creștină*, Litogr. București, 1946-1947, p. 41 și 43.

³⁰⁸Sf. Petru Damaschin, p.140.

pizma, înjurăturile, minciunile și celelalte) sunt „cancerul vieții morale”, rod și distrug sănătatea trupului și a sufletului, a familiei și a statului. Patimile despart soții de soții și soțiile de soți, copiii de părinți și părinții de copii. Patimile îmbătătoare fac pe oameni netrebniți, nefericiți, hoți și ucigași. Patimile ruinează munca, averea și sănătatea oamenilor. Din înțelepți fac nebuni; din frumoși urâți, din fericiți nenorociți, din bogați săraci, din sănătoși bolnavi, din îngeri demoni. Pătimașii cad în toate gropile, în toate mizeriile și robiile. De aceea cu dreptate s-a spus că **patimile sunt tirani încuibăți în noi**, cu nimic deosebindu-se, prin pedepse, de tirania din afară³⁰⁹.

Patimile sunt idoli, plăcerile deșarte, la care slujesc toți oamenii lipsiți de virtutea înțelepciunii.

Sclavul Onisim, ajuns episcop în Efes (pomenit la 15 februarie) în prigoana de pe vremea împăratului Traian, a fost dus la Roma și întrebat de exarhul Tertil:

„Cine ești?”

„Sunt creștin” – a răspuns bătrânul Onisim.

„Ce rang ai?”

„Am fost oarecând rob altui om, iar acum sunt rob credincios bunului Stăpân, Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos”.

„Și de ce ai schimbat stăpânul?”

„Cunoscând adevărul am văzut urâciunea închinării la idoli”.

„Și cu cât preț te-ai vândut stăpânului cel nou?”

„Am fost răscumpărat din pierzare cu cinstitul sânge al Domnului Iisus Hristos, precum scris este în cărțile sfinte: Nu cu

³⁰⁹ Fotie, Scolie la Cuvântarea IV din *Scara Sfântului Ioan Scărarul*.

argint și cu aur stricăcios v-ați izbăvit de viața voastră cea deșartă, ce era dată de la părinți, ci cu cinstitul sânge, ca al unui miel fără prihană și preacurat al lui Hristos” (1 Petru 1:18-19).

„Care oare e viața deșartă după scripturile voastre?”

„Deșartă viață este: **desfrânarea**, cea care pentru o puțintică dulceață trupească gătește foc veșnic pătimășilor; **iubirea de argint**, întru care năpăstuim pe aproapele; **farmecele** (poftetele), rădăcina asupririlor; **mândria**, ce se arată că suntem mai presus de alții; **zavistia**, care, ca pe Cain, a îndemnat și pe alții la ucidere; **grăirea de rău**, care întinde ca un nor luarea în răs asupra tuturor; **fățărnicia și minciuna**, vrăjmașele adevărului și prietenele diavolului; **mânia**, izvorul uciderilor și al războiului; **beția**, soră cu neînfrânarea și cu vorbirea spurcată, străină de gândul cel bun și de tovărășia cea aleasă. Iată, o, eparhule, viața cea deșartă, idolii cărora oamenii se închină...”³¹⁰.

De o astfel de viață cu patimi, deșartă, păgubitoare și nefericită, bunul Dumnezeu să ne păzească, pe toți creștinii și pe toți oamenii. Să ne facă să vrem și să ne ajute să ne smulgem din vraja și robia ei, cu al Său Har și cu a Sa iubire de oameni.

„Întru adâncul păcatelor sunt cuprins, Mântuitorule, și în marea vieții mă cufund; ci **precum pe Iona din fiară, așa mă scoate și pe mine din patimi și mă mântuiește**”³¹¹.

³¹⁰ Viețile Sfinților, II, 222-223.

³¹¹ Canonul fiului risipitor, Catavasia 6.

Împătimirea și nepătimirea

*...în trăsătura pătimitoare stă puterea
păcatului și a morții...*
(Sf. Maxim Mărturisitorul)

Despre omul care nu se mai poate înfrâna de la păcatele de moarte (de la unele sau de la mai multe), care nu se mai poate stăpâni de la înjurături, beție, mânie, lăcomie, desfrâu, mândrie, invidie, asuprirea, lenevie, ură; spunem că este un **pătimaș**, un **împătimit**.

De unde vine aluatul patimilor și cum ajunge omul să se împătimească?

Pricinile și momelile păcatului sunt și ale patimilor. Ca și sămânța păcatului, aluatul patimilor vine – istoric – de la Adam.³¹²

Sufletește (psihologic) vorbind, pricina sau aluatul patimilor vine din ură, din necredința în Dumnezeu, din dorul de libertate nemărginită a sufletului, din chemările și îndemnurile ispitei, din pofta de plăcere neînfrânată a simțurilor³¹³, din

³¹² „Adam, greșind, a primit în sine aluatul patimilor celor rele și astfel prin participare, cei născuți dintr-însul, și deci tot neamul lui Adam a participat la acel aluat; în cele din urmă patimile cele păcătoase au sporit și au crescut în oameni atât de mult, că ei au căzut în desfrâu, îmbuibare, idolatrie, omor și alte crime, până ce lumea toată s-a dospit în răutate; și răul a sporit atât de puternic în oameni, că ei nu mai credeau în existența lui Dumnezeu, ci adorau pietrele cele neînsuflețite, și nici cel puțin o idee nu-și mai puteau face despre Dumnezeu; într-atâta a dospit aluatul patimilor celor din păcate neamul lui Adam cel vechi” (Sf. Macarie, Omilii, p.138).

³¹³ Pricina patimii este simțirea și a neluturii minții. Unele patimi se nasc dinăuntru, din gânduri - „din gândurile inimii vine trupul spre patimă,” - altele prin ispite, din afară. Ispitele atacă simțurile, iar simțurile trupului

întunecarea minții și din slăbirea voinței, din fuga de durere și din făgăduința fericirii, precum și din tot felul de socoteli greșite, care se cuprind în una singură, în minciună.

Ca și Adam, omul pătimeaș sau uită pe Dumnezeu, sau nu mai crede în Dumnezeu, și atunci frâna minții și a voinței lui slăbește. Atunci mintea e momită, coborâtă și robită în simțuri, iar voința tăiată. Atunci se lasă omul liber în voia ispitelor și a poftelor de plăcere a simțurilor³¹⁴.

Ispita slăbește voința și pofta de plăcere întunecă mintea, aprinde focul patimilor și mărește greutatea lor.³¹⁵

După Sf. Isaac Sirul pricinile păcatelor și ale patimilor sunt: vinul, femeile, bogăția și sănătatea trupului. Ele nu sunt din fire păcate ci pricini ale păcatelor și ale patimilor.³¹⁶

Sunt apoi și tot felul de socoteli greșite, pe care și le face omul când se lasă atras și robit de puterea patimilor.

Mai întâi e grija de viitor, cleiul care ne leagă de lumea

strecoară gândurile în inimă prin vedere, auzire, pipăire, mirosire sau gustare (Scolii la Cuvânt V din *Scara* Sf. Ioan Scărarul).

³¹⁴ Omul „pătimaș ajunge ca un rob și ca un nesimțitor din prea marea alipire, la patimi și, aici năvălește fără să cugete, ca dobitoacele, furat de pofta după ceva, aici caută să-și răzbune cu mânie pentru neîmplinirea unei pofte, scrâșnind din dinți ca o fiară împotriva semenilor” (Sf. Petru Damaschin, p. 163).

³¹⁵ Sf. Simeon Noul Teolog, numără trei patimi care vânează sufletele: banii, slava și dezmierdările. Cuviosul Nichita Stîthatul, ucenicul Sf. Simeon Noul Teolog, rezumă la trei căpeteniile tuturor patimilor, balaurul cu trei capete: 1. iubirea de plăcere, 2. iubirea de argint și 3. iubirea de slavă. Toată nevoia și lupta se dă împotriva acestor duhuri rele (Suta I de capete, c. 38, p.11).

³¹⁶ Cuv. V, ms. p.32.

din afară.³¹⁷ Frica de a fi lipsit de plăcere și temerea de a avea parte de durere, aruncă omul în valurile patimilor. Dar mai sunt și alte socoteli greșite. „Se socotește omul liber că poate face ce vrea și nimeni nici nu-i poruncește, nici nu-l poate trage la răspundere; își închipuie că așa e bine și că nimeni nu-i poate lua dreptul să se bucure de viață așa cum dorește, cum vrea și cum poate. Și aici se pare că ajungem la pricina de căpetenie a împătimirii: **plăcerea** căutată în fuga omului de durere. Fuge omul de durere în brațele plăcerii.

Acestea sunt pricinile și momelile care stârnesc patimile.

Mai departe, din aluatul patimilor se frământă, se dospește și pătrunde în sufletul și în trupul omului **împătımirea**, firea pătimășă, **trăsătura pătimitoare**, cum o numește Sf. Maxim Mărturisitorul. Înainte de cădere, Adam avea **harul nepătimirii**, împlinea nevoile firii fără patimă. Prin căderea „din starea de desăvârșire” în starea de păcat, în firea lui Adam odrăslesc patimile: chipul dumnezeiesc se întunecă și se face în el „străvezie și vădită asemănarea cu dobitoacele cele necuvântătoare”. Din nesticăcioasă, firea devine stricăcioasă; din nemuritoare, devine muritoare; din nepătimitoare, devine pătimitoare. Puterile răului își ascund lucrările în sânul firii. Ele biciuiesc firea să-și îplinească nevoile peste trebuință. Hrana este o trebuință a firii; lăcomia de mâncare și băutură trece peste nevoile firii și devine patimă. Înmulțirea este o lege și o nevoie a firii; nesațiul plăcerii care însoțește înmulțirea trece peste nevoile firii și devine patimă, desfrânare; și așa mai departe: sub

³¹⁷ D. Stăniloae: *Curs de Ascețică și Mistică creștină*, lit. București 1946-1947, p. 67.

pretextul necesității, nevoile firii, împlinite peste trebuință, se preschimbă în patimi, contrare firii.³¹⁸

Ajuns în starea aceasta nefericită, omul cunoaște toate urmările, durerile, pedepsele și răutățile păcatului; viața lui devine o zbuciumată alergare între plăcere și durere, între puterea păcatului și a morții.

„Pentru că în trăsătura pătimitoare stă puterea păcatului și a morții, adică domnia silnică a păcatului prin plăcere și stăpânirea morții prin durere. Căci e vădit că în trăsătura pătimitoare a firii stă puterea plăcerii și a durerii. Pentru că vrând să scăpăm de simțirea chinuitoare a durerii, ne luăm refugiul în plăcere, încercând să ne mângâiem firea torturați de chinurile durerii. Dar grăbindu-ne să tocim împunsăturile durerii prin plăcere, întărim și mai mult zapisul aceleia împotriva noastră, neputând ajunge la o plăcere eliberată de durere și de osteneli”³¹⁹.

Căzut în starea aceasta nefericită de împătımire, iubiți și binecuvântați creștini, omul sau se lasă vrăjit, purtat și amețit în vâltoarea patimilor, sau se reculege, își vine în fire și sare afară din cercul patimilor, pe țărmul nepătimirii. Sau se cufundă și se îneacă în valurile plăcerilor, ale durerilor și ale morții, sau dă

³¹⁸ „Nu cele ce se fac după fire sunt plăcute, spune Antonie cel Mare, ci cele rele, după alegerea cu voia. Nu e păcat a mânca, ci a mânca nemulțumind, fără cuviință și fără înfrânare...Nu e păcat a privi curat, ci a privi cu pizmă, cu mândrie și cu poftă. E păcat însă a nu asculta liniștit, ci cu mânie. Nu e păcat neînfrânarea limbii la mulțumire și rugăciune, dar e păcat la vorbirea de rău. E păcat să nu lucreze mâinile milostenie, ci ucideri și răpiri. Și așa fiecare din măduarele noastre păcătuiește, când din slobodă alegea lucrează cele rele în loc de cele bune, împotriva voii lui Dumnezeu” (Filocalia I, p. 14).

³¹⁹ Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia III, p.336.

mâna Aceluia care-i totdeauna lângă el, gata să-l smulgă din brațele morții. Sau strigă după ajutor și caută o mână de mântuire, ca orice om în primejdie de moarte, sau pierde. Din două una: sau se întoarce la Dumnezeu și își predă viața în mâna și în brațele Mântuitorului, sau moare deznădăjduit, nefericit și osândit în brațele patimilor.

Tu, creștine, ce faci? Ai de ales între împătimire și nepătimire. Ești încă împătimit? Ajuns-ai la nepătimire? Întrebările acestea nu trebuie lăsate fără răspuns. „Patimile săvârșite cu fapta, cu fapta se și tămăduiesc. Căci precum neînfrânarea, plăcerea, lăcomia pântecului și viața nepăsătoare și fără rânduială, înrădăcinează în suflet deprinderea pătimașă și aduc la fapte necuvenite, așa strâmtorarea și înfrânarea, ostenele și luptele duhovnicești aduc în el nepătimirea și-l strămută de la patimă la nepătimire”³²⁰. Îți dai seama, omule, de vârtoarea patimilor amețitoare în care te învârtești? Nu cunoști primejdia valorilor în care ești gata să te îneci? Nu vezi cum patimile sufletului și ale trupului: mândria, desfrânarea, iubirea de arginți, lăcomia pântecului, mânia cu lovirile și înjurăturile ei, pizma, lenevia și ura, cu toate surorile și fiicele lor, îți sapă mormântul?... Nu simți nici acum, în muștrarea cugetului și în suspinul dureros al inimii, dorința mântuirii, să ajungi la limanul nepătimirii?...

Dacă da, atunci fără nici o întârziere, acum, strigă împreună cu mine și cu noi toți: „Dumnezeule, încetează nestatornica tulburare a patimilor mele și dă liniște inimii mele”...³²¹.

³²⁰ Nichita Stithatul: *Suta I de capete*, cap. 34, ms., p.10.

³²¹ Din Canonul Mineiului Decembrie 13.

Patimile Domnului și patimile omului

*...am fost înnoiți prin patima Celui fără
de patimă...*

(Sf. Teodor al Edesei)

Nimeni nu este liniștit și fericit în robia patimilor.

„Nu am liniște...”, „Nu pot dormi...”, „Nu mai am gust de viață...”, „Mă mustră inima...”, Sunt așa de nefericit (ă) și de neliniștit (ă)...”, nu sunt numai destăinuiri în scaunul mărturisirii. Astfel de suspine ne surprind în nenumărate convorbiri cu persoane care pe fața lor arată că sunt necăjite și nefericite, dar mai ales cu persoane, bine îmbrăcate și cu fața veselă, care abia așteaptă prilejul să-și descarce conștiința de povara durerilor și a mustrărilor. Astfel de persoane se plimbă zâmbitoare și gălăgioase pe stradă, iau parte vesele și zgomotoase la petreceri, tocmai ca să-și înăbușe, în zgomotul din afară, neliniștea dinlăuntrul sufletului.

Din starea de neliniște, durere și moarte a patimilor ne scoate Iisus Hristos Mântuitorul. El se naște fără de păcat, crește și trăiește fără de păcat, moare și înviază fără de păcat, ca prin harul jertfei și prin adevărul Evangheliei Lui, oamenii să se poată naște din nou, **fără de păcat**, fără zămislire din sămânță cea vătămată de păcat. El ia asupra sa trăsătura pătimitoare a firii omenești, ca și noi să luăm trăsătura firii Lui dumnezeiești, cea fără de păcat. El înfrânge puterile satanei: înfrânge ispita și patima plăcerii în pustie (Matei 4:1-10) și ispita și patima durerii pe Cruce, prin răstignire. El a supus patima, durerea, plăcerea și moartea sub voința Sa. El a rupt „acul prin care satana își injecta

otrava în firea omenească; El a ridicat firea omenească deasupra plăcerii și durerii, deasupra trăsăturii pătimitoare.³²²

Am fost și suntem „înnoiți prin patima Celui fără de patimă”, spune Sf. Teodor al Edesei³²³.

Câtă deosebire este între patimile Domnului și patimile omului. Patimile Domnului sunt suferințele Lui pentru noi, oamenii, și pentru mântuirea noastră, suferințe grele, nedrepte, cumplite, sângeroase.

Patimile omului sunt păcatele lui și suferințele lui pentru ispășirea lor.

Cine este Domnul, Cel ce pătimește pentru noi? Ce a făcut Cel ce pătimește pentru noi? **Pentru cine și ce** pătimește?

Întreabă, creștine, apostolii și martirii, sfinții și păcătoșii, întreabă pe Zahau și pe Matei, Samarineanca și Hananeianca, pe Toma și pe Lazăr, marea, vânturile și demonii, toți și toate într-un glas îți vor răspunde că Acesta este Însuși Dumnezeu, Fiul Cel întrupat, Mesia Cel proorocit, Iisus Hristos, Mântuitorul, pe Care Dumnezeu nu L-a cruțat ci L-a dat jertfă de răscumpărare «pentru noi toți» (Romani 8:32). Dumnezeu făcuse lumea rai. Diavolul o prefăcuse în iad. Pământul nu mai rodea decât spinii patimilor. Edenul de altădată era plin de urlete. Omul din rege era rob al pământului.

Ca să ne trezească și să ne abată de la păcat, Hristos ne zguduie prin patimile Lui. Ne arată până unde merge răutatea păcatului, încât răstignește și pe Fiul lui Dumnezeu, pe Mântuitorul lumii. Pentru păcatele și patimile noastre, Hristos

³²² Vezi: Filocalia III, admirabilele texte ale Sf. Maxim Mărturisitorul și luminoasele note lămuritoare ale Pr. Dr. D. Stăniloae, p. 20-23, 63-68, 146-149 și 103.

³²³ Filocalia IV, p. 203.

vestește Evanghelia, întemeiază Biserica și primește de la noi: vânzare, pălmui, biciuiri, cunună de spini, cruce, batjocuri între tâlhari, fiere, oțet și moarte.

Scena zguduitoare a Patimilor Lui, este fără pereche în toată istoria lumii. Moartea lui Socrate e tragedia unui om, arderea Romei e tragedia unui oraș, revoluția franceză e tragedia unui popor, războaiele mondiale sunt tragedia lumii întregi. Patimile și moartea Domnului înfățișează tragedia istoriei și drama divină a Mântuitorului lumii³²⁴. Inimă de piatră să avem și ea ne mișcă... Mielul lui Dumnezeu suferă greu, suferă adânc, prin toate simțurile. Suferă pipăitul: căci toată carnea Lui era bătută, zdrobită și chinuită prin rănilor spinilor și ale piroanelor; suferă auzul, căci aude strigătele pline de ură ale fariseilor; suferă mirosul și gustul chinuit prin fiere și oțet; suferă văzul, căci vede pe mama Sa zdrobită de o durere nemărginită; suferă amar prin toate simțurile trupului Său ca prin patimile Lui să trezească simțurile omului din amorțirea păcatului și din robia patimilor.

Un singur lucru nu a făcut Iisus Hristos: păcatul (Isaia 53:9; Ioan 8:46; 1 Petru 2:22). Totul a făcut pentru om: Și-a dat viața – ce avea mai scump – jertfă de împăcare cu Dumnezeu. Ca să-i scape de răutățile patimilor, El lasă dușmanilor iertarea, soldaților haina, sutașului cunoștința de Dumnezeu, tâlharului raiul, ucenicului pe mama Sa, Miresei (Bisericii) Sale Evanghelia, cele șapte Sfinte Taine și cele șapte daruri ale Duhului Sfânt, creștinilor, copiilor, prietenilor și fraților Săi, crucea mântuitoare. Toate sunt daruri ale patimilor Sale, ca pe noi să ne scoată din întunericul patimilor la lumina mântuirii.

³²⁴ Dr. Alex. Nicolescu, *Strop de rouă*, Lugoj, 1929, p.138.

„Cu lemnul (crucii) se cădea să se vindece lemnul (pomul fructului oprit) și cu patima Celui fără de patimă să se dezlege patimile cele prin lemn ale Celui osândit”³²⁵.

Așadar Iisus Hristos Mântuitorul rabdă, pătimește, suferințele cele mai grele, ca să trezească omenirea din beția păcatului, să întoarcă oaia cea rătăcită, omul supus patimilor vătămătoare, în staulul mântuirii. Prin patimile sale stricăcioase, omul cade; prin patimile Domnului se ridică. Prin patimile sale vinovate, omul se desparte de Dumnezeu, de bunurile și de făgăduințele vieții fericite; prin patimile Domnului dobândește iarăși raiul fericirii. Pentru patimile omenești – pentru aur și argint, pentru poftă și plăceri vinovate, ca Irod și ca Iuda, înjurăm, vindem și batjocorim pe Dumnezeu. Cu patimile Mântuitorului ne împăcăm cu Dumnezeu și astfel scăpăm, ne mântuim din potopul păcatelor.³²⁶

De aceea, iubite creștine, caută să-ți înfrânezi, să-ți stăpânești și să-ți biruiești patimile trupului și ale sufletului, prin harul patimilor Domnului. Pentru pierzarea sufletului, spune Sf. Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu, este de ajuns o singură patimă, așa după cum un singur tâlhar ne poate ucide trupul. Ridică-te, creștine, ridică-te puțin câte puțin de la pământul patimilor spre cerul virtuților și al darurilor lui Dumnezeu. Cine se ridică o dată în aerul Duhului, nu mai dorește noroiul

³²⁵ Stihiră de la vecernia Înălțării Sfintei Cruci, gl. 2.

³²⁶ Harul Domnului, prin patimile și jertfa Lui, spală rănilor, urmele patimilor omului și alină durerea sufletului. „Dar precum fierul ars și lovit se curăță, sau aurul amestecat cu aramă și cu fier se alege numai prin foc, așa și sufletul, prin patimile preacurate ale Mântuitorului, ars și lovit de Duhul cel bun, se curățește de toată patima și de tot păcatul” (Simeon Metafrastul, *Despre desăvârșirea în Duh*, Cap. 41, ms., p. 18-19).

pământului. Cine de gândurile cele rele și de patimi se va slobozi, nu se va mai pogori în robia păcatului și a cugetului trupesc. Iar cine nu se smulge din pământul mlăștinos al patimilor sau se cufundă mereu și pierе în noroiul lor, sau se sfășie și se mănâncă de răutatea lor ca de niște fiare sălbatice și, după moarte, în osânda veșnică se va munci³²⁷.

Ca să ne scape dintr-o astfel de osândă Hristos Dumnezeu ne cheamă la Sine, ne spală rănile patimilor, ne culcă pe inima Sa, ca pe Ioan, ne hrănește cu trupul și cu sângele Său. Ca să scăpăm din osânda patimilor, El ne vine în ajutor prin Patimile Sale mântuitoare, prin cuvintele și harurile Evangheliei Sale sfinte, prin rugăciunile și slujbele Bisericii Sale dreptmăritoare.

„Miluiește, Doamne, sufletul meu cel întinat cu patimile vieții și curat pe el, prin pocăință și mărturisire, îl primește, că bine ești cuvântat în vecii vecilor”³²⁸.

*

*Doamne, „cu patimile Tale vindecă
patimile mele...”*
(Sf. Isaac Sirul)

Pe lângă învățăturile Evangheliei, pe lângă harul Domnului și pe lângă rugăciunile și slujbele Bisericii, de un mare folos în războiul cel nevăzut cu patimile mai sunt și viețile sfinților, din care alegem aici pe cea a Sfântului Nifon, multă vreme model de om pătimas apoi model de om virtuos.

³²⁷ Sf. Simeon, Cuvântarea V.

³²⁸ Rugăciunea Sf. Eustratie: *Cartea de Rugăciuni*, Ed. 1951, p. 213.

Pe vremea împăratului Constantin cel Mare, era mai mare peste o cetate a împărăției un oarecare Agapit care avea un copil cu numele Nifon, ca de opt ani. Un mare dregător al palatului împărătesc din Constantinopol cu numele Savatie, trecând prin cetatea aceea, a cunoscut pe Agapit și a aflat că, în lipsă de dascăli, copilul lui încă nu începuse a învăța carte. Cu învoirea părinților a dus copilul la Constantinopol. Aici e primit cu bucurie în casa lui Savatie și încredințat unui dascăl iscusit, cu numele Petru, care era și preot, să învețe carte. Nifon arată nu numai dragoste de învățătură, dar și râvnă spre virtute, spre ascultare, smerenie bunătate și blândețe. Cerceta cu drag sfânta biserică și asculta cu mirare citirile din Viețile Sfinților. De asemenea căuta și îi plăcea mai mult liniștea, milostenia și tăcerea. De aceea încă din fragedă vârstă împlinea lucrurile bătrânilor, după cum se spune în viața lui și la sfatul unui părinte duhovnicesc face făgăduința să-și păstreze viața feciorelnică (fecioria) până la moarte. Purtarea lui era așa de bună încât Savatie cu soția lui, neavînd copii, doreau să-l înfieze. Nifon însă, acum în plină tinerețe, și-a adus aminte de casa părintească, de părinții săi, și dorea să se întoarcă acasă. Dar Savatie, ca să-l scoată din tăcerea și hotărârea lui, a deschis tânărului Nifon calea spre patimile trupului. L-a dus cu sine la adunările și petrecerile tinerilor desfrânați și l-a dat cu mâncările și cu băuturile bețive. Cum tinerețea ușor se pleacă spre petreceri și cum vorbele rele ușor strică obiceiurile bune, Nifon se întunecă la minte și cade în vâltoarea patimilor. Din cumpătat se face bețiv, din tăcut se face vorbitor și batjocoritor, din blând și smerit se face ocărător și mândru, din înfrânat se face bețiv și desfrânat.

În așa stare ticăloasă văzându-l un bun creștin, cu numele Vasile, i-a zis:

- „Vai ție, Nifone, că ești viu numai cu trupul, ci cu sufletul ai murit – și numai umbra ta umblă înaintea oamenilor.”

Nifon, care-și uitase și de părinți, ca și de virtuțile vieții morale, nu lua în seamă astfel de cuvinte. Din când în când doar, aducându-și aminte de viața lui cea curată, suspina în duhul său și-și zicea: „De-acum am pierit, și la pocăință nu mă mai pot întoarce. Măcar aceste plăceri lumești să le gust...” Și le-a gustat până ce dezgustarea, mustrarea, întristarea și împietrirea au pus deplină stăpânire pe sufletul lui.

Dar bunătatea lui Dumnezeu cea mare, care face oameni cinstiți din nevrednici și drepti din păcătoși, nu lasă pe Nifon să piară în vârtoarea cea amănitoare a patimilor.

Într-o zi un prieten, Nicodim, i-a zis:

- „Niciodată nu te-am văzut precum te văd acum, căci fața ta este înfricoșată ca de arap ...”

Cuvintele acestea au atins inima lui Nifon ca o sabie ascuțită. Înfricoșat și rușinat de sine însuși, acoperindu-și fața cu palmele, își zice în sine: „Vai mie, păcătosul, dacă acum sunt negru cu trupul și cu sufletul, cum voi fi la judecata lui Dumnezeu? Unde ești acum, o suflete al meu? Voi putea, oare, să mă pocăiesc?”

Acum începe în sufletul lui Nifon războiul duhovnicesc. Gândurile cele bune îi spun: *Fă rugăciune către Dumnezeu, ca să se rânduiască cele bune pentru tine...* Gândurile cele rele, dimpotrivă, îi șopteau: *De vei face rugăciune...de râs tuturor vei fi...*

În starea aceasta de durere, de împărțire și de zbuciumare, Nifon s-a dus la biserică și îngenunchind la icoana Preacuratei Fecioare Maria, suspinând s-a rugat: *Miluieste-mă, apărătoarea creștinilor, ajută-mi, că tu ești nădejdea celor ce se pocăiesc...*

Din clipa aceea, gândurile cele bune s-au întărit peste cele rele. Nifon se leapădă de lume și se călugărește. Vreme de patru ani se luptă cu ispitele și cu firea cea slabă și păcătoasă, până când fața lui se arată din nou veselă și inima liniștită. După multe nevoițe, cu harul lui Dumnezeu, a biruit toate patimile, a ajuns episcop în cetatea Constanțiana (Cipru) și după moarte se înscrie în calendarul sfinților, pomenit la 23 Decembrie³²⁹.

Fiule, a grăit Sf. Grigorie Decapolitul către unul din ucenicii săi: „De se va curăți omul pe sine de patimile trupului și ale sufletului și se va face curat și vrednic de primirea darului Sfântului Duh, atunci va fi precum însuși Domnul Hristos zice: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt vin și sălășluiesc în unul ca acela. Deci și tu, fiule, de te vei nevoi a te curăța pe tine de patimile trupului și ale sufletului și dacă vei tăia cu sabia duhului spinii păcatelor, atunci și tu te vei face locaș curat și vrednic întru sălășluirea lui Dumnezeu în tine³³⁰”.

În viața Sfintei mucenițe Irina, pomenită la 5 mai, se spune că, pe când era închisă într-un turn, un porumbel i-a adus pe fereastră o ramură de măslin. După un ceas, un vultur i-a adus o coroană de flori și peste alt ceas, un corb i-a adus în cioc un pui de șarpe. Privind toate acestea fecioara se minuna și nu înțelegea nimic, până când înțeleptul creștin, Apelian, luminat de Dumnezeu, i-a tâlcuit întâmplarea:

– „Ascultă, fiica mea... Porumbelul înseamnă duhul tău cel bun și blând, precum și fecioreasca ta înțelepciune. Rămurica de măslin nu-i altceva decât darul lui Dumnezeu, ce se va da ție prin botez. Vulturul înseamnă biruința ta asupra patimilor și ridicarea gândului tău la Dumnezeu. Cununa de flori este

³²⁹ *Viețile Sfinților*, vol. VII, p. 256-272.

³³⁰ *Ibidem*, vol. III, p.79.

răspata alegerii tale, pe care o vei lua de la Hristos. Iar corbul cu șarpele înseamnă vrăjmașul diavol, care vrea să aducă asupra ta, scârbă și mahnire. Prin acestea, fecioară împărătească (era de neam împărătesc), Dumnezeu vrea să te aleagă a fi mireasa Domnului ceresc”³³¹.

Să luăm aminte, creștini, la astfel de pilde și învățături sfinte, ca să facem din ele tot atâtea puteri de liniștire a sufletelor și arme de luptă împotriva patimilor. Împătimirea față de lume e vrăjmășie față de Dumnezeu. Nepătimirea e despărțirea și depărtarea de lume și de lucrurile materiale³³².

Sufletul care nu leapădă patimile, nu va primi pe Duhul Sfânt și nu va avea folos de binefacerile jertfei lui Iisus Hristos.

„Cu patimile Tale, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, vindecă patimile mele. Cu rănilile Tale, tămăduiește rănilile mele. Cu sângele Tău, curățește sângele meu și amestecă în trupul meu mireasma trupului Tău. Fiarea cu care vrăjmașii Te-au adăpat, să îndulcească amărăciunea cu care potrivnicul m-a adăpat. Trupul Tău întins pe cruce să întindă către Tine mintea mea, cea trasă jos de draci. Capul Tău, pe care l-ai plecat pe cruce, să înalțe capul meu pălmuit de potrivnici. Prea sfintele Tale mâini, pironite de necredincioși pe cruce, să mă tragă spre Tine din prăpastia pierzării, precum a făgăduit prea sfântă gura Ta. Fața Ta, cea batjocorită cu palmui și scuipări, să umple de strălucire fața mea cea întinată în fărâdelegi. Sufletul Tău, pe care l-ai dat Tatălui, când erai pe cruce, să mă povățuiască spre Tine, prin harul Tău...”³³³.

³³¹ *Ibidem*, vol., III, p. 288-289.

³³² Sf. Simeon Noul Teolog: *Cuv.* 98.

³³³ Rugăciunea Sf. Isaac Sirul, *Cartea de Rugăciuni*, op. cit., p. 338-

Patima minciunii

„Nu vă mințiți unii pe alții...”

(Coloseni 3, 9)

Tămăduirea leproșilor (Luca 17:12-19) ne învață că Iisus Hristos a venit în lume nu numai să vindece trupurile de rănilile îngrozitoare ale leprei, ci și sufletele de rănilile patimilor, care sunt tot așa de rele și dureroase ca și cele ale trupului. Dovada ne-o face Apostolul zilei din Duminica 29 după Rusalii, care totdeauna e în strânsă legătură de idei cu Evanghelia, din care cităm aceste rânduri: «...Omorâți măduarele voastre – ale omului pământesc: desfrâul, necurăția, patima, pofta cea rea și lăcomia, care este slujire idolilor, lepădați-le și voi pe toate: mânia, iușimea, răutatea, defăimarea, vorbele de rușine din gura voastră. Nu vă mințiți unul pe altul, fiindcă v-ați dezbrăcat de omul cel vechi, împreună cu faptele lui, și v-ați îmbrăcat în cel nou, care se înnoiește,...după chipul Celui ce l-a făcut» (Coloseni 3:5, 8-10).

Mai pe urmă, între patimile omului este amintită aici minciuna: **nu vă mințiți unii pe alții!...** pentru că le cuprinde pe toate. Numele tuturor patimilor, adunate laolaltă, este minciuna. Toate patimile sunt înșelătoare și lipsite de îndreptățire, ca și minciuna; toate sunt abateri de la calea adevărului și a virtuții, ca și minciuna; toate patimile nu sunt altceva decât niște ramuri otrăvite care cresc din rădăcina și din trunchiul minciunii.

Între toate năravurile rele, minciuna este patima cea mai răspândită, rana cea mai adâncă, **lepra cea mai dureroasă a sufletului**. Minciuna e contrară adevărului; este otrava care înveninează și ucide nenumărate suflete; de la copii și până la moșnegi, de la nătângi și zănatici până la cei mai învățați

oameni. Minciuna este o vorbă și o faptă imorală, criminală, ocărâtă și pedepsită de toate religiile și de toți oamenii, de toate legile din toate statele.

Natura nu minte; nu cunoaște minciuna. Ce-i dai, aceea îți dă. Semeni semințe alese, îți dă roade bune și îmbelșugate; semeni semințe slabe, roadele încă vor fi slabe. Numai omul minte; numai omul dosește minciuna ca armă a răutății ca să-și păteze sufletul și să ucidă cinstea și nevinovăția aproapelui său.

După Sfânta Scriptură, tatăl minciunii este diavolul, un duh rău, un spirit necurat și răzvrătit, care se împotrivesc adevărului. Așa spune Mântuitorul iudeilor și fariseilor care se îndeletniceau cu minciuna: «Voi din tatăl vostru diavolul sunteți... Acela din început a fost ucigaș de om și n-a rămas în adevăr, că adevăr nu este în el; când spune minciuna, din ale sale o spune, căci e mincinos și tatăl minciunii» (Ioan 8:44). Așadar, izvorul minciunii este în gândirea și în fapta duhului rău al diavolului, care întunecă mintea și ațâță în suflete pofta spre cugete, cuvinte și fapte rele. Așa s-au înșelat, prin făgăduințe și fericiri mincinoase, Adam și Iuda; tot așa se amăgesc toți pătimășii, toți care suferă de lepra minciunii. Îngerii buni și oamenii buni, care cred sincer în Dumnezeu, nu mint; nu pot minți. Adevărul este în toată firea și purtarea lor. Ei știu și sunt încredințați că minciuna e fărădelege; „e fără rânduială și fără statornicie, și e cu totul străină de pacea și de seninătatea cea după Dumnezeu”³³⁴.

În curgerea veacurilor, dracul minciunii s-a așezat ca un împărat pe multe tronuri, a stăpânit multe minți, a ispitit și a amăgit multe suflete. Duhul cel rău al minciunii a pătruns

³³⁴ Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, ms., cap. 17, p. 9.

adeseori în școli și în tribunale, în filozofie, în artă, în știință, în comerț; a înșelat mințile fariseilor, sufletele multor slujitori ai religiilor, ai artelor, ai științelor; a făcut să curgă valuri de lacrimi și râuri de sânge; a despărțit soți de soții și copii de părinți, a întinat suflete curate, a aruncat în închisori suflete nevinovate, a ucis proorocii, apostolii, sfinții și dreptii, fiii cei mai buni ai neamului omenesc; a fost izvor de nemulțumiri și de dureri, ca și lepra; a dat naștere la certuri și procese nenumărate, la dușmăanii și la bătăi sângeroase, la războaie de cotropire, la nefericiri mari, la dureri îngrozitoare, la răni adânci, la mizerii și suferințe pe care nu este grai să le spună, nici carte să le cuprindă. Cine poate spune câte au suferit oamenii din cauza minciunii?

Mare și grea patimă este minciuna în viața omului și în istoria lumii!...De aceea, pe dreptate se spune că minciuna e lepra sufletului; e cancerul, boala de care suferă cei mai mulți oameni. Unii înjură, alții se mânie, alții se îmbată, alții fură, alții omoară; cei mai mulți oameni însă mint, folosesc vicleșugul minciunii, ca acoperământ al răutății lor. Aproape nu este om care să nu poarte pe fața sufletului său vălul minciunii, să nu folosească minciuna ca armă de apărare sau de atac, de lovire în aproapele său.

Sf. Scriptură oprește și osândește minciuna încă în porunca a noua din Decalog unde zice: «Să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelui tău» (Ieșirea 20:16), adică să nu spui minciuni despre nimeni, să nu fii mărturie mincinoasă, să mărturisești întotdeauna numai adevărul, contrariul minciunii. Minciuna este a rătăciților și a necredincioșilor (Psalm 57:3). Căci unii ca aceștia iubesc mai mult răutatea decât bunătatea și «minciuna mai mult decât adevărul» (Psalm 51:3). De aceea

Dumnezeu îi va pierde: «Pierde-vei pe toți cei ce spun minciuna» (Psalm 5:6). Proorocul rege David nu acceptă în jurul său «pe cel ce spune minciună» (Psalm 100:9). Tot el ne dă următoarea lege de viață morală: «De va vrea omul să trăiască și să vadă zile bune, **să-și oprească limba de la rău și buzele de la minciună**» (Psalm 33:12-13).

Venirea Mântuitorului în lume este ca un răsărit de soare, care biruiește neștiința și stinge puterea întunericului, «împotrivirile științei mincinoase» (1 Timotei 6:20). El a venit să ne vindece de lepra minciunii prin Evanghelia adevărului. Prin El se descoperă în lume harul și adevărul cel mântuitor de suflete (Ioan 1:17). «Eu pentru aceasta m-am născut și am venit în lume, ca să mărturisesc adevărul; tot cel ce este din adevăr, ascultă glasul meu» (Ioan 18:37).

«Eu sunt adevărul...» (Ioan 14:6). El întrupează adevărul mântuirii. Evanghelia Lui este Evanghelia adevărului. Cuvântul Lui este cuvântul lui Dumnezeu, cuvântul adevărului (Ioan 17:17).

Adevărul Lui ne face liberi de patimi (Ioan 8:32); minciuna ne face robi ai patimilor și ai întunericului. Creștinii, ucenicii Lui, sunt oamenii care umblă în lumina, în credința, în sfințenia și în iubirea adevărului (Ioan 4:24). Numai păgânii dau «crezământ minciunii» și îndrăgesc nedreptatea (II Tesaloniceni 2:11-13). Creștinii leapădă minciuna și grăiesc adevărul (Efeseni 4:25). Lepădarea creștinului de minciună se face încă din taina Sfântului Botez, când preotul se roagă să depărteze de la el toate duhurile necurate care se ascund în inima lui. „Duhul înșelăciunii, duhul vicleșugului, duhul slujirii idolești și a toată

lăcomia, **duhul minciunii** și a toată necurăția, ce se lucrează după învățătura diavolului”, care e tatăl minciunii.³³⁵

Omul care minte este necredincios și rătăcit încă din pânțele maicii lui (Psalm 57:3).

Proverbul spune că poți prânzi cu minciuna, dar nu mai poți și cina. Adevărul este că minciuna, după cum însuși numele ei o arată, nu zidește nimic, nu poate ajuta cu nimic la mântuirea, înaintarea și la fericirea omului. Dimpotrivă, minciuna numai strică, numai înșeală, numai împiedică, numai îngreunează, numai osândește sufletul și încurcă pașii omului. Minciuna nu trăiește, nu are viață lungă, pentru că singură se descoperă. Sunt cărți frumos scrise, dar după ce le-ai citit odată nu dorești să le mai citești a doua oară, pentru că nu cuprind adevărul. Așa e și cu oamenii care „umblă cu minciuna”. După ce te încredințezi că te-au mințit – și aceasta se întâmplă numai la câțiva pași după ce te-ai despărțit de ei, nu dorești să te mai întâlnești cu ei niciodată; ci mai mult: îi înscrii între oamenii mincinoși, între oamenii fără conștiință și fără de caracter moral, între oamenii care put, de care te ferești ca de lepră și ca de gunoi.

Minciuna e goală ca un balon de săpun și slabă, ca un palat de carton: îl sparge și îl răstoarnă și vântul cel mai ușor. Numai adevărul e tare, ca stânca de granit; nu-l poate răsturna nici o putere vrăjmașă.

Creștini, nu vă mințiți unii pe alții. Gura care minte rănește și omoară sufletul. De aceea feriți-vă de patima minciunii, ca de lepră și ca de cancer. Căutați să vă vindecați sufletul de rănilor ei, ca de orice boală, cu ajutorul lui Dumnezeu, a Evangheliei și a

³³⁵ *Aghiasmatar*, ed. București 1950, p. 22.

Bisericii Lui. Gândiți-vă că minciuna nu stă numai cu Vodă la masă, cum spunea unul dintre poeții noștri (Al. Vlahuță), ci poate sta cu fiecare dintre noi, când ne facem păreri și socoteli greșite, adică mincinoase, despre lume, despre om, despre suflet, despre scopul vieții, despre rostul Bisericii și despre Dumnezeu. E îngrozitor când înșeli, întinezi sau ucizi prin minciună sufletul aproapelui, dar tot așa de îngrozitor și primejdios este când, împotriva sfaturilor conștiinței și a Scripturii, te înșeli pe tine cu minciuna și trăiești în păreri greșite, și deci mincinoase, despre tine, despre lume și despre viață.

Scoate și alungă, creștine, departe de tine minciuna. Nimicește, suflete, duhul ei cel necurat prin duhul adevărului Evangheliei. Creștinul adevărat nu minte, spune întotdeauna adevărul, chiar dacă trebuie să sufere pentru el. Minciuna e păcat, e patima de care suferă oamenii înrăiți și rătăciți. Te înfrânezi de la pește și de la carne. Mai întâi înfrânează-te de la minciuni. Te simți așa de bine când spui adevărul... Când se va stinge duhul minciunii din viața ta și din istoria lumii, se vor stinge cu ea și toate patimile, suspinele și nefericirile tale. «Pentru aceea, lepădând minciuna, grațiți adevărul fiecare cu aproapele său, căci unul altuia suntem mădulare» (Efeseni 4:25).

Depărtează de la noi, Doamne, tot duhul înșelăciunii și al vicleșugului, duhul minciunii și al necurăției și fă-ne mădulare cinstite ale Bisericii Tale, fii și moștenitori ai împărăției Tale...³³⁶.

³³⁶ Aghiazmatar, op. cit., p. 22.

Lupta cu patimile păcatului și cu păcatul patimilor

*Orice lucru: dacă e bun să se facă
totdeauna; iar dacă e rău să nu se facă
niciodată*

(Sf. Ioan Gură de Aur)

După ce am văzut ce este păcatul, călcarea legilor și a poruncilor lui Dumnezeu cu știință și cu voință, cât de mari sunt răutățile păcatului, de câte feluri sunt păcatele, care sunt păcatele de căpetenie – momelile și urmările lor care culminează în patimi – rămâne să mai răspundem la o întrebare: **Cum putem scăpa de păcate?** Păcatele și patimile pun omului **pieđici grele**, de netrecut, în calea mântuirii.

Mântuirea este scăparea din robia patimilor și încetarea de tot păcatul, prin fapte bune, spune Sf. Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu (Cuvântul X). De aceea de la început și pentru totdeauna trebuie să știm și să ne însemnăm că, fiind pieđici în calea mântuirii, a fericirii și a desăvârșirii, **păcatele nu trebuie făcute**, cu atât mai puțin patimile. Regula morală dată de Sf. Ioan Gură de Aur trebuie primită și ținută și aici cu sfințenie: „**Orice lucru: dacă e bun să se facă totdeauna; iar dacă e rău să nu se facă niciodată**”. Deci și patimile: fiind rele, nu trebuie împlinite niciodată.

Starea pătimitoare de păcat e o stare de mizerie și durere, de ticăloșie și robie (Ioan 8:34), de rătăcire și nebie (Luca 12:20), de moarte (Romani 6:23) și osândă (1 Corinteni 6:9-10; Galateni 5:19-21). Prin păcat, viermele vatămă pe Dumnezeu, face rău aproapelui și-și aduce sieși vătămări; prin păcat omul pierde harul, slava, lumina vieții și fericirea raiului; cade în

întuneric, dobândește moartea și moștenește osânda iadului. În starea de păcat, suntem ca niște călători care dorm sau petrec neștiutori în mijlocul furtunii și a primejdiei de moarte. Chiar și un păcat mic poate avea efecte mari, urmări păgubitoare. Cât a fost de mare cel dintâi profet, Moise, din pricina unei mâinii trecătoare, a unei ușoare îndoieli, în puterea și în pronia lui Dumnezeu, pierde fericirea de a intra în pământul făgăduinței (V. Numeri 20:12; Deuteronom 1:37; 4:21; 31:2).

Cu toți oamenii care păcătuiesc se întâmplă o condamnare la nefericire și moarte:

«Sufletul care păcătuiește, acela va muri...» (Iezechiel 18:20. V. cap. întreg). Păcatul e șarpe și tiran cu multe capete, cu nenumărate înfățișări și urmări; e otravă, foc, pagubă, moarte și iad. De toate acestea omul **se ferește** din toate puterile lui, cu toată hotărârea, ca de șarpe, „ca de otravă”, „ca de foc”, „ca de pagubă”, „ca de moarte”, „ca de iad”. Nu stă pe gânduri să le facă, să le guste, să le caute sau nu.

Atunci, de ce nu punem în cumpănă pagubele cu câștigurile păcatului și de ce ne împotrivim – așa de puțin – păcatului? Întâi de toate, pentru că ne amăgește, ne înșeală prin masca și **momelile** lui. Ni se arată frumos, ca o ispită; atrăgător ca o făgăduință; încântător ca o sirenă; binevoitor ca un prieten; dulce și de dorit ca plăcerea, ca libertatea, ca fericirea, ... și întru toate mincinos ca diavolul.

În al doilea rând, pentru că nu-i cunoaștem îndeajuns **urmările**, pagubele, răutățile, suferințele și nefericirile. Nu neputința este pricina că luptăm atât de puțin cu păcatele, ci neștiința, necunoștința roadelor lui otrăvite. Îl primim ca pe un prieten bun și el este vrăjmașul care ne ucide. Îl socotim izvor de bucurie și de plăcere și el este molimă și venin aducător și

durere și remușcare. Ni se pare că-i dulce ca mierea, și-i amar ca fierea. Ne închipuim că prin el trăim o viață ca în rai și de fapt el naște moartea și iadul. Îl cunoaștem mai mult pentru a păcătui, nu pentru a-l ocoli. Suntem ca și copiii care se joacă cu șarpele: îi văd numai frumusețea, pielea pestriță, nu și limba veninoasă. Unii chiar se fălesc cu păcatele și cu patimile, cu fericirile lor înșelătoare și trecătoare, ca apoi pe pielea lor, cu prețul unor mari suferințe, să se încredințeze cât de amară este gustarea din pomii cei opriți... Păcatele și patimile sunt ca rănilor: mustesc zeamă și se umflă până când, sau se vindecă, sau aduc înveninarea sau moartea.

Și totuși, mai devreme sau mai târziu, trebuie să punem în cumpănă pagubele cu câștigurile și să ne facem socoteala cu el.³³⁷

Sf. Maxim Mărturisitorul înșiră cinci pricini pentru care se oprește sufletul de la săvârșirea păcatelor: „Sau pentru **frica oamenilor**, sau pentru **frica judecării**, sau pentru **răsplata viitoare**, sau pentru **dragostea lui Dumnezeu**, sau în sfârșit pentru **muștrarea conștiinței**”³³⁸.

Oricâte ar fi aceste pricini, răutățile și urmările nefericite ale păcatului sunt nenumărate și nemărginite. Și de aceea omul, în toate religiile, și cu deosebire creștinul se zbate ca să scape de ele. Fiecare **virtute**, oricare **poruncă** împlinită, fiecare **rugăciune** și fiecare **Taină** sfântă a Bisericii, este un mijloc și un leac împotriva păcatului. Dar toate acestea se pot reduce și rezuma la trei mijloace generale și anume:

fuga de prilejurile (ocaziile) păcatului, sau ruperea legăturilor din care se naște păcătuirea;

³³⁷ Sunt și oameni care niciodată nu-și fac socoteala cu păcatele.

³³⁸ *Filocalia* II, p. 72.

lupta cu păcatul și strigătul după **ajutorul** lui Dumnezeu pentru înfrângerea și iertarea păcatelor;

Fuga de ocaziile la păcat, **ruperea legăturilor din care se naște păcatul**, este cel dintâi mijloc de a scăpa din mrejele păcatului. Fugi de toate ațăările patimilor, oricât ar fi de mici și mai ales de locurile și pricinile păcatelor. „Cine iubește primejdia va cădea într-însa”, spune proverbul (Sirah 3:25). Cine iubește păcatul, îl și săvârșește. De aceea, ferește-te și Dumnezeu te va feri. Cu păcatul trebuie ruptă orice legătură așa cum o rupi și fugi de orice primejdie. Nu te învoi cu el! Fugi din brațele lui, cum a fugit Iosif – modelul fecioriei – din fața femeii lui Putifar (Facere 39:6-12).

Patimile sunt iubitoare de întoarcere, de repetiție, spune Sf. Ioan Scărarul. Nu te mai întoarce la ele. „Fugi ca de un bici de locurile greșelilor. Fugi de Egipt, fără întoarcere înapoi...”³³⁹ Patimile atrag mereu pe cei căzuți, ca birturile pe bețivi. De aceea ne strigă Sfinții Părinți: „Fugiți de locul căderilor”... „Fugiți și de pricinile patimilor”, care sunt vinul, bogăția și grăsimea, că firea prin acestea cu ușurință se pleacă spre patimile păcatului³⁴⁰. Fugi de păcat, de locurile și prilejurile lui ca de șarpe, ca de leu și ca de sabie, spune înțeleptul Iisus Sirah.

«Ca de fața șarpelui fugi de păcat; că de te vei apropia de el, te va mușca. Dinți de leu sunt dinții lui, care omoară sufletele oamenilor. Ca sabia cea de amândouă părțile ascuțită, este toată fărădelegea; rana ei n-are vindecare» (Sirah 21:2-4). Șarpe care mușcă, leu care omoară, sabie ascuțită, iată păcatul! El se întinde și lucrează în trei ramuri: în gânduri, în cuvinte și în fapte. Rupe gândul de la păcat; oprește limba de la orice cuvânt ducător la

³³⁹ Scara, Cuv. III.

³⁴⁰ Scara, Scolie la Cuv. XV.

păcat; fugi de orice loc și prilej din care se naște păcătuirea. Cu
ruptura și fuga aceasta **începe mântuirea și desăvârșirea
omului.**

*

*Noi nu avem de luptat împotriva trupului
și a sângelui, ci ... împotriva duhurilor
răutății...*
(Efeseni 6:12)

Lupta cu păcatul merge până la sânge și până la moarte.
Nu se admite nici o învoială, nici un târg cu păcatul. Pe cât
sporesc ostenele, pe atât se împuținează păcatele, deoarece
necazurile și primejdiile omoară dulceața patimilor, spune Sf.
Isaac Sirul³⁴¹. Lupta cu păcatul începe ca și plivitul grădinii de
buruieni: când apar cele dintâi fire, că atunci se smulg ușor ca
iarba și firele de copaci. Altfel, dacă se întăresc, cine smulge
copacii din rădăcină...³⁴²

Având în jurul nostru norul de martori, mulțimea sfinților
care au înfrânt păcatul (Evrei 11:32,12:1), privind la Iisus,
Căpetenia și împlinitorul credinței, „cu răbdare să ducem lupta
ce ne stă înaintea”. Nu slăbiți și nu vă împuținați cu duhul ne
strigă Apostolul, că «încă nu v-ați împotrivit până la sânge,
luptându-vă împotriva păcatului» (Evrei 12:1-4).

³⁴¹ Cuv. 27, ms. p.123.

³⁴² Până când greșala ta e mică și are numai flori, smulge-o ca să nu
mai crească și să nu mai coacă. Nu fii fără grijă, când greșala ta ți se pare
mică; căci mai târziu vei afla în ea un stăpân neomenos și vei merge înaintea
ei, ca un rob în lanțuri. Cel ce însă de la început se luptă cu patima, de grabă
va birui-o pe ea” (Sf. Isaac Sirul: Cuv.5, ms., p. 34).

Mai întâi începem lupta cu patima de căpetenie (dominantă), cu patima cea mai mare, cu toată hotărârea, cu toată puterea voinței chemând neconținut în ajutor pe Mântuitorul, pe Maica Domnului, îngerii și toți sfinții, adică pe biruitorii patimilor. Cu ajutorul lor, nu este patimă care să nu se poată smulge și înfrânge, numai să vrem aceasta, din toată inima. Când însă bolnavul nu vrea să-și vindece rănilile, nici un leac și nici un doctor nu-l mai poate ajuta.

Hotărâtor este războiul dus împotriva patimilor dinăuntru, pentru dezlipirea inimii de lucruri. „De aceea, scrie Sf. Casian Romanul, tot războiul să ne fie împotriva patimilor celor dinăuntru. Căci de le vom scoate pe acestea din inimă, cu darul și cu ajutorul lui Dumnezeu, nu numai cu oamenii, dar și cu fiarele sălbatice vom petrece cu ușurință, cum zice și fericitul Iov: «Fiarele sălbatice vor fi cu tine în pace»”³⁴³.

Viața întreagă avem să lucrăm cu frică și cu cutremur la mântuirea sufletului nostru. Viața întreagă purtăm războiul cel nevăzut, cu patimile și cu poftele. Viața întreagă ține lupta și lucrarea mântuirii. Viața întreagă trebuie să ne folosim de mijloacele duhovnicești prin care se înfrâng și se sting patimile trupului și ale sufletului.

Este de însemnat că cine se împotrivește cu armătura Duhului (Efeseni 6:10-16), de la începutul atacului momelii, cine nu se însoțește și nu se învoiește cu patima, nu va ajunge robit de ea. Lupta e pricină de cununi; „cel ce se împotrivește sau nu se supune începutului, adică atacului, a tăiat dintr-o dată toate relele ce urmează”³⁴⁴. Sf. Macarie spune: „Cel ce voiește să placă lui Dumnezeu cu adevărat și urăște partea cea vrăjmașă

³⁴³ *Filocalia I*, pp. 117-118.

³⁴⁴ Cuv. Filotei Sinaitul: *Filocalia IV*, p. 117.

a răutății, după cum se cuvine, are de dat două lupte și de dus două războaie: în cele văzute din această lume trebuie să se lepede el de desfătărilor cele pământești, de dragostea legăturilor lumești și de patimile păcatului; iar în cele ascunse are de luptat chiar împotriva duhurilor răutății, despre care a spus Apostolul: *Noi n-avem de dus lupta contra trupului și a sângelui, ci împotriva puterilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestei lumi; împotriva duhurilor răutății de sub cer*³⁴⁵.

„Patimile, spune Sf. Isaac Sirul, sunt asemenea cu niște căței, care se strâng în jurul măcelăriilor și fug la un strigăt, dar de le treci cu vederea, ca niște lei uriași dau năvală asupra ta”³⁴⁶. Desigur că nu se află ușor pacea de „răul ațâțării la patimi”. Căci dacă sânul pământului rămâne fierbinte vreme îndelungată după ce au trecut peste el razele soarelui; și dacă iarăși mirosul dresurilor și fumul smirnei, odată revărsat în aer vreme îndelungată rămâne, până se risipește și pierе; cu atât mai mult patimile, cele obișnuite, ca și câinii, să lingă sânge la măcelărie, dacă ar fi oprite de la obiectul obișnuinței lor, ar sta la o ușă lătrând, până ce s-ar risipi puterea obișnuinței celei vechi”³⁴⁷.

De aceea, lupta cu patimile nu încetează niciodată și de aceea **nimeni nu biruiește patimile decât dacă lucrează virtuțile**, dacă sădește și cultivă în locul lor virtuțile vieții religioase și morale.

Mulțumită darului libertății cu care Dumnezeu i-a înzestrat sufletul, omul se poate întoarce spre bine și spre rău, spre patimi și spre virtute. „Omul are o astfel de natură, spune Sf. Macarie Egipteanul, căci chiar și când se află în adâncul răutății și

³⁴⁵ *Omilii*, pp. 133-134.

³⁴⁶ *Cuv. 55, ms.*, p.205.

³⁴⁷ Sf. Isaac Sirul: *Cuv. 12*, p.62.

servește păcatului, se poate, cu toate acestea, întoarce spre bine; și chiar când este unit cu Duhul Sfânt și este îmbătat de cele cerești, are totuși puterea să se întoarcă spre rău³⁴⁸. În virtutea acestei însușiri și puteri sufletești, omul poate sta împotriva păcatului. Cade, se poate ridica; primește lovituri, se luptă mai departe, până la sfârșit³⁴⁹.

Dumnezeu nu distruge toate patimile din noi, ci lasă pe unele să lupte împotriva noastră până la moarte, să ne atace, să ne tulbure, să ne arunce în prăpăstii, ca să nu ne mândrim cu virtuțile, să fim atenți, veghetori, să ținem mai strict poruncile, să urâm mai mult vrăjmașii (patimile), să dovedim prin încercări și necazuri că într-adevăr iubim și cinștim pe Dumnezeu.

Lucrul cel mai important este ca moartea să nu te afle îngenuncheat de păcat, căci atunci ești învins și pierdut pentru totdeauna.

*

*Cine nu grăsește, acela este bărbat
desăvârșit
(Iacob 3, 2).*

Strigătul rugăciunii după harul și ajutorul lui Dumnezeu pentru înfrângerea și iertarea păcatelor este cel mai însemnat mijloc de luptă și de mântuire. Fără Dumnezeu nimeni nu poate scăpa de păcat. Mântuirea este la Dumnezeu.

³⁴⁸ Omilii, p. 97.

³⁴⁹ „Precum atunci, când îți intră un hoț în casă, te cuprinde o mare întristare și nu stai fără grijă, ci începi a te lupta cu el, lovindu-l și fiind lovit; tot astfel și sufletul trebuie să se opună, să se lupte și să dea și el contra-lovituri” (Sf. Macarie, *Omilii*, p. 14).

„Mai mult îți folosește să ridici din patimi sufletul tău cel căzut, prin pornirea gândurilor tale spre cele dumnezeiești, decât să ridici din groapă pe cei morți”³⁵⁰, ceea ce înseamnă că cine nu și-a îmblânzit și legat patimile, minuni de ar face, morți de ar învia, nimic nu ar folosi.

Fiecare rugăciune este o armă de luptă și o lovitură dată păcatului. Fiecare rugăciune către Dumnezeu este o chemare și un strigăt după ajutorul dumnezeiescului har. „Omului nu-i este cu putință să dezhădăcineze păcatul cu propria lui putere. În puterea ta stă numai să te opui, să lupți împotriva, să dai lovituri, dar a dezhădăcina este numai a lui Dumnezeu”, spune un vestit luptător și învățător în războiul cel nevăzut, Sf. Macarie cel Mare.³⁵¹

Același Sfânt scrie mai departe: „Aceeși putere, pe care o are satana de a momi sufletul și a și-l câștiga prin lingușiri; aceeași putere o are și sufletul de a i se împotrivi și a nu ceda de loc. Ambele puteri pot îndemna, dar nu constrânge, atât spre rău cât și spre bine. Unei voințe astfel create i se dă ajutorul divin; ea își poate lua arme din cer pentru luptă ca să dezhădăcineze și să biruiască păcatul. Sufletul se poate împotrivi păcatului; dar nu poate el învinge și desființa răul, fără Dumnezeu. Cei ce susțin însă că păcatul este un uriaș puternic, iar sufletul ca un copil, spun rău. Căci ar fi o potrivire așa de neegală; de ar fi păcatul ca un uriaș, iar sufletul ca un copil, atunci legiuitorul, ar fi nedrept, pentru că el a dat omului porunca, să ducă lupta împotriva Satanei.”³⁵²

La fel învață și alt părinte duhovnicesc, Sf. Teodor episcop al Edesei: „Nimeni dintre noi nu e în stare să biruiască cu de la

³⁵⁰ Sf. Isaac Sirul, *Cuv.* 23, p.101.

³⁵¹ *Omilii duhovnicești*, p. 13.

³⁵² *Omilii*, p. 169.

sine putere uneltirile și meșteșugirile celui viclean, ci cu puterea nebiruită a lui Hristos. Deci în zadar s-au amăgit cei ce se mândresc, lăudându-se că au desființat păcatul prin nevoințele săvârșite de ei și prin voia lor liberă. Acesta nu poate fi desființat decât prin harul lui Dumnezeu³⁵³.

Așadar, iubiți și binecuvântați creștini, păcatul se desființează și dezrădăcinează, se înfrânează, se spală și se iartă numai prin harul Domnului, prin puterea Duhului Sfânt. Omul singur nu se poate mântui, fără Dumnezeu. Râvna, lupta, nevoința sunt necesare dar nu îndeustulătoare. Petru, deși râvnitor, fără ajutorul harului, a căzut. Iuda, a avut har, dar lipsindu-i râvna, de asemenea a căzut. Amândouă sunt necesare, spune Sf. Ioan Gură de Aur: și râvna adică lupta împotriva păcatului și harul, puterea lui Dumnezeu pentru înfrângerea și desființarea păcatului. Cu alte cuvinte: omul o poate rupe cu păcatul, se poate îndrepta prin pocăință, prin întoarcerea la Biserică și la Dumnezeu, prin harul Sfințelor Taine și prin virtuți. Omul se mântuiește în colaborare sau împreună lucrare cu ajutorul lui Dumnezeu. Și aici, creștini, este urma și dovada unei dumnezeiești orânduiri și anume: „...nici să nu dormiți aruncând totul asupra lui Dumnezeu, nici sârguindu-vă să nu socotiți că dobândiți totul prin ostenele voastre”³⁵⁴.

Păcatul e făclia necredincioșilor (Pilde 21: 4); el se cere descoperit, recunoscut, muștrat, spovedit, dezlegat, dezrădăcinat și astfel stins, curățit, desființat și iertat. Altfel ne desparte de Dumnezeu și ne închide raiul fericirii. Rana lui vindecată, puterea lui învinsă, **pledica** lui înlăturată, ne lasă deschisă înaintea

³⁵³ *Filocalia IV. p.222.*

³⁵⁴ *Ibidem, p. 222-223.*

calea spre mântuire și desăvârșire. Cine nu păcătuiește, acela e **bărbat desăvârșit** (Iacob 3:2).

Dezbracă-te, creștine, de omul cel vechi al păcatului și îmbracă-te în omul cel nou (Coloseni 3:9-10). Arată-te că ești om născut din Dumnezeu, om care nu păcătuiește (V. 1 Ioan 3:4-12; 5:17-19).

Iar dacă ai greșit și ai căzut, scoală-te și reculege-te, creștine. Întrebat de unul dintre ucenicii săi:

- „Ce voi face, părinte, de am căzut în păcat?”. Sf. Sisoe cel Mare (pomenit la 6 Iulie) a răspuns:

- „Scoală-te și te vei mântui!”

- „Dar dacă, după sculare, iar am căzut?”

- „Scoală-te iarăși!”, i-a răspuns din nou starețul.

- „Și până când va fi căderea și scularea mea?”, a mai întrebat fratele. Iar înțeleptul stareț i-a răspuns:

- „Până ce sfârșitul te va ajunge și te va găsi sau în cele bune, sau în cele rele. Până atunci se cade să **petrecem neconținut în sculare**, ca în ea să ne afle sfârșitul... **Căci cu ce se află omul, cu aceea se și duce**”³⁵⁵.

Dacă vor, toți oamenii pot scăpa de toate păcatele. Toți putem, cu ajutorul lui Dumnezeu, să petrecem neconținut în sculare, în trezire, într-o viață creștină, după chipul ei evanghelic. Iuda, în ceata ucenicilor era și tâlharul, în ceata ucigătorilor; și minune, unul în locul altuia s-a făcut³⁵⁶.

Drept aceea, trezește-te omule din beția păcatului; scoală-te și șterge ceața lui de pe ochii sufletului; **smulge** spinii lui din suflet, **rupe** legăturile cu el, **luptă** împotriva amăgirilor lui până la sânge și până la moarte. Și, când nu mai poți, ridică

³⁵⁵ Viețile Sfinților, V, p. 22 și Patericul, p. 216.

³⁵⁶ Sf. Ioan Scărarul, *Scara Cuv.* X..

măinile spre cer, strigă din toate puterile după ajutorul harului;
roagă-te lui Dumnezeu din rărunchii inimii:

Părinte, Cuvinte și Duhule Sfinte, Treime Sfântă și Milostivă, curățește mulțimea păcatelor mele, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu și ale tuturor sfinților...

Mântuirea din robia păcatului și a patimilor

Înfrânarea este „oprirea de la toate patimile”

(Sf. Petru Damaschin)

Ca să scape de primejdiile pe care le ascund în sine patimile, un filosof înțelept din vechime, și-a adunat toate bogățiile și le-a aruncat în mare, zicându-le: „E drept, patimi ale mele, ca eu să vă fac război, să vă răpun și să vă distrug: căci dacă nu vă pierd eu pe voi, mă pierdeți voi pe mine”³⁵⁷.

Ca să nu ne piardă ele pe noi, patimile trebuie înfrânte și deznădăcinate. Întrebarea e: **Cum se înfrâng păcatele și se vindecă patimile?** Cum se poate ajunge la **nepătimire**? Fără îndoială nu e ușor, „că răul a face este lesne, iar a se desface este cu anevoie”³⁵⁸. Oamenii îmbunătățiți, părinții duhovnicești și sfinții răspund: Răul (păcatul) se naște cu omul, crește cu el, pătrunde în el ca apa în ziduri, dar și trece, adică poate fi înlăturat, ca și apa. Răutățile patimilor (păcatelor) se micșorează, se înfrâng cu ajutorul lui Dumnezeu, se vindecă și se sting prin următoarele **mijloace speciale** (pe cele generale le-am înșirat mai înainte):

³⁵⁷ A. Massoulie: *Meditations*, p. 142.

³⁵⁸ Mitropolitul Antim Ivireanul: *Predici*, ed. 1915, p. 243.

Cel dintâi și cel mai bun mijloc este **înfrânarea totală** prin voința morală. Patima nu se stinge prin săturare și desfrânare, ci prin cumpătare și înfrânare. Ține frâna patimilor până se micșorează și încetează, altfel ele te vor stăpâni și te vor duce în voia lor, cum te duce calul fără frâne³⁵⁹. Frâna oprește patimile, rupe vâlul lor de întuneric, vestejește împătımirea. Înfrânarea cu gândul și cu fapta, slăbește pofa și patima, cu gândul și cu fapta (voința).

La un preot a venit, puțin beat, împreună cu soția sa, un bărbat în floarea vârstei, dar scârbit de viață, și i-a zis:

- „Ce să fac, părinte, că în mine e satana?”

- „Nu înțeleg...” i-a răspuns preotul.

- „Am fost la mai mulți preoți, și la noi la calvini (că era reformat), și la ortodocși, că soția mea e ortodoxă, și am cerut un sfat, să-mi spună: ce să fac, pentru ca să scap de beție, și nimeni nu mă mai poate ajuta. Sunt pierdut”....

- „Dumneata nu ești pierdut, i-a grăit preotul; pe dumneata încă te iubește Dumnezeu, căci altfel nu te-ar fi trimis la un preot pe care nu l-ai cunoscut până acum și nici el nu te-a cunoscut”.

- „Dar ce să fac, părinte?...”

- „Dumneata ai **voință?**”, l-a întrebat preotul.

- „Am pentru alte lucruri, dar la beție nu mă pot împotrivi. Satana e mai tare decât mine”.

- „Nu-i adevărat. Dumneata cugeți greșit. Nici satana nu e mai tare ca dumneata, nici voința dumnitale nu e mai slabă decât îți închipui. Dumneata ai **voință**, dar nu vrei să te folosești de ea. Când vrea omul, multe poate face. Dumneata ești cu **inima împărțită**, ca toți pătimișii, între pofa beției și dorința de a scăpa

³⁵⁹ Sf. Antonie cel mare: *Filocalia I*, p. 29.

de ea. Ca să scapi de patimă, trebuie să faci un vot, o făgăduință.”

- „Nu înțeleg...”

- „Dumneata știi ce face un călugăr sau o călugăriță când intră în mănăstire? Face un vot, o făgăduință: să se despartă de lume, să rămână pentru totdeauna în mănăstire și aici să-și păstreze fecioria, să se supună de bună-voie și să trăiască în sărăcie, până la moarte. Asta-i făgăduință.”

- „Acum înțeleg...” răspunse, luminat la față și la minte pătimășul.

- „**Să nu mai bei niciodată, nici un fel de băutură alcoolică.** Aceasta e făgăduința pe care trebuie să o faci astăzi, acum, dacă vrei să scapi de patima beției. Altfel te îngroapă ea, în loc să o îngropi dumneata pe ea. Nu îți dai seama ce faci, otrăvind-te în fiecare zi cu alcoolul: te distrugi singur și îți distrugi și familia?...Bei lacrimile soției și sângele copiilor dumitale. Devii ucigașul lor...Îți iubești soția?!

- „Da.”

- „Și copiii?”

- „Ca pe niște îngeri...”

- „Atunci ce om ești dumneata dacă-i faci să sufere?...

- „Drac!”

- „Nu-i adevărat. Dacă ai venit la biserică nu poți fi drac...Dumneata poți fi un înger de om, numai să vrei.”

- „Vreau, dar nu pot...”

- „Poți, dar nu vrei – acesta e adevărul. Inima îți este împărțită între familie și cărciumă. Încearcă să nu mai intri de azi înainte în nici o cărciumă și **să nu mai bei nici un fel de băutură îmbătătoare.** Rupe-te, desparte-te și fugi de toate acestea ca de foc și ca de moarte. Dumnezeu te iubește și te ajută

prin harul său; altfel nu te trimitea la un preot pe care nu l-ai cunoscut până acum. Și ca hotărârea aceasta să aibă o putere și mai mare, mergem în biserică, să ne rugăm, să cerem și ajutorul lui Dumnezeu .

Au intrat toți trei în biserică și s-au rugat cu lacrimi amândoi soții, sub patrafir: să piară blestemul patimii, să se depărteze satana și să le vină în ajutor îngerii păzitori.

Rugăciunea a fost întăritoare...

Peste o săptămână, cei doi soți vin din nou la preot, ca să mulțumească, de acum fericiți și cu lacrimi de bucurie.

- Dacă într-o săptămână ai avut voință, a zis preotul fiului său duhovnicesc, și de acum înainte o vei avea, cu o singură cerință: **să te înfrânezi cu totul de la băuturi alcoolice**, nu numai pe un timp oarecare, pentru ca să-ți dispară gustul și pofta plăcerii, să rămână numai scârba față de ea, ca de o țigară pe care o fumezi după multă vreme de înfrânare. Altfel, dacă mai bei din când în când, patima se ațâță din nou, mai rea și mai înverșunată.

Așa se înfrânează pe rând și se sting toate patimile: înjurăturile, mânia, lenea, pizma, minciuna, desfrânarea, mândria, lăcomia, ura prin voință, prin **înfrânare totală** și pentru totdeauna, iubiți și binecredincioși creștini.

De aceea și numește Sf. Petru Damaschin înfrânarea „oprirea de la toate patimile” trupești și sufletești³⁶⁰. Oprește fără de care mântuirea este cu neputință. Nu e cu putință – zice Sf. Simeon Noul Teolog – să ia cineva cele nepieritoare dacă nu aruncă cele pieritoare, ca pe niște lături; nici nu e cu putință să dobândească cineva cele veșnice, dacă e pironit de cele

³⁶⁰Op. cit., ms., p. 133.

vremelnice; nici nu poate acela care e stăpânit în inimă de vreo patimă, fie ea cât de mică, să aibă în sine sălăşluit pe Hristos prin harul Sfântului Duh”³⁶¹.

Încercați și veți vedea! Încercați și **veți putea**, cu ajutorul lui Dumnezeu!

*

*Cei ce sunt ai lui Hristos și-au răstignit
trupul, împreună cu patimile și cu
poftele lui.*

(Galateni 5, 24)

Alte mijloace prin care se slăbesc și se sting patimile sunt:

Paza și trezvia minții: tăierea și oprirea gândurilor de la patimi. Trezvia minții alungă gândul pătimăș³⁶². Zăbovirea gândurilor pătimăse (în inimă) dă viață patimilor, iar mintea o omoară (Teolept). Mintea ne poate face atenți la păcat. Mulțimea ochilor pe care-i aveau dobitoacele pe care le-a văzut proorocul Iezechiel înseamnă **atenția** neadormită la vrăjmași, la păcate, la lupta cu ele...

Mintea sănătoasă, trebuie să poruncească voinței ca să se depărteze de păcat și să împlinească voia lui Dumnezeu. Nu-i om acela care nu-și poate porunci mai întâi lui și, apoi altora; care nu-i în stare să-și despartă mintea de momelile păcatului. Curățirea și paza gândurilor este un mare și hotărâtor pas de la împătımire la nepătımire.

Rugăciunea: De vrei să te izbăvești de toate patimile, apucă-te de înfrânare, de dragoste și de rugăciune. „Mintea

³⁶¹ Sf. Simeon Noul Teolog : *Cuvântări* 57, ms. p. 246.

³⁶² Filocalia IV, 134.

zăbovind prin rugăciune la Dumnezeu izbăvește și partea poftitoare a sufletului de patimi”³⁶³.

Postul și privegherea: Demonii patimilor slăbesc și se gonesc prin rugăciune, prin post și prin priveghere. Postul slăbește pofta, mai ales prin ajunare; pune stavilă plăcerii pântecului, prin încordarea și întărirea sufletului peste voința și dorințele trupului; păzește fecioria sufletului și sănătatea trupului.

Munca: oțelește și sufletul și trupul. Somnul slăbește și lenevește sufletul. Munca este izvor de bunăstare, de virtute și fericire.

Smerenia: „precum apa multă stinge flacăra, așa foamea sau înfrânarea împreună cu smerenia sufletului, stinge fierbințeala trupului și nălucirile urâte”³⁶⁴.

Suferința: „Patimile trupești și materiale se micșorează și se veștejesc prin suferințele trupului. Iar cele sufletești și nevăzute se sting prin smerita cugetare, prin blândețe și dragoste”³⁶⁵.

Mustrarea și rușinarea: „Multe patimi se vindecă prin pedeapsă și prin amenințare cu porunci mai aspre”. Rușinarea prin mustrare este tratamentul sufletului bolnav; e ca un **bici**, care trezește „cugetul din lăncezire cu asprimea vorbirii”. Mustrarea urmată de rușinare se mai aseamănă cu operația care deschide „umflăturile patimilor și curățește întinările vieții, adică destrăbălările, și, pe deasupra, potolește îngrășarea mândriei, refăcând pe omul sănătos și adevărat”³⁶⁶.

³⁶³Talasie Africanul: *Filocalia* IV, 10.

³⁶⁴Sf. Teodor al Edesei, *Filocalia* IV, p. 210.

³⁶⁵*Ibidem*, p. 206.

³⁶⁶Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, pp. 88-89.

Urmarea poruncilor biblice: „Cercetează Scripturile și vei afla poruncile; și fă cele zise și te vei izbăvi de patimi”³⁶⁷. Cine petrece în paza poruncilor și în „raiul rugăciunii” se face mort patimilor și păcatelor și se împărtășește de viață dumnezeiască (Teolept).

Chemarea sfinților și a îngerilor apărători în ajutor, că sfântul și îngerul e mai tare decât demonul. Dracul e tare, îngerul e și mai tare³⁶⁸.

Cultivarea virtuților, contrare patimilor. O patimă sau un păcat nu se poate lecuî decât printr-o virtute contrară, mai puternică. Ura prin ură se mărește; ura prin iubire se topește.

Cu cât dobândim și întărim în noi virtuțile, se micșorează patimile. Fiecare patimă își are virtutea contrară: mândria, smerenia; desfrânarea, curăția (castitatea); iubirea de argint, dărnicia; lăcomia, cumpătarea; mânia, blândețea; pizma, bunătatea; lenevia, hărnicia și așa mai departe. Nimeni nu scapă de patimi, fără să cultive în locul lor virtuțile. Prin deprinderile virtuților religioase și morale se sting poftele, se micșorează și se sting patimile³⁶⁹. Sf. Maxim Mărturisitorul înșiră șapte mijloace, șapte virtuți ca șapte trepte, prin care se vindecă patimile și anume: credința în Dumnezeu, temerea de chinuri, înfrânarea, răbdarea necazurilor, nădejdea în Dumnezeu, desfacerea minții de cele pământești și iubirea lui Dumnezeu.³⁷⁰

³⁶⁷ Cuv. Talasie Africanul, *Filocalia* IV, p. 31.

³⁶⁸ Sf. I. Carpetiul, *Filocalia* IV, p. 132, pp. 144-148.

³⁶⁹ Sf. Antonie cel Mare, *Filocalia* I, p. 10.

³⁷⁰ „Cel ce crede în Domnul se teme de chinuri; cel ce se teme de chinuri se înfrânează de la patimi; cel ce se înfrânează de la patimi, rabdă necazurile; cel ce rabdă necazurile, va avea nădejde în Dumnezeu, desface mintea de toată împătımirea după cele pământești; în sfârșit, mintea, desfăcută de acestea, va avea iubirea către Dumnezeu” (*Filocalia* II, p. 37).

Tăcerea, smulgerea, omorârea patimilor.

„Din viață la viață trece acela, care și-a omorât patimile și s-a despărțit de neștiință”³⁷¹. La început patimile sunt mărunte și nebagate în seamă, ca o furnică, dar mai apoi devin îndrăznețe, ca lei³⁷². Smulge rădăcinile și vlăstarele, oprește simțurile și mintea de la amintirea și închipuirile patimilor; oprește cursul apei, simțurile de la lumea din afară și albia râului se va usca de la sine³⁷³. Altfel, „icoanele vechilor năluciri încep să răsără iarăși ca niște vlăstare”³⁷⁴. „Omorând pofta pământescă și curățindu-ne de patimile aducătoare de stricăciune, sfințim numele lui Dumnezeu”³⁷⁵. Tâlcuind aceste cuvinte, Sf. Grigorie Palama scrie: „E limpede pentru toți că nu ni s-a poruncit să ne răstignim trupul cu patimile și cu dorințele lui, ca să ne omorâm pe noi înșine, mortificând toată lucrarea trupului și puterea sufletului; ci pentru ca desfăcându-ne de poftele și faptele murdare și fugind de ele fără a privi înapoi, să devenim bărbați ai poftelor Duhului, cum zice Daniil, trăind și mișcându-se în ele cu cuget ferm și înaintând mereu cu bărbăție ca Lot care a ieșit din Sodoma”³⁷⁶.

Dumnezeu vrea pe om liber de patimi, răstignit față de lume, fără nici o simțire și atragere față de păcat. Deci așa, fraților, „este și moarte mai înainte de moarte; și mai înainte de

³⁷¹Talasie, *Filocalia IV*, p. 31.

³⁷²Nil Ascetul, *Filocalia I*, p. 199.

³⁷³*Ibidem*, p. 146.

³⁷⁴*Ibidem*, p. 188.

³⁷⁵Sf. Maxim Mărturisitorul: *Filocalia II*, p.263.

³⁷⁶Pr. Dr. D. Stăniloae, „Viața și învățătura Sf. Grigorie Palama, Sibiu 1938, p. 70.

învierea trupurilor se face învierea sufletelor. Răstignirea trupurilor e moarte mai înainte de moarte. Atunci trupul nu mai are atragere spre poftă, ci liber și mort se face față de patimi³⁷⁷.

Semnele nepătimirii sunt virtuțile, contrare patimilor.³⁷⁸ Fără de răstignire nu este înviere; fără moartea patimilor nu ajungem la viața și lucrarea virtuților. Creștinii își răstignesc, își omoară patimile și poftele trupului, încredințați că așa se trece „din moarte la viață și de pe pământ la cer” (Canonul Paștilor).

«Cei ce sunt ai lui Hristos și-au răstignit trupul, împreună cu patimile și cu poftele lui» (Galateni 5:24).

*

³⁷⁷ Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuv. 24* și Sf. Ioan Scărarul, *Cuv. 29*.

³⁷⁸ Cum se înving patimile și se dobândesc virtuțile, ne arată și următorul exemplu. În lumea veche era un om înțelept, cu numele Demostene, care voia să ajungă mare orator, dar avea slăbiciuni mari: gângăvea și făcea strâmbături care stârneau râsul ascultătorilor. Ca să-și învingă slăbiciunile și ca să fie silit să stea în casă până ce va fi alt om, și-a tuns jumătate din părul capului și a început a face deprinderi de vorbire în fața oglinzii, ca să se vadă. Deasupra umărului pe care-l ridica deodată cu strâmbătura feței a pus o sabie ascuțită, ca să-l înțepe când greșește, iar sub limbă a pus o pietricică (ca să-și vindece gângăvia, încercând să imite vuietul mării) și a făcut atâtea deprinderi de vorbire, până ce și-a îndreptat slăbiciunile. Cu greșelile îndreptate, și-a câștigat faima de cel mai mare orator al grecilor din vechime. Cu mintea, cu voința și cu deprinderile și-a supus și îndreptat firea. Fă și tu așa, creștine: poruncește firii tale să te asculte. Cu puterea minții sănătoase, a voinței morale și a deprinderilor duhovnicești, supune-ți patimile sub puterea virtuților. Crede și te vei mântui, voiește și vei putea, încearcă și vei izbândi.

*Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul
cu binele*

(Romani 12:21)

După ce ne-am întinat sufletul prin păcat, după ce am căzut în robia patimilor, după ce s-a întunecat în noi chipul lui Dumnezeu și s-a împuținat în noi puterea cerescului har, cele mai bune, mai simple și putem spune cele mai ușoare mijloace de curățire și mântuire sunt pocăința, **spovedania** păcatelor și **împărtășirea** cu Hristos. Între mijloacele mântuirii, ele ocupă un loc central și final, mijlocul de căpetenie prin care se încheie lupta și se încununează biruința cu patimile.

Scopul împărtășirii cu Sf. Taine, după cum ne învață să ne rugăm Sf. Ioan Gură de Aur, în rugăciunea a II-a de la Sf. Cuminecare, este „spre sfințire și spre luminare, ..., **spre ușurarea greutății păcatelor**, ... **spre omorârea patimilor**, spre paza poruncilor, spre adăugirea dumnezeiescului har și spre împărtășirea împărăției lui Dumnezeu”.

Spălarea, curățirea, sfințirea și mântuirea sufletului nu se poate obține fără mărturisire și împărtășire. Când suntem bolnavi cu trupul mergem la medici; după leacuri mergem la farmacie; după sfaturi mergem la înțelepți; pentru harul cel curățitor, luminător și sfințitor, mergem la Biserică și la Hristos. Biserica este singurul așezământ de mântuire din păcat și Iisus Hristos este singurul nume sub cer prin care ne mântuim (Fapte 4:12). De aceea El este Mântuitorul nostru, Mântuitorul lumii, singurul Mântuitor, care are puterea iertării și a dezlegării păcatelor, unicul Mântuitor care are cheile iadului și ale morții, ale raiului și ale vieții. Prin pocăință și spovedanie, gândurile cele ascunse ale viețuirii pătimase se descoperă și se mustră. Odată cu descoperirea gândurilor și a cugetelor păcătoase în

spovedanie, harul lui Dumnezeu ne spală sufletul, dezleagă și ridică greutatea păcatelor de pe suflet, descarcă și varsă veninul din inimă. Prin împărtășire, locul păcatului îl ia iarăși Hristos Dumnezeu; prin împărtășire, inima se umple iarăși de har, ajunge iarăși casă de rugăciune, Biserica Duhului Sfânt, loc de întâlnire și trăire cu Dumnezeu.

În spovedanie și în împărtășanie chemăm și primim în ajutor pe Dumnezeu, Care totdeauna este lângă noi, e cel mai apropiat de noi, ca să ne ajute, să ne mângâie, să ne ridice, să ne primească în brațe ca părintele din Evanghelie pe fiul rătăcit și ruinat. Nu este om creștin care să nu se întoarcă de la spovedanie și de la împărtășire mai curat, mai întărit, mai luminat, mai bun, mai ușor, mai împăcat, mai descărcat de greutatea, durerea și muștrarea păcatelor.

Mai departe, nu trebuie să uităm că paza și fuga de locurile și pricinile păcatelor, precum și lupta cu patimile, ține și după spovedire și împărtășire, viața întreagă.

Acestea sunt, iubiți creștini, mijloacele contrare păcatelor, puterile prin care înfrânăm patimile și spălăm păcatele: tăria voinței, paza și trezvia minții (mintea chibzuită), înfrânarea, rugăciunea și postul, smerenia și suferința, munca (în holdele leneșilor cresc buruienele și spinii), muștrarea și rușinarea păcatului, paza poruncilor, chemarea în ajutor a îngerilor, a sfinților, a Maicii Domnului și a lui Dumnezeu în Sf. Spovedanie și în Sf. Cuminecătură. La ele se adaugă: **ascultarea** de Dumnezeu (căci păcatul începe cu răzvrătirea, **neascultarea** de El), **credința** vie și trează în Dumnezeu, căci prin fire credința este începutul virtuților și primul pas în viața

duhovnicească³⁷⁹; gândind mereu la pagubele pe care le aduce păcatul sufletului, fuga de pricinile și locurile păcatului, urârea deșertăciunilor și a înșelăciunilor, **hotărârea** de îndreptare a firii și a libertății, **nevoințele** pentru înlăturarea ispitelor, a pricinilor păcatului, răstignirea poftelor și a patimilor; **recunoașterea urmărilor și răutăților** pe care le aduc patimile, **ruperea legăturii** cu patimile cum rupe bolnavul legătura cu bucatele care-i primejduiesc sănătatea, trăirea vieții în **virtuțile** Evangheliei, cercetarea conștiinței în fiecare seară și lacrimile de pocăință pentru toate păcatele, **folosirea mijloacelor curățirii, luminării și desăvârșirii creștine**, mărturisirea și împărtășirea cât mai deasă cu **Sfintele Taine**.

Precum vedem sunt multe mijloace prin care se pot ierta păcatele și vindeca patimile.³⁸⁰ Toate sunt bune și mântuitoare, dacă sunt folosite cu toată hotărârea și fără nici o îndoială. Dar toate se cuprind într-un singur cuvânt: **Hristos**. El este Răscumpărătorul și **Mântuitorul** omenirii din robia patimilor

³⁷⁹ D. Stăniloae, *Curs de Ascețică* ..., p. 74.

³⁸⁰ Sf. Maxim Mărturisitorul le cuprinde în **patru nepătimiri** generale: 1. înfrânarea desăvârșită de la păcatele cu fapta; 2. lepădarea totală a gândurilor care consimt cu păcatele; 3. nemișcarea totală a poftelor spre patimi și 4. curățirea totală chiar și de închipuirea simplă a patimilor, condiție pe care o aflăm numai în cei ce și-au făcut mintea oglindă curată și străvezie a lui Dumnezeu (*Răspunsuri către Talasie, Filocalia III*, p. 262-263). Împotriva păcatelor și a patimilor, **canoanele** Bisericii prevăd și pedepse. Astfel: canoanele apostolice 42 și 43 obligă pe cei căzuți în patima beției sau să se lase de ea, sau să se **afurisească**; canoanele Sf. Vasile cel Mare pedepsesc desfrânarea cu 15 ani oprire de la Sf. Împărtășanie (Can. 6, 7, 62, 63); lăcomia de mâncare și avere se canonește ca și furtul (vezi can. 22 al sinodului VII ecumenic și canonul 6 al Sf. Grigorie episcopul Nisei), iar sinodul din Cartagina afurisește pe cei ce nu se lasă de patimi (can. 3, 4, 5, ș.a).

păcătoase. Religia Lui e religia mântuirii. Evanghelia și Biserica Lui este Evanghelia și Biserica mântuirii din potopul păcatului. Ne mântuim sufletul prin religia lui Hristos, prin Evanghelia lui Hristos, prin jertfa lui Hristos (Evrei 10:14), prin crucea lui Hristos, prin tainele lui Hristos, prin viața trăită în și cu Iisus Hristos. El, **cel singur fără de păcat**, prin harul și adevărul Său luminător și sfințitor, ne ajută să întrebuițăm firea și libertatea după voia lui Dumnezeu, să ne întoarcem de la firea a doua, de la firea cea rea și păcătoasă la firea cea bună, dreaptă și curată; la firea dintru început, la **firea nepătimitoare**.

Nepătımirea – adică „nemișcarea sufletului spre păcat”³⁸¹ și spre nici o răutate, e „liman de odihnă”³⁸²; e curăția păcii și libertatea sufletului³⁸³; e biruirea patimilor și încoronarea virtuților³⁸⁴; e palatul împărăției cerurilor, raiul în care nu mai bat vânturile patimilor, ci adie zefirul iubirii...³⁸⁵.

Să ne folosim de aceste mijloace binefăcătoare și mântuitoare, iubiți și binecuvântați creștini, că mai numeroase sunt mijloacele pe care le avem la îndemână, a să ne mântuim, decât patimile de care suntem datori să ne lăsăm. Ca scop, totul se rezumă la înfrânarea câtorva patimi (care se nasc din păcatele de căpetenie), la care omul animal ține foarte mult. Să le înfrânăm și să ne dăm seama că mulți au chip de cucernicie, dar

³⁸¹ Filocalia IV, p. 6.

³⁸² Filocalia IV, p. 260.

³⁸³ Filocalia I, pp. 13-14; II, pp. 154, 206; IV, pp. 13 și 17.

³⁸⁴ Filocalia II, pp. 194 și 206.

³⁸⁵ Ilie Ecdicul: „Raiul nepătımirii ascuns în noi, este icoana raiului viitor, care va primi pe cei dreți” (Filocalia IV, p 301; D. Stăniloae, *Curs de Ascetică* ..., p. 120).

a tăia și a dezrădăcina patimile din adânc și faptele bune a urma, puțini se află³⁸⁶.

E adevărat că stingerea totală a patimilor se încheie numai odată cu moartea. De aceea și lupta pentru mântuire și desăvârșire ține până la moarte. Dar stă în voia omului să se lase învâluit și dus de valul patimilor, sau să se împotrivească și să lupte; „stă în puterea noastră să viețuim plăcând lui Dumnezeu, după Sf. Antonie cel Mare; și nimeni nu ne va putea sili vreodată să facem vreun rău dacă nu vrem³⁸⁷. Tot acolo spune același sfânt, în continuare: „Dacă vrei, ești rob patimilor; și iarăși dacă vrei, ești liber să nu te pleci patimilor, fiindcă, Dumnezeu te-a făcut cu voie liberă. Iar cel ce biruie patimile trupului se încununează cu nemurirea. Căci de n-ar fi patimile, n-ar fi nici virtuțile, nici cununile dăruite de Dumnezeu celor vrednici dintre oameni”.

Moise, și pe urma lui toți sfinții și dreptii, a ales mai bine să pătimească (să sufere) cu poporul, decât să guste dulceața păcatului (Evrei 11:25); a ales mai bine suferința decât patima.

Iona prorocul „fu cuprins de mare supărare și se aprinse de mânie”, când văzu pocăința ninivitenilor, încredințat de la început că și fără predica Lui bunătatea lui Dumnezeu e mare și iertătoare.

Atunci Domnul i-a zis: „Bine faci că te mânii?...” (Iona 4:1-4).

Întrebarea acesta se pune tuturor pătimișilor: „Bine faci că te mânii?... Bine faci că înjuri?...Bine faci că minți?... Bine faci când ești nedrept, desfrânat, lacom, bețiv, hoț, ucigaș?...Bine faci când păcătuiești?...Desigur că: Nu!...

³⁸⁶ Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuv. XIX*.

³⁸⁷ Filocalia I, p. 16.

Atunci, ...atunci unde e mintea și voința ta, creștine? Unde sunt puterile tale de om, în stare să facă atâtea lucruri bune și frumoase, care încântă, uimesc și străbat veacurile, dacă te lași stăpânit de vraja și beția patimilor?...

«Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele» (Romani 12:21). Fii tare și împlinește-ți „dorul nepătimaș”³⁸⁸. Rupe cu patimile!... Ieși din pânza lor ucigătoare, din robia lor nimicitoare!...Cine biruiește patimile, rănește dracii. Cine-și înfrânge și spală păcatele, își mântuiește și ferește sufletul. Cine rupe legăturile patimilor și ale păcatelor, se eliberează din robia întunericului, se îmbracă în haine noi și se îndreaptă spre zările de lumină și de frumusețe negrăită și nespūsă ale împărăției lui Dumnezeu.

Dacă totuși mai treci prin momente de slăbiciune și cazi, ridică-te și te îndreaptă, căci spune Sf. Isaac Sirul: „Să nu ne supărăm când cădem în păcat, atunci să ne mâhnim... căci și celor desăvârșiți li se întâmplă să alunece în păcat, dar dacă rămân în el, atunci sufletul lor moare de tot...”³⁸⁹.

Dacă ai căzut, ridică-te, creștine, fără șovăire; strigă și te roagă împreună cu antifonul (glas 4): „Din tinerețile mele, multe patimi se luptă cu mine; ci Însuși mă sprijinește și mă mântuiește, Mântuitorul meu”.

³⁸⁸ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia III*, p. 311.

³⁸⁹ *Cuv. 60*, p. 221.

CAPITOLUL X

**MIJLOACELE ȘI TREPTELE
DESĂVÂRȘIRII**

1. Mijloacele desăvârșirii

*Viața lui Iisus să se arate în trupul
nostru*

(2 Corinteni 4:11)

În psalmul 23, v. 3 (vezi și Psalmul 14), este pusă următoarea întrebare: «Cine se va sui în muntele Domnului, sau cine va sta în locul cel sfânt al lui?» Cu alte cuvinte, după ce am scăpat de patimi: cine poate urca muntele desăvârșirii, ca să ajungă la asemănarea și în apropierea lui Dumnezeu? Cum și pe ce căi? Sau: **care sunt mijloacele creșterii și desăvârșirii duhovnicești?** Acum, la întrebarea aceasta avem să răspundem.

După Sf. Evanghelie, înlăturarea piedicilor din calea fericirii, mântuirea de păcat și de patimi, încă nu încheie lucrarea desăvârșirii omului. Pământul bun, curățit de buruieni, încă nu ne aduce nici un folos, dacă nu semănăm și cultivăm în el semințele cele bune, care sunt menite să **crească, să înflorească și să rodească.**

Altoirea în **Hristos**, adică Sf. Botez, atrage după sine și pretinde **creșterea** și desăvârșirea în Hristos și în Duhul Sfânt.

Nu este creștin bun, și nu va ajunge niciodată om desăvârșit, cine nu are în suflet **dorința** desăvârșirii. Dorința e mișcarea sufletului spre un bine absent, spre deosebire de bucurie, care e mulțumirea sufletului pentru un bine prezent³⁹⁰. Dorința de îmbunătățire și desăvârșire e aspirația sufletului spre mai bine, spre înaintare duhovnicească, spre culmile desăvârșirii spirituale. În fondul ei intim și cel mai adânc, dorința e o rugăciune, o înălțare a minții și a inimii spre Dumnezeu. Nu putem ajunge la desăvârșire fără să avem **dorința desăvârșirii**. Nimeni nu ne poate îmbunătăți, sfinți și desăvârși, dacă noi nu vrem și nu dorim desăvârșirea. În chip firesc, gândul e însoțit de doruri; cugetarea, de dorința înfăptuirii. Cine dorește desăvârșirea, o caută, aleargă spre ea, o află și se bucură de ea. Dorința îndreaptă voința spre progresul spiritual, spre desăvârșire. De aceea, e cel dintâi mijloc, dinlăuntru nostru, prin care ne îmbunătățim și desăvârșim sufletește.

Alt mijloc este **cunoașterea și iubirea lui Dumnezeu**. Nu putem înțelege rostul și scopul desăvârșirii spirituale, dacă nu cunoaștem pe Dumnezeu. Cine e Dumnezeu și cum putem ajunge la Dumnezeu? La aceste întrebări ne trebuie răspuns limpede, și răspunsul religiei creștine e următorul: Dumnezeu e plinătatea ființei, **Treimea** cea de o ființă și nedespărțită: **Tatăl** – Creatorul, **Fiul** – Mântuitorul și **Duhul Sfânt** – Sfințitorul lumii. Când zicem Dumnezeu înțelegem Duh, viață, lumină, iubire, bunătate, frumusețe, sfințenie, putere și plinătate supremă, suverană și eternă. Cunoscând cine e Dumnezeu și care sunt virtuțile Lui, înțelegem și care este calea spre El; înțelegem că numai ceea ce arată desăvârșit pe Dumnezeu, ne

³⁹⁰ A. Taquerey et J. Gantier: *Pour ma vie interieur*, p. 180.

poate face și pe noi desăvârșiți, adică sfințenia, bunătatea, frumusețea, iubirea, lumina, viața, plinătatea, puterea Tatălui, a Fiului și a Duhului Sfânt. Cunoșcând pe Dumnezeu, Îl și iubim, îl admirăm și adorăm, ca pe modelul vieții și scopul desăvârșirii noastre. Atotprezența Lui, că Dumnezeu e pretutindeni de față, ne convinge să evităm păcatul, să căutăm virtutea, să avem încredere în El.

După cunoașterea și iubirea lui Dumnezeu, urmează **cunoașterea de sine**. Cunoșcându-mă pe mine, te voi cunoaște pe Tine, Doamne – spunea Fericitul Augustin (*Domine, noverim me, noverim Te*). Cunoașterea de sine e mai însemnată și-ți aduce mai multă laudă, decât să înveți mișcarea stelelor, firea animalelor și însușirile plantelor³⁹¹. Ia-ți oglinda și te uită în ea, ca femeile când vreau să-și vadă urâciunea și cunoaște, omule, ce ai fost, cine ești și ce vei fi. Cunoașterea sinceră stimulează desăvârșirea. Trebuie să ne cunoaștem însușirile, dacă le avem, dar mai ales lipsurile și mizeriile, pentru a le remedia. Suntem stăpânii simțurilor și ai inimii? Minteaa noastră e limpede și luminată? Caracterul nostru e întreg, creștin, sau e numai o vorbă goală? Ne împlinim chemarea (vocația) în viață, reprezentăm sau nu în lume chipul, asemănarea și slava lui Dumnezeu? Trebuie să ne facem, cu alte cuvinte, **examenul conștiinței**, în fața lui Iisus, sub privirea lui Dumnezeu; examenul defectelor și al viciilor, însoțit de căință, rugăciune și hotărârea de îndreptare.³⁹²

³⁹¹ Mântuirea păcătoșilor, p. 26.

³⁹² „Conștiința este un învățător sincer. Cine ascultă de ea petrece fără greșală. Conștiința numai pe aceia nu-i judecă ce au ajuns la culmea virtuții, sau a păcatului” (Sf. Talasie Africanul, *Filocalia IV*, p.8).

Apropiindu-ți sufletul de Dumnezeu și făcându-ți zilnic examenul conștiinței, vezi, creștine, ca într-un bilanț și ca-n oglindă, ce este și ce-ți lipsește în cămara inimii. **Fără cunoașterea de sine, desăvârșirea e cu neputință.**

Cunoașterea de sine, prin cercetarea conștiinței și numai câteva minute te ajută să te găsești pe tine, să-ți vezi mizeria, să-ți îndreptezi căile, să-ți lecuiești nestatornicia, să urăști păcatul, să te întărești în virtute și astfel să te faci mai bun.³⁹³

Ca să ne putem cerceta cu folos conștiința, cămara inimii, Sfinții Părinți și marii duhovnici învață să ne retragem din ocupațiile zilei, ca Iisus în munți și în pustie, fie în biserică, fie acasă, măcar și numai câteva minute, în singurătatea inimii, cu gândurile în inimă... Așa să stai, creștine, de vorbă, în tăcere, cu tine despre Dumnezeu și cu Dumnezeu despre tine.... De aici numirea de **retrageri și deprinderi spirituale**, mijloace fericite și binecuvântate pentru convertirea păcătoșilor și întărirea dreptilor.

Examenul conștiinței și cunoașterea de sine, însoțită de cunoașterea lui Dumnezeu și cu dorința desăvârșirii, ne obligă să facem **acord între voința noastră și voința lui Dumnezeu**. Gradul desăvârșirii omului e condiționat de acest acord. Suntem supuși voinței lui Dumnezeu? Urmăm lui Dumnezeu? Ascultăm glasul Sfântului Duh, care răsună în adâncul inimii și al

³⁹³ Citând pe Sf. Vasile cel Mare, gura lui Hristos și stâlpul Bisericii, Sf. Isichie Sinaitul scrie despre marele folos sufletesc al cercetării zilnice a conștiinței, următoarele: „mult ne ajută să nu păcătuim, nici să cădem în ziua următoare în aceleași greșeli, ca, după încheierea zilei, să cercetăm în conștiința noastră noi înșine cele ale noastre: ce am greșit și ce am săvârșit după dreptate? Aceasta o făcea și Iov pentru sine și pentru copiii săi. Căci socotelile din fiecare zi luminează ceea ce se face sau e de făcut în fiecare ceas”, *Filocalia IV*, p.58.

conștiinței noastre? Voim noi tot ce voiește Dumnezeu? Dacă da, atunci suntem pe calea vindecării de rele și a întăririi în bine; atunci folosim mijlocul prin care se vindecă patimile și se reformează ce a deformat păcatul; urcăm scara desăvârșirii.

Virtutea reprezintă alt mijloc de îndreptare și înaintare pe calea desăvârșirii. Fără trăirea până la lepădarea și jertfa de sine a virtuților morale și religioase ale creștinismului, mai ales fără muncă și iubire, care întruchipează esența creștinismului, coroana și perfecțiunea tuturor virtuților, nu poate să fie vorba de îmbunătățirea și desăvârșirea omului. Cine muncește și iubește, se întărește și se înalță, se ameliorează pe el și mediul în care trăiește. Virtutea dorită în fapte bune e putere, izvor de sănătate, mijloc de progres material și spiritual. De aceea nu ne putem lipsi de ea în opera de înfrumusețare și desăvârșire a omului.

Altă condiție, altă putere pe drumul desăvârșirii e **cuvântul** lui Dumnezeu, Scriptura, Cartea Sfântă. La întuneric nu putem nici munci, nici trăi. Lumina este condiție primară a progresului duhovnicesc. Citită cu atenție și până la capăt orice carte sfântă, dar mai ales Sfânta Scriptură, ne luminează mintea și drumul spre ținta vieții. Câte lacrimi nu s-au vărsat pe paginile Evangheliei, a Psaltirei și a cărților de rugăciuni?... Câte vieți pierdute și suflete pustiite nu s-au regăsit, luminat, mângâiat și îndreptat fie prin citirea și meditarea lor, fie prin ascultarea și urmarea predicilor și a conferințelor religioase?...Nu în zadar fericește Mântuitorul pe cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu și îl păzesc (Luca 11:28), iar apostolul Petru exclamă: «Doamne, la cine să ne ducem? Tu ai cuvintele vieții veșnice» (Ioan 6:68; vezi 2 Timotei 3:16).

Alt mijloc admirabil de îmbunătățire, înălțare și desăvârșire duhovnicească este **cultul** religios. În atmosfera lui sfântă de biserică, de rugăciune și cântare pioasă, de evlavie și smerenie, de plecare a capetelor și a genunchilor, de îndreptare a privirilor dinafară înăuntru și de concentrare a minții în inimă, mai ales în zilele de post și de sărbătoare, sufletul nostru se reculege și se înalță, se apropie de Dumnezeu și se desăvârșește. Cine participă cu tot sufletul la deprinderile, practicile, rugăciunile și cântările cultului divin, în biserică, nu poate sta mult în păcate. Pentru un astfel de om, fiecare sfântă rugăciune și fiecare sfântă cântare exprimă o dorință de desăvârșire. Cine se roagă cu lacrimi și cântă imne religioase cu evlavie, dorește, cere, vrea să fie mai bun, se desăvârșește.

Prin rugăciunile cultului religios primim **harul**, puterea și a ajutorul lui Dumnezeu, Duhul Sfânt, deci alt mijloc de sfințire și desăvârșire spirituală. În harul Sfintelor Taine sufletul se scaldă ca într-o baie de raze dumnezeiești, pentru ca să se spele, să se curățească de toate murdăriile păcatelor. De câte ori ne spovedim și ne cuminecăm, și aceasta suntem datori să o facem cât mai des, sufletul se recrează și înfrumusețează, se înalță cu o treaptă mai sus pe scara desăvârșirii.

Sufletele aprinse de iubire pentru vestirea Evangheliei și răspândirea creștinismului, mai au o cale de desăvârșire: **apostolatul** dus până la martiriu. Pentru creștinii care au bărbăția convingerilor și curajul de a le propaga până la moarte; Iisus Hristos a făgăduit viața și fericirea veșnică: «Oricine a lăsat frați sau surori, sau tată sau mamă, sau femeie, sau copii, sau țarine, sau case pentru numele Meu, **însutit va lua și viața veșnică va moșteni**» (Matei 19:29).

Nu putem încheia seria mijloacelor desăvârșirii duhovnicești fără să amintim și **duhovnicul**. Calea desăvârșirii trece prin munți, prin văi și peste prăpăstii. Cu fiecare pas înainte ești expus la primejdii și răătăciri, la suferințe și dezamăgiri, la oboseli și plictiseli. De aceea ai nevoie de un îndrumător experimentat și dezinteresat, de un doctor, judecător și părinte duhovnicesc. Pavel, după ce s-a convertit pe drumul Damascului, e trimis la preotul Anania, care l-a botezat și i-a spus ce are de făcut (Fapte 9:1-18). Toți sfinții ne recomandă să avem un duhovnic sfătuitor și îndrumător în progresul duhovnicesc spre desăvârșire.

Acestea sunt, iubiți și binecuvântați creștini, mijloacele duhovnicești prin care ne putem îmbunătăți, sfinți și desăvârși sufletul: dorința desăvârșirii, cunoașterea și iubirea lui Dumnezeu, cunoașterea de sine prin examenul conștiinței, stabilirea acordului între voința noastră și voința lui Dumnezeu, virtutea sub toate formele, rodită în faptele cele bune, cuvântul lui Dumnezeu, cultul religios din biserică, însoțit de toate îndatoririle, deprinderile, rugăciunile și cântările lui, harul Sfințelor Taine, apostolatul până la martiriu și duhovnicul Bisericii. Toate se pot cuprinde într-un singur cuvânt: **Iisus**, într-o singură putere: **Duhul Sfânt**. «Viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor» (2 Corinteni 4:11), ca să putem spune, împreună cu apostolul: «Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine» (Galateni 2:20), cu Duhul și cu darurile sale sfinte și sfințitoare.

Iubite creștine, vrei să fii desăvârșit? Îți pui și tu întrebarea: Cine se va sui în muntele Domnului, ca să ajungă în apropierea și la asemănarea lui Dumnezeu? Răspunsul îl ai, mijloacele îți stau la îndemână. Folosește cel puțin unul

dintr-atâtea. Aprinde-ți în suflet, creștine, măcar dorința desăvârșirii... Poți să fii desăvârșit, ai mijloace prin care să-ți asiguri desăvârșirea, numai **să vrei**...

Doresc și vreau, Doamne, să ajung lângă Tine. Doresc și vreau, Doamne, să-Ți fac casă în inima mea, să trăiești în mine și eu în Tine. Doresc și mă rog, Doamne, ca tu să fii iubirea mea, pacea mea, bucuria mea, slava mea, Stăpânul și Dumnezeuul meu, în vecii vecilor.

2. Deprinderile duhovnicești

Credința este lucrătoare prin iubire
(Galateni 5:6)

Oricât de multe și minunate ar fi mijloacele desăvârșirii creștine, viața duhovnicească nu se poate înfăptui și trăi, fără deprinderi duhovnicești (exerciții spirituale).

Credința creștină este **lucrătoare** prin iubire (Galateni 5:6); se arată în fapte bune și deprinderi virtuozose, credința este moartă, ca și trupul fără suflet; și nefolositoare ca și omul fără roade. Putem cunoaște foarte bine toate viețile sfinților și toate mijloacele desăvârșirii spirituale; putem învăța și înșira cu ușurință toate mijloacele de mântuire din robia patimilor și a păcatelor, dar fără deprinderi duhovnicești nu am făcut încă nici un pas mai înainte pe drumul desăvârșirii.

Deși om credincios, viteaz și evlavios, regele David s-a făcut vinovat de două păcate grele: desfrânarea cu soția lui Urie Heteul și uciderea prin trimiterea viteazului și credinciosului ei soț în prima linie a războiului (2 Regi 11). Răutatea acestor fapte

rele o vedeau oamenii și Dumnezeu, numai regele nu o vedea. Atunci a trimis Dumnezeu la David pe proorocul Natan, care i-a spus următoarea pildă:

«Erau într-o cetate doi oameni: unul bogat și altul sărac. Bogatul avea turme și cirezi foarte multe. Săracul nu avea însă decât o singură oiță, pe care el o cumpăraseră de mică și o hrănise, și ea crescuse cu copiii lui. Din pâinea lui mâncase și se adăpase din ulcica lui, la sânul lui dormise și era ca și copila lui. Dar iată că a venit la bogat un călător și nu s-a îndurat să ia din oile sale sau din vitele sale, ca să gătească cină pentru călătorul venit la el, ci a luat oița săracului și a gătit-o pentru omul care venise la el.

Aprins de mânie asupra celui om bogat și lacom, regele David a răspuns proorocului Natan: Pe Dumnezeul cel viu, omul care a făcut aceasta este vrednic de moarte.

Atunci Natan a răspuns lui David, arătându-l cu degetul: **Tu ești omul acela!**» (1 Regi 12:1-7). Abia după ce a fost descoperit, muștrat și rușinat de proorocul Natan, și-a dat seama regele David de vinovăția lui. Abia după ce a fost arătat cu degetul, s-a văzut și s-a recunoscut pe sine desfrânat și ucigaș; abia atunci a putut mărturisi cu fruntea plecată: «Păcătuit-am înaintea Domnului!» (1 Regi 12:12).

Numai prin mijlocirea proorocului, trezit și muștrat de Natan, regele David ajunge la cercetarea (examenul) conștiinței și prin aceasta la cunoașterea de sine. Trebuie să vină o zguduire puternică, o durere mare, o muștrare aspră, care să ne trezească din beția și din somnul patimilor vinovate.

Fără Natan, David putea trăi încă multă vreme – poate viața întreagă – fără să-și simtă greutatea păcatelor sale **strigătoare la cer**. Tot așa putem trăi și noi, oricare, în păcate

grele, de moarte, fără să ne dăm seama de vinovăția lor. De aici trebuința chemărilor, trebuința misiunilor religioase, trebuința deprinderilor duhovnicești, care să ne trezească, să ne zguduie, să ne ajute să ne cercetăm cugetul și să ne cunoaștem starea sufletului nostru, de atâtea ori atât de ticăloasă și nefericită.

Mântuitorul și-a chemat, și-a ales cei doisprezece apostoli și a făcut cu ei școală, deprinderi duhovnicești, vreme de trei ani și jumătate. Cu ucenicia a făcut din ei apostoli; din pescari misionari, din învățăcei temelie și stâlpi de Biserică.

Deprinderea sau exercițiul este o lucrare a voinței noastre, cum este învățarea unei meserii, conducerea unei mașini, folosirea unei arme, întărirea mușchilor prin gimnastică și sport, luminarea minții și a luării aminte, a memoriei și atenției prin citiri, studiu, lucrări de laborator (experiențe) și așa mai departe.

Nimeni nu va fi un meseriaș bun, un mecanic bun, un sportiv bun, un învățat mare, fără ucenicie, fără să-și deprindă voința cu lucrul, cu munca plină de râvnă și iubire față de meseria lui, pe lângă un maestru sau dascăl înțelept.

Deprinderea duhovnicească este îndreptarea și folosirea voinței noastre spre împlinirea datoriilor religioase și morale. Nimeni nu va fi un creștin bun fără să se deprindă cu rugăciunea, cu virtutea, cu cercetarea bisericii, cu examenul conștiinței, cu spovedirea păcatelor, cu împlinirea faptelor bune. Nimeni nu-și va stârpi năravurile păgâne încuibate în firea lui, fără să se deprindă cu mijloacele desăvârșirii și ale mântuirii din robia patimilor imorale. Nimeni nu va ajunge din om trupesc un om duhovnicesc fără deprinderi duhovnicești.

Viața spirituală pretinde exerciții spirituale, deprinderi morale și religioase care au ca scop luminarea, sfințirea și desăvârșirea sufletului. Viața spirituală cere de la noi

deprinderea de a gândi la toate adevărurile mântuirii (meditația) și de a lucra în lumina lor. Toate membrele trupului și puterile sufletului se întăresc prin exerciții. Voința nu face excepție de la această regulă. Viața spirituală este un program de exerciții spirituale pentru întărirea voinței noastre cu învățătura și viața creștină; o lucrare disciplinară, statornică, neîncetată, care pe de o parte înlătură lenea, dezgustul, plictiseala, amorțirea sufletului, iar pe de altă parte înviorează și dezvoltă viața lăuntrică, religioasă și morală, în vederea cunoașterii de sine, a curățirii, luminării și desăvârșirii sufletului, ca și exercițiile gimnastice care înviorează viața și armonia trupului. A merge, a lucra, a fugi - sunt deprinderi trupești; a ne ruga dimineța și seara, a posti după rânduială, a citi cărți pioase, a gândi la adevărurile mântuirii, a examina conștiința, a cerceta biserica, a asculta predicile, a îngenunchea în fața icoanelor, a concentra cu evlavie atenția minții în inimă, a înfrâna patimile, a aprinde în sfeșnic o lumânare, a face o faptă bună, de milostenie, sunt deprinderi sufletești de muncă și luptă încordată, pentru dezrădăcinarea patimilor și cultivarea virtuților, pentru înaintarea și desăvârșirea duhovnicească.

Fără deprinderi duhovnicești, putem trăi o viață necontrolată, greșit orientată (îndrumată) și stricată, întinată și stropită cu sânge, gata a osândi pe alții, a vedea pleava în ochii altora și a nu vedea, ca David, bârna din ochii săi.

Deprinderile duhovnicești cu mijloacele desăvârșirii ajută pe omul creștin să se cunoască pe sine și să urce pe scara desăvârșirii. „De nu te vei sili, nu vei birui păcatul”³⁹⁴. De nu te vei deprinde cu virtutea, cu viața religioasă și morală, nu vei

³⁹⁴ Urmarea lui Hristos, p. 67.

scăpa de patimi. Deprinderile duhovnicești sunt puteri de convertire, de mântuire a păcătoșilor și de întărire a dreptilor. Prin deprinderi duhovnicești se aprinde în inimă dorința sfântă după mântuire și desăvârșire; se îndreaptă gândurile și viața omului spre sine însuși și spre Dumnezeu; se înfrânează poftele și patimile, se întăresc virtuțile, se trezesc și se convertesc sufletele preoților, călugărilor și credincioșilor pătimiși la viața creștină, după Evanghelie. Creștinul care face deprinderi de cunoaștere, de virtute, de evlavie, de curățire, de luminare, treptat-treptat se îmbunătățește, încet-încet se desăvârșește.

Sf. Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu caută să deprindă pe ucenicii săi cu următoarea metodă practică de exerciții duhovnicești și de îndreptare, cuprinsă în Cuvântarea VIII: „Învață **meșteșugul vieții nevoitoare**, a poruncilor lui Hristos și a pocăinței. Seara intră în chilie, sezi pe pat, gândește la faptele și gândurile tale (cercetarea conștiinței); mulțumește că ai ajuns seara și începutul nopții. Gândește la câte ai păcătuit și câți ani te-a lăsat Dumnezeu să te îndulcești din bunurile pământului. Muștră-te pentru păcate, pentru fudulia gândului, pentru lăcomia mâncării, pentru urgia patimilor, apoi roagă-te cu lacrimi; citește 2-3 psalmi cu luare aminte, fă închinăciuni câte poți; pecetluindu-ți fața și trupul cu semnul sfintei cruci, apoi culcă-te pe rogojină. Când te trezești nu te întoarce pe altă parte, ci începeți rugăciunea, ca să nu mai dormi. **În biserică** să stai ca și cu îngerii din cer, cu evlavie și cutremur, să nu cauți ici și acolo ca să iscodești pe frați, ci la tine însuși, la cântare și la păcatele tale ia aminte. Începe ziua gândindu-te și hotărându-te să nu mai faci păcatele din ziua trecută; însă nu cu îndoiala inimii, ci cu tot sufletul. Să nu-mi spui că ai împărțit averile săracilor, ai îmbrăcat pe cei goi, ai săturat pe cei flămânzi, iar

acum ai intrat în mănăstire, faci atâtea rugăciuni și metanii și crezi că te vei mântui. Că toate acestea bune și foarte bune sunt, dar numai sămânță sunt: ai arat, ai grăpat, ai crescut sămânța, holdele sunt aurii, gata de seceriș, dar spicul (e) fără de sămânță, fără **rodul osteneților**. Dacă toate acestea vei face, Darul Sfântului Duh vei lua, care e sămânța lui Hristos în noi, și **fiu** al lui Dumnezeu te vei chema. **Ce lucru este mai mare în cer și pe pământ, decât să se facă cineva fiu al lui Dumnezeu!...**³⁹⁵.

Sf. Francisc de Sales ne sfătuiește ca în retragerile și în deprinderile duhovnicești să ne cercetăm starea inimii și a conștiinței în fața lui Dumnezeu. Apoi starea sufletului față de virtuți și față de făgăduințele făcute; purtarea noastră față de aproapele și față de noi înșine; ne gândim la valoarea sufletului și a virtuților, la curățenia gândurilor și a sentimentelor noastre; la viețile, învățăturile și exemplele sfinților; la iubirea Domnului Hristos față de noi și la iubirea noastră – care trebuie mereu înnoită – față de El; la pocăință și împărtășanie; la cercetarea Bisericii și ascultarea Sfintei Liturghii; la paza poruncilor și la înaintarea noastră duhovnicească și altele³⁹⁶.

Iată la ce trebuie să cugete și la ce întrebări (probleme duhovnicești) trebuie să caute răspunsuri limpezi și hotărâte, creștinul, în deprinderile duhovnicești.

În lume sunt legi dumnezeiești, dar și legi șoptite de demoni și de bestii cu grai de om, iubiți și binecuvântați creștini. Sunt și în noi păcate ascunse, poate necunoscute, patimi grele, care nu se descoperă și nu se înlătură fără ajutorul deprinderilor morale și religioase.

³⁹⁵ Cuv. IX.

³⁹⁶ Vezi: Îndrumare la Viața evlavioasă, p. 90-106.

Credința creștină este lucrătoare. Ca și orice meserie, ca și orice virtute, ne pretinde exerciții, deprinderi duhovnicești. Drept aceea, creștine, deprinde-te cu poruncile și cu virtuțile Evangheliei, cu ostenele, cu nevoitele trupului și ale sufletului: cu postul, și cu rugăciunea, cu înfrânarea patimilor necuvioase, cu examinarea cugetului, cu paza minții și a inimii, cu întărirea bunei voințe, cu lucrările de curățire și luminare a sufletului, cu învățăturile creștine, cu cercetarea deasă a Bisericii, cu spovedirea păcatelor și cu împărtășirea cu Sfintele Taine, cu îngenuncherea și cu metaniile, cu meditația, cu evlavia și cu binefacerea, cu ascultarea în toate Duminicile și sărbătorile a Sfintei Liturghii, de la început până la sfârșit, cu atenție, în reculegere și în tăcere...

«O, copiii mei, pentru care sufăr iarăși durerile nașterii, **până ce Hristos va lua chip în voi!...**» (Galateni 4:19). O, dragii mei, atât suntem creștini, cât am putut împrumuta în viața noastră din viața Domnului nostru Hristos; cât am pătruns darurile și desăvârșirile Lui în voința și în virtuțile noastre, chipul lui cel viu în chipul cel viu al vieții noastre.

Când alții mănâncă sau dorm, tu creștine și tu suflete al meu, pleacă-ți capul, ca un alt Ioan, pe pieptul lui Iisus Hristos. Deprinde-te cu desăvârșirile Lui, ca viața Lui să ia chip în tine cât mai adevărat și asemănare cât mai desăvârșită, ca să poți mărturisi ca și Apostolul:

«M-am răstignit împreună cu Hristos; și de acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos, trăiește în mine. Și viața mea de acum, în trup, o trăiesc prin credința în Fiul lui Dumnezeu, care m-a iubit și S-a dat pe Sine pentru mine» (Galateni 2:20).

3. Treptele desăvârșirii – calea mântuirii

*Acești oameni sunt robi ai Dumnezeuului
celui Preaînalt, care vă vestesc vouă
calea mântuirii
(Fapte 16, 17)*

Se spune că și lemnele și pietrele își au graiul, limba lor, nu numai oamenii și păsările. Când tai cu secura în lemn sau dai cu ciocanul în piatră, sunetul pe care îl dă lemnul și piatra este un strigăt, un geamăt de durere, un protest în limba lor împotriva loviturii și a durerii, fără să-și dea seama că fiecare tăietură cu secura și fiecare lovitură de ciocan, deși dureroase, contribuie la înfrumusețarea lor. Mai demult casele se făceau din lemn necioplite, așa cum se aduceau din pădure, chiar și sucite. La fel se foloseau și pietrele. Acum și lemnele și pietrele sunt supuse prelucrării: cioplii, șlefuirii, desăvârșirii, în așa măsură încât te minunezi când vezi ce poate să iasă dintr-o bucată de lemn sau piatră.

Astăzi se corectează natura: se îndreptează cursul apelor și căile de comunicații, se îmbunătățesc soiurile de semințe și de animale. Cu atât mai mult se cere îmbunătățit și desăvârșit omul. Starea lemnului necioplit din pădure, sau a bolovanului desprins din stânca muntelui, este nedemnă de om.

Sunt trei pricini deosebite pentru care suntem obligați să năzuim spre desăvârșire:

I. Dumnezeu ne-a creat ca să ajungem prin iubire și muncă până la asemănarea cu El. Suntem fericiți când atingem scopul pentru care am fost creați. Fericirea e bucuria unui scop împlinit.

Nefericirea e durerea unui dor și a unui scop neîmplinit. Deci în interesul propriei noastre fericiri, suntem chemați să tindem spre culmile desăvârșirii.

2. Mântuitorul a vestit Evanghelia, a pătimit și a înviat, a întemeiat Biserica, a rânduit Sfintele Taine, ne-a pus la îndemână învățăturile și harurile prin care să ne împlinim rostul și scopul vieții. Avem deci la îndemână toate mijloacele desăvârșirii, nu numai porunca desăvârșirii (Matei 5:48).

3. Omul, dintr-un tainic imbold lăuntric, însetează după adevăr, după bine, după frumusețe, după sfințenie, după desăvârșire, ca sămânța după floare și floarea după soare. Închinându-ne viața sfințelor nevoițe ale îmbunătățirii și desăvârșirii duhovnicești, împlinim destinul pentru care am fost creați. În felul acesta în opera desăvârșirii se întâlnesc și colaborează voința lui Dumnezeu cu dorința omului, religia și cultura, harul și firea.

La motivele care obligă omul să se desăvârșească, la constatarea că omul are puțința desăvârșirii și dispune de mijloacele desăvârșirii, se adaugă acum o nouă și grea întrebare: Cum se poate face din omul trupesc om **duhovnicesc**, om desăvârșit? Cum se poate face **creșterea în harul și cunoștința Domnului**?

Ca să răspundem practic la întrebarea acesta, mai întâi trebuie să ne adresăm unor călăuze, care au făcut **calea de la omul trupesc la omul duhovnicesc**. Trebuie să luăm lumină din învățăturile și experiențele acelor bărbați aleși ai omenirii care sunt învățători și îndrumători desăvârșiți în viața duhovnicească.

Întâi să luăm pe însuși **Mântuitorul**. El e calea și călăuza omenirii spre culmile desăvârșirii. «**Eu sunt calea, adevărul și**

viața. Nimeni nu vine la Tatăl, decât prin mine» (Ioan 11:25). El arată omenirii calea spre Dumnezeu (Matei 22:16; Luca 20:21), adevărul mântuitor și viața sfântă, divină.

După Mântuitorul, luminile noastre călăuzitoare pe calea progresului spiritual sunt sfinții. «Acești oameni sunt robi ai Dumnezeului celui Preaînalt, care vă vestesc vouă calea mântuirii» (Fapte 16:17). Ei ne dau răspunsul mulțumitor la întrebarea: cum se poate face din omul trupesc om duhovnicesc. Ei ne arată prin viețile și învățăturile lor calea spre desăvârșire. Ei țin în fața ochilor conștiinței noastre acea scară a lui Iacob (Facere 28:10-12), scara cu treptele desăvârșirii pe care le-au urcat ei, scară ce leagă pământul cu cerul și pe om cu Dumnezeu. Fiecare treaptă reprezintă o biruință asupra unei patimi, o virtute și un har, un efort spre culme, un semn de creștere, de întărire și de înaintare în viața duhovnicească. Despre aceste trepte ne-au vorbit și au scris mai întâi Apostolul Petru și Pavel. Sf. Ap. Petru scrie: «Har vouă și pacea să se înmulțească, prin cunoașterea lui Dumnezeu și a Domnului nostru Iisus Hristos. Dumnezeiasca Lui putere ne-a dăruit toate cele ce sunt spre viață și evlavie, prin cunoașterea Celui ce ne-a chemat prin a Sa mărire și virtute. Cu aceasta, El ne-a hărăzit foarte mari și prețioase făgăduințe ca prin ele să vă faceți părtași dumnezeieștii firi și să scăpați de stricăciunea poftelor din lume. Pentru aceasta, puneți din partea voastră toată nevoia și adăugați la credința voastră fapta bună, iar la fapta bună cunoștința; la cunoștință înfrânarea, la înfrânare răbdarea, la răbdare evlavie, la evlavie frăția, la frăție dragostea. Căci având acestea întru voi și înmulțindu-le, ele nu vă vor lăsa nici trândavi, nici sterpi în cunoștința Domnului nostru Iisus Hristos. Iar cel ce nu are acestea e orb și nevăzând departe, uită de

curățirea păcatelor lui de demult. Pentru aceea, fraților, nevoiți-vă cu atât mai vârtos să întăriți chemarea și alegerea voastră; căci făcând acestea nu veți greși niciodată» (2 Petru 1:2-10).

Sf. Ap. Pavel înșiră treptele desăvârșirii când scrie despre roadele Duhului Sfânt, care sunt: dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, binefacerea, credința, blândețea și cumpătarea (Galateni 5:22-23), și când vorbește despre armele lui Dumnezeu (Efeseni 6:10-18 vezi și Romani 5:2-5, 12; 1 Corinteni 13 etc.).

După Sfinții Apostoli, urmează șirul nesfârșit al sfinților Bisericii, care au făcut din urcușul spre desăvârșire idealul vieții lor. Unii dintre ei și-au lăsat în scris – ca să servească și altora de lumină – experiențele, luptele, nevoințele și sfaturile lor. Astfel avem pe Sf. Pahomie cel Mare, Sf. Antonie cel Mare, Sf. Macarie cel Mare, Sf. Vasile cel Mare, Sf. Ioan Casian Romanul de prin părțile Dobrogei, Sf. Benedict, Sf. Maxim Mărturisitorul, Sf. Ioan Scărarul, Sf. Ioan Damaschin, Sf. Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu și alții. Sf. Ioan Casian (+420; 35) recomandă - rezumativ - următoarea scară de povețe și virtuți, pe care urmează să suim spre înălțimile desăvârșirii: „Începutul mântuirii noastre, precum și al înțelepciunii, e temerea de Dumnezeu. Din temerea de Dumnezeu se naște înfrângerea (părerea de rău) cea spre mântuire; de la înfrângere se naște lepădarea de lume și de toate lucrurile lumești și disprețuirea lor. Din lepădarea aceasta provine smerenia; din smerenie se trage dezbrăcarea de poftele tale, prin dezbrăcarea de poftele tale se taie la rădăcină și se usucă toate patimile. Prin gonirea patimilor se înmulțesc și cresc virtuțile, prin sporirea virtuților se câștigă

curăţenia inimii, iar prin curăţenia inimii se ajunge la desăvârşirea dragostei celei apostolice³⁹⁷.

Sf. Ioan Scărarul († pe la 600), numit așa după scrierea sa intitulată „Scara” (raiului) înșiră 30-33 de trepte pe care trebuie să le urce creștinul, dacă vrea să ajungă la desăvârșire. Mântuitorul, modelul desăvârșirii, a avut 33 de ani; tot atâtea trepte suntem datori să urcăm viața întreagă și noi, ca să atingem desăvârșirea. Primele trepte le constituie despărțirea de bogății, de onoruri, de lume, de tot ce ne desparte de Dumnezeu. „Acela care iubește pe Dumnezeu din toată inima, care tinde spre cer din tot sufletul, care luptă eroic să-și îndrepte defectele, care gândește fără încetare la judecata viitoare și la chinurile veșnice, care trăiește statornic în temerea de Dumnezeu și în așteptarea morții, acela nu numai că alungă departe orice dorință pământească, ... ci și urăște și trupul său, și dezlegat și liber de orice grijă, el urmează cu ardoare pe Hristos ținând ochii îndreptați spre cer, de unde așteaptă ajutorul, după cuvântul profetului: **«Lipitu-s-a sufletul meu de Tine, Dumnezeul meu»** (Psalm 61:1)”³⁹⁸. Urmează celelalte trepte: războiul cu ispitele, supunerea religioasă, mărturisirea păcatelor în fața duhovnicului, ispășirea păcatelor prin pocăință, gândirea la moarte, lupta pentru eliberarea de patimi și pentru dobândirea virtuților, care ocupă cele mai multe trepte, rugăciunea, postul și altele. Ultimele trepte ale scării sunt virtuțile religioase: credința, nădejdea și **iubirea**, coroana virtuților, regina desăvârșirii.

După Sf. Dorotei (sec. VII), viața creștină se aseamănă cu o casă, cu un edificiu spiritual ce are la temelie credința, fără de care nu putem plăcea lui Dumnezeu (Evrei 11:6). Pietrele zidirii

³⁹⁷ Vechile rânduieli ale vieții monahale, Măn. Dobrușa, 1929, p. 662.

³⁹⁸ Sf. Ioan Scărarul: *Cuvântarea II*.

sunt virtuțile. Răbdarea și bărbăția sunt unghiurile care dau tărie zidurilor. Acoperișul casei este dragostea, împlinirea și desăvârșirea virtuților. Podoaba și coroana casei și a tuturor virtuților e smerenia³⁹⁹.

Sf. Benedict de Nursia (480-549) organizează viața duhovnicească pe următoarele trepte: ierarhia, rugăciunea, asceza, supunerea, tăcerea smerenia⁴⁰⁰. Ele se întemeiază pe scrierile biblice și sfaturile sfinților părinți, „a căror urmare îl aduce pe om spre treapta cea mai de sus a desăvârșirii”⁴⁰¹.

După Fer. Augustin, drumul spre patria cerească e trecerea de la viața vegetativă la cea sensibilă, de la viața sensibilă la viața intelectuală, adică de la simțire la cugetare, de la cugetare la virtute, de la virtute la liniștea sufletului, apoi la lumina și contemplarea sau vederea lui Dumnezeu⁴⁰².

După Dionisie Areopagitul (sec. V-VI), treptele vieții duhovnicești sunt: **curățirea, luminarea și desăvârșirea**⁴⁰³ sau **unirea** cu Dumnezeu (cum a fost numită mai târziu). Împărțirea aceasta, deși cea mai simplă, e cea mai cuprinzătoare și cea mai bună. Așa se explică de ce a fost primită în toată Biserica de către toți marii călăuzitori în tainele vieții spirituale. Curățirea este pentru începătorii în viața duhovnicească, luminarea pentru înaintați și unirea pentru cei desăvârșiți. Pe **treapta curățirii** omul are de dat lupta cu ispitele, cu poftetele, cu plăcerile, cu păcatele și cu patimile. În inima omului se poartă acum războiul duhovnicesc pentru smulgerea viciilor și alungarea duhurilor

³⁹⁹ P. Pourrat: *La Spiritualité Chrétienne*, vol. I, p. 471.

⁴⁰⁰ Cayre: *Precis de Patrologie II*, p. 228.

⁴⁰¹ Vechile Rânduieli, p. 740.

⁴⁰² Pourrat I, p. 337.

⁴⁰³ *Ierarhia Bisericească*, trad. C. Iordăchescu, p. 121 și 136.

rele. Nu poți înainta în viața duhovnicească până când nu ți-ai smuls din suflet buruienele, până când nu ți-ai lecut mizeriile, care te fac să suferi și să gemi sub apăsarea lor. Odată curățit și împăcat, creștinul urcă pe **treapta luminării**. După moartea omului vechi, urmează viața omului nou. Acum creștinul cunoaște adevărul și pășește pe urmele lui Hristos; ascultă cuvântul Evangheliei, sădește și cultivă în casa sufletului său florile virtuților, îmbrățișează crucea. Curățit și luminat, creștinul primește darurile Duhului Sfânt și sărbătorește **unirea cu Dumnezeu**. În faza întâi sufletul se desprinde de lucrurile din afară și poartă războiul crâncen cu patimile; în faza a doua sufletul se întoarce spre Dumnezeu, dobândește cultura spirituală și își desfășoară virtuțile morale și religioase; în faza a treia sufletul curățit și luminat privește pe Dumnezeu, iubește pe Dumnezeu, adoră pe Dumnezeu, colaborează cu Dumnezeu, primește pe Dumnezeu și se unește cu El. **Câte patimi avem învinse, câte virtuți și învățături avem însușite, câte daruri avem primite și rodite, atâtea sunt și treptele pe care le-am urcat pe scara desăvârșirii**. Cu alte cuvinte, cele trei trepte ale desăvârșirii nu sunt altceva decât renunțare sau răstignire, luarea crucii și urmarea lui Hristos, precum e scris: «Oricine voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea sa în fiecare zi și să-Mi urmeze» (Luca 9:23).

Despre cele trei trepte ale vieții duhovnicești – despre curățirea, luminarea și desăvârșirea sufletului – vom avea mai multe de spus, iubiți și binecuvântați creștini. Deocamdată e de ajuns să știm că urcușul duhovnicesc se înfăptuiește prin curățirea de patimi, prin cunoașterea rațiunilor și rosturilor lumii, prin trăirea în virtute și har, care se încoronează prin unirea tainică a sufletului cu Dumnezeu.

Curățirea e pentru oamenii de bună voință; luminarea pentru sufletele virtuose; unirea pentru sufletele care se desăvârșesc.

Iubite creștine, când se corectează natura, când și lemnele și pietrele se cioplesc și se înfrumusețază, mai poate fi neglijată înfrumusețarea, îmbunătățirea și desăvârșirea sufletului tău? Ești om și te numești fiul lui Dumnezeu; **dar omul nu se poate face fiul lui Dumnezeu decât dacă se face sfânt**, spune Sf. Grigorie de Nyssa⁴⁰⁴.

Oprește-te, creștine, privește în față Taborul, muntele desăvârșirii spirituale și dă-ți seama că numai urmând calea și scara perfecțiunii prin silințe, răstigniri, ciopliri și tăieri dureroase, prin curățirea inimii, prin luminarea minții, prin deprinderea (exercițiul) virtuților și prin supunere la conducerea Duhului Sfânt și a duhovnicului, ajungi **din om trupesc om duhovnicesc**.

Pe calea aceasta ajută-ne, Doamne, să mergem până la capăt, să suim din treaptă în treaptă până la **unirea cu Tine, Doamne...**

⁴⁰⁴ *Marea Cuvântare Catehetică*, Trad. D. Cristescu și N. I. Barbu, p.

CAPITOLUL XI

**ICOANELE VII SAU
MODELELE DESĂVÂRȘIRII**

1. Creștinii

Voi sunteți lumina lumii...
(Matei 5:14)

Sunt făpturi care trăiesc încremenite, ca pietrele; altele care trăiesc după interes, ca plantele; altele după natură, ca animalele; altele după rațiune ca unii oameni (înțelepți) și altele care trăiesc după voia lui Dumnezeu. Oamenii care trăiesc după voia lui Dumnezeu se numesc frați, sfinți, creștini.

Numirile acestea la început aveau același înțeles. Ucenic al lui Hristos, frate, sfânt sau creștin, era totuna. Toți sunt «chemați (să fie) sfinți» (Romani 1:7), toți sunt «numiți sfinți» (1 Corinteni 1:2), atât frații și ucenicii Domnului din Ierusalim (Romani 15:25-26, 31), cât și cei din Roma (Romani 16:15; 2 Corinteni 8:4), din Italia, din Grecia (2 Corinteni 1:1; Filipeni 1:1) și din Asia Mică (Efeseni 1:1; Coloseni 1:2; Filimon 1:7). Mai întâi ucenicii Domnului, frații și sfinții, s-au numit „creștini” în Antiohia (Fapte 11:26).

Învățătura creștină nu ne vorbește numai despre datoria, trebuința, puțința, piedicile, mijloacele și treptele desăvârșirii.

Ea ne înfățișează și icoanele vii, modelele desăvârșirii, care sunt creștinii, și între creștini, sfinții.

Creștinii sunt lumina lumii și sarea pământului (Matei 5:13-14); sunt oamenii cei buni (Matei 12:35), pruncii (Matei 18:1-6), porumbeii (Matei 10:16), și mieii în mijlocul lupului (Luca 10:3); iubiții și aleșii lui Dumnezeu, care nu sunt din lumea aceasta (Ioan 15:19). Așa îi numește Însuși Mântuitorul.

Creștinii sunt copiii lui Dumnezeu, născuți din Dumnezeu; oameni curați, care nu păcătuiesc (v. 1 Ioan 3:6-10; 5:18-19); sunt oamenii supuși lui Dumnezeu (Iacov 4:7), făcătorii de pace în lume, ucenicii și ostașii lui Hristos, care poartă războiul duhovnicesc împotriva duhurilor răutății (Efeseni 6:10-18; 1 Timotei 1:18; 6:12; 2 Timotei 2:3-4). Creștinii sunt oamenii născuți din nou, oamenii vieții duhovnicești, care trăiesc după duh, nu după trup; care rodesc faptele duhului, nu ale trupului (Galateni 5:16-25; Romani 5, 17). Fiecare creștin adevărat este o **scrisoare a lui Hristos, scrisă cu Duhul lui Dumnezeu pe tablele de carne ale inimii**, cunoscută și citită de toți oamenii (2 Corinteni 3:2-3).⁴⁰⁵

Creștinii sunt neamul de oameni renăscuți, frații lui Hristos și fiii Duhului Sfânt, luminați și buni ca Tatăl lor Dumnezeu. Sf. Macarie scrie: „Creștinii sunt dintr-o altă lume; fii ai cerescului Adam; un neam nou; copii ai Duhului Sfânt; frați luminați ai lui Hristos, asemenea Tatălui lor, lui Adam cel spiritual și luminat; din acea cetate, din acel neam, din acea putere. Ei nu sunt din lumea aceasta, ci dintr-o altă lume. **«Voi nu sunteți din lumea acesta, cum nici Eu nu sunt din lumea**

⁴⁰⁵ O înfățișare a icoanei creștinului, după Sf. Scriptură, am făcut în *Religia iubirii* p. 475-485. Aici folosim mai mult citatele sfinților despre creștini.

aceasta» (Ioan 17:16). Dar precum un negustor, ce se întoarce după multe luni și își înmulțește averea, ... când sosește la ale sale, aduce cu sine o mare bogăție și ai săi și rudele îl primesc cu mare bucurie; tot astfel stă lucrul și în cele duhovnicești: când unii dobândesc bogăția cerească, o știu aceasta concetățenii săi, adică duhurile sfinților și îngerilor; și plini de admirație strigă: **Frații noștri de pe pământ au dobândit o mare bogăție**. Ei au pe Domnul cu sine când pleacă; de aceea se duc ei cu mare bucurie la cele de sus și acolo îi primesc pe dâșii cei ai Domnului; ei le pregătesc acolo case și grădini și veșminte strălucitoare și scumpe”⁴⁰⁶.

Creștinii sunt oamenii virtuților religioase și morale; oamenii cei „buni la obiceiuri și milostivi către toți”. Așa-i vede Pahomie cel Mare, când încă nu era creștin⁴⁰⁷. Creștinii sunt oamenii de inimă: iubitori, milostivi, iertători, buni și smeriți. Creștinii sunt oamenii păcii cu Dumnezeu, cu aproapele și cu sine; sunt biruatorii în lupta pentru curățirea de patimi, de pofte și ispite. Se spune că **numele bun** e cea mai mare bogăție (Pilde 22:1), cel mai bun scut împotriva ispitelor, frâu contra poftelor păcătoase, îndemn către virtute și fapte bune, pentru păstrarea și sporirea darurilor de la Dumnezeu. Creștinii sunt cei mai bogați și luminați din lume, deoarece între oameni ei au numele cel mai bun, cea mai mare bogăție, cele mai scumpe virtuți și daruri.

După cum ni-i descrie în două capitole neasemănat de frumoase, un autor necunoscut de pe la începutul veacului al II-lea, creștinii trăiesc pe pământ ca în cer și au și același rost în lume ca și sufletul în trup.

⁴⁰⁶ *Omilii*, p. 109-110.

⁴⁰⁷ *Viețile Sfinților*, IV. p. 39.

Epistola către Diognet, cap. V-VI: „Creștinii nu se deosebesc de ceilalți oameni nici prin patrie, nici prin limbă, nici prin obiceiuri, căci ei nu locuiesc în anumite cetăți, nici n-au limba lor proprie, nici nu duc viață deosebită. Ceea ce ei învață nu este născocirea oamenilor, iubitori de noutăți, și nu se sprijină pe păreri omenești, ca la alții. Ei locuiesc în cetăți grecești și străine, după cum li s-a rânduit de soartă, conformându-se obiceiurilor locului cu privire la îmbrăcăminte, la mâncare și la întreg felul de viață, dar se deosebesc prin minunata și uimitoarea rânduială a vieții lor publice. Sălășluiesc în patria lor, dar ca străini. Iau parte la toate ca cetățeni, și rabdă toate ca străini. Orice țară străină le este patrie și orice patrie le este țară străină. Se căsătoresc ca toți ceilalți și fac copii, dar nu-i aruncă. Au masă obștească, dar nu ordinară. Sunt în trup, dar nu trăiesc după trup. Își duc viața pe pământ, dar trăiesc în ceruri. Se supun legilor în vigoare, dar viața lor e mai presus de legi. Iubesc pe toți oamenii și de toți sunt prigoniți. Nimeni nu-i cunoaște și toți îi osândesc. Sunt omorâți și înviază. Sunt săraci și îmbogățesc pe mulți. De toate sunt lipsiți și în toate au prisos. Sunt disprețuiți și totuși sunt slăviți. Huliți sunt și li se recunoaște dreptatea. Ocărâți și binecuvintează. Sunt batjocoriți și răspund cu respect. Fac bine și sunt pedepsiți ca făcătorii de rele. Pedepsiți fiind, se bucură ca și când li s-ar da mai multă viață. De iudei sunt dușmăniți ca străini și de păgâni sunt prigoniți și totuși cei ce-i urăsc nu pot spune care-i pricina urii lor.”

„Într-un cuvânt, ceea ce este sufletul în trup, același lucru sunt creștinii în lume. Sufletul e răspândit în toate membrele trupului, creștinii în toate orașele lumii. Sufletul locuiește în trup, dar nu este din trup, și creștinii locuiesc în lume, dar nu

sunt din lume. Sufletul nevăzut este închis în trupul văzut și creștinii se cunosc fiindcă sunt în lume, dar credința lor e nevăzută. Trupul urăște sufletul și-l prigonește, deși nu-i face nici un rău, ci numai pentru că-l împiedică de a-și împlini poftele; lumea urăște pe creștini, deși ei nu-i fac nici un rău, cu numai pentru că se împotrivesc la poftele ei. Sufletul iubește trupul și membrele lui care-l urăsc, și creștinii iubesc pe cei ce-i urăsc pe ei. Sufletul este închis în trup, dar el ține trupul; și creștinii sunt în lume ca într-o închisoare, dar ei țin lumea. Nemuritorul suflet locuiește în cort muritor; și creștinii viețuiesc în cele trecătoare, dar așteaptă în ceruri nestrăciunea. Având mâncare și băutură puțină, sufletul se face mai bun, iar creștinii fiind prizonieri, se înmulțesc din zi în zi mai mult. Dumnezeu a rânduit astfel cu ei, și ei n-au dreptul să se împotrivescă!”⁴⁰⁸.

Tot din veacul al doilea avem următoarea descriere a vieții creștine în mijlocul obștii păgâne din vremea aceea, potrivită și vremurilor noastre: „Creștinii cunosc pe Dumnezeu, care este Ziditorul și Creatorul tuturor... Ei au de la el poruncile săpate în inimile lor, pe care le păzesc în așteptarea vieții de veci. Ei nu trăiesc în adulter, nici în desfrânare, nu depun mărturie mincinoasă, nu tăgăduiesc lucrurile pe care cineva le-a lăsat lor în grijă, nu poftesc cele ce sunt ale altora. Cinstesc pe tatăl și pe mama lor, iubesc pe aproapele lor, judecă numai cele drepte, nu se închină idolilor, nu fac altora ce nu vor ca alții să le facă lor... Femeile lor sunt curate, întocmai ca fecioarele, iar fiicele lor sunt neprihănite; bărbații se înfrânează de la orice necurăție, în nădejdea vieții viitoare... Ei sunt blânzi și îngăduitori, nemincinoși și se iubesc unii pe alții; nu trec cu vederea pe

⁴⁰⁸ Trad. I. Mihălcescu, *Scrierile Părinților Apostolici*, Chișinău 1923, vol. I, p. 317-319.

văduvă și pe orfan nu-l îndurerează. Cel ce posedă ceva, dă și celui ce nu are, fără părere de rău. Dacă văd vreun străin, îl aduc sub acoperământul lor și se bucură de el, întocmai ca de un frate adevărat, căci ei nu se numesc între ei frați după trup, ci după suflet. Văzând că vreunul din cei săraci a trecut dincolo de viața aceasta se îngrijesc, pe cât le stă în putință, de înmormântarea lui... Dacă vreunul din ei este sărac sau lipsit, cei care nu au nici ei prea multe lucruri din care să-l ajute, postesc două sau trei zile ca să-i împlinească nevoia. Ei păzesc cu toată severitatea poruncile lui Hristos, trăind în chip cuvios și drept așa cum le-a poruncit Domnul Dumnezeu, mulțumindu-I în toată clipa pentru orice mâncare și băutură și pentru toate celelalte bunătăți. Dacă vreun drept dintre ei trece dincolo din lumea aceasta, ei se bucură și mulțumesc lui Dumnezeu, însoțind în groapă trupul lui, ca pe al cuiva care merge dintr-un loc într-altul. Când vreunul dintre ei dobândește un copil, ei binecuvintează pe Dumnezeu; când, iarăși, vreun prunc moare, ei binecuvintează și atunci din tot sufletul pe Dumnezeu, ca pentru cineva care a trecut prin lume fără de păcat; de asemenea când văd pe cineva dintre ei că moare în păcatele lui, ei plâng cu amar și suspină, ca pentru cineva care merge la osândă. Cunoscând pe Dumnezeu, ei cer să dea Aceluia cele după cuviință și ca ei să primească cele după cuviință și astfel își petrec ei viața. Și, deoarece cunosc bunătățile lui Dumnezeu și știu că lucrurile frumoase din lume sunt pentru ei... ei se silesc să fie drepti, așteptând să vadă pe Hristos și să primească de la el cele făgăduite cu bunăvoință mare”.⁴⁰⁹

⁴⁰⁹ Aristide, *Apologia pentru Religia creștinilor*, text tradus în rev. Ortodoxia, an V, București, Nr. 4, 1953, p. 655-656.

Creștinii îmbunătățiți și sfințiți sunt pungi pline cu mărgăritare⁴¹⁰; sunt regi și profeți ai tainelor cerești⁴¹¹, grâu cernut și ales, pe care vântul gândurilor nestatornice și deșarte nu-i mai poate nici neliniști, nici despărți de Dumnezeu.

„Creștinii au mintea și gândul totdeauna la cele cerești; privesc la bunurile cele veșnice prin participarea la unirea cu Duhul Sfânt; fiind născuți de sus, de la Dumnezeu și învrednicindu-se a fi fii ai lui Dumnezeu în adevăr și în putere, ei au ajuns la cuminenie și statornicie, în netulburare și liniște după multe lupte și greutăți și după vreme îndelungată; nefiind cernuți în nici o sită sau vânturați de gânduri nestatornice și deșarte. În aceasta sunt ei tari și mai buni decât lumea, pentru că mintea lor și gândul sufletului lor se află în pacea lui Hristos și în dragostea Duhului”⁴¹².

Creștinii iubesc mai mult și mai presus de toate pe Dumnezeu și poruncile Lui. Ei primesc harul și poartă Duhul lui Dumnezeu în ei. De aceea se numesc purtători de Dumnezeu (teofori), purtători de Hristos (hristofori), purtători de Duh (pnevmatofori), purtători de biserică (naofori), purtători de daruri sfinte (haghiofori).

Sf. Ignatie Teoforul, scrie în Epistola către Efeseni, cap. IX: „Credința voastră este puterea, care vă atrage în sus, iar dragostea este calea, care duce la Dumnezeu. Voi toți sunteți deci tovarăși de călătorie, purtători de Dumnezeu, purtători de templu, purtători de Hristos, purtători de cele sfinte, întru toate împodobiți cu poruncile lui Iisus Hristos; de care mă și bucur, că m-am învrednicit prin cele ce vă scriu, a vorbi cu voi și a mă

⁴¹⁰ Sf. Macarie cel Mare, *Omiliile*, p. 211.

⁴¹¹ Ibidem, p. 113.

⁴¹² Ibidem, p. 30-31.

bucura împreună, că în toată viața voastră nimic nu iubiți decât numai pe Dumnezeu”⁴¹³.

Aceștia sunt creștinii și viața lor de model pentru toți oamenii.

*

*Mare, neasemănat de mare este cinstea
creștinilor*

(Sf. Macarie Egipteanul)

În credința și în purtarea creștinilor, moartea e mai întâi, apoi viața: moartea a tot ce se opune lui Dumnezeu, moartea firii păcătoase și a tuturor relelor, apoi viața prin moartea omului celui vechi (Efeseni 4:22; Coloseni 3:9). Creștinul rupe legăturile cu lumea trecătoare, „face să moară prin duh lucrurile trupului”⁴¹⁴. Creștinul nu uită viața, urmează pe Hristos, cunoaște și iubește pe Dumnezeu, își găsește fericirea în viața după Evanghelie.

Este mare deosebire între creștini și oamenii lumii acesteia: „Alta este lumea creștinilor; altul felul lor de viață, alta mintea, vorba și fapta lor; și iarăși altul este felul de voință, și mintea și vorba și fapta oamenilor lumii acesteia”, spune Sf. Macarie⁴¹⁵. Creștinii cred în Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, primesc spre sfințire Sfintele Taine și călătoresc în corabia Bisericii peste ale lumii valuri, spre patria Ierusalimului ceresc. Viața creștinilor e cinstirea Bisericii, iubirea lui Hristos, vederea lui Dumnezeu și unirea cu El. Toată înțelepciunea

⁴¹³ Sf. Ignatie Teoforul, Scrierile Părinților apostolici, p. 152.

⁴¹⁴ Origen, *Omilia XIX* la Ierem. P. Pourrat, *La Spirit. Chr. I*, p. 72.

⁴¹⁵ *Omilii*, p. 29.

creștinilor stă în har, în credință și în fapte bune; în poruncile biblice, în dogmele Bisericii și în virtuțile Evangheliei.

De le învățați până la neștiutori, de la regi până la ostași, de la bogați până la săraci, steagul de luptă, semnul tuturor creștinilor este jertfa, crucea biruitoare și mântuitoare. Creștinii prețuiesc mai presus de toate sufletul (Marcu 8:36), fiindcă din nemărginita dragoste a lui Dumnezeu pentru el s-a întrupat și s-a răstignit Mântuitorul.

Sfântul Macarie spune: „Creștinii știu că sufletul prețuiește mai mult decât creaturile. Căci numai omul este creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Uită-te la cer, la mărimea lui nemăsurată; la pământ, la creaturile lor de preț și la puternicele sale corpuri! Și cu toate acestea, omul este mai de preț decât toate lucrurile corporale. Căci numai la el singur află Domnul plăcere. Și monștrii mării, munții și animalele sălbatice, văzute de dinafară, sunt mai mari decât omul. Uită-te la vrednicia ta, cât de mult ești prețuit! Căci Domnul te-a pus peste îngeri, când a venit pe pământ, chiar în propria lui persoană, ca trimis și Mântuitor. Venit-au oare și îngerii pentru mântuirea ta? Fiul regelui, el însuși rege, a făcut sfat cu Tatăl său; și Cuvântul a fost trimis, îmbrăcându-se în trup și ascunzându-și dumnezeirea sa, pentru ca asemenea prin asemenea să se mântuiască; și-a pus sufletul pe cruce. Așa de mare este dragostea lui Dumnezeu pentru om”⁴¹⁶.

Și mai departe, să ne închipuim un rege care dă peste un cerșetor plin de lepră; îi pune leacuri pe răni, îl vindecă, îl duce la masa sa, îl îmbracă în purpură și-l face moștenitor de rege. „Tot astfel a făcut și Dumnezeu cu neamul omenesc. El i-a

⁴¹⁶ Sf. Macarie, *Omilii*, p. 101.

spălat rănilor, le-a tămăduit și l-a introdus în camera sa de mireceresc. Mare, neasemănat de mare este cinstea creștinilor⁴¹⁷.

Înțelegând cât de mult a iubit Dumnezeu omul (Ioan 3:16), creștinii văd în Împărăția lui Dumnezeu adevărata lor patrie și în viața veșnică adevărata lor fericire. Pentru ei viața de pe pământ e o călătorie, cu mici popasuri în ospătăriile acestei lumi, în care unii vin și alții pleacă.

Admirabil tâlcuiește acest gând Sf. Antonie cel Mare: „Dintre cei ce se află într-o ospătărie, unii închiriază paturi; alții neputând avea paturi și dormind pe jos, horcăie nu mai puțin ca cei care dorm în pat. Și așteptând măsura nopții, dimineața toți se duc, lăsând paturile ospătăriei și luând numai lucrurile lor. Asemenea este și cu toți cei ce vin în viață: și cei ce au trăit cu puține și cei ce au trăit în slavă și bogăție, ies din viață ca dintr-o ospătărie, neluând nimic din desfătarea și bogăția vieții, fără numai faptele lor, bune sau rele, săvârșite de ei în viața lor⁴¹⁸.

Pe toți creștinii, dragostea îi leagă și îi atrage spre Dumnezeu cu o neînfrântă putere. Dragostea lui Dumnezeu, dragostea pentru Evanghelie, pentru Biserică și pentru viața veșnică fericită, îi întărește să lupte cu credință pentru adevărul Evangheliei și să rabde cu bucurie toate suferințele, martiriul și moartea. „Unde se află Duhul Sfânt acolo se ivește, ca o umbră, și persecuția și lupta”, spune tot Sf. Macarie⁴¹⁹. Creștinii sunt oamenii luptelor duhovnicești, oamenii adevărului mântuitor, oamenii virtuții sfinte, oamenii care trăiesc după voia lui Dumnezeu. Ei nu admit dezacordul dintre credință și fapte, nici egoismul, nici idolatria, nici minciuna, sub nici o formă. De

⁴¹⁷ Idem, *Omilii*, p. 103.

⁴¹⁸ Filocalia I, p. 18.

⁴¹⁹ *Omilii*, p. 87.

aceea, deși adeseori sunt huliți, batjocoriți și prigoniți, ei nu încetează lupta până la moarte, până la biruință, precum a scris: «Pentru adevăr luptă până la moarte» (Sirah 4:30).

Aceștia sunt creștinii, iubiți și binecuvântați cititori, oamenii pe care Iisus Hristos i-a numit **lumina lumii** și **sarea pământului**. Ei sunt **icoanele vii**, modelele noastre în lupta pentru curățirea, luminarea, îmbunătățirea și desăvârșirea sufletelor. Sf. Vasile cel Mare, arătând cum trebuie să fie purtarea unui creștin, scrie: „Creștinul este dator să aibă întocmirea gândurilor vrednică de chemarea cea cerească, viețuind potrivit Evangheliei lui Hristos. Creștinul nu trebuie să se împrăștie sau cu ceva să se depărteze de aducerea aminte despre Dumnezeu și despre voia Lui și despre judecăți. Creștinul, punându-se întru toate mai presus de îndreptările cele după lege, nu i se cade nici să jure, nici să mintă. De asemenea nu i se cade nici să hulească, nici să asuprească, nici să se certe, nici să se răzbune pentru sine, nici să răsplătească răul cu rău și nici să se mânie. El dator este să rabde îndelung, să sufere toate câte i se vor întâmpla, iar pe cel ce face nedreptate să-l mustre la vremea potrivită, nu cu porniri pătimase spre a se răzbuna pe sine, ci cu vrerea să-l îndrepte pe fratele, după porunca Domnului. De fratele care nu este de față, să nu grăiască nimic de rău pentru a-l ponegri; aceasta este clevetire chiar dacă cele spuse ar fi adevăr. I se cade a se feri de omul care clevetește asupra fratelui. Nu i se cade a glumi. Nu i se cade a râde de cineva sau a suferi pe cei ce râd de alții. Nu i se cade a grăi în deșert sau a spune vorbe care nu slujesc nici spre folosul celor ce ascultă, nici spre alt lucru trebuincios sau îngăduit de Dumnezeu”⁴²⁰.

⁴²⁰ Scris. 22; Vechile Rânduieli monahale, p. 258-259.

În altă scrisoare, a 40-a, tot Sf. Vasile cel Mare sfătuiește pe creștini așa: „Cel ce ești nevoit să plătești ceva, adaugă pentru Dumnezeu; cel ce ești despuiat de ceva, să nu te judeci; cel ce ești hulit, roagă-te. Mort să fii păcatului, răstignește-te pentru Dumnezeu. Toată grija să o dai Domnului, ca să ai loc acolo unde sunt mulțimile îngerilor, bucuria celor dintâi născuți, scaunele apostolilor, înaintea șederea proorocilor, toiegele patriarhilor, cununile mucenicilor, laudele cuvioșilor”⁴²¹.

Precum vedem și auzim din graiurile sfinților, Dumnezeu cere de la creștini numai gânduri bune, inimă curată, cuvinte înțelepte și fapte virtuozose, adică tot **virtuți vrednice de sfinți**. Așa scrie și Sf. Macarie. Dumnezeu cere de la creștini „inimă curată, conștiință bună, cuvinte folositoare, gânduri nevinovate și bune, și toate faptele ce sunt vrednice de sfinți”⁴²². Așa erau vechii creștini, „oamenii nevinovăției și ai dragostei, care nu erau vinovați înaintea păgânilor pentru altceva decât pentru religia lor”⁴²³. Așa trebuie să fie toți creștinii⁴²⁴.

Nici nu s-ar putea altfel. Urmată și ascultată cu credință, religia creștină a făcut și face din oamenii cei mai decăzuți

⁴²¹ Vechile Rânduiești, p. 270-271.

⁴²² Omilii, p. 78.

⁴²³ Ilie Miniș, *Didahii și predici*, p. 686.

⁴²⁴ *Hristoiția*, sau cartea despre „*Bunul moral al creștinilor*”, muștră obiceiurile rele dintre creștini și-i învață atrăgător și cuceritor de frumos: să îmbrățișeze numai obiceiurile bune, să lepede jocurile și cântecele lumești, să nu cânte și să nu dănuiască la nunți, să nu fie clevetitori și mincinoși, să nu se împodobească și să nu privească cu iscodire, să nu joace jocuri de noroc, să nu vorbească cuvinte de rușine și de răs, să se ferească de toate răutățile meseriașilor păgâni și de sminteli, să nu facă vrăjitorii, să ajute la îndreptarea și mântuirea fraților, să se poarte cu cuviință în biserică și după ieșirea din biserică și să păzească toate poruncile lui Hristos.

făpturi noi, creștini și chiar sfinți, împodobiți cu cele mai alese virtuți religioase și morale. Așezând icoanele lor vii și luminoase în fața ochilor sufletului nostru, ele ne cheamă și ne îndeamnă, ca niște mame copiii, să mergem și noi pe urmele lor, ca din treaptă în treaptă și din biruință în biruință să urcăm tot mai sus pe scara desăvârșirii.

Mântuiește, Doamne, poporul Tău și binecuvintează moștenirea Ta. Biruință dreptcredincioșilor creștini, asupra celui potrivnic dăruiește și cu crucea Ta păzește pe poporul Tău.

2. Sfinții

Fiți sfinți, pentru că Eu sunt sfânt
(1 Petru 1:16)

O figură de roman, un tip de răzvrătit, se declară dușman neîmpăcat al sfinților. „Urăsc și sfinții”, exclamă el. „Sunt pacostea omenirii!... Aceștia nu cunosc ce înseamnă îndoială. Viața sfinților și a eroilor e frumoasă în cărți...”⁴²⁵.

Ura împotriva sfinților nu se întâlnește numai pe pagini și la figuri de romane. Din nefericire ea se întâlnește la prea mulți oameni, care în felul lor de a gândi, a vorbi și a trăi, deși sunt împotriva sfinților, fără să voiască, îi laudă, ca și figura de care am amintit. Ei cugetă așa: viața sfinților e frumoasă, dar aspră. Neînduplecată, nu cunoaște chinurile și amărăciunile îndoielilor. Prin urmare, nu e pentru noi, îndoielnicii, molatecii și nărăviții cu toate relele.

⁴²⁵ Ieronim Pacu în *Întunecare*, Cezar Petrescu, vol II, p. 289.

În felul acesta, critica și nemulțumirea devine laudă. Virtuțile și frumusețile unora sunt pricină de supărare pentru cei ce nu le au, mai ales când e vorba de sfinți.

Cine sunt sfinții?

Unii își închipuie că sfinții sunt niște călugări ușați de post și de rugăciune, niște sihaștri sau pustnici, care se feresc de societatea oamenilor și trăiesc singuratici prin păduri, prin peșteri și prin pustiuri, sau în cazul ce mai bun prin schituri și mănăstiri. Sunt și de aceștia. Alții își închipuie că sfinții sunt niște oameni neobișnuiți: prooroci, apostoli, martiri, făcători de minuni, ierarhi învățați și neprihăniți. Sunt și de aceștia. Alții își închipuie că sfinții sunt niște oameni simpli, săraci în avuții și bogați în fapte bune, curați la inimă și feciorelnici. Sunt și de aceștia. Alții își închipuie că sfinți ar fi niște oameni bolnavi și nebuni (hipnotici, mizantropi, isterici, nervoși, sugestionați, psihopați).

Numele de „sfânt” vine de la numele lui Dumnezeu. În Sf. Scriptură unul dintre numele lui Dumnezeu este Sfântul (Kados, Aghios, Sanctus). Sfințenia e virtutea desăvârșirii morale. Dumnezeu este „Sfântul” (Isaia 1:4). Sfântul Dumnezeu, singurul neîntinat, fără prihană, fără păcat, fără nici o patimă; singurul sfânt în chip desăvârșit.

În înțeles moral, sfințenia este acordul voinței omului cu voința lui Dumnezeu. Dumnezeu este sfânt pentru că El este izvorul sfințeniei, el creează și descoperă legea și ordinea morală, El revarsă în lume harul sfințeniei, puterea dumnezeiască prin care se curăță, se luminează și se desăvârșesc sufletele. Omul devine sfânt prin **conlucrarea** cu harul lui Dumnezeu, până la **asemănarea** cu El, când voința omului ajunge la un acord deplin cu voința lui Dumnezeu, atunci ajunge

la treapta sfințeniei, la virtutea cea mai înaltă, la starea desăvârșită a firii.

Sfințenia lui Dumnezeu se arată de la început în legea morală dată primilor oameni, și de aici mai departe în istoria pedepselor date pentru păcate, în descoperirea poruncilor morale și a virtuților religioase, și cu deosebire **în porunca și în virtutea sfințeniei**. «Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru, grăiește Dumnezeu lui Moise, deci **sfințiți-vă ca să fiți sfinți, căci sfânt sunt Eu** » (Levitic 11:44-45). Altădată din nou poruncește Dumnezeu lui Moise: «Vorbește către obștea fiilor lui Israil și spune-le: **Fiți sfinți, căci sfânt sunt Eu, Domnul Dumnezeul vostru!**» (Levitic 19:2). Aceeași poruncă se repetă și mai departe (Levitic 20:7-26; 21:6-8). Întreg cuprinsul capitolelor 18-26 din Levitic, despre căsătorie, porunci, preoți, sărbători, jertfe, pedepse și binecuvântări, se referă mai presus de toate la virtutea, idealul și darul sfințeniei, care vine de la Dumnezeu, căci zice El: «Eu sunt Domnul cel ce vă sfințesc pe voi» (Levitic 22:33). El e sfânt: «Sfânt e Domnul Dumnezeul nostru» (Psalm 98; 10), și poporul Său e chemat să fie sfânt: «Voi îmi veți fi Mie împărăție preotească și **neam sfânt**», popor ales al lui Dumnezeu, prin ascultarea și paza poruncilor (Ieșirea 19:6; Deuteronom 7:6; 26:19; 28:9). E sfânt numele lui Dumnezeu (Psalm 32:21; 102:1; 110:9); e sfânt cuvântul Lui (Psalm 104:41); legea și poruncile Lui sunt sfinte (Romani 7:12); brațul Lui (Psalm 97:2), calea Lui (Psalm 76:13), tronul Lui (Psalm 46:8), așternutul picioarelor Lui (Psalm 98:5) sunt sfinte. «Drept este Domnul în toate căile Sale și **sfânt în toate lucrurile Sale**» (Psalm 144:17). Sfințenia lui Dumnezeu o proslăvesc îngerii și profeții. «Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul

Savaot, plin este tot pământul de mărirea Lui!» (Isaia 6:3), cântă și astăzi Biserica.

Mântuitorul Iisus Hristos ne-a descoperit și ne-a învățat că Dumnezeu e **Duh Sfânt** (Ioan 4:24; 14:26; 15:26), ființa morală desăvârșită: «Fiți desăvârșiți, precum **desăvârșit este și Tatăl vostru cel din ceruri**» (Matei 5:48). El mai numește pe Dumnezeu Tată sau **Părinte Sfânt** (Ioan 17:11) și-l roagă ca și pe apostoli și urmașii lor să-i sfințească: «Sfințește-i în adevărul Tău, ...ca și ei să fie sfinți în adevăr» (Ioan 17:17-19). Pe toți ucenicii îi învață să se roage Tatălui ceresc: «...sfințească-se numele Tău» (Matei 6:9); și pe toți ne îndeamnă să-l cinștim ca sfânt, cu duhul și cu adevărul, vădindu-i sfințenia în curățenia gândurilor, cuvintelor și faptelor noastre. El Însuși, Mântuitorul, e numit «Sfântul lui Dumnezeu» (Marcu 1:24; Luca 1:35; 4:34) și pe toți aceia care împlinesc poruncile Lui – voia lui Dumnezeu – îi numește «prieteni» (Ioan 15:14-15), frați și surori (Matei 12:50), adică pe aceia care au ceva asemănător cu El în paza poruncilor și în sfințenia vieții.

Ceea ce se spune în vechiul Testament și în Evanghelie despre legea și porunca sfințeniei, se repetă și se întărește din nou în scrierile Sfinților Apostoli. Sf. Petru repetă poruncile sfințeniei din Vechiul Testament. El scrie: «Ca fii ai ascultării, nu vă potriviți poftelor de mai înainte, din timpul neștiinței voastre, **ci după Sfântul care v-a chemat, fiți și voi sfinți în toată purtarea voastră**. Căci scris este: **Fiți sfinți, pentru că Eu sunt sfânt**» (1 Petru 1:15-16; Levitic 11:44-45, 19:2). Tot el face creștinilor chemarea să-și dea seama că acum ei sunt noul Israil, neamul ales și sfânt, poporul lui Dumnezeu: «**Voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor rânduit să vestească bunătățile celui ce v-a chemat din întuneric**

la lumina sa cea minunată, voi care odinioară nu erăți popor (ales), iar **acum sunteți poporul lui Dumnezeu**, voi care odinioară nu aveăți parte de milă, iar acum sunteți miluiți» (1 Petru 2:9-10; Ieșirea 19:6). Creștinii fiind poporul lui Dumnezeu, datori sunt toți să trăiască **«în sfințenie și cucernicie**, ca în ziua Domnului, la a doua venire, să fie aflați de El, în pace, fără vină și fără prihană» (2 Petru 3:11), adică sfinți.

Sf. Pavel spune că legea lui Dumnezeu «este sfântă și porunca sfântă și dreaptă și bună» (Romani 7:12) și sfătuiește pe cititori să se îmbrace «în omul cel nou, cel zidit după Dumnezeu întru dreptate și întru sfințenia adevărului» (Efeseni 4:24). Omul acesta e sfântul. Nu oricare om, nici oricare creștin, ci sfântul. Acesta e omul cel nou.

După Apostolul Pavel, toți creștinii sunt **chemați** să fie **sfinți** (Romani 1:7), «sfinți și fără prihană» (Efeseni 1:4), «aleși ai lui Dumnezeu, **sfinți și iubiți**» (Coloseni 3:12). «Vă îndemn, fraților,... să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, **sfântă**, bineplăcută lui Dumnezeu...» (Romani 12:1). Creștinii au făgăduința că vor fi poporul lui Dumnezeu, biserica lui Dumnezeu, familia lui Dumnezeu: «Voi fi vouă Tată, și voi îmi veți fi Mie fii și fiice», dar cu o condiție: să se ferească de idoli, să nu se atingă de nici o necurăție. «Având, deci, aceste făgăduințe, iubiților, să **ne curățim de toată spurcăciunea trupului și a duhului, desăvârșind sfințenia în frica lui Dumnezeu**» (2 Corinteni 6:16; 7. 1). Nu poate fi nimeni poporul, familia, fiul lui Dumnezeu în stare de necurăție. Starea de fii și popor al lui Dumnezeu atrage cu sine munca, strădania de a împlini și desăvârși «**sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu**» (Evrei 12:14).

Sfințenia este o **cerință de mântuire**. «Voia lui Dumnezeu este sfințirea voastră, ... să știe fiecare a stăpâni vasul (trupul) său în sfințenie și cinste» (I Tesaloniceni 4:4-5).

După apostolul Pavel **sfințenia** este «**umblarea în chip vrednic de Dumnezeu**» (I Tesaloniceni 2:12), iar **sfințirea** e spălarea și curățirea sufletului prin har de orice întinăciune, adică mântuirea în sfințirea Duhului și în credința adevărului (II Tesaloniceni 2:13).

În scopul sfințirii, Iisus Hristos a întemeiat Biserica (Efeseni 5:25-26) și a rânduit în ea apostolii, proorocii, evangheliștii, păstorii și învățătorii (ierarhia), «**spre desăvârșirea sfinților**» (Efeseni 4:11-12). Membrii Bisericii, creștinii, nu mai sunt străini de Dumnezeu și venetici în lume. Prin Biserică ei sunt «**cetățeni împreună cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu**» (Efeseni 2:19). De aceea în toată vremea toți creștinii suntem datori să mulțumim lui Dumnezeu, că **ne-a scos din întuneric la lumină, ne-a deschis intrare în împărăția Fiului iubirii sale și ne-a învrednicit să luăm parte la moștenirea și slava sfinților, în lumină** (Coloseni 1:12-13; Efeseni 1:18-19).

După aceste lămuriri, iubiți și binecuvântați creștini, putem răspunde la întrebarea: cine sunt sfinții? Sfinții sunt toți acei oameni aleși, care în viața lor au împlinit în chip desăvârșit voia lui Dumnezeu; toți credincioșii care au trăit curați de orice întinăciune⁴²⁶. „Deci se face omul sfânt prin depărtarea de rele”, prin lucrarea bunătăților și a poruncilor lui Dumnezeu⁴²⁷. În legea sfințeniei, poruncită tuturor oamenilor atât în Vechiul

⁴²⁶ „Sfânt se numește cel curat de răutate și păcat”, *Scolie la Cuvântul XV din Scara Sf. Ioan Sinaitul*.

⁴²⁷ Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântul XI*, p. 152.

Testament și în Noul Testament, sfinți sunt întâi de toate îngerii, așa cum îi numește Mântuitorul (Matei 25:31); sfinți sunt proorocii și apostolii, așa cum îi numește apostolul Petru (2 Petru 3:2) și Apostolul Pavel (Efeseni 3:5; Evrei 11:32), «cel mai mic decât toți sfinții» (Efeseni 3:8); sfinți sunt toți dreptii plecați din lumea aceasta, «duhurile dreptilor celor desăvârșiți» (Evrei 12:23); sfinți sunt biruatorii (Apocalipsa 2:3) și încununații (2 Timotei 4:8; Coloseni 2:18); sunt martirii, mărturisitorii, marii dascăli ai Bisericii, cuvioșii, împreună cu femeile mironosițe, mucenice și fecioare temătoare de Dumnezeu. Sfinții sunt «lumina lumii» (Matei 5:14), **creștinii desăvârșiți**, cei mai buni învățăcei ai Mântuitorului, cea mai aleasă rodire a Duhului Sfânt și cea mai frumoasă podoabă a Bisericii. Cum a rodit cuvântul Evangheliei în lume, cum s-a răspândit credința creștină între neamurile păgâne, cum au strălucit virtuțile sfinte în viețile oamenilor, cum s-a zidit, s-a apărat și s-a întărit Biserica pe fața pământului, se vede mai bine din **Viețile Sfinților**. Pentru răspândirea creștinismului și pentru slava Bisericii, viețile sfinților au făcut mai mult decât toate vorbirile oamenilor. Prin viețile și lucrările lor, sfinții sunt pentru noi toți **icoanele vii** și cele mai alese **modele** de oameni în drumul și urcușul spre desăvârșire.

La asemănarea cu Dumnezeu se ajunge prin daruri (primite) și prin virtuți (dobândite). Sfințenia este cea mai înaltă, cea mai grea și cea mai strălucită virtute. La virtutea aceasta ajung numai oamenii care au suflet cu înfățișare (arhitectură) simplă și frumoasă; suflet curat și tare, surd la toate câte șoptește ispita și poștește patima; suflet hotărât, care se supune asprei și binefăcătoarei discipline a vieții religioase și morale, sfinții.

Să luăm de călăuză în viață sfinții și să ne supunem din inimă legii sfințeniei, creștini. Sfinții ne învață știința și arta de-

săvârșirii. Sfinții sunt maștri și dascăli noștri cei mai iubiți. „Cel ce petrece cu sfinții se va sfinți”⁴²⁸. Biserica creștină la început era o societate de oameni creștini cu viață și râvnă de sfinți.

- „Pentru ce nu ai putea și tu ceea ce au făcut alții”?, întreabă Fericitul Augustin⁴²⁹.

«Să slujim lui Dumnezeu, fără frică, în sfințenie și în dreptate, în toate zilele vieții noastre» (Luca 1:75), «ca să ne împărtășim din sfințenia Lui» (Evrei 12:10).

„...înțelepțește-ne pe noi, Doamne ca să îndeplinim în frica Ta dreptate și sfințenie;...**binecuvintează poporul tău și sfințește moștenirea Ta**; pace lumii Tale dăruiește bisericilor Tale, preoților și la tot poporul Tău...”⁴³⁰.

3. Războiul sfinților

*«Îndrăzniți, Eu am biruit lumea»
(Ioan 16:33)*

Sunt oameni mari prin știință, prin artă, prin filozofie, prin geniu politic, militar, artistic, cultural, tehnic. Treapta cea mai înaltă și cea mai grea o reprezintă sfințenia. Vârfurile, culmile sunt ale sfinților, ale acelor dintre oamenii aleși ai omenirii care au întruchipat și practicat mai desăvârșit virtuțile religioase și morale.

Sfințenia cere lupte, sudori de sânge, nevoințe, jertfe, rugăciuni și virtuți, care nu se cer învățaților. Sfințenia și

⁴²⁸ Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, p. 108.

⁴²⁹ Confesiuni VIII, II.

⁴³⁰ Rugăciunea a II-a de la Utrenie.

celelalte virtuți nu se obțin fără lupte. Fără a distruge ceva, sfinții **adaugă** forțe noi vieții și societății. Sfinții știu mai multe decât noi, văd mai adânc decât noi, sunt mai mari decât noi, nu prin cunoștințe din cărți și din laboratoare, nici prin vorbiri și argumentări, ci prin mărturia vieții lor curate și a experienței lor mai bogată și mai adâncită. Ei dezvăluie puterea și frumusețea sufletului în trup; ne învață cum să începem și cum să înaintăm în viața evlavioasă până la desăvârșire; ei ne arată cum putem găsi, simți și sfinți pe Dumnezeu în noi; cum putem iubi mai cald pe Dumnezeu, cum putem cunoaște mai bine adevărul creștin, cum putem întări sentimentele religioase, cum putem lărgi, îmbogăți, adânci și înălța conținutul vieții, sub o formă trăită, până în zărilor ei sfinte, cerești, dumnezeiești, veșnice....

Din pricina că sunt mai mari și mai buni decât noi, sfinții în viața aceasta – aproape toți – sunt neînțeleși, bârșiți și foarte adeseori prigoniți.

Există un război al sfinților. Viața sfântă nu se dobândește fără lupte: nu este un rod al șederii. Cărțile Bisericii ne vorbesc pe nenumărate pagini despre „crucea” Mântuitorului, suferințele profeților, „luptele apostolilor, sudorile preacuvioșilor și sângele mucenicilor”, care vădesc în ochii lumii întregi că cea mai înaltă virtute dintre virtuți, sfințenia, nu se poate ajunge fără strădanie, fără lupte.

Războiul sfinților se dă pe două fronturi: unul cu dușmanii din afară și al doilea cu dușmanii dinăuntru, care-i atacă fără oprire și cu înverșunare viața întreagă.

Despre războiul acesta, mai întâi amintește profetul Daniil. Într-una din vedeniile sale (cap. 7), Daniil vede ieșind din apă patru fiare uriașe: „un leu cu aripi de vultur, un urs cu trei coaste în gură, o panteră cu patru aripi de pasăre și a patra fiară, un

animal cu dinți de fier, cu gheare de aramă și cu zece coarne, peste fire de înfricoșător și puternic. Între cele zece coarne îi creștea un corn, care avea ochi și gură de om care grăia cuvinte de trufie și hulă. Cel vechi de zile (Dumnezeu) face judecată, nimicește fiarele și împărăția o dă Fiului Omului, ca Lui să-i slujească în veci limbile, neamurile și popoarele. După tâlcul vedeniei, pe care îl avem tot la Daniil, cele patru fiare sunt patru împărății, din care a patra e cea mai înfricoșată. Cornul dintre cele zece coarne, care grăia hulă, e un împărat care poartă război cu sfinții și-i biruiește, până când Cel vechi de zile, Preaînaltul Dumnezeu – face dreptate sfinților, și le dă lor împărăția. Până atunci, împăratul (cornul cel din urmă) grăiește cuvinte trufașe, de hulă, împotriva lui Dumnezeu, asupra sfinților, își pune în gând să schimbe sărbătorile și legea. Domnia lui ține vreme de „un an și doi ani și jumătate de an”. După acest timp, se va face judecata: fiara va fi nimicită și împărăția, cu toată stăpânirea și mărirea ei, va fi dată sfinților pe vecie. Nu putem ști cu precizie care sunt împărățiile celor patru fiare, nici a celor zece coarne; nici a cornului care poartă război cu sfinții, nici intervalul de timp de un an și jumătate de an. Cărțile și capitolele apocaliptice sunt cele mai grele, dacă nu cu neputință de tâlcuit. Sigur știm numai faptul că prin judecata atotînțeleptului Dumnezeu și prin puterea Fiului Omului, după ce vor fi suferit din pricina fiarelor, **sfinții vor ieși biruitori.**

Tot Daniil mai are o vedenie cu războiul sfinților, tâlcuită de arhanghelul Gavriil (cap. 8:8-27). Daniil vede un berbec (împărăție) cu două coarne (împărății Mediei și Persiei), în fața căruia se ridică un țap cu un corn (împărăția Greciei), care după ce trăneste la pământ berbecul, crește și se întărește. După ce cornul țapului a fost sfărâmat, în locul lui au crescut alte patru

coarne (patru împărății dintr-un popor), dintre care unul, semeț și isteț la uneltiri, răstoarnă adevărul la pământ, calcă stelele în picioare, oprește jertfele, pângărește biserica lui Dumnezeu și înfrânge norodul sfinților. Și acest împărat antihrist, numit mai târziu de Daniil «urâciunea pustiirii» (Daniil 9:26; e amintit și de Mântuitorul: Matei 24:15; Marcu 13:27); va fi doborât la pământ, dar nu de mână omenească. Afară de numele împăraților, nici în vedenia aceasta nu se poate ști nimic, nici privitor la persoane, nici privitor la timp. Tâlcuiri și încercări de lămurire sunt destule, dar le lipsesc probele doveditoare și convingătoare. Fapt sigur este, ca și în vedenia de mai înainte, că sfinților li se prevestesc războaie, prigoniri, suferințe, înfrângeri grele și abia la urmă și pentru totdeauna biruința. (Apocalipsa 10:7; 13:7-10).

În Evanghelia Mântuitorului sunt de asemenea anunțate, pentru ucenici și sfinți, și lupte, suferințe și înfrângeri, după care urmează, deplină și veșnică, slava și bucuria biruinței. «Să nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie (luptă)» (Matei 10:34). «Foc am venit să arunc pe pământ» (Luca 12:49) (război duhovnicesc). „Aduceți-vă aminte de cuvântul pe care vi l-am spus: «Nu este sluga mai mare decât stăpânul său. De M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni. De au păzit cuvântul Meu, și pe al vostru îl vor păzi. Toate acestea le vor face vouă din pricina numelui Meu, pentru că ei nu cunosc pe Cel ce M-a trimis» (Ioan 15:20-21; Matei 10:24). «Acestea am grăit vouă ca să nu vă smintiți. Scoate-vă-vor din sinagogi și va veni vremea ca oricine vă va ucide să i se pară că aduce slujbă lui Dumnezeu» (Ioan 16:1-2). «Amin, amin grăiesc vouă, voi veți plânge și vă veți tângui, iar lumea se va bucura. Vă veți întrista, dar întristarea voastră în

bucurie se va întoarce» (Ioan 16:20-22). «Fericiți sunt cei prizonieri pentru dreptate... Fericiți veți fi când vă vor ocări și vă vor prizoni...» (Matei 5:10-11; Luca 6:21-23). «Acestea am grăit vouă ca în Mine pace să aveți. **În lume necaz veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea**» (Ioan 16:33).

Mântuitorul nu făgăduiește ucenicilor și sfinților fericire în lumea aceasta. Le prevestește multe necazuri, suferințe, prigoane, lupte. În schimb le asigură prin Evanghelie, viața, moartea, învierea și biruința Sa, dincolo de moarte, pentru care merită să-ți dai bucurios viața aceasta scurtă și mai mult necăjită decât fericită. Aici e alergarea și lupta, osteneala și suferința; dincolo e biruința și încununarea, bucuria și slava.

Sfinții Apostoli așa au înțeles și au trăit viața: în luptă, și pe frontul dinăuntru, împotriva pomirilor rele, și pe frontul din afară, împotriva atacurilor venite de la vrăjmași. «Oare nu știți că cei ce aleargă în arenă toți aleargă, dar numai unul ia premiul? Așa să alergați, ca să-l luați. Și oricine se luptă, se înfrânează de la toate: ei ca să ia o cunună stricăcioasă, iar noi nestricăcioasă. Eu așa alerg, nu ca la întâmplare; așa lovesc, nu ca și cum aş bate văzduhul, ci îmi chinui trupul și îl robesc ascultării, ca nu cumva altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic» (Corinteni 9:24-27).

Războiul sfinților e un front în care se înfruntă virtutea cu viciul, adevărul cu minciuna, lumina cu întunericul. «Noi (apostolii) suntem nebuni pentru Hristos, iar voi înțelepți întru Hristos; noi slabi, iar voi tari; voi slăviți, iar noi de ocară. Până în ceasul de acum flămâzim și însetăm și suntem goi și suntem palmuiți și suntem pribegi, și ne trudim muncind cu mâinile noastre. Ocăriți fiind, binecuvântăm; prizonieri fiind, răbdăm;

huliți, mângâiem. Ne-au făcut gunoiul lumii, lepădătura tuturor, până acum» (1 Corinteni 4:10-13).

Așa se luptă Sfinții Apostoli, așa se luptă marele Sfânt și Apostol Pavel – până la moarte (2 Timotei 4:6-8); așa îndeamnă să lupte și ucenicul și episcopul Timotei, «ca un bun ostaș al lui Hristos» (2 Timotei 2:3-5); așa îndeamnă să alerge în lupta ce ne stă înaintea toți creștinii, după cum au luptat și sfinții prooroci ai Vechiului Testament (Evrei 11); cu răbdare, cu privirea la Iisus începătorul și plinitorul credinței, cu bărbăție și cu împotrivire «până la sânge» (Evrei 12:1-4). «Nimeni să nu vă smulgă biruința» (Coloseni 2:18).

Lupta cea mai grea și îndelungată, pe care o au de purtat sfinții, nu este cu lumea dinafară, ci cu ispitele, cu poftetele și gândurile rele dinlăuntru sufletului și al trupului. „Unii își închipuie că ei sunt deja sfinți fiindcă se abțin de la femeie și de la toate cele văzute, spune sfântul Macarie, dar nu e așa. **Răutatea este în duh**; și în inimă trăiește și se înalță. Numai acela e sfânt, care este curat și sfințit după omul cel dinăuntru”⁴³¹.

Sfinții nu sunt mari și biruitori prin însușirile și puterile lor omenești. Ca oameni, sfinții sunt mai slabi decât mai mulți dintre muritori. Sfinții sunt mari și biruitori întâi de toate **prin puterea lui Dumnezeu** care lucrează și rodește în ei virtuțile cele mai alese: curăția, credința, bunătatea, răbdarea, iubirea, rugăciunea și jertfelnicia.

„Neputința după fire a sfinților este o dovadă a puterii covârșitoare dumnezeiești. Prin ea Domnul a biruit pe diavolul cel trufaș”⁴³².

⁴³¹ Omilii, p. 118.

⁴³² Sfântul Maxim Mărturisitorul: *Filocalia III*, p.415.

Sfinții sunt mari și biruitori prin **armele** lor de luptă, prin puterile lor sufletești, sporite mereu cu ajutorul dumnezeiescului har. Sfinții sunt mari și biruitori prin **smerenia și devoțiunea** lor (dragostea arzătoare și neîntreruptă față de cultul divin și față de Dumnezeu). Smerenia este baza și devoțiunea, seva vieții duhovnicești; fără de aceste virtuți nu poate fi creștere în harul și în cunoștința Domnului⁴³³.

Sfinții sunt mari și biruitori prin **curăția** sufletului lor. După Sfântul Antonie cel Mare, din virtutea aceasta le vine sfinților și numirea: „Sfânt se numește omul curățit de patimi și de păcate. De aceea cea mai mare izbândă a sufletului, care place lui Dumnezeu, este să nu mai fie păcat în om”⁴³⁴. Iosif e mare pentru că atunci când i s-a dat prilej de păcătuire (să se culce cu soția lui Putifar) a preferat mai bine temnița decât să se întineze: „Cum să săvârșesc eu această mare nelegiuire și să păcătuiesc înaintea lui Dumnezeu?” (Facere 39:7-9). Pentru sfinți, păcătuirea e crimă de moarte împotriva aproapelui, împotriva propriei fericiri și împotriva lui Iisus Hristos care s-a răstignit, din iubire, pentru mântuirea păcătoșilor. Pentru cunoștința și **«păcătuirea ta, va pieri fratele tău, pentru care Hristos a murit!»** (1 Corinteni 8:11-12). Cine știe câte lupte și câte ispite înfruntă sfinții, ca să-și păstreze pânza sufletului curată și împodobită numai cu florile virtuților?...Viața cea mai

⁴³³ „Seva nu este trunchiul, nici crengile, nici floarea, nici fructul. Ea este lichidul hrănitor, care circulă pretutindeni. Ea este prezentă în toate părțile arborelui ca un principiu de viață și de rodire...Acolo unde ea e săracă, toate sunt sărace: veți vedea crengi moarte, flori puține, decolorate și fără parfum: câteva fructe pipernicite și fără suc. Unde ea dispăre, totul se strică, totul tânjește, totul moare. Așa e **devoțiunea**” (I. Richard: *Theologie et Piété* I, p. 218).

⁴³⁴ *Filocalia* I, p.32-33.

curată, feciorelnică, au avut-o mai presus de toți, sfinții Mântuitorul și Preacurata lui Maică. Dintre toți oamenii, aceia s-au învrednicit să ajungă în ceata sfinților, care s-au nevoit mai mult să se apropie prin curățenia vieții lor, de viața sfântă a Mântuitorului și a Maicii Sale.

Sfinții sunt mari și biruitori prin **credința** lor vie și luptătoare. **Credința biruiește lumea** (1 Ioan 5:4-5). Sfinții «prin credință au biruit împărății, au făcut dreptate, au dobândit făgăduințe, au astupat gurile leilor, au stins puterea focului, au scăpat din ascuțișul sabiei, s-au întărit în slăbiciune, au fost tari în războaie, au întors taberele vrăjmașilor în fugă,...au îndurat batjocuri și bătai, încă și lanțuri și temniță. Au fost uciși cu pietre, au fost tăiați cu fierăstrăul, au fost chinuți, au murit uciși de sabie...» (Evrei 11:33-40).

Sfinții sunt mari și biruitori prin **bunătatea** inimii lor. „**Sfinții biruiesc răul cu binele**”. (Romani 12:21); nu urăsc și nu prigonesc pe nimeni. Fac la toți oamenii, prieteni sau vrăjmași, numai bine.

Sfinții sunt mari și biruitori prin **răbdarea** lor. Îndelungă-răbdarea este o virtute aleasă care împodobește îndeosebi sufletele sfinților. „Răbdarea sfinților stinge puterea atacatoare a celui viclean”⁴³⁵. Sfinții sunt încredințați că luptele lor cu „fiarele”, înfrângerile, răbdarea și suferințele lor nu sunt zadarnice, deoarece scris este: «Cine duce în robie, de robie are parte; cine cu sabia va ucide, trebuie să fie ucis de sabie. **Aici este răbdarea și credința sfinților**» (Apocalipsa 13:10), războiul, credința, răbdarea și biruința sfinților (Apocalipsa 11:7; 13:7-10).

⁴³⁵ Sfântul Maxim Mărturisitorul: *Filocalia III*, p. 415.

Sfinții sunt mari și biruitori prin **iubirea** lor. Toți sfinții sunt iubitori de Dumnezeu și de oameni. Toți sfinții suspină și tânjesc de dragostea și dorul lui Dumnezeu: «Cât sunt de dorite locașurile Tale, Doamne, al puterilor. Sufletul meu suspină și tânjește după curțile Domnului. Inima și carnea mea se istovesc de dorul Dumnezeului celui viu» (Psalm 83:1-2). Iubirea și unirea lor cu Dumnezeu sunt primul și ultimul lor pas, întreg rostul vieții și luptei lor. «Dragostea lui Hristos ne ține pe noi» (2 Corinteni 5:14). «Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos. Necazul sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau goliciunea, sau sabia?...Sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici căpeteniile, nici puterile, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici înălțimea (cerul), nici adâncul (iadul), nici altă făptură oarecare nu poate să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu, care este în Iisus Hristos, Domnul nostru» (Romani 8:35-39).

Pe bună dreptate sfinții socotesc om nenorocit pe acela „care prețuiește prin fapte trupul mai mult decât sufletul și lumea mai mult decât pe Dumnezeu”⁴³⁶.

Sfinții sunt mari și biruitori prin **rugăciune**. Sfinții sunt oamenii rugăciunilor calde, stăruitoare, ziua și noaptea.

Cuviosul Evagrie Monahul ne spune că unui iubitor de Dumnezeu, care-și ocupa mintea cu rugăciunea, i s-au arătat doi îngeri, călătorind cu el, prin pustie. El însă nu i-a luat în seamă, ca să nu se păgubească de ceea ce este mai bun, căci își amintea de cuvintele Apostolului Pavel: «Nici îngerii, nici începătoriile, nici puterile nu ne vor putea despărți de dragostea lui Hristos.»⁴³⁷ «Rugăciunile sfinților se ridică înaintea lui

⁴³⁶ Cuv. Talasie: *Filocalia IV*, p. 9.

⁴³⁷ *Filocalia I*, p.90.

Dumnezeu și a Mielului ca fumul de tămâie din cădelnițe de aur» (Apocalipsa 5:8; 8:4).

În sfârșit, sfinții sunt mari și „pururea biruitori” (2 Corinteni 2:14)., prin **jertfele** lor și **prin jertfa Mielului** (Apocalipsa 12:11). «Sufletele celor junghiați pentru cuvântul lui Dumnezeu și pentru mărturia pe care au dat-o» se află în ceruri, «sub jertfelnic» (Apocalipsa 6:9). În schimb, pentru asupritorii lor sunt anunțate pedepse îngrozitoare. Sângele sfinților nu rămâne nerăsplătit... «Atunci împărații pământului și boierii și căpitani și bogații și cei puternici și toți robii și toți slobozii ascunși în stâncile munților, vor striga munților și stâncilor: Cădeți peste noi și ne ascundeți de la fața celui ce șade pe tron și de mânia Mielului» (Apocalipsa 6:15-16). Atunci cupa mâniei lui Dumnezeu se va vărsa în izvoare, apele se vor prefăce în sânge și se vor da asupritorilor și prigonitorilor să bea: «Fiindcă au vărsat sângele sfinților și al proorocilor, tot sânge le-ai dat să bea. Vrednici sunt!» (Apocalipsa 16:6). Fiara și „femeia beată de sângele sfinților și de sângele mucenicilor lui Iisus, pornite cu război împotriva Mielului, se vor birui și osândi. Biruința va fi a Mielului și împreună cu El al sfinților, a celor împreună cu El chemați și aleși și credincioși” (Apocalipsa 17:6-14; 22:12-15).

Dumnezeu a legat suferințele și virtuțile sfinților de cea mai mare fericire: «de viața veșnică lângă tronul lui Dumnezeu și al Mielului, unde vor împărăți în vecii vecilor» (Apocalipsa 22:3-5).

Având astfel de făgăduințe și atâta „nor de mărturii”, calendarul sfinților luptători în războiul cel duhovnicesc, iubiți și evlavioși creștini «să alergăm cu răbdare în lupta ce ne stă înaintea» (Evrei 12:1). «Supuneți-vă lui Dumnezeu, împotriviți-vă diavolului și va fugi de la voi» (Iacob 4:7).

«Nimeni să nu vă smulgă biruința...» (Coloseni 2:18).

„Degrabă ne întâmpină pe noi, mai înainte până ce nu ne robim, când vrăjmașii te hulesc pe tine și ne îngrozesc pe noi, Hristoase Dumnezeu nostru. **Pierde cu crucea ta pe cei ce se luptă cu noi,...pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, iubitorule de oameni**”⁴³⁸.

4. Din viețile, pildele și învățăturile Sfinților

*«Dumnezeu e preamărit în sfatul
sfinților»*

(Psalm 88:8)

Una dintre datoriile cele mai plăcute și folositoare ale creștinilor este să cunoască viețile sfinților. Pildele și învățăturile lor sunt lumini strălucitoare și povățuitoare, icoane vii, pe drumul vieții spre ținta desăvârșirii. Sfinții sunt oamenii de caracter moral, oamenii cei neînvinși în hotărârile lor bune, maeștrii noștri desăvârșiți în viața trăită după Evanghelie. Ei sunt modelele noastre neîntrecute în rugăciune, în citirea cărților sfinte, în purtare, în muncă, în disciplină, în lupta cu patimile, în toate virtuțile. Dăm câteva nume și învățături din viețile lor pilduitoare, pe grupe sau cete după cum sunt împărțiți în patriarhi, prooroci, apostoli, mucenici, sfinți părinți, mari dascăli și ierarhi, mărturisitori, binefăcători, cuvioși misionari...

⁴³⁸ Tropar, ceasul I.

Începem pomelnicul lor cu **Sfânta Fecioară Maria**, Maica Domnului, care strălucește între sfinți ca luna între stele. Viața ei este icoana desăvârșită a fecioriei, în care ca într-o oglindă strălucește chipul castității și idealul virtuții, neprihănirea sufletului și a trupului, ascultarea, sfințenia iubirii, smerenia inimii, dragostea de cărțile sfinte și de Biserică.

Acestea sunt virtuțile care le învățăm de la Maica Domnului:

Sfințenia vieții, nevinovăția, neprihana; a fost lipsită de orice păcat personal.

Smerenia; când îi vestește Arhanghelul Gavriil nașterea Domnului (Luca 1:26-38), primește solia cu supunere, cu smerenie: **Fie mie după cuvântul tău**. Și prin aceasta ne învățăm smerenia.

Rugăciunea; ea a fost un copil al rugăciunii ca și Ioan Botezătorul, Samuel, Isaac în Vechiul Testament și toți sfinții în Noul Testament. Maica Domnului a trăit o viață sfântă de rugăciune. Când merge la rudenia sa Elisabeta, ea petrece în rugăciune (Luca 1:46-55), alții în clevetiri, minciuni și beții.

Tăcerea își însoțea Fiul și păstra toate în inima ei, în tăcere (Luca 2:19-51).

Își însoțește Fiul până lângă cruce, în tăcere... (Ioan 19:25-27).

Ne-a lăsat totuși și o învățătură, ca un testament pentru toți creștinii, când a fost la nunta din Cana: **ascultarea**. Atunci a zis slugilor: «**Orice vă va zice (Iisus) să faceți**» Ioan 2:5). Aici se cuprinde toată învățătura și testamentul Maicii Domnului: Faceți tot ce vă învață Fiul ei, tot ce poruncește El, tot ce gândește, grăiește și face Mântuitorul.

Un cuvânt asemănător adresează omenirii și Tatăl ceresc despre Fiul, la Botez și la Schimbarea la Față: «Acesta este Fiul meu cel iubit, **de acesta să ascultați**» (Matei 3:17; 17:5).

Și Tatăl, care a născut pe Fiul mai înainte de veci fără de mamă; și mama care a născut pe Fiul cu trup, fără de tată, ne adresează aceeași chemare. Toți părinții, soții și copiii ascultați pe Fiul, faceți tot ce vă poruncește El și Biserica Lui. Ascultarea e virtute înțelegătoare, neascultarea drăcească.

Dintre **patriarhii** Vechiului Testament amintim pe Enoh în care a strălucit mai întâi virtutea nădejzii în Dumnezeu (Facere 4:26), pe Enoh care viața întreagă a umblat în căile Domnului (Facere 5:21-24), pe Noe care a făcut tot ce i-a poruncit Dumnezeu (Facere 6:22), pe Avraam modelul omului credincios, ascultător și împăciuitor: ascultă chemarea lui Dumnezeu ca să părăsească țara părinților săi și să se mute în Canaan, unde prin seminția lui se vor binecuvânta toate neamurile pământului; se încrede în porunca și pronia lui Dumnezeu când i se cere să aducă jertfă ce avea mai scump - unicul său copil; și când între slujitorii lui și ai nepotului său Lot se ivesc prilejuri de ceartă, lasă pe nepotul său să aleagă locul care-i place, ca slujitorii și moșiile să se despartă, iar între ei să rămână atotstăpânitoare pacea și bunăvoința.

Dintre **prooroci**: **Moise** a eliberat poporul israelitean din robia Egiptului, l-a condus prin Marea Roșie și prin pustii Arabiei, i-a organizat viața religioasă (cultul) și civilă (statul), i-a rânduit munca și sărbătorile (sabatele) și i-a dat cele **zece porunci** din care oamenii din toate vremurile și locurile își cunosc datoriile către Dumnezeu (poruncile: I-IV), către aproapele (V-VI, VIII-X) și către sine (VII). **David**, regele prooroc, omul cel mai evlavios din Vechiul Testament, scrie

cele mai frumoase rugăciuni, poezii și cântări religioase (psalmii), precum și numeroase profeții despre Mântuitorul. **Ilie**, mare om al rugăciunii, mustră aspru nelegiuirile regelui Ahab și ale poporului, care se abătuseră de la poruncile lui Dumnezeu și se închinau la idoli. **Isaia**, cel mai mare văzător, prevestește, ca nimeni altul, nașterea Mântuitorului din Fecioară, din neamul regelui David, minunile și patimile Sale. **Ioan Botezătorul**, ultimul profet, mustră dârz nelegiuirile regelui Irod și fățărnicia fariseilor, gătește calea Domnului, trăiește în pustie, în post și în rugăciune, în cea mai mare cumpătare, hrănindu-se numai cu acride și miere sălbătice.

Dintre **apostoli** amintim pe **Sfântul Petru**, pescarul devenit cel mai zelos vânător de suflete pentru împărăția lui Dumnezeu, scrie două epistole, vestește Evanghelia și urmează pe Mântuitorul până la răstignirea cu capul în jos, ca și la moarte să privească în sus, spre cer, la Mântuitorul. **Sfântul Pavel**, cel mai mare răspânditor al creștinismului, neîntrecut misionar și păstor de suflete, scriitorul celor paisprezece epistole, care prin valoarea lor nemuritoare vin îndată după Evanghelii, călătorul și predicatorul cel mai însuflețit, până la moartea de martir, primită prin tăierea capului. **Sfântul Ioan Evanghelistul**, învățacelul iubirii creștine, ucenicul iubit al Mântuitorului, scriitorul Evangheliei care-i poartă numele, prin care și-a câștigat faima de „cuvântător de Dumnezeu” (teolog), care ca vulturul între păsări – s-a ridicat mai sus prin gândirea și înțelepciunea sa, autorul Apocalipsei și al celor trei scrisori, care împreună cu celelalte Evanghelii și epistole de la apostoli, formează **Noul Testament**, îndreptarul, lumina, și hrana creștinilor din lumea întreagă.

Dintre marii **mucenici** amintim pe: **Sfântul arhidiacon Ștefan**, cel plin de credință și de Duh Sfânt (Fapte 6:5), care atunci când era ucis cu pietre, făcea rugăciuni pentru sufletul său și pentru ucigașii săi: «Doamne, Iisuse, primește duhul meu... Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta» (Fapte 7:59-60). **Sfântul Gheorghe**, marele apărător al creștinilor și purtător de biruință, pentru bărbăția credinței lui e aruncat în temniță, bătut, chinuit pe roată și apoi ucis cu sabia (303) la marginea orașului Nicomidia (Asia Mică). **Sfântul Dimitrie** din Tesalonic, mare apărător în primejdii, încurajează și binecuvintează cu sfânta cruce pe tânărul Nestor care învinge trufia păgânului Lie, din care pricină amândoi primesc, din porunca împăratului Dioclețian, moartea de martiri, prin tăierea capului. Trupurile oamenilor păcătoși prin moarte răspândesc putoare; trupul Sfântului Dumitru, prin rănilor impuse cu sulita răspândeau un miros de bună mireasmă ca de mir, de aceea se și numește „izvorătorul de mir”. **Sfântul Ignatie cel Mare** purtătorul de Dumnezeu (Teoforul), pomenit la 20 decembrie numit așa pentru că învață că el, ca și toți creștinii, poartă pe Dumnezeu în inimă; a fost 40 ani episcop în Antiohia, apoi suferă moarte de martir în cirul din Roma, unde e sfâșiat de fiarele sălbatice, în persecuția de sub împăratul Traian. Cât de mare era iubirea acestui sfânt martir față de Dumnezeu și cu câtă bucurie era gata să moară pentru Hristos Domnul, se vede lămurit din scrisoarea sa către Romani, în care cere creștinilor din Roma și din toate bisericile să nu mijlocească pentru eliberarea lui, ci să-l lase să apună din lume către Dumnezeu ca să răsară în El: „Scriu către toate bisericile și spun tuturor, că de bună voia mea mor pentru Dumnezeu... Lăsați-mă să fiu mâncare fiarelor, prin care am puțința să ajung la Dumnezeu. Grâu al lui Dumnezeu sunt și mă

macină dinții fiarelor, pentru ca să fiu aflat pâine curată a lui Hristos. Mai degrabă momiți fiarele, ca să-mi fie mormânt și să nu lase nimic din trupul meu, pentru ca să nu fiu cuiva povară (după moarte). Atunci voi fi cu adevărat ucenic al lui Iisus Hristos, când lumea nu va mai vedea nici măcar trupul meu. Rugați pe Hristos pentru mine, ca prin aceste unelte să fiu aflat jertfă lui Dumnezeu...Fiți îngăduitori cu mine; știu eu, ce-mi este de folos. Acum încep a fi ucenic. Nimic din cele văzute și nevăzute să nu mă invidieze, ca să ajung la Iisus Hristos. Focul, crucea, mulțimea fiarelor, tăieri, împărțiri, risipiri de oase, strivire de membre, sfărâmări ale trupului întreg, pedepse rele ale diavolului să vie asupra-mi, numai să ajung la Hristos... Nimic nu-mi vor folosi plăcerile lumii, nici împărățiile veacului acestuia. Mai bine-mi este să mor în Hristos Iisus, decât să împărătesc peste marginile pământului. Caut pe acela, care a murit pentru noi. Vremea nașterii îmi stă înaintea. Iertați-mă, fraților: Nu mă împiedicați de a trăi, nu doriți, ca să mor; nu dați lumii pe cel ce vrea să fie al lui Dumnezeu, nici nu-l amăgiți prin materie! Lăsați-mă să primesc lumina curată; să fiu următor suferinței Dumnezeului meu.”⁴³⁹

Dintre **Sfinții Părinți**, ai lumii mari dascăli și ierarhi amintim pe: **Sfântul Vasile cel Mare** arhiepiscopul din Cezareea Capadochiei (†379), pildă strălucită de evlavie și sfințenie, model de ierarh și scriitor creștin; iubitor de Dumnezeu și de oameni, de Biserică și de rugăciune, dătător de pravile și organizator după canoane a vieții călugărești, întemeietor de spitale, orfeline și azile. Rugăciunile lui pentru gonirea duhurilor necurate și liniștirea gândurilor se citesc

⁴³⁹*Scrierile Părinților Apostolici*, Epistola către Romani cap. IV-VI, trad. M. Pâslaru, p. 70-72.

totdeauna, cu cel mai mare folos sufletesc. De la el ne-a rămas și Sfânta Liturghie ce-i poartă numele: „Liturghia Sfântului Vasile”. **Sfântul Grigorie episcop de Nazianz** (†390), ne-a lăsat cea mai luminată învățătură despre Dumnezeu în Sfânta Treime închinat și adorat, pentru care vrednicie deosebită a fost numit „cuvântător de Dumnezeu” (Teolog), ca și Sfântul Ioan Evanghelistul. **Sfântul Ioan Gură de Aur** patriarhul Constantinopolului (†407), cel mai mare cuvântător creștin, ierarh și scriitor bisericesc neîntrecut, model în toate virtuțile și mai ales în iubirea săracilor și în milostenie. Când era în Antiohia întreținea zilnic 3000 de văduve și în Constantinopol 7700 de nevoiași.⁴⁴⁰ El a întocmit și rânduiala Sfintei Liturghii ce-i poartă numele: „Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur”. **Sfântul Nicolae**, arhiepiscop în Mira Lichiei (270-341), chip al blândețelor, învățător al înfrânării, mare apărător al credinței adevărate și bogat în fapte de milostenie față de cei lipsiți. **Sfântul Atanasie cel Mare**, episcopul Alexandriei (373), cel mai luminat apărător al dreptei credințe împotriva eresului lui Arie, luptător neînfricat vreme de 45 ani cât a fost episcop (din care 20 i-a petrecut în exil) și scriitor învățat și evlavios, pentru care merite a fost numit „părintele ortodoxiei”. **Sfântul Ioan Damaschin** (†749) neîntrecutul apărător al cinstirii icoanelor, scriitorul marii lucrări *Fântâna cunoștinței*, vestitul poet și cântăreț religios, alcătuitor al slujbei învierii, a diferitelor canoane și cântări din care e compus **Octoihul**.

*

⁴⁴⁰ T. Bodogae: Prezența Bisericii în nevoile vremii, Sibiu 1947, p. 15.

Dintre sfinții **mărturisitori** amintim pe: **Sfântul Maxim Mărturisitorul** (†662), marele apărător și iscusit tâlcuitor al dogmelor Bisericii, din care „vină” i s-a tăiat mâna cea dreaptă și limba din rădăcină, ca să nu mai poată mărturisi adevărul creștin nici în scris, nici cu graiul.

Dintre sfinții iubitori de săraci și **binefăcători**, sfinții care ne arată cum se trec averile din lumea aceasta în cealaltă și cum se zidesc prin faptele îndurării trupești și sufletești palate în împărăția cerurilor, pe lângă sfinții Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur și Nicolae, amintim sfinții binefăcători cei „fără de arginți” Cosma și Damian, Chir și Ioan, Pantelimon, Talaleu și alții ca sfântul Averchie episcopul Ierapolei (pomenit la 22 octombrie), sfântul mucenic și arhidiacon Lavrentie (pomenit la 10 august) care, atunci când a fost întrebat de averile sale ce l-au făcut vestit, a arătat spre orfanii, văduvele și săracii pe care-i îngrijea în jurul Bisericii. Aceștia erau toată averea lui. **Sfântul Ioan cel Milostiv** (†619), în opt ani cât a fost patriarh în Alexandria, a ajutat statornic 7500 de săraci, iar față de stăpânii (patronii de întreprinderi) care se purtau neomenește cu sclavii, avea cuvinte aspre de mustrare: „Ce avem noi mai mult ca ei? Vreo mână, vreun picior, sau ochi în plus? N-a luat Hristos chip de rob, învățându-ne prin aceasta să nu fim mândri față de oameni?...”

Dintre **cuvioși** amintim pe **Sfântul Antonie cel Mare** (†356), pomenit la 17 ianuarie, părintele călugărilor, după ce petrece toată noaptea în rugăciuni, la răsăritul soarelui exclamă în genunchi: „O, soare, pentru ce mă tulburi, pentru ce răsari, ca să mă depărtezi de la strălucirea adevăratei lumini? !...”. **Sfântul Pahomie cel Mare** (pomenit la 15 mai, †348) cel dintâi organizator al vieții monahale sub conducerea stareților și a

părinților duhovnici; **Sfântul Macarie cel Mare** Egipteanul (†390) a trăit într-o peșteră aproape 60 de ani, în muncă aspră, înfrânare și **tăcere adâncă**; numai atunci i se auzea glasul când slăvea pe Dumnezeu. Mărturisindu-și unui ucenic gânduri despre înfrânare, zicea: „Îndrăznește fiule, în douăzeci de ani întregi nu m-am săturat nici de pâine, nici de apă, nici de somn; ci pâinea o mâncam cântărită la cumpănă, apă o beam cu măsură și numai rezemându-mă de pereți, furam oleacă de somn”⁴⁴¹. **Sfântul Ammon** s-a luptat cu sine și s-a rugat fierbinte 14 ani ca Dumnezeu să-i dea putere să biruiască mânia⁴⁴². **Sfântul Agaton** s-a ostenit trei ani, ținând o piatră în gură, până când s-a deprins cu **tăcerea**⁴⁴³, arătându-ne că a ști să taci și să vorbești numai când trebuie și cu folos este o mare înțelepciune. **Sfântul Visarion** mărturisea despre priveghere: “Patruzeci de ani nu m-am culcat pe coastele mele, ci șezând, sau stând, dormeam”⁴⁴⁴. **Sfântul Pamvo** s-a dus la un dascăl să-i citească din psalmi, căci el nu știa carte. După ce dascălul abia îi citi versurile 1-2 din psalmul 38: „Zis-am: voi priveghea asupra căilor mele, ca să nu greșesc cu limba mea. Pune-voi frâu gurii mele, cât va fi cel rău înaintea mea” se sculă și-i zise: „Destul îmi este acest verset, ca să-l împlinesc cu fapta”. După șase luni, întâlnindu-se, dascălul îl întreabă: „De ce n-ai mai venit?” Pamvo îi răspunde: „Pentru că n-am învățat până acum să împlinesc versetul acela cu fapta”. După alți mulți ani, un cunoscut l-a întrebat: „Ai terminat Pamvo, cu învățatul versului aceluia?” Și Pamvo i-a răspuns: „Da, abia după nouăsprezece ani am învățat

⁴⁴¹Filocalia I, p. 73.

⁴⁴²*Pateric*, p. 31.

⁴⁴³*Ibidem*, p. 28.

⁴⁴⁴*Ibidem*, p.44.

să-l trăiesc cu fapta” (Viața Cuviosului Pamvo). **Sfântul Alexie** omul lui Dumnezeu, fiu de senator bogat din Roma, crescut în bogăție, după o lipsă de acasă vreme de 18 ani, s-a întors și a trăit aici smerit, înfrânat, sărac, batjocorit de slujitorii tatălui său, iubit de oropsiții orașului și **necunoscut** până la moarte între cei peste o mie de servitori ai tatălui său. Nu este o virtute deosebită aceasta, să crești în bogăție și să trăiești în sărăcie, renunțând de bunăvoie la ispitele și plăcerile bogăției?...**Marele Arsenie** (pomenit la 8 mai) a părăsit curțile împărătești, bogăția și robii îmbrăcați în mătăsuri, ca să trăiască singur și sărac, în mănăstire, să-și mântuiască sufletul. Fuge de lauda și slava oamenilor, ca de Dumnezeu să se slăvească. **Sfântul Serapion Sindonitul** s-a vândut unui păgân, pentru 20 de arginți, pentru a-l întoarce la Dumnezeu și a izbutit să-l convertească împreună cu toată casa lui. Și se vindea mereu, ori de câte ori era nevoie să ajute un suflet să se mântuiască. **Sfântul Iulie** preotul și fratele său **Iulian** preotul, cutreierau imperiul, tăiau la lemne, sfărâmau la idoli și cu ajutorul bunilor creștini, au reușit să ridice o sută de biserici. **Preotul** unui schit de lângă Alexandria, a trebuit să-și vadă Arhiepiscopul. După ce s-a întors de la oraș, frații l-au întrebat: „Ce ai văzut în oraș?” Iar el le-a răspuns: „Eu, fraților altă față de om nu am văzut în cetate, fără numai pe Arhiepiscopul l-am văzut”. Toți s-au mirat și au început a ține acel obicei, adică „**a-și păzi ochii lor despre vederile nefolositoare**”⁴⁴⁵. **Sfântul Martinian** (pomenit la 13 februarie) primi să găzduiască o desfrânată vestită prin frumusețea ei, dar după ce desfrânată își arată hainele luxoase și încercă să-l ademenească la păcat, sfântul alergă la foc și își ținu în flăcări

⁴⁴⁵ *Ibidem*, p. 285-286.

degetele pe rând, până dimineața, zicându-și: „Dacă nu poți răbda focul acesta corpule, cum vei suferi focul veșnicei osânde?...Văzând desfrânata înfrânarea, mâna arsă și curajul sfântului, îngenunche la picioarele lui și, vărsând lacrimi de pocăință își ceru iertare. Din desfrânată, a devenit fericita Zoe”. **Sfântul Serapion** din pustia Egiptului, aflând în camera sa o desfrânată, a cerut să-i aștearnă patul și să aștepte până ce își isprăvește pravila. Toată noaptea a citit călugărul din Psaltire și după fiecare psalm făcea rugăciuni pentru pocăința și îndreptarea desfrânatei. Și după ce a isprăvit Psaltirea a început cu Apostolul...Înțelegând despre ce este vorba, femeia s-a umilit, s-a convertit și mai departe a dus o viață pilduitoare⁴⁴⁶.

Dintre **marii păcătoși**, trecuți în rândul sfinților, amintim pe Maria Magdalena devenită mironosiță, Cuvioasa Taisia (pomenită în 8 octombrie), Cuvioasa Maria Egipteanca (vezi viața ei la sfârșitul Triodului), Moise Arapul (pomenit la 28 august), fericitul Augustin și mucenița Evdochia (pomenită la 1 martie).⁴⁴⁷

⁴⁴⁶ *Patericul*, p. 223 și 313.

⁴⁴⁷ Evdochia a trăit în veacul al treilea, în cetatea Hiopolis (Fenicia). Fiind peste măsură de frumoasă, dar necredincioasă, și-a adunat prin desfrânare atâtea avere încât i-a mers vestea în lume. Cu toate acestea, sufletul ei a avut har de la Dumnezeu. Trecând prin cetatea aceea cuviosul Gherman, s-a așezat cu locuința tocmai lângă casa Evdochiei. Neîncetatele rugăciuni și cântări evlavioase ale călugărului au cutremurat sufletul desfrânatei, mai ales când a auzit cuvintele cântării: „Vai vouă, bogaților”...Dându-și seama de stricăciunea vieții și deșertăciunea avuțiilor sale, Evdochia s-a hotărât să afle și să urmeze calea mântuirii. Merge la cuviosul călugăr și-l roagă cu lacrimi fierbinți să o învețe credința creștină și să o boteze. După botez Evdochia împarte toată averea săracilor, ea se retrage într-o mănăstire și trăiește în rugăciune și smerenie. Vestea întoarcerii ei la religia creștină, a mers până în fața împăratului Aurelian, care porunci să fie adusă înaintea lui, ca s-o

Pomelnicul acesta al cetelor de sfinți se poate continua cu **sfinții împărați** care au dat libertate creștinilor, au ajutat răspândirea creștinismului și au zidit biserici creștine, cum au fost Constantin și Elena, mama sa, care dezgroapă crucea Domnului și zidește pe locul patimilor Domnului în Ierusalim trei biserici: „Biserica Patimilor”, „Biserica Crucii” și „Biserica Învierii”; Sfântul Vladimir, creștinătorul rușilor, și bunica sa Olga, care se botează înainte de el cu treizeci de ani și zidește în Kiev cea dintâi biserică; binecredinciosul împărat Justinian (†565 pomenit la 2 august), mare legiuitor apărător al dreptei credințe și ocrotitor al Bisericii, ziditorul măreței și minunatei catedrale Sfânta Sofia din Constantinopol, împreună cu alte 30 biserici zidite și înnoite de el numai în Constantinopol; Sfântul Iustin (fiu de muncitor sărac) și soția sa Teodora (pomeniți la 15 noiembrie), amândoi oameni evlavioși, buni, milostivi, iubitori de popor și apărători ai ortodoxiei; Sfânta Teodosia (pomenită la 30 decembrie), Sfânta Teodora, Sfântul împărat Simeon al sârbilor și fiul său Sava care au renunțat la tron pentru Hristos (pomeniți la 12 ianuarie), Sfânta Pulheria (453, pomenită la 10 septembrie), care a făcut din curtea împărătească din Constantinopol o adevărată mănăstire; sfinți de neam împărătesc ca Sfânta Ecaterina (pomenită la 25 noiembrie); Sfântul Varlaam și Ioasaf din India (pomeniți la 19 noiembrie) și Sf. Onufrie cel Mare, fiu de rege din Persia, crescut între pustnicii din Tebaida Egiptului (pomenit la 12 iunie) și alții;

înduplece să se lepede de Hristos. Evdochia a arătat însă atâta credință, încât se spune că însuși împăratul și familia lui au primit învățăturile Evangheliei. Sub împăratul următor Evdochia a fost supusă la chinuri grele și neprimind să jertfească idolilor, i se taie capul și astfel primește cununa mucenicească.

Sfinți care înfruntă și muștră pe împărați, ca Sfântul Ambrozio episcopul Mediolanului (†397, pomenit la 7 decembrie), care oprește de la Sfânta Împărtășire pe împăratul Teodosie cel Mare pentru că măcelărise în amfiteatrul din Tesalonic 7000 oameni, care se revoltaseră împotriva lui; Sfântul mucenic Vavila (pomenit la 4 septembrie) care a înfruntat pe împăratul Filip pentru că a omorât pe fiul împăratului Persiei, care se afla la el ca ostatic; Sfântul Vasile cel Mare, care a înfruntat pe dregătorul împărătesc Modest și ceilalți sfinți părinți, mai ales din vremea luptelor pentru cinstirea sfintelor icoane;

Sfinți mucenici **ostași**, ca sfântul Andrei Stratilat, cu cei 2500 ostași (pomenit la 19 august), cei 40 mucenici din Sevastia (pomeniți la 9 martie), care sar în foc și în apă pentru credință; Mercurie și Teodor Tiron⁴⁴⁸; Sfinți dintre **ofițeri**, generali, ca Gheorghe și Dimitrie; sfinți dintre **plugari** ca Filaret; dintre **păstori**, ca Dimitrie cel nou; **grădinari**, ca Foca „grădinarul” (pomenit la 22 septembrie); **cizmari**, ca Sfântul Ioan (pomenit la 17 noiembrie); **cioplitori de piatră**, ca Fluor și Lavru (pomeniți la 18 august); **preoți**, dintre care numai la 5 septembrie se pomenesc împreună cu sfântul mucenic Urban încă 80 mucenici preoți și diaconi, legați în lanțuri și arși de vii într-o corabie în largul mării; dintre **robi** ca Onisim (vezi Filimon 10-17), ajuns episcop și apoi, la anul 95 martir al lui Hristos (pomenit la 15

⁴⁴⁸Acesta, când a fost îndemnat să jertfească idolilor, a răspuns că nu poate sluji la doi domni: „Cine slujește lui Dumnezeu cel viu, nu poate aduce jertfe idolilor celor fără de viață”. Teodor Tiron (pomenit la 17 februarie) mai bine a primit să fie ars de viu în flăcările focului, decât să se lepede de credința creștină. (*Îndrumătorul Pastoral al Bisericii Ortodoxe Române*, 1951, p.55).

februarie); Sabina din Smirna, Adriana din Frigia, Potamina din Alexandria, Felicitas din Cartagina, Evelpist și Calist (papa) din Roma, Porfirie din Cezareea și alții din toate stările, vârstele și chemările.

*

Dintre sfinții **misionari** amintim pe Sfânta Irina (pomenită la 5 mai) și Sfânta Nina care în veacul al patrulea convertește pe Mirian regele Iviriei (Georgia) și zidește aici cea dintâi biserică; sfinții Metodie și Chiril, apostolii slavilor; Sfântul Patric apostolul Irlandei (†465), sfântul Bonifaciu (†755) apostolul martir al germanilor și alții care au împlânzit și luminat oamenii; sfinți **împlânzitori de fiare**, sfinții care prin iubirea și bunătatea lor au împlânzit și fiarele, ca Sfântul Pavel Tebeul (pomenit la 15 ianuarie), Chiriac Sihastrul (pomenit la 29 septembrie), Sfântul Elefterie episcopul Iliricului (pomenit la 15 decembrie), sfântul Gherasim (veac V, pomenit la 4 martie), despre care se spune că întâlnind un leu ce răcnea de durere, îi scoate ghimpele din labă și-i toarnă untdelemn vindecător, pentru care faptă leul îl urmează viața întreagă până la mormânt și aici răcnește de durere, fără să mănânce sau să bea ceva până moare și el pe mormântul binefăcătorului său.

Sfinți **căsătoriți**, ca apostolul Petru, sau Xenofont și Maria (pomeniți la 26 ianuarie), trecuți în rândul sfinților, împreună cu copiii lor Arcadie și Ioan; sfinții **necăsătoriți**, ca apostolul Ioan și Pavel, precum și Sfinții Părinți; sfinți **învățați**, ca dreptul Simeon⁴⁴⁹ (pomenit la 3 februarie), ca Pavel Apostolul; **dascăli**

⁴⁴⁹ Făcuse parte din cei șaptezeci de traducători ai Scripturii din limba ebraică în limba greacă pe vremea regelui Ptolemeu al Egiptului. Când a

ai Bisericii, Sfântul Atanasie cel Mare, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Ioan Damaschin și alții; sfinți **neînvățați**, ca Pamvo, Pavel cel Prost (neînvățat), Roman făcătorul și cântărețul de condace (pomenit la 1 octombrie), Dimitrie Basarabov cioban sărac (pomenit la 27 octombrie), sau Partenie⁴⁵⁰ (pomenit la 7 februarie) și alții, sfinți bătrâni de peste optzeci și o sută de ani, ca Dreptul Simeon, Ioan Evanghelistul care a trăit o sută de ani, Pavel Tebeul (a trăit 113 ani), în mijlocul fiarelor, care se apropiau de el blânde ca mieii (pomenit la 15 ianuarie), Antonie cel Mare (a trăit 115 ani și e pomenit la 17 ianuarie), Eftimie cel Mare (a trăit 100 de ani și e pomenit la 20 ianuarie), Maxim Mărturisitorul (a trăit 82 și e pomenit la 21 ianuarie), Sfântul Simeon Stâlpnicul (a trăit 103 ani și e pomenit la 15 septembrie), sfântul mucenic Haralambie (a trăit peste 100 de ani și e pomenit la 10 februarie), Apostolul Tit (a trăit 94 de ani, pomenit la 25 august), Chiriac Sihastrul (a trăit 107 și e pomenit la 29 septembrie), Ioan Tăcutul (pomenit la 3 decembrie, 104

ajuns la cuvintele profetului Isaia (7:14): "Iată Fecioara în pânțece va zămisli și va naște fiu,..." l-a cuprins mirarea și îndoiala. Atunci un glas ceresc i-a spus: „Nu te îndoii de cele ce sunt scrise, că iată nu vei muri până nu vei vedea pe Hristos”, ceea ce așa s-a și întâmplat (Vezi Luca 2:25-35) (*Îndrumătorul Pastoral al Bisericii Ortodoxe Române*, 1951, p.41).

⁴⁵⁰ Tatăl său Cristofor era diacon al Bisericii din Melitopol, om sărman, care din puținul său câștig împărțea la cei mai lipsiți, încât copilul său, Partenie n-a avut puțința nici carte să învețe și, ca să trăiască, a trebuit să se facă pescar. Viața lui curată însă, munca și înțelepciunea l-au ajutat nu numai să învețe carte și să ajute pe oamenii sărmani, dar să ajungă și preot în cetatea sa Melitopol, apoi episcop în Anatolia, păstorind turma cu dragoste de părinte și zidind multe biserici și mănăstiri spre slava lui Dumnezeu și mântuirea oamenilor (*Îndrumătorul Pastoral al Bisericii Ortodoxe Române*, 1951, p.45).

ani), Alipie Stâlplnicul (100 ani, pomenit la 26 septembrie, Macarie Egipteanul (a trăit 97 ani), Moise proorocul (pomenit la 4 sept., a trăit 120 ani), Marcu din Atena (pomenit la 5 aprilie, peste 130 ani); **sfinți copii**, ca cei uciși de Irod (pomeniți la 29 decembrie), Ioan Pruncul, Pistis (Credința), Elpida (Nădejdea) și Agapia (Iubirea), cele trei surori care suferă moartea de martire a lui Hristos, împreună cu mama lor, Sfânta Sofia (Înțelepciunea), mama cu fiicele ei, toate cu pomenirea la 17 septembrie, Filofteia de la Argeș; **sfinți tineri**, ca sfântul Neofit (pomenit în ianuarie, martir la 15 ani), Alexandru Romanul (pomenit la 13 mai), Ioan al Olteniei (pomenit la 12 mai), Sfântul Nestor (pomenit cu Sfântul Dimitrie la 26 octombrie); **sfinți dintre bogați** care trăiesc în **sărăcie**, ca Melania, Xenia, Alexie, omul lui Dumnezeu; **sfinți dintre călugări și pustnici** care au trăit și în singurătate; **șirul lor e nesfârșit** ca mucenicii Clement și Agatanghel (pomeniți la 23 ianuarie)⁴⁵¹.

Onufrie cel Mare (pomenit la 12 iunie) care-și îmbrăca trupul numai în părul capului și al barbei, iar peste mijloc se încingea și se acoperea cu frunze; Simeon Stâlplnicul (pomenit la 1 septembrie), Daniil și Patapie; **sfinți martiri** dintre care Terentie și Neonila cu copiii lor (pomeniți la 28 octombrie), **mame cu prunci în brațe**, ca Fotinia (Samarineanca), femeia

⁴⁵¹ Clement e din Anghira și a trăit în veacul al treilea; a intrat în viața călugărească de la vârsta de 12 ani, iar când abia împlinise 20 ani a fost sfințit episcop. Viața întreagă a luptat împotriva tiraniilor prigonitorilor ai creștinilor. Împreună cu ucenicul său Agatanghel au mărturisit pe Hristos și au răbdat toate felurile de torturi: bătaia, arderea pe coaste cu făclii aprinse, aruncarea în varniță și între fiarele sălbatice, înțeparea, jupuirea, culcarea pe paturi de fier înfierbântate, spânzurarea și în cele din urmă tăierea capetelor, dar de credința creștină până la moarte nu s-au lepădat (*Îndrumătorul Pastoral al Bisericii Ortodoxe Române*, 1951, p.27).

(pomenită la 26 februarie) care a vorbit cu Mântuitorul la fântâna lui Iacob (Ioan 4:1-42)⁴⁵², sau ca **femeile și bărbații** lor cu pruncii în brațe, ca în vremea împăratului Dioclețian, când numai în orașul Nicomidia au primit mucenicia 3003 creștini (pomeniți la 7 februarie). Altădată în Persia au fost martirizați 7000 creștini (pomeniți la 2 noiembrie), iar pe vremea împăratului Traian au fost omorâți în surghiun nu mai puțin de 11.000 creștini (pomeniți la 6 septembrie); sfinți iubitori de carte, cunoscători și răspânditori ai Bibliei, ca mucenicii Pamfil, Valent și ceilalți împreună cu dâșii (pomeniți la 16 februarie)⁴⁵³.

Se amintesc **familii de sfinți**, ca Sfântul Ioan Botezătorul cu părinții săi, Zaharia și Elisabeta; cuviosul Xenofont cu soția sa Maria și cu fiii lor Ioan și Arcadie (pomeniți la 26 ianuarie); Sfântul Vasile cel Mare cu bunica sa Macrina, mama sa Emilia, sora Macrina și fraț2 Petru episcop al Sevastiei și Grigorie

⁴⁵⁰ Se spune că numele, Fotinia, l-a primit de la însuși Mântuitorul, căruia i-a dăruit viața până la moarte, adică până pe vremea împăratului nebun al Romei, Nero, când împreună cu cei doi copii: Victor și Iosi, și cu cele cinci surori ale sale: Anatoli, Foto, Fotis, Paraschevi și Chiriachi, au îndurat chinuri cumplite, în temniță vreme de trei ani, apoi au primit cununa muceniei (*Îndrumătorul Pastoral al Bisericii Ortodoxe Române*, 1951, p. 64).

⁴⁵³ Pamfil era un om foarte învățat și tot așa de bogat. A înființat în Cesareea Palestinei o bibliotecă de trei mii de cărți și a dăruit-o bisericii de acolo. Era un om plin de smerenie, de înfrânare, de bunătate și iubitor de săraci, cărora le-a împărțit toată averea. A scris cu multă îngrijire mai multe copii de pe Biblie și le-a împărțit gratuit. Împreună cu bătrânul diacon Valent din Ierusalim, care știa pe de rost Sfânta Scriptură și cu alți ucenici creștini, în număr de doisprezece, au primit moartea de martiri, unii arși de vii, alții înjunghiați, iar alții prin tăierea capetelor (*Îndrumătorul Pastoral al Bisericii Ortodoxe Române*, 1951, p.54).

episcopul Nissei. Apoi sfinții **tata cu fiul**, ca Dalmat și Faust (pomeniți la 3 august); **mama cu fiicele**, ca Sofia cu Pistis, Elpida și Agapia (pomenite la 17 septembrie); **fratele cu sora**, ca Evlampiu cu Evlampia (pomeniți la 10 octombrie) și Zenovie cu Zenovia (pomeniți la 30 octombrie); **soți căsătoriți**, care au trăit în **feciorie** până la moarte, ca sfântul mucenic Galaction și cuvioasa Epistimia (pomeniți la 5 noiembrie), **soți mucenici** ca Timotei și Mavra (cinstiți la 3 mai).

Exemple de felul acesta, iubiți și binecuvântați creștini, sunt nenumărate în **Viețile Sfinților**. Numărul lor însă nu e împlinit, ci crește neîncetat... Din cele arătate se vede limpede ce efortări făceau sfinții ca să învingă patimile trupului și ale sufletului, să se întărească în duh, să se îmbunătățească, să înainteze în viața plăcută lui Dumnezeu și oamenilor, să aducă servicii Bisericii, unii prin lucrări apostolice, de evanghelizare; alții prin vitejie de mucenici, prin moartea pentru Hristos; alții prin nevoințe spre virtute până la desăvârșire. Fiecare sfânt este un model de om, un model de virtute; fiecare sfânt e întruchiparea unei virtuți sau a mai multor virtuți. Fiecare sfânt este un om în care se răsfânge frumusețea vieții după Evanghelie, un biruitor în războiul cel fără de sânge, un chip al lui Hristos, un creștin asemănător cu Hristos.

Evlaviosul scriitor creștin Al. Lascarov-Moldoveanu își încheie cele șapte volume despre Viețile Sfinților la care a lucrat zece ani (1931-1941), cu o minunată rugăciune, în care se cuprind și aceste frumoase și cuprinzătoare rânduri: „Am îndrăznit, Doamne Iisuse Hristoase, a cerceta minunatele vieți ale Sfinților Tăi, și în toate, Doamne, pe Tine Te-am aflat, Lumină unică, neînserată și mângâietoare... Te-am aflat în străluciții ierarhi ai Bisericii Tale, în unii copii hărăziți Ție

dintr-un început, în bărbați, care odinioară fuseseră cu viață ticăloasă, în femei care mai înainte fuseseră stricate, în bogați plini de duhul sărăciei, în săraci plini de duhul bogăției Tale, în pustnici hrăniți de păsările cerului, în bărbați trăind curați în mijlocul lumii, în preoți ca și în laici, în ostași ca și în negustori, în cetăți ca și în sate, în viețuitori pașnici ca și în alții plini de multe încercări, în cei adormiți în pace ca și în cei arși pe rug sau mâncați de fiare, în neamuri albe ca și de altă piele, în vorbitori ca și în tăcuți, în închinători ca și în făcători de condace, în drumeți ca și în stătători, în scriitori ca și în necunoscători de slove, în împărați ca și în cerșetori, în femei de lume ca și în slugi, în înțelepți ca și în nebuni, în puternici ca și în slăbănogi, în sănătoși ca și în bolnavi, în unii din veacul dintâi ca și în alții din veacurile de mai târziu... În toți, Doamne Iisuse Hristoase, găsit-am aceiași răsfrângere a Ta, a luminii Tale, a scump sângelui Tău, vărsat pentru noi, păcătoșii, întru mântuirea noastră...⁴⁵⁴.

Pentru cuminența, curăția și frumusețea vieții lor, sfinții nu sunt numai lumini pilduitoare și povătuitoare în drumul spre țința desăvârșirii, dar se bucură și de o cinstită deosebită, de **cultul venerării**. Prin viețile lor, sfinții sunt oamenii aleși în care sălășluiește **Duhul lui Dumnezeu cel sfânt** (Daniil 6:4); sunt **prietenii lui Hristos** (Ioan 15:14), aliații, atleții și iubiții lui Dumnezeu (Daniil 10:11,19). Sfinții sunt mădularele de cinste ale trupului Bisericii (1 Corinteni 12:26-27), cele mai alese exemplare dintre creștini. Ei ne arată în viețile lor, în virtuțile și faptele lor, că **sfințenia cerută de Sfânta Scriptură** (Levitic 11:44-45; 19:2; Matei 5:48; 1 Petru 1:15-16) **este cu putință**,

⁴⁵⁴ *Viețile Sfinților*, Vol.VII, p. 314-315.

când este credință vie, iubire desăvârșită și hotărâre deplină din tot sufletul în lupta pentru câștigarea împărăției lui Dumnezeu. Sfinții sunt exemple de urmat, sunt educatorii noștri spre desăvârșire. Sfinții răspândesc în jurul lor miros de bună mireasmă, lumină, sfințenie, viață duhovnicească, cerească.

Viețile și icoanele sfinților revarsă în suflete pace și iubire, smerenie și sfințenie, învățătură și frumusețe dumnezeiască.

Toate slujbele, rugăciunile și cântările Bisericii sunt munca, înflorirea și roadele sfinților. Noi toți, creștinii, după Sf. Scriptură și după Mântuitorul, nu găsim învățături mai înțelepte, modele mai alese de virtuți și lumini mai strălucitoare pe cărările vieții decât în viețile și învățăturile sfinților. Citind și cunoscând viețile lor, îi cinstim pe ei, dar ne întărim și noi în credință. De aceea dator este tot omul să-și oglindească viața în Sfânta Scriptură și în viețile Sfinților. Cuvine-se nouă tuturor să-i cinstim cu venerație și să-i urmăm cu dragoste.

«Cerurile mărturisesc minunile Tale, Doamne, și **adunarea sfinților mărturisește adevărul Tău.** Că în ceruri cine e asemenea Domnului sau printre fiii lui Dumnezeu, cine se va asemana Lui? **Dumnezeu e preamărit în sfatul sfinților,** mare și înfricoșat este peste toți dimprejurul Lui!» (Psalmi 88:8-9).

„Apostolilor, mucenicilor și proorocilor, ierarhilor, cuvioșilor și dreptilor, care bine ați săvârșit lupta și credința ați păzit, îndrăzneală având către Mântuitorul, pe Acela, ca pe un bun rugați-L pentru noi să mântuiască sufletele noastre, **rugămu-vă**”⁴⁵⁵.

⁴⁵⁵ Tropar, Vineri seara, *Ceaslov*, p. 225, ed. 1945.

5. Sfinții Români

*Doamne, Doamne, odihnește și sufletele noastre unde odihnesc și
sufletele sfinților Tăi...*

„Patria Sfinților este cerul; orice sfânt călătorește având în față icoana bunătaților, care-l cheamă spre viitor. El strigă: «Străin și călător sunt pe acest pământ ca toți părinții mei» (Psalm 38:17)”⁴⁵⁶.

Și, totuși, **sfinții** - ca toți oamenii - aparțin unor neamuri și unor țări de pe întinsul pământului. Există sfinți locali, ai unor biserici sau mănăstiri; sfinți naționali, ai unor biserici autocefale; sfinți confesionali, ai Bisericii Ortodoxe sau ai confesiunii catolice; și sfinți universal, venerați în toată Biserica Ortodoxă și Catolică. Așa sunt Sf. Apostoli, Sfinții Iustin, Ciprian, Nicolae, Atanasie cel Mare, Efreem Sirul, Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare, Grigorie Teologul, Maxim Mărturisitorul, Ioan Damaschin și alții.

Fiecare neam creștin își are, pe lângă sfinții a toată lumea, și sfinții săi naționali.

Grecii au pe cei mai mulți Sfinți Părinți, apoi martiri și cuvioși al căror pomelnic se întinde până la Sf. Grigorie V, Patriarhul Constantinopolului, martirizat și ucis de turci în 1821 și canonizat în 1921, ultima dată când s-a făcut o canonizare în Biserica greacă. Sârbii au trecut în rândul sfinților pe organizatorii statului și ai Bisericii sârbe: pe Simion și Sava Nemanja, pomeniți în Mineie la 14 Ianuarie; pe cei șapte misionari și creștinători ai slavilor: Metodiu și Chirii, cu ucenicii lor: Clement, Gorazd, Sava, Naum și Anghelar, apoi pe

⁴⁵⁶ Sf. Maxim Mărturisitorul: *Filocalia II*, p. 172.

mitropoliții Arsenie († 1286) Sava II († 1271), Eustație († 1286), craii Ștefan I, Uroș Milutin, Ștefan III Deceanschi, cneazul Lazăr și despotul Ștefan Lazarevici, canonizat în 1927. Bulgarii cinstesc în rândul sfinților pe țarii Boris și Petru, pe călugării și misionarii Iovan, Rilski și Prohor (veac X), pe cuvioșii Teodosie din Târnovo și Romil din Vidin (veac XIV) și pe ierarhii Ilarion episcopul Meglenei (veac XII) și Eftimie de Târnovo (veac XIV). Rușii au canonizat pe Olga și nepotul ei, Vladimir, creștinătorii poporului rus, apoi în 1903 pe Serafim de Sarov, în 1909 pe Ana Casiensca, în 1911 pe Ioasaf de Bielgorod, în 1913 pe Ermogen, Patriarhul Moscovei, în 1914 pe Pitirim de Tambov și în 1917 pe Sofronie de Irkuțk și Ioasaf de Astrahan (după datele prof. L. Stan și Gh. Lupșa).

Mitropolitul Nicolae Krutișchi, în ale sale *Cuvântări Bisericești*⁴⁵⁷, mai numără între sfinții ruși pe Cuvioșii: Antonie și Teodosie din Pecersca, Serghie din Radonej, Zosima Solovețchi, Simeon Verhoturschi; ierarhii: Petru, Alexie, Iona, Filip, Ermoghen, Dimitrie al Rostovului și patrioții: Alexandru Nevski și fiul său, Daniil al Moscovei. Drepti încă neproslăviți: înțeleptul ierarh Filaret al Moscovei, pustnicul Teofan, Părintele Ioan din Kronștadt, stareții din Optina și alții. Alții numără și pe Paisie Velicikovski, starețul Mănăstirii Neamțu.

Românii, până astăzi, nu au canonizat nici un sfânt. La prima privire⁴⁵⁸, faptul acesta e de mare mirare. Cum, acestui neam, de la naștere creștin, îi lipsesc sfinții? Sau aceia dintre fiii lui considerați sfinți nu îndeplinesc cerințele canonizării? Nici una, nici alta.

După L. Stan, condițiile de fond ale canonizării sunt:

⁴⁵⁷ Traduse de Pr. N. M. Popescu, vol. II, p. 219.

⁴⁵⁸ Până în 1955, când este scris manuscrisul.

1. Ortodoxia credinței până la moarte.

2. Proslăvirea de către Domnul, cel puțin prin **unul** din următoarele daruri sau puteri: moartea martirică pentru credința creștină ortodoxă, înfruntarea oricăror primejdii, suferințe și suplicii pentru credința ortodoxă până la moarte; închinarea vieții desăvârșitei trăiri morale și religioase, săvârșirea de minuni în viață sau după moarte, apărarea și slujirea până la moarte a credinței și Bisericii Ortodoxe.

3. Faima și numele de sfânt, răspândirea miresmei de sfințenie după moarte și confirmarea ei prin cultul spontan și simplu, organizat sau confuz, al poporului. De la condiția aceasta fac excepție martirii.

Aceste condiții, de la 1 și 3, și oricare de la 2, îndreptățesc canonizarea. Condițiile de formă și actele pregătitoare pentru canonizare și însăși canonizarea privesc comisiile de studii și Sinodul Bisericii⁴⁵⁹.

Notăm că **facerea de minuni**, extazele, profețiile, vedeniile și neputrezirea, pe care unii le socotesc cele mai însemnate condiții pentru canonizare, nu sunt cerințe hotărâtoare decât atunci când lipsesc alte condiții. Ele vin numai în rândul al doilea. Nici un Sfânt nu caută în viață să facă minuni, deși nici acestea nu lipsesc din viețile lor, ci caută mântuirea sufletului de păcate și slava cerului.

Biserica Ortodoxă Română, ca de altfel și alte Biserici naționale, are atâția sfinți care împlinesc cerințele pentru canonizare încât ar putea forma din ei un calendar întreg. Din cele mai vechi timpuri și veacuri creștine, sfinții și martirii Bisericii noastre se țin lanț până în ziua de astăzi.

⁴⁵⁹ Prof. L. Stan, Referat în manuscris Despre canonizarea Sfinților în Biserica Ortodoxă.

Numai în **Dobrogea veche**, una din țările cele mai bogate în mucenici, în orașele Tomis (Constanța), Axiopolis, Novidunum și Halmiris, cetăți care au păzit hotarele imperiului roman din calea și în fața barbarilor, se pomenesc următoarele nume de martiri (episcopi, ostași, misionari etc.): Araciu, Alexandru, Arestus, Ageu, Artemie, Aurelian, Luchilin, Castru, Christu, Crescențiu, Crispio, Chiriac, Chiril, Dariu, Diu, Diomed, Domnus, Donat, Emil, Emilian, Evpropriu, Evanghelie, Evagrie, Faustin, Felix, Gordiu, Heraclie, Hermes, Irineu, Ianuarius, Ioan, Ilie, Lucian, Macrobiu, Marcian, Marțial, Minereu, Narcis, Papiu, Paul, Peregrin, Primus, Priscu, Quindeu, Rufus, Saturnin, Secundin, Servul, Sisin, Specu, Stator, Tasiu, Teodot, Toma, Valeriu, Victor, Victurus, Vitale, Vrisiu, Zenon, Zosim, Zotius și martire (femei): Agnes, Denozotia, Digma, Feliciană, Gota, Merona, Minima, Murina, Paula, Rodofia, Rufia, Secunda și Sinidia. În total 75. În **Dacia** se pomenesc sfinții mucenici Nichita Romanul, Mercurie, Sava, Elefterie și Sava Gotul⁴⁶⁰.

Pricina pentru care ei nu sunt canonizați este vitregia vremurilor și uneori slăbiciunile oamenilor, care nu au îngăduit Bisericii să se ocupe de canonizarea sfinților, nici să înregistreze măcar numele multora dintre ei, după însemnătate, una din cele mai mari lucrări din punct de vedere moral și religios. Și, cu toate acestea, avem introduși în Mineie și în calendar, încă mai de mult, următorii sfinți (necanonizați) care, aproape toți își au moaștele în țara noastră. Facem pomelnicul lor începând cu cei mai vechi și-l întregim cu cei introduși în calendarul Bisericii abia în anii 1951 și 1952.

⁴⁶⁰ M. Theodorean Carada, *Câțiva Sfinți*, București 1920, p. 5.

*

La 15 Septembrie săvârșim pomenirea Sf. Mucenic **Nichita Romanul**, unul dintre sfinții și mucenicii românilor. El a trăit în veacul al II-lea. A fost un învățat al vremii lui, un scriitor de cărți creștinești, un zelos predicator al Evangheliei, prin ținuturile de-a dreapta și de-a stânga Dunării și un vrednic episcop al Bisericii, cu sediul în Remesiana (Bulgaria). În anul 372 regele Atanaric al goților, care atunci locuia în Ardealul de astăzi, a pornit o mare prigoană împotriva creștinilor care predicau Evanghelia printre goții păgâni și ceilalți locuitori ai Daciei. Unul dintre acești predicatori, Sava Gotul, a fost înecat în apa Buzăului, la 12 Aprilie 372, iar Nichita a fost cumplit chinuit: bătut cu biciul, i s-au tăiat mâinile, i s-a desfăcut trupul și apoi a fost ars în foc la 15 Septembrie 372.

La 20 Noiembrie facem pomenirea Prea Cuviosului **Grigorie Decapolitul**. Sfântul acesta a trăit pe vremea luptelor pentru icoane (veac. VIII). S-a născut în Isauria (Armenia), în cetatea Irinopol, una din cele zece cetăți: Decapole, de unde și numirea lui: Decapolitul. În copilărie îi plăcea să învețe carte și să cerceteze bisericele. Când părinții lui se găteau să-l însoare, el a fugit și a intrat în ceata luptătorilor pentru apărarea sfintelor icoane. Umbla din loc în loc și căuta pe mărturisitorii icoanelor. A călătorit mult prin Răsărit și Apus, apoi s-a oprit la Constantinopol (Bizanț), unde cu pace s-a săvârșit. Moaștele lui sfinte au fost aduse în țara noastră și așezate în biserica Mănăstirii Bistrița (jud. Vâlcea), unde se află și astăzi.

La 14 Octombrie facem pomenirea Preacuvioasei Maici **Paraschiva**. Sfânta aceasta a trăit între anii 1023-1050. S-a născut în satul Epivat (Macedonia) din părinți înstăriți și

evlavioși. Din copilărie îi plăcea să cerceteze biserica, să asculte slujbele sfinte și să ajute pe săraci. Adeseori se dezbrăca de hainele sale și le schimba cu zdrențele fetelor sărace. Deprinsă fiind cu cercetarea sfintei biserici, fu pătrunsă de învățătura dumnezeieștilor Evanghelii. Odată, auzind citindu-se cuvântul Domnului: «Cela ce voiește sa vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea sa...» (Marcu 8:34), își părăsi familia și, alegând viața îngerească a călugărilor, petrecu în fapte bune și rugăciune. A călătorit pe la locurile sfinte (Palestina), apoi s-a așezat într-o mănăstire de lângă Constantinopol, unde s-a îndeletnicit cu rugăciunea și cu munca pentru ajutorarea săracilor, cărora le-a împărțit toată averea moștenită de la părinți. Moaștele ei, înzestrate de Dumnezeu cu puterea de a face minimi, în anul 1641, pe vremea Voievodului Vasile Lupu, au fost aduse și așezate în biserica Sfinților Trei Ierarhi, apoi în Catedrala Mitropolitană din Iași, unde se află și azi. Pomenirea acestei Sfinte e în mare cinste la tot poporul românesc.

La 27 Octombrie avem pomenirea Sfântului **Dimitrie cel Nou**, (Basarabov). A trăit în veacul al XIII-lea. S-a născut într-un sat necunoscut de pe malul râului Lom, care se varsă în Dunăre, în dreptul orașului Giurgiu. Multă vreme a fost cioban la oi, om sărac dar cu viața curată. Îi plăcea să facă fapte de milostenie și să împace pe cei învrăjbiți. De la o vreme, Dimitrie a părăsit satul și a plecat spre izvorul Lomului, la un schit, unde s-a călugărit. De aici s-a răspândit faima lui de sfânt. Moaștele lui, după zeci de ani, au fost aflate între două pietre din apele Lomului. Mai târziu au fost așezate în biserica zidită de unul din voievozii Basarabi, în satul Basarabeasca (lângă Cernavodă), de unde la 13 Iulie 1774 au fost mutate în Catedrala Mitropoliei, azi Patriarhiei, din București, unde se află și astăzi.

La 2 Iunie facem pomenirea Sf. Mucenic **Ioan cel Nou** de la Suceava, care de naștere era din Trapezunt (Turcia), creștin iubitor de milostenii, posturi și rugăciuni. Ajuns cu corabia la Cetatea Albă, stăpânul corăbiei, care era un înfocat papistaș, din ură a spus la mai marele cetății, care era persan, că Ioan vrea să treacă la religia mahomedană. Ioan, însă, nu numai că s-a mărturisit creștin, dar a zis păgânului să se facă și el creștin și să se închine Făcătorului a toate Dumnezeu, nu soarelui și lunii, adică făpturilor. Pentru tăria și curajul credinței lui, Ioan a fost bătut cumplit și apoi târât prin oraș legat de coada unui cal până când un evreu i-a tăiat capul cu sabia și astfel a primit cununa muceniciei la 2 Iunie 1330. În 1402 voievodul Alexandru cel Bun a dus moaștele lui de la Cetatea Albă în biserica Mitropoliei din Suceava, unde se află și astăzi.

La 7 Decembrie Biserica face pomenirea Sfintei Mucenițe **Filofteea**, care este o muceniță a iubirii creștine. A trăit înainte cu șase sute de ani, în Târnovo (Bulgaria), tot cam pe vremea Sf. Ioan Cel Nou. Părinții ei au fost oameni săraci. După câțiva ani, Filofteea ajunge orfană de mamă, care a crescut-o în credința către Dumnezeu și în iubire față de aproapele. Cu mama vitregă nu s-a înțeles din pricină că Filofteea ajuta cu ce putea, din sărăcia ei, pe cei slabi și năpăstuiți. Când ducea mâncare tatălui său la câmp, ea împărțea din ea unui neputincios. Descoperind-o tatăl, mânios, aruncă în ea cu o secure și o omorî. Ea muri învăluită de o lumină strălucitoare. A fost ucisă pentru bucata de pâine dată unui flămând. Moaștele ei au fost aduse în Curtea de Argeș, în cea mai frumoasă biserică din țară, pe vremea Voivodului Radu Basarab. Astăzi moaștele ei se păstrează în biserica Mănăstirii Curtea de Argeș.

La 26 Decembrie avem pomenirea Cuviosului **Nicodim cei Sfințit** de la Tismana. A trăit în veacul al XIV-lea, când s-au întemeiat Principatele Române, Moldova și Țara Românească sau Muntenia. S-a născut pe la anul 1320 în Prilep, în Macedonia, ținut în care locuiesc sârbi și români. Era înrudit cu familia voievozilor sârbi Nemanja, care a dat bărbați luminați, între care și pe Sfântul Sava, și cu familia voievozilor români a Basarabilor, care au întemeiat Țara Românească. Nicodim a avut o creștere îngrijită. După trei ani petrecuți în rugăciune și învățătură sfântă, ocupându-se și cu scrisul frumos și cu zugrăvitul, la Muntele Sfânt (Athos), patria monahismului ortodox, se călugărește. La anul 1362 îl aflăm în Oltenia ca predicator al Evangheliei și întemeietor al vieții călugărești. Cu ajutor de la Voievodul Vladislav Basarab, zidește Mănăstirea Vodița, apoi la 1376 Mănăstirea Tismana (amândouă în Oltenia). Prin ucenicii și urmașii săi, aleși și numeroși, din care unii au ajuns episcopi, a întemeiat și alte mănăstiri, ca Prislopul (în țara Hațegului), Cozia, Cotmeana, Brâncoveni (în țara Oltului) și Neamțu (în Moldova). În mănăstirile întemeiate de el creează o frumoasă tradiție a muncii, a rugăciunii și a învățaturii. Prin Oltenia, Banat și Hunedoara cuvântul său, pe înțeles și plin de învățături creștinești, era ascultat cu sfințenie. A murit la 26 decembrie 1406, la Tismana. De numele călugărului Nicodim este legată întemeierea monahismului la români. De aceea e asemănat cu Moise, care a lovit cu toiagul în stâncă și a scos apă (Numeri cap. 20), prin care astâmpără și adapă și astăzi setea poporului după viață duhovnicească. Pentru cunoștințele lui din Sfintele Scripturi, pentru nevoințele lui în vestirea învățăturilor creștine, pentru partea lui de muncă adusă la luminarea și progresul sufletesc al poporului român și mai

ales pentru frumusețea și curățenia vieții lui, Nicodim este trecut în rândul Sfinților, cunoscut și cinstit nu numai la noi, ci și în toată Biserica Ortodoxă.

*

În urma hotărârii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 1950 și 1951, sunt introduși în calendarul Bisericii noastre următorii sfinți:

La Duminica Ortodoxiei și la 21 Octombrie sunt introduși în calendar și se cinstesc în rândul sfinților cuvioșii mucenici Visarion și Sofronie și mucenicul Nicolae Oprea. Toți trei au fost mari luptători împotriva dezbinării Bisericii din Ardeal, în veacul al XVIII-lea.

Călugărul **Visarion** este din părțile Banatului. În anul 1744 a călătorit de la Lipova la Dobra, apoi la Deva, Orăștie și până la Sibiu. Pe unde trecea, în sunetele de sărbătoare ale clopotelor de la biserici, cuvânta credincioșilor să-și apere credința cea veche, dreptmăritoare. Pretutindenii credincioșii îl primeau și-l ascultau „ca pe un înger din cer”. La Sibiu a fost prins și dus la Viena, în temniță, de unde nu s-a mai întors.

Călugărul **Sofronie**, de la mănăstirea Plăișor din hotarul comunei Cioara (lângă Vințul de Jos), cutreieră satele din regiunea Hunedoara și îndeamnă pe românii ortodocși să ia cheile de la biserici și să nu lase să intre în ele preoții uniți cu papa. Prins de fușpanul Hunedoarei, este legat în obezi și aruncat în temnița de la Bobâlna (lângă Orăștie), de unde-l eliberează o ceată de 5-600 țărani. De aici se îndreaptă spre Brad, Abrud, Câmpeni și Zlatna, pe unde ține adunări și cuvântări însuflețite împotriva oamenilor cu două legi. Cuvântul

și mișcarea călugărului Sofronie răscoală întreg Ardealul. La 1760 ține în Alba Iulia o adunare în care cere pentru românii din Ardeal ceea ce le lipsea de 60 de ani: libertate religioasă și episcop ortodox. Spăimântată de răscoala românilor, curtea de la Viena trimite în Ardeal un episcop administrator sârb, după ce 60 de ani nu avuseră decât prigoane și silnicii, dar - în urma păgânătăților pe care le făcea generalul austriac Buccow, care a dărâmat și ars toate mănăstirile ortodoxe din Ardeal, Sofronie s-a refugiat peste munți, la Râmnic și apoi la Argeș, de unde îndemna pe românii ardeleni prin scrisori să alunge „unirea și iobăgia din țară”. Moare la anul 1776.

Al treilea mucenic, țăranul **Nicolae Oprea** din Săliștea Sibiului, încă face parte din ceata luptătorilor pentru dezrobirea religioasă a românilor din Ardeal, care au plătit cu prețul vieții lor dreptul nostru la viață și libertate. Nimeni nu a strigat mai limpede și mai tare decât acest țăran cuminte drepturile religioase ale românilor. În fața asupritorilor, acest țăran înțelept și plin de curaj mărturisea: „Pentru credința strămoșilor noștri suntem gata a suferi și mucenicie sau izgonirea din această împărăție, iar legea nu o vom părăsi”. Împreună cu țăranul Nicolae Oancea, la 1748 duce prima jalbă la Viena. În loc de răspuns la cererea după dreptate și libertate, Nicolae Oprea este aruncat în temnița înfricoșată din Kufstein, unde i s-a pierdut urma după o robie de peste 30 ani.

Acești trei martiri jertfindu-se pentru Hristos și primind cununa muceniei, sunt cei dintâi mucenici din Ardeal **trecuți în calendar** în rândul martirilor Bisericii.

La 15 Septembrie avem pomenirea Cuviosului Ierarh **Iosif cel Nou** de la Partoș (Banat), Mitropolitul Timișoarei între anii 1529-1550. La anul 1550 era retras la Mănăstirea Partoș, unde a

trăit o viață sfântă, în post și în rugăciune. După moartea lui, întâmplată la 1552, pelerini din toate părțile au poposit la mormântul lui, învrednicindu-l de aureola sfințeniei și numărându-l în rândul sfinților. În calendarul Mitropoliei Banatului a fost introdus mai întâi în 1951.

La 1 Iunie facem pomenirea Sf. Ierarh **Ioan de la Râșca**, înscris în calendar ca și Sf. Iosif cel Nou mai întâi în 1952. Sf. Ioan a trăit în veacul al XVII-lea, în Moldova. Părinții lui au fost Gheorghe și Anastasia. Se spune despre el că din tânără vârstă a îmbrățișat rânduiala vieții călugărești, în Sf. Mănăstire Râșca din Moldova. Aici a trăit o viață sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, până când a fost rânduit episcop la Roman în 1674 și mai apoi - puțină vreme - Mitropolit al Moldovei. Toată viața și-a petrecut-o în neîncetate nevoițe și adâncă evlavie până când s-a mutat la odihna cea veșnică.

La 11 Aprilie facem pomenirea Cuviosului Ierarh **Calinic cel Sfânt** de la Cernica și Râmnic. Acest prea cuvios episcop s-a născut în București la anul 1787. Simțind chemarea spre viața de călugăr, s-a dus la Mănăstirea Cernica de lângă București, unde vreme de 42 ani a trăit după cele mai aspre și curate pravile ale vieții călugărești. Între anii 1850 și 1863 a fost episcop la Râmnic. E înmormântat la Mănăstirea Cernica. Pentru virtuțile vieții lui alese, și-a câștigat printre credincioșii Munteniei și Olteniei faima de sfânt. În anul 1951 este pentru prima dată înscris în calendarul Bisericii.

La 12 Mai Biserica noastră face pomenirea Sfântului mare mucenic **Ioan al Olteniei**, care se mai numește și Ioan Românul sau Valahul. El a trăit pe la mijlocul veacului al XVII-lea. Era un tânăr frumos, cuminte și creștin foarte evlavios. Când la anul 1662 turcii au prădat țara, el a fost luat de un ostaș turc ca să-l

necinstească. Scârbit și supărat, Ioan îl ucide. Dus la Constantinopol, e dat ca rob soției soldatului ucis. Aceasta caută să-l ademenească și-i făgăduiește că, dacă se face turc, se căsătorește cu el și-i dă toată averea. Ioan își face Sfânta Cruce și rămâne neclintit în credința creștină. E aruncat în temniță, cumplit chinuit și apoi spânzurat, la 12 Mai 1662. Pentru sufletul lui tare ca diamantul, pentru credința lui vie în lupta cu ispita și pentru curăția lui pilduitoare, el este ca un crin pe cerul Patriei și al Bisericii noastre. Sf. Mucenic Ioan Românul s-a înscris prima dată în calendarul nostru în anul 1951.

*

La 24 Aprilie pomenim pe Sfinții Ierarhi Mărturisitori **Iorest și Sava** ai Ardealului, pentru întâia oară înscriși în calendarul Bisericii în anul 1952. Amândoi au trăit în veacul al XIII-lea, pe vremea marilor asupriri și silnicii venite asupra Ardealului din partea calvinilor.

Ilie Iorest a fost Mitropolitul Ardealului între anii 1640-1645, venit aici de la Mănăstirea Putna. Pășind cu hotărâre împotriva planurilor de calvinizare a românilor, a fost arestat, bătut cu toioge și aruncat în temniță, de unde a putut scăpa numai în schimbul sumei de 1000 taleri, pe care îi colectase din Rusia.

Sava Brancovici, rudenie de sânge cu Brâncovenii din Țara Românească, a fost iarăși un însuflețit luptător împotriva asupririlor calvine, un mare păstor și apărător al Bisericii Ortodoxe. S-a născut în Ineu (regiunea Arad), la începutul

veacului al XVII-lea⁴⁶¹. Bunicul său se numea Gheorghe Brancovici și era de origine sârbească. Unchiul său, Longhin, a fost episcop la Ineu și Lipova; mai apoi îl aflăm în Țara Românească așezat ca pictor în Mănăstirea Comana, refugiat acolo, poate, din calea turcilor. Tatăl său se numea Ioan, era ofițer cu grad de căpitan în armata principatului ardelean. Erau la părinți patru frați (dintre care unul, Gheorghe, a fost cronicar care și-a înscris numele în istoria literaturii române) și două surori. Spre bătrânețe, mama lui s-a călugărit sub numele de Maria.

Din aceste date despre familie se vede că tânărul Simion (așa s-a numit el din botez) a crescut într-un aer de religiozitate cu un nivel cât se poate de ridicat. Prin grija tatălui său, copilul Simion învață mai întâi dumnezeieștile Scripturi, apoi călătorește prin Ungaria, Serbia și Bulgaria, de unde trece Dunărea în Țara Românească, la unchiul său Longhin de la Mănăstirea Comana. În acel timp de studii și călătorii, acasă o ciumă răpește pe tatăl său, doi frați și două surori. Îi rămâne în viață mama necăjită și un frate firav. E sfătuit să se căsătorească, să înnoiască familia amenințată cu stingerea, ceea ce el și face. După căsătorie este hirotonit preot de Mitropolitul Ștefan în Catedrala din Târgoviște, care pe vremea aceea era capitala Țării Românești (Munteniei). În ziua hirotoniei, acasă la Ineu îi murea soția, după ce un copil îi murise mai înainte. Când se întoarse acasă, mama sa era călugăriță; poporul îl primește ca pe un arhiereu al lui Dumnezeu. În cei câțiva ani petrecuți în Ineu, ca protopop, se spune că mânua cu aceeași îndemânare sabia, ca și crucea; „ziua popă, noaptea dușman” al păcii cu Turcii. În curând este ales Mitropolit al Ardealului și hirotonit tot la

⁴⁶¹ Toate datele despre viața lui le-am luat din monografia *Mitropolitul Sava Brancovici*, scrisă de Marina Lupaș, Cluj 1939.

Târgoviște sub numele de călugărie Sava, la anul 1656. Ajuns la Bălgrad (Alba Iulia), unde era scaunul vlădicesc al Ardealului, Mitropolitul Sava se îngrijește să repare mai întâi reședința vlădicească și biserica arsă de turci. Biserica catedrală e acoperită cu țiglă (până acum fusese acoperită cu șindrilă), iar pe turnuri mitropolitul aduce cruci de fier cu globuri de aramă aurită din Țara Românească.

În vremea păstoririi Mitropolitului Sava, Biserica românilor din Mitropolia Ardealului era lovită de valurile calvinizării. Principii Ardealului, care erau calvini, încercau prin toate mijloacele să-i facă pe români să îmbrățișeze calvinismul. Mitropolitul Sava a căutat să-și apere turma și Biserica de lupi, oricine ar fi fost ei. De aceea, după trei ani de păstorie este scos din scaunul vlădicesc de la Bălgrad. Dar, cu sprijin de la frații din Țara Românească și din Rusia pravoslavnică, ajunge din nou în scaunul de Mitropolit la cârma Bisericii și se împotrivește cu și mai multă credință încercărilor de a face din români dreptcredincioși calvini.

În 1668 Mitropolitul Sava călătorește la Moscova, unde câștigă încredere și ajutor de la țarul Alexei Mihailovici. În anul următor (1670) Sava călătorește a patra oară în Țara Românească, la voievodul Antonie, ținând în felul acesta legături neîntrerupte cu frații de peste munți.

După întoarcerea lui acasă, apăsarea din partea calvinilor începe să fie din nou tot mai simțită. Principele Ardealului Mihai Apaffi la 1669 dă preoților scutiri de dijmă (privilegii) ca să-i atragă spre calvinism, iar Mitropolitului îi dă porunci de supunere sub autoritatea episcopului (superintendentului) calvin. În felul acesta, buna rânduială în biserica și mai ales disciplina clerului suferă.

În anul 1675, Mitropolitul convoacă și ține la Alba Iulia un sobor mare, în care se iau hotărâri privitoare la bunul mers al Bisericii: să se înlăture babomășagurile (superstițiile), să se catehizeze copiii după Sfânta Liturghie; la orașe în fiecare zi să se facă slujbe și să se țină predici, iar la sate, pe lângă Duminici, în fiecare Miercuri și Vineri; să se tipărească și să se introducă în biserici cărți de slujbă și de învățătură în limba poporului. Într-o singhelie de la 1677 dată preotului Pastia și semnată de Mitropolit Sava Brancovici, îl sfătuiește să propovăduiască oamenilor Sfânta Evanghelie **curat și limpede, „ca să înțeleagă tot creștinul cuvântul lui Dumnezeu”**. Prin toate aceste măsuri și hotărâri, s-a urmărit ridicarea nivelului religios moral și cultural atât al clerului, cât și al credincioșilor. În fața ispitei calvinizării Mitropolitul Sava a rămas dârș și tare pe temelia credinței drept-măritoare (ortodoxe). Prigoanele, suferințele și martiriul lui dezminț cum nu se poate mai vădit pe toți cei ce învinuiesc pe Mitropolitul Sava că a vrut să calvinizeze pe români. Ele adevăresc în ochii lumii întregi curățenia vieții și a credinței lui ortodoxe.

În anul 1679 s-a organizat un complot împotriva principelui M. Apaffi care era cu turcii, de către oamenii partidei creștine, care doreau să scape de sub jugul păgânilor. Între ei era și Gheorghe Brancovici, fratele lui Sava. Se pare că și Sava consimțise la planul de răsturnare a lui M. Apaffi. Complotul s-a descoperit și Mitropolitul a fost dat în judecata unui sinod alcătuit din calvini și din prieteni ai calvinilor, cum a fost protopopul Ioan Zoba din Vinț (unealtă de propagandă calvină), în număr de o sută. Acuzatorul a fost pus I. Zoba; apărători au fost Gheorghe Brancovici și Ioan Pater. Învinuirile care s-au adus împotriva Mitropolitului se văd din sentință, precum și din

următoarea legendă „care poate să fie mai adevărată decât istoria” (Ch. Diehle).

Într-o zi, când Mitropolitul Sava era la masa principelui Apaffi, ca să-și bată joc de el, o femeie i-a adus înfășat un câțel ca să-l boteze. Fiind ziua aceea de post, Mitropolitul a luat o bucată de ridiche, din care mânca el, și a dat-o câțelului. Dar câțelul și-a întins botul după carne, nu după ridiche. Atunci mărturisitorul lui Hristos ar fi zis: „Eu nu-l pot boteza, că nu e de legea mea; dacă ar fi de legea mea, n-ar mânca în post carne; **să-l boteze calvinii, că e de legea lor**”.

Mâniat foc, principele scoate a doua oară pe Sava din scaunul vlădicesc, îl aruncă în temnița din Vinț și ridică împotriva lui tot felul de învinuiri mincinoase. În fiecare vineri e scos din temniță, bătut și biciuit în fața poporului până s-a rupt cămașa și carnea de pe el. Un scriitor sas de atunci serie că Mitropolitul Sava a suferit lovituri grele, „enorme” (Gunesch), iar un cronicar ungur din vremea aceea (Mihai Cserey) scrie că „pe bietul nevinovatul vlădică l-au scos de la închisoare și numai în cămașă și în izmene atâta l-au corbăcit până ce s-au rupt cămașa, izmenele și carnea de pe dânsul... **Nemaiauzită, păgânească și cumplită tiranie**”.

În sentința de condamnare, Mitropolitul Sava e învinuit că nu s-a îngrijit de Mănăstirea și tipografia de la Alba Iulia, că ar fi avut țiitoare, învinuiri grele, dacă ar fi fost adevărate. Documentele vremii și bătrânețea Mitropolitului însă arată că învinuirile n-au avut temei decât în ura calvinilor, care au pregătit Mitropolitului român cununa muceniei, și în lăcomia de bani a judecătorilor săi, care i-au cerut nu mai puțin de 3000 de taleri pentru care i-au confiscat toată averea (obiecte de cult, cărți bisericești și alte cărți de învățătură, 66 în limba română și

altele în limba latină, păstrate prin saci la Sibiu). Apaffi era un tiran și un prieten al turcilor; Sava era cu creștinii. Teleki, marele său dregător, era de asemenea un om sângheros de crud; Sava era tare în credință. Calvinii erau stăpânii Ardealului; Sava cu turma lui supus, rob smerit al mândrilor asupritori, potrivnic al planurilor de calvinizare.

Aflând prin oamenii săi, Voievodul Șerban Cantacuzino din Țara Românească, de batjocurile și suferințele la care a fost supus Mitropolitul Sava al Ardealului, a pus în cumpănă 500.000 de taleri că să răzbune cu armele nemaipomenita barbarie. Ca să câștige pacea și prietenia cu Voievodul român, Apaffi se grăbește să elibereze pe nedreptățitul ierarh, care, bătrân și bolnav de pelagră, se stinge în umbră, în suferință și în sărăcie, în primăvara anului 1683. Nimeni nu i-a însemnat nici locul, nici data morții. Atât se știe, că la 1 Mai 1683, când fratele său dăruia o Evanghelie bisericii din Veșteni (lângă Sibiu), nu mai era în viață. În același an, la 7 Iunie 1683, împăratul Austriei Leopold I, care a luat în stăpânire Ardealul, ridică la rang de baroni pe frații Gheorghe și Sava Brancovici. Era o recunoaștere din partea străinilor a vredniciilor unui ierarh român, care nu și-a cruțat nici bătrânețea și nici viața ca să sufere cazne pentru credința în Hristos și pentru legea strămoșilor săi.

Într-o vreme când cei slabi în credință își îndreptau privirile unii spre calvinism, alții spre catolicism, iar alții spre turcii păgâni ca să se mântuiască din robie, Sava privește spre popor și spre frații de peste munți, spre Târgoviște și spre Țara Românească. Nu era **nici cu turcii, nici cu calvinii, ci cu frații dreptcredincioși** de peste Carpați, pe care îi cercetează cel puțin de patru ori ca să

aducă de la ei crucile strălucitoare pentru biserica Mitropoliei și nădejdea mântuirii pentru oropsitul său popor.

Mitropolitul Sava a fost un om cu credință și cu dragoste față de Biserică și față de poporul român, iar față de sine a fost un om cu viață morală curată, aspră, pilduitoare. Se spunea despre el că este „omul care nu a mâncat carne”. Istoricii nepărtinitori au văzut în el un „martir al credinței românești”⁴⁶², un „mare bărbat”, nemuritor și „sfânt al neamului”, căruia se cade să-i dăm cinstire de sfânt, „căci a murit pentru Biserică și națiune”⁴⁶³.

Când fratele său Gheorghe îl sfătuia să fugă din calea calvinilor în altă țară, Sava, stăpânindu-și durerea, îi răspundea: „Frate preaiubite și fiul meu sufletesc, nu pierde puterile, căci puterea lui Dumnezeu se desăvârșește în slăbiciune. Iar pentru ca să-ți poți păstra viața în ortodoxie, îți reamintesc un singur sfat: **niciodată să nu te lepezi de credința dreaptă a strămoșilor noștri**”.

Acesta e testamentul Mitropolitului martir Sava Brancovici lăsat fratelui său și prin el nouă tuturor.

Pentru viața lor curată și pentru credința lor dreaptă și luptătoare, amândoi acești mărturisitori ai lui Hristos, Ilie Iorest și Sava Brancovici, au dreptul la amintire, cinstire și slavă în rândul sfinților Bisericii, precum este scris: **«Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au grăit cuvântul lui Dumnezeu, la al căror sfârșit al vieții privind, să le urmați credința»** (Evrei 13:7).

*

⁴⁶² August Treboniu Laurian.

⁴⁶³ I. Al. Lapedatu, I. Lupaș, V. Mangra, S. Dragomir, Șt. Meteș.

Aceștia sunt sfinții români, sfinții care, afară de Ioan Românul, își au moaștele și un cult deosebit în țara noastră.

Mai sunt și alți sfinți care au numai părți din moaștele lor în țară. Astfel, Sf. Muceniță **Tatiana** din Roma (pomenită la 12 Ianuarie) își are capul în Catedrala Mitropoliei din Craiova⁴⁶⁴.

Numărul lor încă e departe de a fi cel adevărat. El trebuie, și s-a cerut aceasta, să fie întregit și cu alte nume de sfinți și de mucenici ai credinței ortodoxe, de care sunt pline paginile istoriei și calvarul neamului. Numele lor se înșiruie până în zilele noastre.

Prof. Gh. Lupșa a întocmit un mare **Pomelnic** de martiri și mărturisitori ai Ortodoxiei din Ardeal și Ungaria între anii 1029-1783, cu material foarte prețios pentru **identificarea sfinților români**, operă cerută de Patriarhul Alexei al Moscovei în scrisoarea sa către Patriarhul Iustinian al României în anul 1949. Numai din acest pomelnic se poate scoate un calendar întreg de martiri și mărturisitori care împlinesc toate condițiile canonizării. În Ardeal, Consistoriul Mitropolitan din Sibiu prin hotărârea sa nr. 53 din 21 Ianuarie 1931 și Congresul Național Bisericesc din Transilvania din 1933, s-au ocupat cu problema canonizării mucenicilor Ortodoxiei ardelene. Competența canonizării aparține Sfântului Sinod. Mucenicia celor șapte Brâncoveni († la 15 August 1714) a fost discutată în ședința Sfântului Sinod din 1931, dar canonizarea lor încă nu a fost hotărâtă. În ședința din 28 Februarie 1950, Sfântul Sinod a hotărât: 1. Venerarea în toată Patriarhia Română a Cuvioasei Paraschiva, a Sf. Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava, a Sf. Mucenițe Filoteia de la Argeș, a Cuviosului Dimitrie cel Nou

⁴⁶⁴ Îndrumătorul, p. 16.

(Basarabov), a Preacuviosului Grigorie Decapolitul și a Cuv. Nicodim cel Sfințit. 2. Introducerea și venerarea în calendarul Bisericii Ortodoxe Române a Sf. Mucenic Ioan Românul (Valahul) și 3. Venerarea locală, introducerea în calendarele eparhiale și pregătirea actelor de canonizare (înscriere în rândul sfinților) a Cuvioșilor români: Ierarhii Calinic cel Sfânt de la Cernica și Râmnic, Ioan de la Râșca (Moldova) și Iosif cel Nou de la Partoș (Banat) și a Mucenicilor mărturisitori ai credinței ortodoxe: Mitropoliții Sava Brancovici și Ilie Iorest, Ieromonahii Visarion Sarai și Sofronie de la Cioara (jud. Alba) și țăranul Nicolae Oprea Miclăuș din Săliștea Sibiului, martirizați în prigoanele pe care le-au îndreptat împotriva Bisericii Ortodoxe calvinii și catolicii în veacurile XVII și XVIII.

Într-un referat despre *Canonizarea Sfinților Români* întocmit de un colectiv de profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, cu data de 9 Februarie 1950, se fac următoarele propuneri:

1. Să se instituie comisii din membrii Sfântului Sinod și din profesori de la Institutele teologice spre a cerceta care persoane din trecutul nostru pot fi trecute în rândul sfinților (martiri, mărturisitori și cuvioși), ca Brâncovenii și Mitropolitul Antim Ivireanu.

2. Să se scoată din Mineele și Sinaxarele slavone și grecești toți sfinții care au vreo legătură cu creștinarea noastră, să fie introduși în calendar, să li se întocmească slujbe și sinaxare, iar dacă nu se află în Mineele și sinaxarele slavone și grecești, dar sunt sfinți (ca Nichita de Remesiana, Montanus și alții), să li se întocmească slujbe și sinaxare.

3. În privința canonizării sfinților ardeleni: A. Să fie trecuți în rândul martirilor: Mitropolitul Sava Brancovici,

Ieromonahul Visarion Sarai, preoții Moise Măcinic din Sibiel, Ioanaș Vârvorea din Galeș, Petru Hor din Selind (Bihor) și țăranul Nicolae Oprea din Săliștea Sibiului. **B.** Să fie trecuți în rândul mărturisitorilor: Mitropoliții Dosoftei și Ilie Iorest, episcopul Inochentie Micu, protopopul Nicolae din Balomir, Ieromonahii Nicodim și Sofronie din Cioara, preoții Oprea din Boița, Cosma din Deal, Ioan din Aciliu, Ioan din Sadu, Maniu Dobrotă din Poiana, Gavriil Nagysegy și soții, măcelarul Ioan Oancea din Făgăraș, țărani Constantin Petric din Jina, Dănilă Milea din Săliște, Stan Borcea din Săliște, Dumitru Stefea din Săliște, Ioan Crăciun din Cărpiniș, optzeci țărani din părțile Beiușului, zece femei din Colun și mulți alții al căror nume nu s-au păstrat. **C.** Să se instituie o zi anumită pentru pomenirea și cinstirea lor. **D.** Să se popularizeze prin procesiuni și broșuri viața lor. Profesorul de drept canonic bisericesc de la Institutul Teologic Universitar din București, Pr. Liviu Stan, spune că sfinții naționali care îndeplinesc **condițiile de fond și formă** pentru a fi canonizați sunt: 1. Leontie de la Rădăuți, 2. Ioan de la Prislop sau Silvaș, 3. Daniil Sihastrul, 4. Ștefan cel Mare și Sfânt, 5. Iosif cel Nou de la Partoș, 6. Ioan de la Râșca, 7. Ioan Românul sau Valahul, 8. Brâncovenii, 9. Sofronie de la Cioara, 10. Nicolae Oprea, 11. Moise Măcinic, 12. Ioan Vârvorea din Galeș, 15. Tănase Tudoran, rupt pe roată ca Horia pentru că s-a opus în fața generalului Buccow și a episcopului Aron la „ciufuirea legii sfinte”, 9-13 mucenicii ortodoxiei din Ardeal (din veac XVIII), 14. Calinic cel Sfânt de la Cernica și Râmnic, 15. Antipa de la Calopodești.

Alții care îndeplinesc **condițiile de formă** pentru canonizare sunt: 1. Ioan cel Nou de la Suceava, 2. Nicodim cel

Sfințit, 3. Dumitru cel Nou, 4. Antonie de la Vâlcea și 5. Paisie de la Neamțu⁴⁶⁵.

În veacul trecut murea la Iași (în 1841 sau 1842) un țăran cerșetor de prin ținutul Tudovei, un om cu suflet de sfânt, poreclit **Lumânărică**. Ieșenii nici nu știau cum îl cheamă. Când îl întreba cineva cum îl cheamă, el răspundea: „Nu știu! Știu numai că mama, când m-a luat, mi-a zis: Niță, dragul meu! să cumperi lumânările și să le împarți la bisericile”. Din viața întreagă de 60 de ani, 40 ani săracul acesta blând la față, cu mâni albe și frumoase, oacheș, mic la stat, cu barba mică și cu părul des, a adunat prin cerșit ajutoare pentru săraci și pentru biserici. Desculț și cu traista în șold, umbla din biserică în biserică, aprindea câte o lumânare și cerșea ajutoare, nu pentru sine, ci numai pentru alții. Unui schit sărac îi zidește o clopotniță, unei văduve sărmăne cu șapte copii îi aduce într-o zi o vacă cu lapte, bisericile sărace sunt înzestrate de el cu odăjdii bogate. Săracul acesta care, când trecea pe drumuri și pe ulițe, cânta cu duioșie, zidește biserici și împarte în milostenii mii de galbeni până când e aflat mort, la poarta casei unei femei văduve (Marghioala, mama Mitropolitului primat Calinic Miclescu), care-l înmormântează cu Arhiereu, într-un mare sobor de preoți, în biserica Tălpălari din Iași. Un scriitor de seamă (C. Negruzzi), care era de față la înmormântarea lui, privind icoana Mântuitorului de pe pieptul mortului, a zis rugăciunea: „Doamne, Doamne, odihnește și sufletul meu în locul unde ai odihnit și sufletul lui Lumânărică”⁴⁶⁶. Cine și-ar putea închipui că Lumânărică n-a ajuns în ceata sfinților? Și alții ca el, la fel...

⁴⁶⁵ Despre canonizarea Sfinților din Biserica Ortodoxă, referat ms.

⁴⁶⁶ C. Negruzzi, *Păcatele tinereților*, Ed. Scrisul Românesc, 1942, p. 442-446; M. Theodorian-Carada, *Câțiva sfinți*, p. 9-10.

Un fapt de mirare, în care se arată înțelepciunea lui Dumnezeu prin mijlocirea oamenilor. Pomenirea Sfinților români este așezată în calendar lângă Sărbătorile Bisericii ca în legătură cu ele să putem cunoaște și viețile lor. Astfel, lângă înălțarea Sfintei Cruci avem pe Sf. Mucenic Nichita Romanul (15 Septembrie) și pe Sf. Ierarh Iosif cel Nou (16 Septembrie); lângă Sf. Mucenic Dimitrie avem pe Sf. Dimitrie cel Nou Basarabov (27 Octombrie), lângă Intrarea în Biserică avem pe Sf. Grigorie Decapolitul (20 Noiembrie); lângă Sf. Nicolae avem pe Sf. Muceniță Filoteia (7 Decembrie); între Nașterea Domnului și Sf. Ștefan avem pe Sf. Nicodim cel Sfințit (26 Decembrie), la Duminica Ortodoxiei avem să pomenim pe Sf. Mucenic Visarion, Sofronie și Nicolae Oprea; lângă Sf. Gheorghe avem pe Sf. Ierarhi mărturisitori Ilie Iorest și Sava ai Ardealului. Numai pomenirea Sf. Ierarh Calinic de la Cernica (11 Aprilie), a Sf. Mucenic Ioan al Olteniei (12 Mai), a Sf. Ierarh Ioan de la Râșca (1 Iunie) și a Sf. Mucenic Ioan de la Suceava (24 Iunie) nu sunt legați de sărbătorile de peste an, decât atunci când sunt pomeniți Duminica sau în legătură cu ea. 11 din 16 sfinți români sunt pomeniți în sărbătorile sau lângă sărbătorile bisericești ca, astfel, să avem prilej să vorbim an de an despre virtuțile lor, să ne insufle cea mai frumoasă predică despre credința cea vie, lucrătoare, luptătoare și biruitoare. Dintre toți, numai Cuvioasa Paraschiva, numită în popor Vinerea Mare are sărbătoare proprie.

Din punct de vedere moral, cultul sfinților are temeiul cel mai puternic în martiriul creștin, în floare și astăzi, ca și în veacurile primare. După statistici bine întemeiate și dovedite, veacul nostru - al XX-lea - care se apropie de sfârșit, are mai mulți creștini și mai multe biserici decât veacurile dinainte și

mai ales are mai mulți martiri decât veacurile primare la un loc. Ceea ce înseamnă că, cu toate aparențele contrare, creștinismul e viu, Evanghelia e trăită și astăzi, Biserica naște oameni, creștini adevărați ca și la început, plini de credință și iubire, gata oricând să moară pentru Hristos, în sânul tuturor neamurilor creștine, între care se numără modest și al nostru. Avem și noi sfinți de la care să luăm înțelepciune, martiri destui de la care să învățăm sfințenia vieții și spiritul de jertfă până la moarte pentru legea lui Dumnezeu... Nu ne-ar ajunge un calendar întreg ca să-i putem cuprinde pe toți...

Pilduitoare în Viețile Sfinților români sunt virtuțile cele mai alese ale Evangheliei, cu care suntem chemați și datori să ne împodobim sufletul: bunătatea, milostenia, credința dreaptă, evlavia, cultura sfântă, iubirea lui Dumnezeu mai mult decât a lumii trecătoare. Pentru astfel de frumuseți nepieritoare, se cuvine să fie cunoscuți și cinstiți, chemați și urmați, iubiți și slăviți.

Ultima noastră dorință, ultimul nostru murmur și suspin să fie rugăciunea: Doamne, Doamne, odihnește și sufletele noastre unde odihnesc și sufletele sfinților Tăi...

6. Iubirea și cinstirea Sfinților

*Slava pe care mi-ai dat-o mie le-am dat-o
lor.*

(Ioan, 17:22)

După ce am înșirat atâtea nume de sfinți, după ce am cunoscut frumusețea și bogăția virtuților care împodobesc sufletele lor, după ce am văzut armele cu care se poartă războiul sfinților și am pomenit de făgăduințele, cununile și slava care

așteaptă pe biruitori, mai poate sta în picioare declarația de război și ura împotriva sfinților, pentru că ei nu cunosc îndoiala și viața lor e aspră și neînduplecată? Nicidecum!...Dimpotrivă: tocmai pentru aceea se cuvine să fie cinstiți, iubiți, urmați și slăviți. Sfinții sunt oamenii de caracter cei mai înțelepți, pentru că nu jertfesc sufletul nemuritor de dragul trupului muritor, nici viața și fericirea veșnică de dragul vremelniciei, nici pe Dumnezeu de dragul lumii.

Sfinții sunt oamenii cei mai curați, cei mai aleși, cei mai buni (că nu au făcut să sufere sau să plângă nimeni din cauza lor), cei mai virtuoși (că nimeni nu face strădanii mai mari decât ei ca să înfrângă răutățile patimilor și să se îmbunătățească), cei mai buni și mai mari oameni, - supraoameni - culmile, vârfurile morale ale omenirii. Virtuțile lor sunt idealurile noastre; viețile lor, modelele noastre, cu care ne asemănăm: cu patriarhii prin credință și nădejde fără îndoială; cu proorocii prin ascultarea și vestirea vocii lui Dumnezeu; cu apostolii prin râvnă sfântă și lepădarea de sine; cu mucenicii prin urmarea lui Hristos și prin omorârea trupului păcatului; cu Moise în slujirea lui Dumnezeu, cu Iov în răbdare, cu David în blândețe, cu Daniil în rugăciune, cu Petru în înfocare, cu Ioan în feciorie, cu Pavel în iubire⁴⁶⁷.

Sf. Grigorie de Nyssa dă următoarea definiție religiei noastre: „Creștinismul este imitarea firii dumnezeiești,” imitarea virtuților, însușirilor și desăvârșirilor dumnezeiești. Religia și viața, după chipul ei dumnezeiesc, o întruchipează și ne-o arată sfinții, sufletele de lumină, care depășesc și luminează oamenii și veacuri. Ei ne învață că viața ne este dată ca să facem din ea, cu ajutorul lui Dumnezeu, o capodoperă de frumusețe și de

⁴⁶⁷ Viețile Sfinților, VII, p. 306.

sfințenie; să facem adică din om un sfânt, o făptură demnă de Dumnezeu și de slava Ierusalimului ceresc,⁴⁶⁸ ca omul să ajungă la asemănarea cu Dumnezeu, în apropierea lui Dumnezeu, la unirea cu El nu numai prin credință, dar și prin deplinătatea iubirii și desăvârșirii vieții sale nemuritoare, veșnice și divine, singura care e demnă de om și-l poate mulțumi.⁴⁶⁹

Noi oamenii, mai cu seamă creștinii, nu ne mulțumim cu viața încremenită a pietrelor; nu ne mulțumim nici cu viața trăită

⁴⁶⁸ S. Luismet, *La vie mystique*, Tours, 1922, p. 291.

⁴⁶⁹ Noi putem urca toate treptele vieții una după alta, așa cum se arată ele în lumea văzută, începând de la cele mai de jos. La fiecare din ele noi suntem obligați să zicem: „Aceasta nu e destul de bună pentru om, până când în sfârșit vom ajunge la însuși viața lui Dumnezeu, cum este ea trăită în Treimea Persoanelor sale. Viața seminței aruncată și ascunsă în pământ până când devine un fir de iarbă, care poartă un spic sau îmbobocește în floare sau și mai mult un copăcel sau în fine un uriaș mărț al pădurilor: nu e destul de bună pentru om. Viața unei insecte strălucitoare, a viermelui de mătase, a fluturului, a albinei, sau mai mult a păsării, a unui animal al câmpurilor sau a deșerturilor: nu e destul de bună pentru om. Viața conștientă, inteligentă, liberă a unui om, așa cum ne-o putem reprezenta în starea de natură pură: nu e destul de bună pentru om așa cum o dorește Dumnezeu să devină. Viața creștină, cu luminile credinței și cu mângăierile iubirii, însă (prin închipuire) fără speranța vederii fericite și fără siguranța cuceririi sale; sau poate mai mult, viața unui suflet sfânt, care se bucură de fericirea raiului, însă fără tovarășia trupului în care a trăit, a suferit sau a meritat (laudă) pe pământ: o astfel de viață nu este destul de bună, nu este aceea pe care Dumnezeu a plănuț să i-o logodească. În sfârșit, viața unui fericit, în trupul său și în sufletul său reuniți după înviere, dar singură și fără legătură și fără însoțirea cu locuitorii Ierusalimului ceresc (dacă e cu puțință să concepem o astfel de stare), fără a împărtăși fericirea tuturor fericitilor laolaltă și fără a conlucra și el însuși la oprirea acestei fericiri: nici aceasta nu e destul de bună pentru om.

Nimic nu e destul de bun pentru acest fiu al lui Dumnezeu al iubirii dacă acesta (bun) nu este viața nemuritoare, veșnică, divină...” (Luismet, *op. cit.*, p. 292-293).

numai după interes, ca a plantelor, sau a lemnurilor din pădure; nu ne mulțumește nici viața florilor oricât de frumoase și de parfumate, că prea repede se ofilesc și pier; nici viața copacilor, nici viața insectelor, nici viața păsărilor, nici viața animalelor care trăiesc numai după firea lor sălbatică sau îmblânzită și după pornirile (instinctele) lor care au în vedere numai adăpostul (cuibul sau culcușul), hrana și înmulțirea. Nu ne mulțumim nici cu viața de oameni care trăiesc în sate și orașe, în colibe și în palate, creează cultură și civilizație, mănâncă, beau și mor. Nu ne mulțumim nici cu viața de suflete, despărțite de trupuri; nici cu viața de sfinți despărțiți de Dumnezeu. Ne mulțumește numai viața veșnică fericită, dumnezeiască, lângă tronul Tatălui și al Mielului, în cetatea de lumină a Ierusalimului de sus, în altarul cel mai presus de ceruri, sub jertfelnicul căruia se află sufletele sfinților (Apocalipsa 6:9-16; 21:30).

Ne mulțumește numai viața și fericirea făgăduită biruitorilor: cununa vieții nemuritoare (Apocalipsa 2:10-11), hainele albe, numele cel nou (Apocalipsa 2:17) scris în cartea vieții, mărturisit înaintea lui Dumnezeu și a îngerilor (Apocalipsa 3:5), starea de stâlp viu în Biserica lui Dumnezeu din Noul Ierusalim, pe care e scris numele lui Dumnezeu (Apocalipsa 3:12). Ne mulțumește **comuniunea sfinților**, viața de familie, de iubire sfântă și nemuritoare, cu toți morții, cu toți dreptii, cu toți sfinții, așa cum ne-o descoperă și ne-o învață dogmele creștine ortodoxe despre viața de dincolo de moarte. Viața de creștin desăvârșit pe pământ și fericirea de sfânt încununat de Dumnezeu în ceruri, iată scopul, iată destinul, iată idealul, iată țința ultimă care mulțumește, desfată, încântă și înalță inimile noastre însetate de viața veșnică fericită, de comuniunea sfinților.

«Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioșilor lui», se spune într-unul din psalmi (Psalm 115:6). Iar Mântuitorul în rugăciunea Sa arhierească ne încredințează că toată slava pe care a avut-o El de la Tatăl a dat-o sfinților Săi învățăcei și apostoli: **«Slava pe care mi-ai dat-o mie le-am dat-o lor...»** (Ioan 17:22).

Apoi dacă sfinții sunt iubiți, cinstiți, scumpi și încărcăți cu atâta slavă înaintea lui Dumnezeu, nu se cuvine să fie scumpi, iubiți și cinstiți și în fața oamenilor, a creștinilor?...De bună seamă că **da**. Viața, experiența și învățătura lor sunt menite să fie viața, experiența și învățătura noastră. Pomenirea și sărbătorirea lor, și mai ales **Duminica tuturor sfinților**, trebuie să fie ca și ziua de Paști, **bucuria și sărbătoarea noastră mare a tuturor creștinilor**. Și încă mai mult: Sfinții, ca și eroii, se fac în viața aceasta, în orașele, în satele, în bisericile și în casele noastre. **Sfinții trebuie să fie în toate bisericile și în toate casele**. Căci tuturor creștinilor le sunt adresate cuvintele: Fiți sfinți!...Fiți desăvârșiți! De aceea, idealul și virtuțile lor trebuie să se sălăsluiască vii între noi și în noi, ca pruncii în sânul mamei, ca alimentele în sângele trupului și ca vițele în butucul viei lui Hristos (Ioan 15: 1-5).

*

Sfinții vor judeca lumea...
(1 Corinteni 6:2)

La ura împotriva sfinților, noi creștinii, răspundem cu iubirea noastră curată față de sfinți. Din inimile noastre calde trebuie să se reverse biruitoare **mărturisirea** limpede: Noi iubim și cinstim sfinții, pentru că în sfinți noi sărbătorim pe Hristos și Biserica Sa. În sfinți cinstim mădularele lui Hristos,

«Din carnea și din oasele lui» (Efeseni 5:30). În sfinți se arată și se vedește viața lui Hristos în chipul cel mai desăvârșit, Hristos împlinit, întruchipat, cu toată slava și strălucirea Lui.⁴⁷⁰

Sf. Ioan Gură de Aur spune că „inima lui Pavel era inima lui Hristos”. În inimile tuturor sfinților e voința, iubirea și inima lui Hristos.

Noi iubim și cinștim sfinții, pentru că însoțirea cu sfinții e însoțirea cu Duhul Sfânt, cu Duhul lui Hristos, cu Duhul lui Dumnezeu, aducător de pace, înfrățire, bunătate, iubire și mântuire. Înfrățirea cu duhurile demonice e însoțire cu puterile cele rele, aducătoare de vrajbă, ură, distrugere și moarte. Însoțirea și împrietenirea cu Moise, cu David, cu Ioan, cu Petru, cu Pavel și cu toți sfinții, a atras și a adus popoarelor cinste și slavă, putere și progres. Însoțirea cu Cain, cu Datan și Abiron, cu Irod și cu Iuda a atras și a adus cetăților și popoarelor, neliniște și foamete, șerpi și moarte, rușine și osândă. Prin cei doisprezece apostoli și urmașii lor s-au zidit bisericile și s-au înmulțit creștinii, peste toată fața pământului. Prin desfrânați s-a

⁴⁷⁰ Despre adevărul acesta, Sf. Macarie cel Mare scrie: „Precum trupul Domnului, când s-a suit pe munte, s-a luminat și s-a transfigurat în strălucirea divină și nesfârșită lumină, tot astfel se proslăvesc și strălucesc și trupurile. Căci precum strălucirea cea dinăuntru a lui Hristos s-a răspândit astfel peste tot trupul său și a luminat, tot așa se revarsă în ziua aceea, peste sfinți, puterea lui Hristos, ce până atunci era înlăuntrul lor; (se revarsă) afară peste trupurile lor. Chiar de pe acum iau ei parte, cu spiritul lor, la ființa și natura sa. Căci este scris: «Cel ce sfințește și cei ce se sfințesc dintr-unul sunt toți.» (Evrei 2, 11). Și: «Slava pe care mi-ai dat-o mie le-am dat-o lor.» (Ioan 17, 22). Căci precum dintr-un singur foc se aprind multe lumini, tot astfel și trupurile sfinților trebuie să fie, ca membre ale lui Hristos, ceva ce este Hristos” (*Omiliu*, p. 99).

distrus Sodoma, prin necredincioși Capernaumul, prin duhurile rele Gadara și împărății întregi...

Noi iubim și cinstim sfinții, pentru că sfinții opun cărnii pe Duhul cel Sfânt, lumii Biserica lui Dumnezeu și satanei pe Hristos.⁴⁷¹

Noi iubim și cinstim sfinții, pentru că sfinții ne învață și ne luminează, prin viețile și scrierile lor, cum să împlinim mai bine voia lui Dumnezeu, cum se face creșterea în harul și cunoștința Domnului (2 Petru 3:18), cum se poate trece de la nepăsare la disciplină, de la suprafață la suflet, de la forme la fondul vieții religioase și morale, de la omul trupesc la omul duhovnicesc, de la pământesc la ceresc și dumnezeiesc. Sfinții ne arată mai frumos ce să credem, cum să trăim, și mai ales cum să iubim pe Dumnezeu și pe aproapele.⁴⁷²

⁴⁷¹ Viața sfântă opune cărnii și poftelor sale dobitocești spiritul, domnul și împăciuitorul cărnii; lumii cu pizmele, mâniile și luptele sale – Biserica, adunarea tuturor oamenilor de bunăvoință; și satanei, adică insuflării (sugestiilor) din afară, a viciilor, pe Hristos, modelul etern în care noi regăsim umanitatea, îndreptată și transfigurată... (H. Joly, *Psychologie des Saints*, Paris, 1929, p. 194-195).

⁴⁷² Cum să ne arătăm iubirea față de săraci, pentru că ei (sfinții) se dezbracă de haine și se lipsesc de hrană, față de bolnavi, ale căror răni le sărută, față de călători și străini, pentru care se fac gazde fără plată, față de orfani și copii găsiți, din care ei fac o familie, față de leproși, răioși și ciumați, ale căror molipsire înfruntă fără altă apărare decât credința și rugăciunile lor, față de prizonieri, pe care îi răscumpără cu prețul propriei lor libertăți, față de sclavi, pe care-i eliberează, față de negri, pe care-i apără împotriva deportărilor războinice al e învingătorului, față de ocnași și osândiți la moarte, pe care îi însoțesc, ...față de fetele sărace și primejdute, cărora le oferă loc de scăpare, în sfârșit și mai ales, față de năpăstuiți, păcătoși și păcătoase, față de care ei simt compătimire înflăcărată și milostivirea lui Iisus. Nu este păstor, nici apostol, nici Părinte demn de acest

Noi iubim și cinstim sfinții, pentru că viețile, luptele și nevoințele lor sunt pilduitoare în toate virtuțile.

Nu este zi în care să nu pomenim un sfânt, un profet, un apostol, un mucenic. Alteori pomenim mii și zeci de mii de sfinți în fiecare zi, nu numai ca să-i cinstim pe ei, ci ca noi să primim de la ei lumină, virtute, pildă în lupta vieții. Ei nu și-au cruțat frumusețea trupului și nu s-au temut de iuțimea focului, deoarece în suflet avea loc și frumusețe mai mare. De aceea, ei sunt învățătorii noștri: în smerenie, în sfințenie, în credință, în bunătate, în pocăință, în jertfelnicie, în rugăciune. «Ilie este om asemenea nouă în slăbiciuni și s-a rugat stăruitor să nu plouă; și n-a plouat pe pământ trei ani și șase luni. Și iarăși s-a rugat și cerul a dat ploaie și pământul a odrăslit roada sa» (Iacob 5:17-18); pilde în răbdare: «de răbdarea lui Iov ați auzit și sfârșitul lui de la Domnul ați văzut» (Iacob 5:7-11, Romani 15:4); pilde în evlavie, în iubirea și adorarea lui Dumnezeu.

Sfinții nu au avut un trup și noi altul; un Dumnezeu și noi altul; nici alte puteri, altă slavă și alte cununi. E același har, cu care au conlucrat, aceleași stihii din care sunt alcătuiți și ei ca și noi și același cer spre care au râvnit și au călătorit, ca și noi.⁴⁷³ În fiecare om este un sfânt sau un criminal, după cum lucrează în el împreună bunăvoința sufletului și puterea harului.

nume, care să nu strige, toată ziua, cu Sf. Pavel: «Cine este slab și eu să nu mă simt slab cu el? Cine se smintește (în credință) și eu să nu cad?...». „Cine suferă cu știrea mea, în orice chip, fără ca eu să sufăr împreună cu el?” (H. Joly, op. cit., p. 173).

⁴⁷³ Mântuirea păcătoșilor, p. 316.

Noi iubim și cinstim sfinții, pentru că între creștini, sfinții ne înfățișează icoana adevărată a vieții creștine, calea și ucenicia prin care prin care se nasc și cresc alți sfinți și alți mucenici.⁴⁷⁴

Noi iubim și cinstim sfinții, pentru că în istoria îmblânzirii și convertirii barbarilor, în cultura și civilizarea omenirii, ei sunt cei dintâi deschizători de drumuri noi prin lumina înțelepciunii, prin frumusețea virtuților, prin sfințenia sufletului lor și, de cele mai multe ori, prin jertfa vieții lor, închinată în întregime slujirii lui Dumnezeu.

«Irod se temea de Ioan, știindu-l bărbat drept și sfânt...» spune Evanghelistul (Marcu 6:20).

Cum se înțelege că Irod, care avea în mână toată puterea unei țări, se temea de Ioan Botezătorul și Ioan, care nu avea nici o putere și nici o stăpânire lumească, nu se teme de Irod și îndrăznește să-i mustre fărădelegile.

Era între ei o prăpastie mare, deși trăiau unul în fața celuilalt: **harul proorociei și sfințenia vieții**. Irod era omul păcatului; Ioan era **omul harului**. Irod a rămas chipul diavolesc al omului care trăiește în fărădelege, în starea de păcat; Ioan a rămas **chipul îngeresc al sfântului** care trăiește în virtute, în stare de har.

⁴⁷⁴ „A face corpul și sufletul curate și sfinte; a reconstrui natura înconjurătoare spre formele cele mai desăvârșite; a limpezi toată sfera dată nouă de viața concretă; a însufla pe semenii noștri cu acea însuflare pe care noi înșine o primim de sus; a le transmite acea bucurie, acea fericire care ne cuprinde pe noi; a le da lor viața noastră, pentru ca ea să renască și să înflorească în ei; mai pe scurt: a imita pe Hristos, pe Apostoli, pe sfinți și mucenici, iată calea cea mai sigură și mai potrivită spre Împărăția nu din lumea aceasta” (Episcopul Mihail, *Deasupra Evangheliei*, în rev. *Ortodoxia*, an. II, Nr. 1/1950, p. 54).

Aici e deosebirea: cel tare, în stare de păcat se simte slab și se teme; cel slab, în stare de sfințenie, se simte mai tare și are tăria de suflet să mustre pe cel nelegiuit.

Dar aici e și biruința: Ioan, deși cu capul tăiat, e cinstit ca cel mai mare proroc, sfânt și înger în trup, iar Irod e amintit în istorie numai ca lumea să se îngrozească, să se rușineze și să se ferească de nelegiuirile lui.

Și cu unul și cu celălalt se adevărește ca și întotdeauna, Scriptura: «Cei răi răsar ca iarba și călcătorii de lege înfloresc, ca să piară pentru vecii vecilor...». Iar «Dreptul ca finicul va înflori și ca cedrul cel din Liban se va înălța...» (Psalm 91:12-15).

În sfârșit, noi iubim și cinștim sfinții pentru că **se roagă pentru noi** și sunt ascultați: Avraam se roagă pentru Abimelec (Facere 20:17), Iov pentru prietenii săi (48:8) și Samuel pentru popor (1 Regi 7:9), și sunt ascultați, «căci mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului» (Iacob 5:16); sfinții fac minuni (Luca 9:1-2); Evrei 11:29-35); sfinții știu ce se petrece în inimile noastre (IV Regi 5:26; 6:12; Fapte 5:3), și pe pământ (Apocalipsa 6:10; 22:9); sfinții **ascultă rugăciunile noastre**, cunosc trebuințele noastre și se bucură de convertirea păcătoșilor (Luca 15:10; 10:38).

Sfinții mijlocesc pentru noi și după moarte, ca de pildă Moise și Samuel (Ieremia 15:1), și Ap. Petru (2 Petru 1:15). Rugăciunile sfinților se înalță înaintea lui Dumnezeu ca tămâia din cădelnițe de aur (Apocalipsa 5:8; 8:3-4). Prietenia cu sfinții e prietenie cu Hristos (Ioan 15:14; 17:21), împărtășire cu **Dumnezeu Tatăl și cu Hristos Fiul** (1 Ioan 1:3). **Sfinții zidesc Biserica**, sunt cetățenii casei lui Dumnezeu și tot ei **vor judeca lumea** (1 Corinteni 6:2; Efeseni 2:19-21)

Atât de mare este iubirea, puterea, virtutea sfinților, spune Sf. Ioan Gură de Aur, încât „nu numai vorbele și trupurile lor,

dar chiar și veșmintele lor sunt cinstite oricând de toată făptura. Cojocul acestuia a despărțit Iordanul; încălțăminte de cel din mijloc a călcat în picioare focul; lemnul lui Elisei a schimbat apele și le-a făcut să poarte fierul la suprafață; Moise cu toiagul a despărțit Marea Roșie, a spintecat piatra; veșmintele lui Pavel au alungat boalele; umbrele lui Petru au gonit moartea; cenușa sfinților mucenici îndepărtează pe demoni⁴⁷⁵.

Din atâtea și atâtea pricini biecurvântate, viețile sfinților trebuiesc cunoscute și iubite, meditate, cinstite și urmate nu numai citite.⁴⁷⁶

Dumnezeu, în Sfânta Scriptură, nu cere de la noi să fim nici catolici și nici protestanți, nici luterani și nici calvini, nici unitarieni și nici anglicani, nici metodiști și nici baptiști, nici adventiști și nici penticostali, nici russeliști și nici iehoviști, nici spiritiști, nici teozofi și nici antroposofi. Nu, nicăieri și niciodată!... Dumnezeu cere de la noi, de nenumărate ori, pe toate paginile Bibliei, curățenie și desăvârșire morală adică sfințenie în gânduri și în doruri, în cuvinte și în fapte. Sfânta Evanghelie strigă către toți oamenii: Fiți creștini buni și

⁴⁷⁵ Predicile despre Statui, vol. I, p. 185.

⁴⁷⁶ „Meditează exemplele sfinților de tot felul: ce n-au făcut ei oare pentru ca să iubească pe Dumnezeu și să fie evlavioși? Uită-te la martirii neînvinși în hotărârile lor: ce chinuri n-au îndurat ei pentru a le păstra? Dar mai ales aceste frumoase femei în floarea vârstei, mai albe decât crinii în nevinovăția lor, mai aprinse decât trandafirul în iubire, unele la doisprezece, altele la treisprezece, la cincisprezece, douăzeci și douăzeci și cinci de ani, au suferit mai bine mii de chinuri decât să renunțe la hotărârea lor, nu numai în ce privește profesiunea credinței lor, dar chiar când era vorba de făgăduința evlaviei: unele murind mai curând decât să renunțe la fecioria lor, altele la serviciul suferinților și la mângâierea celor chinuți sau la îngroparea morților. Vai, Doamne, de ce tărie a dat dovadă sexul slab, în asemenea împrejurare” (*Îndrumare la viața evlavioasă*, p. 342).

dreptcredincioși!...Fiți sfinți, că și Dumnezeu e Sfânt. Fiți desăvârșiți, că desăvârșit e și Cerescul Tată. Stelele sunt podoaba cerului, sfinții sunt podoaba Bisericii.

Sfințenia, iubiți și binecuvântați creștini, primită prin Sfintele Taine sau dobândită prin sfintele virtuți evanghelice, e calea spre asemănarea și împărăția lui Dumnezeu. Sfinții în viețile, virtuțile și învățăturile lor ne-o arată că e cu putință și se poate înfăptui cu ajutorul lui Dumnezeu. Nimeni nu ajunge fiu al lui Dumnezeu fără să se facă sfânt⁴⁷⁷. Cutremurătoare cuvinte.

Drept aceError! No index entries found.a, văzând exemplele sfinților „să ne rușinăm de ticăloșia noastră și să căutăm a merge pe urmele lor, până sus, în slava cerului.”⁴⁷⁸

Pe urmele oamenilor curați, de caracter, desăvârșiți, pe urmele sfinților să călătorim și, de vom putea, să-i ajungem.⁴⁷⁹

„Vițe v-ați arătat viei lui Hristos, înțelepților, aducătoare de struguri întru fapte bune, care izvorăsc nouă vinul mântuirii, care primindu-l, ne umplem de veselie și prăznuim cinstită pomenirea voastră, întru care rugați-vă, să se dăruiască nouă mare milă și iertare greșelilor”⁴⁸⁰

Iar „Hristos, adevăratul Dumnezeuul nostru, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Sale și ale tuturor sfinților, să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi, ca un bun și de oameni iubitor”.

⁴⁷⁷ Sf. Grigorie de Nyssa: *Marea Cuvântare catehetică*, trad. D. Cristescu și N. I. Barbu, p. 111.

⁴⁷⁸ Urmarea lui Hristos, p. 52.

⁴⁷⁹ Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântul VI*.

⁴⁸⁰ Condac gl. 4, *Ceaslov*, p. 228, Ed. Sibiu, 1915.

ILARION V. FELEA

Scurtă biografie

S-a născut la 21 martie 1903 în comuna Valea Brad Jud. Hunedoara, unde tatăl său Ioan a fost preot. Școala primară a făcut-o în comuna natală între anii 1910-1914. Primele șase clase liceale le-a terminat la liceul *Avram Iancu* din Brad (1914-1920), iar clasele a VII-a și a VIII-a la liceul *Moise Nicoară* din Arad (1920-1922), unde și-a luat diploma de bacalaureat.

Între anii 1922-1926, a urmat cursurile Academiei Teologice *Andreiane* din Sibiu, unde la 22 iunie 1926 a absolvit examenul de calificare preotească și de candidat la preoție.

La 29 iulie 1927 a fost hirotonit preot la Sibiu, iar la 6 august 1927 a devenit preot paroh în comuna natală. În paralel, a urmat cursurile și a absolvit Facultatea de litere și filozofie din Cluj (1927-1929).

La 30 august 1930, a trecut preot paroh în suburbia Șega din orașul Arad, unde a continuat lucrările pentru zidirea, terminarea, sfințirea și înzestrarea bisericii; de asemenea a renovat și mărit Casa Culturală.

La 20 decembrie 1932, și-a luat licența *cum laude* la Facultatea de Teologie a Universității București, iar la 30 octombrie, la aceeași Facultate, și-a susținut examenul de doctorat *cum laude*, cu teza de doctorat *Pocăința. Studiu de documentare teologică și psihologică*.

În anul 1937/38 a fost profesor suplinitor la Academia teologică din Cluj, iar din anul 1938/39 la cea din Arad.

La 1 iunie 1939, a fost numit preot paroh la Catedrala din Arad. A funcționat ca profesor și apoi ca rector la Academia de Teologie din Arad, până la desființarea acesteia.

La 25 decembrie 1947, Episcopia Aradului i-a acordat rangul onorific de iconom-stavrofor.

La 6 ianuarie 1949 a fost arestat, iar la 28 octombrie 1949 a fost condamnat de Tribunalul Militar Timișoara la un an închisoare corecțională pentru „omisiunea denunțării”.

La 25 septembrie 1958 a fost arestat a doua oară și condamnat la 14 martie 1959 de către Tribunalul Militar Cluj, la 20 ani muncă silnică și 8 ani degradare civică pentru „activitate intensă contra clasei muncitoare și mișcării revoluționare”. Detenția a făcut-o la Gherla și Aiud, unde a încetat din viață la 18 septembrie 1961.

Lucrări tipărite

1. **Convertirea creștină**, Seria teologică, Sibiu 1935.
2. **Critica ereziei baptiste**, Seria teologică, Sibiu, 1937.
3. **Dumnezeu și sufletul în poezia română contemporană**; colecția *Cărțile vieții*, Cluj 1937
4. **Teologie și preoție**, Arad 1939.
5. **Pocăința**. Studiu de documentare teologică și psihologică, Seria teologică, Sibiu 1939; Ed. Scara, București 2000.
6. **Paisie și paisianismul**, colecția *Cărțile vieții*, Cluj 1940.
7. **Duhul Adevărului**, Arad, ed. I 1942; ed. II 1943.
8. **Religia iubirii**, Arad 1946.

Cuprins:

Smerită înaintecuvântare	7
Înainte privire înlăuntrul cărții	14
TAINA VEȚII.....	31
1. Biblia și știința despre viață	33
2. Pentru creștini viața este Hristos	40
CE ESTE OMUL	47
1. Trupul omului.....	49
2. Omul și raiul.....	55
3. Mărirea și căderea omului	60
VIAȚA DUHOVNICEASCĂ.....	65
1. Trupul și sufletul	67
2. Ce este viața duhovnicească.....	73
3. Sf. Apostoli Ioan și Pavel despre viața duhovnicească.....	79
4. Omul trupesc și omul duhovnicesc	83
5. Mișcările vieții duhovnicești	89
6. Ținta ultimă: viața veșnică	93
DESĂVÂRȘIREA ȘI MÂNTUIREA OMULUI.....	101
1. Suspinul inimii	103
2. Războiul nevăzut.....	108
Binele și răul.....	108
Lupta pentru împărăția lui Dumnezeu	113
3. Înaintarea duhovnicească	118
4. Desăvârșirea omului	123
5. Datoria desăvârșirii și nevoia mântuirii	130
6. Putința desăvârșirii	136

PIEDICILE DESĂVÂRȘIRII, ALE MÂNTUIRII

ȘI FERICIRII OMULUI.....	143
1. Ispita	145
Ce este și de unde vine ispita.....	145
Cum lucrează ispita	152
Sfaturi și pilde în lupta cu ispitele	158
Cum putem scăpa de ispite	163
2. Pofta	174
Ce este, de unde este și ce face pofta.....	174
Stricăciunile poftelor.....	179
Înfrânarea și răstignirea poftelor stricăcioase	183
3. Plăcerea	188
Ce este și ce face plăcerea	188
Cum se poate înfrâna și stinge plăcerea	193
4. Păcatul	197
Ce este păcatul	197
Pricinile păcatului	203
Moștenirea păcatului	210
Înfățișările păcatului	214
5. Păcatele de căpetenie.....	223
Mândria.....	223
Iubirea de argint.....	232
Desfrânarea.....	244
Lăcomia	261
Pizma	266
Mânia	273
Lenevia	281
Momelile păcatului	291
Răutățile și urmările păcatului.....	296

6. Patimile.....	310
Ce sunt patimile.....	310
Împătimirea și nepătimirea.....	320
Patimile Domnului și patimile omului.....	325
Patima minciunii.....	334
Lupta cu patimile păcatului și cu păcatul patimilor.....	340
Mântuirea din robia păcatului și a patimilor.....	351
MIJLOACELE ȘI TREPTILE DESĂVÂRȘIRII.....	367
1. Mijloacele desăvârșirii.....	369
2. Deprinderile duhovnicești.....	376
3. Treptele desăvârșirii ~ calea mântuirii.....	383
ICOANELE VII SAU MODELELE DESĂVÂRȘIRII.....	391
1. Creștinii.....	393
2. Sfinții.....	405
3. Războiul sfinților.....	412
4. Din viețile, pildele și învățăturile Sfinților.....	422
5. Sfinții Români.....	442
6. Iubirea și cinstirea Sfinților.....	465
Scurtă biografie.....	477

În Seria *Credo* a editurii Crigarux

au mai apărut:

- * Părintele Gheorghe Calciu Dumitreasa. O viață de mărturisitor al neamului românesc**
- * Preot Dragoș Munteanu, Prof. Rodica Teofănescu
Cocan - Jurnalul unui creștin**

Editura Crigarux – 10 ani de la înființare

Tipar :



Piatra Neamț - str. Poiana Teiului, nr. 6
Tel/Fax: 0233/234191; 0740/091190

Desăvârșirea, calea și urcarea spre Tabor, ca și Schimbarea la Față, nu cere omului o schimbare a sufletului în altă față, ci arătarea sufletului în adevărata lui față, în frumusețea și în strălucirea lui dumnezeiască. Taborul nu schimbă, ci descoperă, dezvăluie fața cea adevărată: curată, luminoasă, divină a sufletului. Taborul e culmea curățirii, luminării și desăvârșirii sufletului, iar cartea de față vrea să fie călăuza noastră spre culmile lui de lumină și bucurie sfântă; ghidul, tipicul, dreptarul după care se face pregătirea de călătorie, curățirea, luminarea și sfințirea sufletului, pentru a ajunge la înălțimea culmilor vieții duhovnicești, la unirea și trăirea fericită cu Dumnezeu.

Preot Ilarion V. Felea



ISBN: 978-973-7799-26-5

978-973-7799-27-2 (VOL. I)